ശ്രീ

പഞ്ചതന്ത്രം

പ്രകാശകർ,

ശ്രീരാമവിലാസംപ്രസ്സ് & ബുക്കഡിപ്പോ
കൊല്ലം.

★

പതിപ്പ കാപ്പി 2000.
സം പ്രസ്സ്, കൊല്ലം.
1130.

T61
P19

പഞ്ചതന്ത്രം.

DHARMARAM COLLEGE LIBRARY, BANGALORE. 3959
DEFINITORY T. O. C. D. No. 386. LIBRARY. CANCELLED

കഥാമുഖം.

പഞ്ചമരാഗംകൊണ്ടുപാട്ടുകൾപാടുന്നൊരു
പഞ്ചവൎണ്ണിനിക്കിളിപ്പെൺമണിമാണിക്കമേ!
പഞ്ചസാരയും,തേനും,പായസം,ഗുളങ്ങളും
പഞ്ചമെന്നിയേതരുന്നുണ്ടു ഞാനെടോ ബാലേ!
പഞ്ചതന്ത്രമാംമഹാനീതിശാസ്ത്രത്തെസ്സുഖം
പഞ്ചധാവിഭാഗിച്ചു പാട്ടുപാടുകവേണം.
എന്നതുകേട്ടു കിളിപ്പെൺകിടാവുരചെയ്താൾ
എന്നുടെഗുരുക്കന്മാരന്തണപ്രവരന്മാർ
എന്നിടംതന്നിലവരീശ്വരന്മാരായതും
ഉന്നതന്മാൎക്കുവരംനൽകുവാനാളായതും.
ഇങ്ങനെയുള്ള മഹാബ്രാഹ്മണപ്രസാദത്താൽ
എങ്ങുമേഭംഗംകൂടാതിന്നുഞാനുരചെയ്യാം.
ശ്രീമനുബൃഹസ്പതിശ്ശുക്രനുംവേദവ്യാസൻ
ധീമതാംവരൻവിഷ്ണുഗുപ്തനാംചാണക്യനും
മാമുനിപരാശരൻമററുള്ളബുധന്മാരും
സാമദാനാദിനീതിശാസ്ത്രകൎത്താക്കളല്ലോ.
അജ്ജനങ്ങളെയെല്ലാമഞ്ജലികൂപ്പിക്കൊണ്ടു
സജ്ജനപ്രസാദത്താൽശാസ്ത്രമൊന്നുരചെയ്യാം.
ഗ്രന്ഥവിസ്തരേ ഭയമുള്ളബാലകന്മാൎക്കും
അന്തരംഗത്തിൽബോധമില്ലാത്തജനങ്ങൾക്കും
ചന്തമോടറിവാനായ്പഞ്ചതന്ത്രാഖ്യം നീതി-
ഗ്രന്ഥതാല്പൎയ്യം കിഞ്ചിൽ ഭാഷയായ്ചൊല്ലീടുന്നേൻ.
പാടലാധരിമാൎക്കു കേളിസങ്കേതസ്ഥാനം
പാടലീപുത്രമെന്നുനാമമാംമഹാപുരം

T 61
P. 19

വാടകൾ കിടങ്ങുകൾ വാടികളങ്ങാടികൾ
നാടകാഗാരങ്ങളും നഗരസ്ഥാനങ്ങളും
ഹാടകാലയങ്ങളും ഹസ്തിമന്ദിരങ്ങളും
ഘോടകാവാസങ്ങളും ചേടികാഗേഹങ്ങളും
മാടവും മഹാമണിമേടകൾ മഠങ്ങളും
മാട്ടക്കൂട്ടകൾ മണിതോരണശ്രേണികളും
തോട്ടകൾ നദികളും കൂപങ്ങൾ കുളങ്ങളും
കേട്ടകൾക്കൂടാതുള്ളകേളിസൗധാദികളും
കോട്ടകൾനിറഞ്ഞുള്ള കേരവും ക്രമുകവും
വീട്ടകൾതോറും ധനധാന്യസംഭാരങ്ങളും
ശൈവമന്ദിരം വിഷ്ണുക്ഷേത്രവും ദുർഗ്ഗാലയം
ദേവതാഗേഹം ബഹുബ്രാഹ്മണാഗാരങ്ങളും
ഏവമുള്ളൊരു മഹാരാജമന്ദിരംതന്നിൽ
ദേവനായകോപമൻ ഭൂപതിസുദർശനൻ
(വീര്യവാൻവിദ്യാശാലിവിത്തവാൻവിവേകവാൻ)
കാര്യസാരജ്ഞൻ പ്രാജ്ഞൻ കാമസന്നിഭാകാരൻ
താമസിക്കാതേയോരോസല്ക്കർമ്മം ദിനേദിനേ
ഭൂമിദേവന്മാരെക്കൊണ്ടാദരാൽ ചെയ്യിപ്പിച്ചു.
എന്നതിൻമൂലം മഹാഭാഗ്യവാൻ മഹീപാലൻ
നന്ദനന്മാരെ ലഭിച്ചീടിനാനെട്ടോപത്തോ.
നന്ദനന്മാർക്കുചെററുംവിദ്യയില്ലായ്കമൂലം
മന്ദഭാഗ്യൻഞാനെന്നു ദുഃഖിച്ചു സുദർശനൻ
ചിന്തിച്ചുമനക്കാമ്പിൽവിദ്യയുംവിവേകവും
സന്ധിവിഗ്രഹാദിയും നീതിയും വിനീതിയും
സന്തതംഗ്രഹിക്കാതെപുത്രരെക്കൊണ്ടുകാര്യ-
മെന്തുള്ളു ശരീരികൾക്കെത്രയുംപാരംകഷ്ടം!
ഗർഭമുണ്ടാകാതുള്ളഗോവ നെവളർത്തുന്ന-
ദുർഭഗന്മാർക്കുഫലമെന്തഹോ വിചാരിച്ചാൽ?
ഘോരമാംരോഗംപോലെ ക്രൂരമാംവിഷംപോലെ
ദാരുണൻമഹാപാപി തൻകുലംമുടിച്ചീടും
യൌവനം കാമം ദ്രവ്യപ്രാഭവം മൂഢതാവും

ൎവിധം ചതുൎവിധം നാശകാരണം നൃണാം.
എന്നതിലനൎത്ഥത്തിനൊന്നുമാത്രമേപോരു;
പിന്നെയെന്തിനുനാലുമേകനിൽസ്വരൂപിച്ചാൽ.
നമ്മുടെമക്കൾക്കിപ്പോൾ ധൎമ്മബുദ്ധിയുമില്ല
നിൎമ്മലവിവേകവും നീതിശാസ്ത്രവുമില്ല
ദുൎമ്മാൎഗ്ഗങ്ങളിൽമനസ്സുണ്ണികൾക്കെല്ലാവൎക്കും
വെണ്മയിലുണ്ടുതാനുമെന്തുഞാൻ ചെയ്യേണ്ടുന്നു?
ആരുവാനൊരുശാസ്ത്രിബ്രാഹ്മണനത്രവന്നു
ചാരുവാംനീതിശാസ്ത്രമിവരെബ്ബോധിപ്പിച്ചു
സാരമാംപുനൎജ്ജന്മമിവൎക്കസമ്പാദിപ്പാൻ
ധീരനാരുള്ളരാനിന്നിപ്പാരിടംതന്നിലിപ്പോൾ.
ഭൂമിപൻസുദൎശനനിങ്ങനെവിചാരിച്ചു
ഭാമിനിമാരോടൊന്നിച്ചാദരാൽമേവുംകാലം
സോമശൎമ്മാവെന്നൊരുഭൂമിദേവാഗ്രേസരൻ
(സൗമ്യവാൻവേദപ്രിയൻനീതിശാസ്ത്രാംഭോനിധി
വിശ്രുതൻബൃഹസ്പതിസന്നിഭൻ)തത്രവന്നു
വിശ്രമിച്ചരചനോടിങ്ങനെ ചൊല്ലീടിനാൻ:—
മന്നവ! കേൾക്ക ഭവാനാറുമാസത്തിൻമുമ്പേ
നിന്നുടെസുതന്മാൎക്കനീതിശാസ്ത്രങ്ങളെല്ലാം
ഒന്നൊഴിയാതെകണ്ടു സാദരംഗ്രഹിപ്പിക്കാ-
മുന്നതന്മാരായവരുത്തമരായുംവരും.
എന്നതുവന്നില്ലെങ്കിലെന്നെനീ നിന്റെരാജ്യം-
തന്നിൽനിന്നാട്ടിപ്പുറത്താക്കകേവേണ്ടൂ നൃപ!
എന്നതുകേട്ടു നൃപൻ നിൎഭരംപ്രസാദിച്ചു
തന്നുടെതനുജവൃന്ദങ്ങളെവിളിച്ചുടൻ
സോമശൎമ്മാഖ്യദ്വിജശ്രേഷ്ഠന്റെസമീപത്തു
താമസംവിനാപരഞ്ഞാക്കിനാൻ വിദ്യാഭ്യാസേ-
സോമശൎമ്മാവും മുദാ രാജനന്ദനന്മാരെ-
സ്സാമദാനാദിശ്രീമന്നീതിശാസ്ത്രങ്ങളെല്ലാം
സാദരംഗ്രഹിപ്പിപ്പാനാശുതാനാരംഭിച്ചു
സല്ക്കഥാകഥനമെന്നുള്ളൊരുമാൎഗ്ഗത്തൂടേ.

പഞ്ചതന്ത്രങ്ങളെല്ലാം പാൎത്ഥിവന്മാൎക്ക ധൎമ്മം
അഞ്ചിലുംപ്രധാനമായുള്ളൊന്നു മിത്രഭേദം,
നല്ലൊരുസുഹൃല്ലാഭമെന്നതു രണ്ടാംതന്ത്രം
ചൊല്ലുവൻ പിന്നെ സന്ധിവിഗ്രഹം മൂന്നാംതന്ത്രം,
ലബ്ധനാശമെന്നല്ലോചൊല്ലുന്നു നാലാംതന്ത്രം,
സിദ്ധമാമസമ്പ്രേക്ഷ്യകാരിത്വമഞ്ചാംതന്ത്രം.

പ്രഥമതന്ത്രമാംമിത്രഭേദം.

൧ സഞ്ജീവകന്റെ യാത്ര.

എങ്കിലോപണ്ടു മഹാസിംഹവുംവൃഷഭവും
തങ്ങളിൽച്ചേൎന്നമഹാസ്നേഹമായ്പ്പാഴ്ംകാലം
ഏഷണിക്കാരനേകൻജംബുകൻ ചെന്നുകൂടി
ദൂഷണംപറഞ്ഞവർതങ്ങളിൽഭേദിപ്പിച്ചു
ധൃഷ്ടനാംക്രോഷ്ടാവിന്നെ ജംബുകനെന്നുംചൊല്ലും
സ്പഷ്ടമാക്കേണമെങ്കിലായവൻ കുറുനരി
അക്കഥാവിശേഷത്തെ വിസ്തരിച്ചുരചെയ്തു
കേൾക്കേണമെന്നുനൃപനന്ദനന്മാരുംചൊന്നാർ.

ഉണ്ടുപോൽ മഹീതലേ മഹിളാരൂപ്യമെന്നു
പണ്ടുപണ്ടുള്ളപുരം ദക്ഷിണരാജ്യംതന്നിൽ
വൎദ്ധമാനനെന്നൊരുവ്യാപാരി ചെട്ടിശ്രേഷ്ഠൻ
വൎദ്ധിതദ്രവ്യൻഭവ്യൻ തത്ര പണ്ടുണ്ടായിപോൽ.
വിത്തസമ്പത്തുകൊണ്ടുവിത്തനാഥനെപ്പോലും
ചിത്തത്തിലൊരുബഹുമാനവുമവനില്ല
തദ്ധനങ്ങൾക്കുചെറുസംഖ്യയില്ലെന്നാകിലും
വൎദ്ധനംവ്യാപാരങ്ങൾക്കൊട്ടുമേകുറവില്ല.
അങ്ങനെവേണന്താനുമൎത്ഥമുണ്ടായാലതു
തങ്ങളേയത്നംചെയ്തു വൎദ്ധിതമാക്കീടേണം.
മുന്നമേലഭിക്കാതുള്ളൎത്ഥങ്ങൾലഭിക്കേണം
പിന്നെയുംലഭിച്ചതുസാദരംരക്ഷിക്കേണം
രക്ഷിതധനംപിന്നെസ്സന്തതംവൎദ്ധിപ്പിച്ചു
തൽക്ഷണംസല്പാത്രങ്ങൾക്കൎപ്പണംചെയ്തീടണം
രക്ഷണംചെയ്തില്ലെന്നാൽതൽക്ഷണംനശിച്ചീടും

ലക്ഷണമതിന്നുകർപ്പൂരമെന്നറിഞ്ഞാലും.
കർപ്പൂരം മുളകുമിട്ടിങ്ങനെസൂക്ഷിക്കാഞ്ഞാ-
ലെപ്പൊഴെന്നറിയാതെനാസ്തിയാമെന്നേവേണ്ടൂ
പെട്ടിയിൽ ധനംപൂട്ടിക്കെട്ടിയങ്ങിരിക്കയും
പട്ടിണിയിട്ടുകൊണ്ടുതാനങ്ങുകിടക്കയും
യഷ്ടികൾക്കല്ലാതതു തോന്നുമോകഷ്ടംകഷ്ടം!
ചെട്ടികൾക്കതുചിതമല്ലെടോ ബാലന്മാരേ!
അർത്ഥമുണ്ടായാലതുകൊണ്ടനുഭവിക്കാഞ്ഞാൽ
അർത്ഥമുള്ളോനുമിരപ്പാളിയുമൊരുപോലെ.
ബുദ്ധിമാനായുള്ളൊരുധനവാൻധനങ്ങളിൽ
പത്തിലൊന്നർത്ഥികൾക്കുദാനവുംചെയ്തീടേണം.
സല്ക്കാരവ്യയംതന്നെരക്ഷണം ദ്രവ്യത്തിനെ-
ന്നുൾക്കാമ്പിലെല്ലാവൎക്കും ബോധമുണ്ടായീടേണം.
വട്ടമുള്ളോരുകുളമെങ്കിലുംജലംവന്നു
കെട്ടിനില്ക്കുമ്പോൾ തീരംപൊട്ടിവാന്നൊക്കെപ്പോകും.
ഓവുവച്ചതിൽക്കൂടിവാൎത്തുവാൎത്തിരുന്നാകിൽ
പോകയില്ലതിലുള്ളവെള്ളമെന്നറിയേണം.
എന്നതുപോലെമഹാബുദ്ധിമാൻ വൎദ്ധമാനൻ
പിന്നെയുംധനമാൎജ്ജിക്കേണമെന്നുറച്ചവൻ
ചാട്ടമുണ്ടാക്കിദ്രവ്യമായതിലേററിക്കൊണ്ടു
നാടുകൾതോറുംചെന്നുവ്യാപാരംചെയ്തീടുവാൻ
നന്ദിപൂണ്ടുടൻപുറപ്പെട്ടിതുചെട്ടിശ്രേഷ്ഠൻ
നന്ദനന്മാരെഗ്ഗേഹരക്ഷണത്തിനുമാക്കി
നന്ദികൻസഞ്ജീവകനിങ്ങനെനാമത്തോടെ
നന്ദികൾതന്നിക്കു രണ്ടുണ്ടിഹമുമ്പേതന്നെ
നന്ദികളെന്നുചൊന്നാൽ കാളകളെന്നു നൃപ-
നന്ദനന്മാരേ! നിങ്ങൾക്കൎത്ഥമുണ്ടായിടേണം.
മന്ദമെന്നിയേരണ്ടുനന്ദിവീരന്മാരെയു-
മൊന്നിച്ചുശകടത്തിൽബന്ധിച്ചുതാനുമേറി
ഘോരമാംകാന്താരത്തിൽപ്പുക്കുടൻഗമിക്കുമ്പോൾ
ഭാരത്തെവലിച്ചുകൊണ്ടോട്ടുന്നക്രൂരന്മാരിൽ

സാരനാംസഞ്ജീവകൻതന്നുടെപാദന്തന്നിൽ
ക്രൂരമാംപാഷാണംവന്നടിച്ചുകാലുപൊട്ടി
പെട്ടെന്നുമഹീതലേവീണപ്പോഠം വദ്ധമാനൻ
കെട്ടഴിച്ചങ്ങുവിട്ടുകാട്ടിലങ്ങൊരുദിക്കിൽ
വെള്ളവുംപുല്ലുംകാട്ടിൽരക്ഷിപ്പാൻഭൃത്യന്മാരെ-
യുള്ളതിൽനാലുപേരെപ്പാപ്പിച്ചുപതുക്കവേ
ഒററയായ് ചമഞ്ഞൊരുക്രൂരനെക്കൊണ്ടുംതന്റെ
മററുള്ളഭൃത്യന്മാരെക്കൊണ്ടുമശ്ശകടത്തെ
തെററെന്നുവലിപ്പിച്ചുതൻപുരന്തന്നിൽച്ചെന്നു-
പററിയെന്നതേവേണ്ടു പാരമാധിയുംപൂണ്ടു
കാളയെ രക്ഷിപ്പാനായ്പാക്കുന്നഭടന്മാരും
കാനനംകണ്ടുപേടിച്ചൊക്കവേമാറിപ്പോന്നു
കാളയുംചത്തുപോയെന്നുള്ളൊരുഭോഷ്കുണ്ടാക്കി
നീളവേനടന്നുകൊണ്ടായവർ വീട്ടിൽപ്പുക്ക.

അരക്ഷിതം തിഷ്ഠതി ദൈവരക്ഷിതം
സുരക്ഷിതം ദൈവഹതം വിനശ്യതി
ജീവത്യനാഥോപി വനേ വിസജ്ജിതഃ
കൃതപ്രയത്നോപി ഗൃഹേ ന ജീവതി.

၄. പിംഗലന്റെ ഭയപ്പാട്.

ജീവശേഷത്തിൻപ്രഭാവംകൊണ്ടുസഞ്ജീവകൻ
ജീവിച്ചുപതുക്കവേ പാദവുംനേരായ്വന്നു
വെള്ളവും നല്ലപുല്ലും തണുപ്പുമുള്ളകാട്ടിൽ
വെള്ളെരുത്തായുള്ളവൻ വെള്ളിമാമലപോലെ
മുഷ്കരൻ നടന്നങ്ങു മുക്കറയിടുന്നേരം
ദിക്കുകഠംമുഴങ്ങുന്നു ജന്തുക്കഠം പേടിക്കുന്നു.
അക്കാലമൊരുസിംഹം പിംഗലകാഖ്യൻ മഹാ-
വിക്രമനിഹഘോരൻ വിശ്രവിശ്രുതൻ വീരൻ
അക്കാട്ടിന്നധിപതി വക്കാണക്കാരൻ തത്ര
പൊക്കമേറുന്നഗിരിഗഹ്വരേ മേവീടുന്നു.
സ്നാനവുമില്ല തത്ത്വജ്ഞാനവുമില്ല വിഷ്ണു-

ധ്യാനവുമില്ല വിദ്യാഭ്യാസവുമില്ലെന്നാലും
വിക്രമംകൊണ്ടുവിശ്വംജയിച്ച വിപിനത്തിൽ
ചക്രവത്തിയായ്വന്നു കേസരിപ്രവരന്താൻ.
ഹസ്തങ്ങൾകൊണ്ടു മഹാഹസ്തിവീരന്മാരുടെ
മസ്തകംകുത്തിപ്പിളൎന്നസ്തശങ്കമാംവണ്ണം
രക്തവുംപാനംചെയ്തു മുത്തുരത്നങ്ങൾ നഖേ
കോൎത്തുകൊണ്ടോടിച്ചാടി ധൂൎത്തുകൊണ്ടൂററക്കാരൻ.
പാൎത്തലംതന്നിൽസിംഹംസിംഹംമെന്നതുകേട്ടാൽ
പാൎത്ഥിവന്മാരുംക്രൂടെപ്പേടിച്ചുവിറയ്ക്കുന്നു
പാൎത്ഥിവാത്മജന്മാരേ! നിങ്ങൾക്കുബോധിക്കേണം
കീൎത്തിയുണ്ടാവാൻ ഭുജവിക്രമംതന്നെ മൂലം.
അങ്ങനെ ഗിരിഗുഹാഗർഭത്തിൽവസിക്കുന്ന
പിംഗലാഖ്യനാം മഹാകേസരിവീരന്താനും
ഏകദാ ജലംകുടിച്ചീടുവാൻപുറപ്പെട്ടു
ലോകവിശ്രുതമായയമുനാതീരേചെന്നു
വെള്ളവുംകുടിച്ചുകൊണ്ടുള്ളവുംതണുപ്പിച്ചു
പള്ളയുംവീൎത്തുമെല്ലെപ്പോവാനായ്പുറപ്പെട്ടു.
പണ്ടുകേട്ടറിവില്ലാതുള്ളൊരുശബ്ദംകേട്ടു
രണ്ടുചോടിങ്ങുവാങ്ങിക്കിഞ്ചനഭയപ്പെട്ടു
മുഷ്കരനാകുന്നോരുക്രൂരനെൻറകണ്ഠധ്വാനം
മുക്കുറശബ്ദമെന്നു മൎത്ത്യന്മാർചൊല്ലീടുന്നു.
കേസരിശ്രേഷ്ഠനതുകേട്ടിട്ടുമില്ലമുന്നം
കേവലമിടിപോലെകേട്ടപ്പോൾ ഭയപ്പെട്ടു
തത്രവന്നിതു മഹാമന്ത്രിയാംക്രോഷ്ടാവിൻെറ
പുത്രന്മാരിരുവരുണ്ടെത്രയുംസമൎത്ഥന്മാർ
അഗ്രജൻ കരടകൻ സോദരൻ ദമനകൻ
വ്യഗ്രമെന്നിയേയവർതങ്ങളിലുരചെയ്തു
സോദരൻദമനകൻ ചോദിച്ചു പതുക്കവേ
സാദരം സൂക്ഷിച്ചാലുമഗ്രജ! മഹാത്മാവേ!
നമ്മുടെസ്വാമിക്കിപ്പോളെന്തൊരുഭയമുള്ളിൽ
ദുൎമ്മദംവിട്ടുപാരം ദീനനായ്മേവീടുന്നു.

ചൊല്ലിനാനതുന്നേരമഗ്രജൻകരടകൻ
വല്ലതുമാകട്ടെങ്കിൽകാൎയ്യമില്ലതുകൊണ്ടു
കാൎയ്യമില്ലാതവസ്തു ചിന്തിച്ചുപ്രവൎത്തിച്ചാൽ
കാരണംകൂടാതുള്ളൊരനൎത്ഥം ഭവിച്ചീടും.
പണ്ടൊരുകുരങ്ങച്ചൻ പാഴിലുള്ളാരംഭത്തെ-
ക്കൊണ്ടുടൻതരംകെട്ടു ചത്തതു കേട്ടിട്ടില്ലേ?
ഞാനതു ജ്യേഷ്ഠാ! കേട്ടിട്ടില്ലെന്നു സഹോദരൻ;
വാനരാപായം കേട്ടുകൊൾകെന്നു കരടകൻ.

൩. വാനരാപായം.

വൻപനാമൊരുനൃപൻതന്നുടെനാട്ടിൽ നല്ലൊ-
രമ്പലംകേട്ടുവന്നുകൂടവുംകൂടെവീണു.
ആയതുപണിചെയ്യാനാശാരിപ്പരിഷകൾ
ആയതമ്മഹാമരംകാമരംവച്ചുകാട്ടിൽ
ഈൎച്ചയുംതുടൎന്നുകൊണ്ടാണികൾപോടിപ്പോടി-
ത്താഴ്ച്ചകൂടാതെ പാതിപിളൎന്നനിൎത്തിക്കൊണ്ടു
ഭക്ഷണത്തിനുകാലമാകയാൽ പണിചെയ്യും-
തക്ഷകപ്പരിഷകൾ ഗ്രാമത്തിൽ പോയനേരം
മൎക്കടക്കൂട്ടം പലദിക്കീന്നും ചാടിച്ചാടി-
ത്തക്കത്തിൽ തത്ര വന്നുനിറഞ്ഞു ദേവാലയേ.
ആയതിലൊരുമരഞ്ചാടിതാൻ ചാടിച്ചെന്നു
അൎദ്ധമീൎന്നിരിക്കുന്നദാരുവിൻമുകളേറി
രണ്ടുഭാഗത്തുംകാലുകുത്തി വാൽപൊക്കിക്കരം-
കൊണ്ടുടൻകുററികുലുക്കീടുവാനാരംഭിച്ചു.
അന്നേരം മരത്തിൻെറവിള്ളലിൽകുരങ്ങിൻെറ
അണ്ഡവുമകപ്പെട്ടു പൊണ്ണനും ബോധിച്ചീല
തട്ടിയങ്ങേല്പിച്ചൊരുകുററിമേൽബലമൊക്കെ
കാട്ടിയകുരങ്ങച്ചൻകുററിയെവിടുത്തപ്പോൾ
ദാരുഭാഗങ്ങൾതമ്മിൽചേൎന്നിട്ടുകപിയുടെ
സാരമാമണ്ഡംപൊട്ടിച്ചതഞ്ഞുതാനുംചത്തു.
തങ്ങൾക്കുഫലമില്ലാതുള്ളതു പ്രവൎത്തിച്ചാൽ
ഭംഗമേവരുമെന്നു സൎവ്വരുംബോധിക്കേണം.

എന്തിനുവൃഥാ തനിക്കാവശ്യമില്ലാത്തതു
ചിന്തിച്ചുമനഃക്ലേശംചെയ്യുന്നു സഹോദര!
ഒട്ടേടംഭുജിച്ചുനാമിട്ടേച്ചുപോന്നീലയോ
പുഷ്ടമായൊരുമാംസമായതുതിന്മാൻപോക
എന്നതുകേട്ടുപറഞ്ഞീടിനാൻ ദമനകൻ
നന്നിതുമഹാമതേ!തന്നുടെരാജസേവ
ഭോജനംമോഹിച്ചോതാനിങ്ങനെ വനാന്തരേ
രാജമന്ത്രിയെന്നൊരുപേരോടെന്നടക്കുന്നു?
തന്നുടെബന്ധുക്കളെ സന്തതം രക്ഷിപ്പാനും
തന്നുടെശത്രുക്കളെയൊക്കവേ ശിക്ഷിപ്പാനും
ഉന്നതിവരേണമെന്നാഗ്രഹിച്ചല്ലോ ലോകേ
മന്നവന്മാരെച്ചെന്നു മാനുഷർ സേവിക്കുന്നു.
തന്നുടെജഠരത്തെപ്പൂരിക്കേവേണ്ടുവെങ്കിൽ
അന്യവസ്തുക്കൾപലതുണ്ടല്ലോയെളുപ്പത്തിൽ.
യാതൊരുപുമാനിഹജീവിച്ചുവസിക്കുമ്പോൾ
ആതുരന്മാരാംബഹുജന്തുക്കൾജീവിക്കുന്നു
അപ്പുമാനത്രേ ഭൂമൌ കേവലം ജീവിക്കുന്നു
സല്പുമാനവൻതന്നെ സാധുതാനവൻതന്നെ.
തക്കത്തിൽതൻെറഭുക്തിമാത്രമേവേണ്ടുവെങ്കിൽ
പക്കത്തിൽ ചോറുംതിന്നു കോയിക്കൽപാക്കേണമോ?
പൊക്കത്തിൽപറക്കുന്ന പരുന്തും കിളികളും
ഒക്കവേതന്നെത്തന്നെപോററിരക്ഷിക്കുന്നില്ലേ?
അക്കണെക്കുള്ളജനംചത്താലുംജീവിച്ചാലും
മിക്കതുമന്വേഷണമാക്കാനുമുണ്ടോ ജ്യേഷ്ഠ!
ഒക്കവേനിരൂപിച്ചാൽ ഭൂപതിസേവകൊണ്ടു
തൽക്കുലത്രാണന്തന്നെസാദ്ധ്യമെന്നറിഞ്ഞാലും
തന്നുടെബലത്തിനും പൌരുഷത്തിനും താഴ്ച
വന്നുപോകാകെതന്നെവല്ലതുംസാധിക്കണം
ഭുക്തിമാത്രമേയല്ലമാനികൾക്കഭിപ്രായം
ശക്തികാട്ടേണമെന്നേയേവർക്കുംതൃപ്തിയുള്ളു.
ഗോക്കടേശവംതിന്നാനാഗ്രഹിച്ചുടക്കുന്ന

ശ്വാക്കളും തമ്മിൽതമ്മിൽ കുരച്ചുംകലഹിച്ചും
തരിമ്പുംമാംസമില്ല ഞരമ്പുമില്ലനല്ലോ-
രിരിമ്പുകണ്ടംപോലുള്ളസ്ഥിമേൽപിടിപെട്ടു
കരിമ്പിൻചണ്ടിപോലെകടിച്ചുംകൊണ്ടുതമ്മിൽ
ഉരമ്പിഘോഷിക്കെന്ന്യേ കുക്ഷിപൂരണംനാസ്തി
തനിച്ചുസിംഹങ്ങൾക്ക തന്നുടെമുമ്പിൽവരും
തടിച്ചക്രോഷ്ടാക്കളെവധിപ്പാൻമോഹമില്ല
മദിച്ചകൊലയാനക്കൊമ്പനോടമർചെയ്തു
വധിച്ചുകട്ടംചോരകുടിച്ചേതൃപ്തിയുള്ളൂ.
എന്നതുകൊണ്ടുചൊന്നേൻതന്നുടെബലംകാട്ടാ-
തന്ന്യമാകുന്നോരന്നംഭക്ഷിപ്പാൻ ചിതംപോരാ.
പട്ടിക്കങ്ങൊരുരുളയുംകൊണ്ടുചെല്ലുമ്പോളവൻ
കാട്ടുന്നഗോഷ്ഠികണ്ടാലെത്രയുംചിരിയാകും
വട്ടത്തിലോട്ടം പിന്നെവാലങ്ങുവിറപ്പിക്കും
മുട്ടകൾകുത്തിക്കുനിഞ്ഞൂഴിയിൽ പററത്താഴും
പെട്ടെന്നു ദാതാവിൻെറ വക്ത്രവുമുദരവു-
മൊട്ടൊട്ടുനോക്കിച്ചിലശബ്ദങ്ങൾപുറപ്പെടീ-
ച്ചിങ്ങനെവികൃതികൾകാട്ടാതെഭക്ഷിപ്പാൻ തൻ-
ചങ്ങാതിക്കൊരുനാളും സംഗതിവരത്തില്ല.
കുംഭിരാജനുതിന്മാൻവല്ലതുംകൊടുത്തെന്നാൽ
സംഭ്രമംകൂടാതവൻമേടിച്ചുഭക്ഷിച്ചീടും
ഗംഭീരവിലോകനഭാവവും ഭയങ്കരം
വമ്പനാംപൂരുഷൻെറഭാവമിങ്ങനെവേണ്ടൂ.
തന്നുടെവിദ്യകൊണ്ടുംതന്നുടെശൌര്യംകൊണ്ടും
തന്നുദരത്തെപ്പൂരിക്കുന്നവന്മഹാധന്യൻ.
ശ്വാവിനെപ്പോലെകിഴിഞ്ഞാശ്രയിച്ചുണ്ണുന്നവൻ
കേവലംകൃമിപ്രായനെന്നതേചൊൽവാനുള്ളൂ.
വിക്രമംകൊണ്ടുംവിജ്ഞാനാദികൾകൊണ്ടും പത്തു-
ദിക്കുകൾവെളുപ്പിക്കുംകീൎത്തിധാവള്യത്തോടെ
യാതൊരുപുമാൻ മഹാമാനിയായ്ജീവിക്കുന്നു
നീതിമാനവൻ ജീവജീവനെന്നുരചെയ്യാം.

മററുള്ളമഹാമൂഢൻ കൊററിനുമാത്രംകൊള്ളാം
മററുമീഗ്ഗുണമൊന്നും പററാതെജീവിക്കുന്നോൻ
പെററമാതാവിനുള്ളയൌവനമാകുംവൃക്ഷം
പററെഖണ്ഡിപ്പാനൊരുകോടാലിതന്നേയവൻ.
ആരാനുംബലിയിട്ടുകൈകൊട്ടുകേൾക്കുന്നേരം
പാരാതെപറന്നു ടൻചെന്നങ്ങു പിണ്ഡംകൊത്തി-
ത്തിന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നകാകനും ജീവിക്കുന്നു;
എന്നതുപോലെ മഹാമന്ദനും ജീവിക്കുന്നു.
സ്വല്പബുദ്ധിയായുള്ളമാനുഷൻ മഹാദീനൻ
സ്വല്പഭാവത്തെക്കൊണ്ടുതൽക്ഷണംപ്രസാദിക്കും;
അല്പമാംജലാധാരംപൂരിപ്പാൻ മഴത്തുള്ളി
സ്വല്പമുണ്ടായാൽപോരുമായതുനിറഞ്ഞീടും.
മൂഷികൻതന്റെകൊച്ചുകൈരണ്ടുംജലംകൊണ്ടു
തൃഷിതമാക്കീടുവാനെത്രപാനീയംവേണം?
കൃത്യവുമകൃത്യവും ധർമ്മവുമധർമ്മവും
നിത്യവുമനിത്യവും സത്യവുമസത്യവും
ഇത്ഥമുള്ളതിലൊന്നുംചെറുമേഗ്രഹിക്കാത
മർത്ത്യനുംപശുക്കളുമേതുമേഭേദം നാസ്തി.
എപ്പൊഴുമാഹാരവുമപ്പൊഴേനിർഹാരവും
തല്പരമുറക്കവും മൈഥുനവ്യാപാരവും
ഇപ്പറഞ്ഞതുനാലുമൊക്കവേ പശുക്കൾക്കും
സ്വല്പബുദ്ധിയാംപുരുഷാധമന്മാർക്കും തുല്യം.
എന്നതിലല്ലക്കൂട്ടംനമ്മുടെസ്വാമി സിംഹം
എത്രയുംമഹാവീരൻ ബുദ്ധിമാൻ വിവേകവാൻ.
അങ്ങനെയുള്ളസിംഹത്തമ്പുരാന്താനുമിപ്പോൾ
ഇങ്ങനെ വിഷണ്ണനായ്ട്ടുവാനെന്തുമൂലം?

൪. ക്രോഷ്ടാക്കളുടെ ആമന്ത്രണം.

ചൊല്ലിനാൻ കരടകൻ കാരിയംക്ലേശിക്കുന്നോ-
രല്ലല്ലോ നീയും ഞാനുമെന്നതുകൊണ്ടുചെന്നു
അപ്രധാനന്മാരാകുംനമുക്കീവിചാരംകൊ-

ണ്ടല്ലവുമൊരുകാൎയ്യമില്ലെടോ സഹോദര!
ഇത്തരമുരചെയ്ത സോദരൻ ദമനകൻ
സുപ്രധാനതാപിന്നെനമുക്കവരാമല്ലോ
അപ്രധാനനായുള്ള പുരുഷൻ ക്രമത്താലെ
സുപ്രധാനനായിട്ടും മറിച്ചും കാണുന്നില്ലേ?
മററൊരുത്തൻെറശക്തികൊണ്ടല്ലമനുഷ്യന്മാർ
ഊററക്കാരാകുന്നതും മൂഢന്മാരാകുന്നതും
എന്തിനുമററുള്ളോൎക്കുററമുണ്ടാക്കീടുന്നു
ചിന്തിച്ചാൽതൻെറ ഗുണദോഷവും താനുണ്ടാക്കും.
ഉന്നതിവരുത്തുവാനെത്രയും പരാധീനം
പിന്നെയങ്ങധോഗതിക്കെത്രയുമെളുപ്പമാം.
എത്രയുംകനത്തൊരുകല്ലുകളുരുട്ടിക്കൊ-
ണ്ടദ്രിതൻമുകൾപ്പാട്ടിലേററുവാൻപാരംബന്ധം
ആയതുകീഴ്പ്പോട്ടേയ്ക്കു ചാടിപ്പാനെളുപ്പമാ-
മായാസംചെററുംവേണ്ടാതാഴത്തുവന്നേ നിൽപൂ
തന്നുടെഗുണത്തിനും തന്നുടെദോഷത്തിനും
തന്നുടെജീവാത്മാവെന്നുള്ളതുതന്നേമൂലം.
എന്നതുകേട്ടു തദാ ചോദിച്ചു കരടകൻ
നിന്നുടെവാക്കിന്നഭിപ്രായമെന്തെടോസഖേ!
എന്നുടെവാക്കിന്നഭിപ്രായമിത്തമ്പുരാൻെറ
ഖിന്നതാമൂഢതാവുംഭീതിയുംകാണ്കതന്നെ
ഇങ്ങനെ ദമനകൻ ചൊല്ലിനാനിദമിപ്പോൾ
എങ്ങനെയറിഞ്ഞുനീയെന്നപ്പോൾകരടകൻ
എങ്ങനെയറിഞ്ഞുവെന്നഗ്രജനുരചെയ്താൻ
ഇങ്ങുതോന്നിയതെല്ലാമടിയനുണത്തിക്കാം.
ചൊല്ലുന്നവാക്കുകേട്ടുഗോക്കളും പ്രവൎത്തിക്കും
തല്ലുപേടിച്ചു മരംവലിക്കും ഗജങ്ങളും
വല്ലതുംകെട്ടിപ്പുറത്തേററിയാൽ കഴുതയും
കല്ലിലുംപേറിക്കൊണ്ടു മണ്ടുമെന്നതേവേണ്ടൂ.
ചൊല്ലുക്കൂടാതെതന്നെമൎത്ത്യൻെറമനോഗതം
തെല്ലുമേതേറീടാതെബോധിക്കും മഹാജനം.

അന്യചിത്താഭിപ്രായംലഭിപ്പാനല്ലോ മൎത്ത്യൻ
തന്നുടെയുള്ളിൽബുദ്ധിസാരത്തെവഹിക്കുന്നു.
ജംബുകൻതന്നെനാമെന്നാകിലും നമുക്കുള്ളിൽ
ബിംബിതം പ്രഭുവിൻെറചിത്തസംക്ഷോഭം ദൃഢം
നമ്മുടെബുദ്ധികൊണ്ടു നമ്മുടെതമ്പുരാനെ
നമ്മുടെപാട്ടിലാക്കിത്തീൎക്കേണമെന്നുതന്നെ.
എന്തെടോ! നമുക്കുണ്ടോരാജസേവാഭിജ്ഞത്വം
എന്നുടൻകരടകനന്നേരം ദമനകൻ
എന്നോളംരാജസേവാധൎമ്മത്തെഗ്രഹിച്ചവൻ
പിന്നെമററാരുമില്ലെന്നഗ്രജൻ ഗ്രഹിക്കേണം.
മന്ത്രിയായ്വസിക്കേണ്ടുമ്മാൎഗ്ഗവും സംസാരവും
മന്ത്രിച്ചുമററുള്ളോരെച്ചതിപ്പാനുപായവും
കൈക്കാണംമേടിപ്പാനും കണ്ടവരോടുംചെന്നു
വക്കാണംക്രൂട്ടി ദ്രവ്യംകൈക്കലാക്കീടുവാനും
കാൎയ്യങ്ങൾതീരുന്നേരം സ്വാമിക്കുചെല്ലേണ്ടുന്ന
കാണങ്ങൾ പാതിലേററംപററുവാനുപായവും
മററൊരുവിധംനാട്ടിൽതീരുന്നവൎത്തമാനം
മററൊരുവിധംചെന്നുസ്വാമിയെബ്ബോധിപ്പിക്ക
പററിലുള്ളോൎക്കും കാൎയ്യമൊക്കവെ സാധിപ്പിക്ക
മററുള്ളജനത്തിൻെറ കൊററങ്ങുമുടക്കുക
കൊററിനുവകയുള്ള സാധുക്കൾക്കൊരുവിധം
കുററമുണ്ടാക്കി ദ്രവ്യമൊക്കവേ ഹരിക്കയും
ഇത്തരംദുൎമ്മന്ത്രികൾക്കുള്ളൊരുതൊഴിലുകൾ-
ക്കൊത്തൊരുവിധമെങ്കിലായതും നമുക്കുണ്ടു
പാരിടംതന്നിൽനല്ലസാമൎത്ഥ്യമുള്ളോൎക്കേതും
ഭാരമാകുന്നകാൎയ്യമൊക്കവേസാധിപ്പാറും
സ്വൈരമാംവണ്ണം മണ്ടിനടക്കും നരന്മാൎക്കു
ദൂരമായൊരുദിക്കുമില്ലെന്നു ബോധിക്കേണം.
ധന്യരാംവിദ്വാന്മാൎക്കു തന്നുടെദേശമെന്നും
അന്യൻെറദേശമെന്നും ഭേദമില്ലൊരേടത്തും
എത്രയുംപറഞ്ഞൎച്ചിച്ചീടുന്നപുമാന്മാൎക്കും

ശത്രുവില്ലെന്നു കേട്ടിട്ടില്ലയോ മഹാത്മാവേ!
ഉരചിവാൻ കരടകനിന്നിതുദമനക-
രോചിതമിദം നിൻെറസന്നാഹമെന്നാകിലും
സേവയ്ക്കുള്ളവസരംകാണാതെ തിരുമുൻപി-
ലാവലാതിക്കുചെന്നാലബദ്ധമായിത്തീരും.
ചൊല്ലിനാൻ ദമനകനായതുസത്യംതന്നെ
വല്ലാത്തോരവസരേ ചെല്ലുകിലബദ്ധമാം.
ആനയ്ക്കുമദപ്പാടങ്ങുള്ളോരുനേരംചെന്നാൽ
ആനക്കാരനെപ്പോലുമായവൻകുത്തിക്കൊല്ലും.
ഏവനെന്നാലുംപിന്നെസന്നിധൌ സദാകാലം
സേവിച്ചുനിൽക്കുന്നോരിൽസ്വാമിക്കുകൃപയുണ്ടാം.
വംശശുദ്ധിയുമില്ല ബുദ്ധിയുമില്ല കണ്ടാൽ
വക്ത്രത്തെല്ലുമില്ല വിദ്യയുമൊന്നുമില്ല
അക്കണക്കുള്ളപുമാനെങ്കിലും തിരുമുൻപിൽ
തക്കവുംനോക്കി മൂക്കിൽവിരലുംതള്ളിനിന്നാൽ
മന്നവന്മാൎക്കു പാരംപക്ഷമാസ്സുരും ക്രമാൽ
അന്യസേവകന്മാരിലഗ്രഗണ്യനാമവൻ
പാൎത്ഥിവന്മാരും പരസ്ത്രീകളും ലതകളും
പാൎശ്വസേവിയെപ്പാരം പാട്ടിലാക്കീടും ദൃഢം.
ഇന്ദ്രനോടൊക്കുംസ്വാമി ചന്ദ്രനോടൊക്കുംഭവാ-
നെന്നെല്ലാംസ്തുതിച്ചുകൊണ്ടെപ്പോഴുംപിരിയാതെ
സന്നിധൌ പാൎക്കുന്നവൻ പാൎത്ഥിവന്നഭിമതൻ.
പിന്നെയെന്തഹോ ബഹു ദുർലഭനെന്നാകിലും
തന്നുടെഹിതംനോക്കിപ്പാൎക്കുന്നപുരുഷനെ
തന്വംഗിമാരും മുദാകൈക്കൊള്ളും ക്രമത്താലെ.
മുള്ളുള്ളവൃക്ഷത്തെയുമന്തികസ്ഥിതമായാൽ
വള്ളിയുംചുററിപ്പററിക്കേറുമെന്നറിഞ്ഞാലും.
ഇന്നതുപ്രയോഗിച്ചാൽ കോപിക്കും മഹീപതി
ഇന്നതുപ്രയോഗിച്ചാൽ മന്നവൻ പ്രസാദിക്കും
എന്നുള്ളവിശേഷങ്ങൾകണ്ടുകൊണ്ടുപാന്തികേ
നിന്നു സേവിച്ചീടണമെപ്പോഴുമിളകാതെ.

എന്നിയേനിരസിച്ചുവെങ്കിലും കൂട്ടാക്കാതെ
പിന്നെയും ചുററിക്കൂടിപ്പിന്നാലെനടക്കേണം.
ഇങ്ങനെപലദിനംചെയ്യുമ്പോൾ പ്രഭുക്കളും
തന്നുടെവശത്തായിത്തീരുമെന്നതേവേണ്ടൂ.
ചോദിച്ചുകരടകനെന്തുനീയുണർത്തിപ്പാൻ
ഭാവിച്ചു സിംഹാന്തികം പ്രാപിപ്പാനൊരുമ്പെട്ടു?
ഉക്തവാൻ ദമനകൻ വല്ലതുമുണർത്തിച്ചാൽ
ഉത്തരംകേൾക്കാമതിനുത്തരമപ്പോൾതോന്നും
ഉത്തരംതന്നിൽനിന്നങ്ങുത്തരമുണ്ടാകുന്നു
വിത്തിൽനിന്നല്ലോപിന്നെവിത്തുകളുണ്ടാകുന്നു.
കണ്ടത്തിൽവിതയ്ക്കുന്നനെല്ലുകൾമുളച്ചുനെ-
ല്ലുണ്ടാകുമതുതന്നെവിത്തായിത്തീരുമല്ലോ
രണ്ടുവാക്കവിടേയ്ക്കുചെന്നുഞാനുണർത്തിച്ചാൽ
കണ്ടുകൊള്ളേണം മേന്മേലുത്തരം ബഹുവിധം.
ഏതൊരുവസ്തുചെയ്താലപ്പൊഴേകെടും കാര്യം
ഏതൊരുവസ്തുചെയ്താൽ കാര്യങ്ങൾ സാധിച്ചീടും
ആയതുരണ്ടും മുമ്പേനീതിയുള്ളവർകാണും
ആയതിനൊത്തപോലെകാര്യത്തിൽപ്രവേശിക്കും.
ഉത്തമനധമനും മദ്ധ്യമനെന്നീവണ്ണം
മാത്ത്യന്മാർ മൂന്നുവിധമുണ്ടെന്നുബോധിക്കേണം.
എന്നതിലധമന്താൻ വിഘ്നത്തിൽഭയംകൊണ്ടു
ഒന്നുമേതുടങ്ങാതെ സ്വസ്ഥനായിരുന്നീടും.
മദ്ധ്യമൻ പിന്നെക്കാര്യംതുടങ്ങും മുടങ്ങുമ്പോൾ
ബുദ്ധിയുംകെട്ടുപാരം മടങ്ങിയടങ്ങീടും
ഉത്തമൻ മദ്ധ്യേമദ്ധ്യേമുടക്കംവന്നെങ്കിലും
സിദ്ധമാവോളംകാര്യം കൈവിടുകയുമില്ല.
ഇന്നുഞാനവസരമെന്തെന്നുഗ്രഹിക്കാതെ
ചെന്നുചാടുകയുമില്ലെന്നുബോധിക്ക ഭവാൻ.
ദേവകൾക്കാചാര്യനാംഗിഷ്പതിതാനെങ്കിലും
കേവലമവസരംബോധിക്കാതുരചെയ്താൽ
ലംഘനംഭവിച്ചീടും കാര്യവുംവരാ തന്റെ

ശ്ലാഘിതത്തിന്നംഹാനിവന്നുപോമസംശയം.
നല്ലൊരുകാലേചെന്നുചൊല്ലുകിലസാരനും
വല്ലകാൎയ്യമെന്നാലും സാധിച്ചുപോരാംതാനും.
ദേശവുംകാലവുംസംചിന്തിയാതൊരുകാൎയ്യം
ലേശവുംതുടങ്ങരുതാത്മബോധമുള്ളവൻ.
ആശയേപരിപാകമില്ലാത്തപുമാനോട്
സ്വാശയാഭിപ്രായത്തെച്ചൊല്ലരുതൊരുനാളും.
നിഷ്കൃപന്മാരെക്കാൎയ്യംകേൾപ്പിച്ചാൽസമീഹിതം
നിഷ്ഫലമായിത്തീരുമെന്നതുംതന്നെയല്ല
ചിന്തിയാതുള്ളോരനൎത്ഥങ്ങളുമകപ്പെടും.
എന്തിനു മൂഢന്മാരെച്ചെന്നഹോ സേവിക്കുന്നു?
യാതൊരുഗുണംകൊണ്ടുവൃത്തിസൗഖ്യങ്ങൾവരും?
യാതൊന്നുകൊണ്ടുമസജ്ജനവും പ്രശംസിപ്പൂ?
അങ്ങനെയുള്ളഗുണമുണ്ടാവാൻ ക്ലേശിക്കേണം;
എങ്ങുമേലോഭംകൂടാതഗ്ഗുണംരക്ഷിക്കേണം.
അഗ്രജൻ ചൊന്നാനപ്പോൾ ഭൂമിപാലന്മാരോടും
സുഗ്രഹന്മാരല്ലവക്കെങ്ങനെപക്ഷമെന്നും
ആഗ്രഹമെന്തെന്നതുമാരംഭമെന്തെന്നതും
വ്യഗ്രമെന്നിയേ പാൎത്തു ബോധിപ്പാനെളുതല്ല.
സോദരനൊന്നിതപ്പോളങ്ങുന്നുപറഞ്ഞതു-
മാദരിക്കേണ്ടുംപരമാൎത്ഥമെന്നിരിക്കിലും
വങ്കടൽക്കരെച്ചെന്നുനില്ക്കുമ്പോൾ ശിവശിവ!
സങ്കടമിതിലിറങ്ങീടുവാനെന്നുതോന്നും
ഒട്ടുനാളിറങ്ങിയുംമുങ്ങിയുംതിരവന്നു
തട്ടിയിട്ടുലഞ്ഞുമിങ്ങൊട്ടേടംചെന്നുംപോന്നും
പെട്ടെന്നുപരിചയിച്ചീടിനാലൊരുവഴി
കിട്ടുമങ്ങതിൽനീന്തിക്രീഡിച്ചുമേവീടുവാൻ.
എന്നതുപോലെ ചെന്നുവന്ദനംചെയ്തുനിന്നു
ചൊന്നതുകേട്ടുംകണ്ടുംസൂക്ഷിച്ചുംപരീക്ഷിച്ചും
മന്നവൻതന്റെശീലഭാവവുംചതുക്കവേ
തന്നുള്ളിലാക്കിക്കൊണ്ടാൽപിന്നെവൈഷമ്യമില്ല.

അങ്ങനെ വശത്താക്കാമെന്നൊരുപക്ഷമിപ്പോൾ
ഇങ്ങനെ മനക്കാമ്പിൽ നിൻകൃപയുണ്ടെന്നാകിൽ.
എന്നതുകേട്ടുമുദാ ചൊല്ലിനാൻ കരടകൻ
നന്നിതു സഹോദര! നല്ലതു വന്നീടണം
നിന്നുടെമാർഗ്ഗംശുഭമായ്വരും നിരൂപിച്ച-
തൊന്നുമേ ഭംഗംകൂടാതസ്തു തേ ശുഭമതേ!

൫. ദമനകൻെറ നീതിവാക്യം.

ജ്യേഷ്ഠനെത്തൊഴുതുകൊണ്ടപ്പൊഴേ ദമനകൻ
ശ്രേഷ്ഠനാംസിംഹപ്രഭുസ്വാമിയെപ്രാപിച്ചുടൻ
ദൂരവേതന്നെനിന്നു പാണികൾ കൂപ്പിക്കൂപ്പി-
ച്ചാരവേപതുക്കവേചെന്നൊരുദേശാന്തരേ
പിംഗലകനുമുരചെയ്തിതു ദമനക!
ഇങ്ങുവന്നാലുംപലനാൾകൂടിക്കാണുന്നിപ്പോൾ.
എന്തെടോ! നീയുംനിൻെറജ്യേഷ്ഠനുമെന്നെവന്നു
സന്തതംസേവിക്കാത്തസംഗതി കഥിക്ക നീ.
വമ്പനാംദമനകൻവന്ദനംചെയ്തുചൊന്നാൻ:—
തമ്പുരാനടിയനെക്കൊണ്ടെന്തുപ്രയോജനം?
കൊമ്പനാനയെക്കൊന്നുതലച്ചോർപഴയരി-
സമ്പാദിപ്പതിനിങ്ങുസാമർത്ഥ്യംപോരായല്ലോ.
എങ്കിലുമമാത്യൻെറമക്കളായടിയങ്ങൾ
നിങ്കഴലിണപണിഞ്ഞീടാതെപൊറുക്കുമോ?
ഓർക്കുമ്പോളൊരുത്തരെക്കൊണ്ടുപകാരമില്ലെ-
ന്നാർക്കുമേവരികയില്ലെന്നതുമുണർത്തിക്കാം.
പുല്ലുകൾകൊണ്ടുമുപകാരമുണ്ടാകുംതനെറ
പല്ലുകൾതേപ്പാൻകൊള്ളാംചെയ്യുളെത്തീററാൻകൊ-
മെല്ലവേ കണ്ണുങ്ങളിലിട്ടുടൻ ചെറുക്കിയാൽ (ള്ളാം
തെല്ലസൗഖ്യമുണ്ടാകിലാവിധത്തിനും കൊള്ളാം.
കാൽ കരം കണ്ണും മൂക്കുമുള്ളൊരുജന്തുക്കളാൽ
ഏകനെങ്കിലുംകാര്യമില്ലാതെഭവിക്കുമോ?

സാരനാംപുരുഷനെപ്പാരമിട്ടിടിച്ചാലും
സാരശക്തിയെത്ത്യജിച്ചീടുമാറില്ല നൂനം.
തീയെരിയുന്നകൊള്ളി കീഴാക്കിപ്പിടിച്ചാലും
തീയുടെജ്വാല മേല്പോട്ടല്ലാതെജ്വലിക്കുമോ?
ജീവജന്തുക്കളെല്ലാമൊന്നുപോലെന്നുള്ളൊരു
ഭാവവും ഭവാന്മാൎക്കു ചേൎച്ചയില്ലറിഞ്ഞാലും.
തങ്ങൾക്കുമററുള്ളോരിൽഭേദമുണ്ടെന്നുള്ളതും
സംഗതിവരുംദിക്കിൽ കാണിക്കും സമൎത്ഥന്മാർ.
വിത്തുകളെല്ലാംക്രു[illegible]ിക്കലെന്നുവിതച്ചാലു-
മുത്തമൻകിളിക്കുമ്പോൾ തന്മഹത്വത്തെക്കാട്ടും.
ഉത്തമസ്ഥലങ്ങളിൽ ശ്രീകാൎയ്യംവിചാരിപ്പാൻ
ഉത്തമന്മാരാംകാൎയ്യക്കാരരെക്കല്പിക്കേണം.
ശുദ്ധഭൂസുരക്ഷേത്രസ്ഥാനങ്ങൾക്കധികാരം
ബൗദ്ധനുകൊടുക്കുന്നമന്നവൻ മഹാമൂഢൻ.
കങ്കണംകരങ്ങളിൽ കുണ്ഡലംകൎണ്ണങ്ങളിൽ
കാഞ്ചികൾ കടിതടേ ഹാരങ്ങൾ വക്ഷഃസ്ഥലേ
ഇങ്ങനെ തങ്ങൾക്കുള്ളഭൂഷണസ്ഥലങ്ങളിൽ
ഭംഗിയിൽചേൎത്തെങ്കിലേ ഭൂഷണം ശോഭിച്ചീടൂ
കണ്ഠത്തിലരഞ്ഞാണം കങ്കണം കൎണ്ണങ്ങളിൽ
കൊണ്ടുപോയ്ക്കൂട്ടിത്തൂക്കിക്കൊണ്ടങ്ങുപുറപ്പെട്ടാൽ
കണ്ടവർ കരംകൊട്ടിക്കൊണ്ടുടൻ ചിരിച്ചീടും
കണ്ടുതപ്പിയെന്നൊരുനാമവും ലഭിച്ചീടും.
എത്രയുംനീചന്മാരാംബൗദ്ധജാതിജന്മാൎക്കു
ഛത്രവും പല്ലക്കും ദീപയഷ്ടിയും നൽകി
ക്ഷത്രിയബ്രഹ്മസ്ഥാനേ മന്ത്രിയാക്കീടുന്നൊരു
ധാത്രീപാലരെപ്പാരംനിന്ദിക്കും മഹാജനം.
തന്നെത്താനറിയാതെദുഷ്പ്രഭുക്കളെച്ചെന്നു
വന്ദിച്ചുസേവിക്കുന്ന മാനുഷപ്പശുക്കൾക്കു
ഇന്നിപ്പോളിഹലോകസൌഖ്യമില്ലവർ ചത്താൽ
ചെന്നൊരുനരകത്തിൽ ചാടുമെന്നല്ലാതില്ല.
മെച്ചമേസുവൎണ്ണത്തിൽച്ചേൎക്കേണ്ടുംമഹാരത്നം

പിച്ചളപ്പാത്രക്കത്തിൽച്ചേക്കുന്നപുരുഷനെ
സജ്ജനംതന്നെയല്ല ദുജ്ജനങ്ങളുംകൂടെ
തജ്ജിക്കും തത്സമ്പക്കംവജ്ജിക്കുമെല്ലാവരും.
ബുദ്ധിയും വിവേകവും വീൎയ്യവും പ്രഭുക്കളിൽ
ഭക്തിയുമുള്ളഭൃത്യൻ സ്വാമിയെ നികത്തീടും.
ശക്തിയില്ലാത്തുഭൃത്യൻറഭക്തി നിഷ്ഫലം ദൃഢം.
ശക്തിയുണ്ടൊരുത്തനുഭക്തിയില്ലാഞ്ഞാൽനന്നോ?
ശക്തിയും നല്ലസ്വാമിഭക്തിയും തികഞ്ഞൊരു
ഭൃത്യനുണ്ടെന്നാകിലേ വദ്ധിപ്പൂ മഹീപതി.
ശക്തിയുമില്ല സ്വാമിഭക്തിയുമില്ലാതോക്കു
ഭുക്തിനല്കീടുംനൃപനെത്രയുമവിവേകി.
ആയവൻഭുജിക്കുന്നോരോദനമെല്ലാമൊരു
നായിനുകൊടുത്തെങ്കിലായതുപാഴായ്പോകാ.
നായിനുചോറുനല്കുംനായകന്മാരെക്കുറി-
ച്ചായതസ്നേഹത്തിനുമായമില്ലൊരുനാളും.
ആയവന്തന്നിക്കുള്ളകായത്തെക്കൊണ്ടുതന്നി-
ക്കാകവേ മമസ്വാമിക്കെപ്പൊഴുംസഹായിക്കും.
ശസ്ത്രവും കുതിരയും ശാസ്ത്രവും വീണപാണി
ക്ഷാത്രവും നരന്മാരും വാണിയുമിവയെട്ടും
സജ്ജനത്തോടുചേൎന്നാലെത്രയുംപ്രകാശിക്കും;
ദുജ്ജനത്തോടുചേൎന്നാലെത്രയുമിളപ്പെട്ടും.
അഭ്യാസമുള്ളവീരൻ വാളെടുത്തിളക്കുമ്പോൾ
സഭ്യന്മാരതുകണ്ടുകൊണ്ടാടിസ്തുതിച്ചീടും.
അഭ്യാഗൻമഹാഭോഷൻ വാളെടുക്കുന്നകണ്ടാൽ
അപ്പൊഴേയെല്ലാവരും വാളെടുക്കയേയുള്ളൂ.
അശ്വപ്പോർഗ്രഹിച്ചവരശ്വത്തിലേറിക്കണ്ടാൽ
വിശ്വവാസികളെല്ലാം വിസ്മയിച്ചീടും ദൃഢം.
അല്ലാത്തമൂഢൻചെന്നങ്ങശ്വത്തിലേറുന്നേരം
വല്ലാതെപിഴച്ചുപോമെല്ലാരും ഹസിച്ചീടും.
ഇങ്ങനെതന്നെപിന്നെച്ചൊന്നതും നാലുംരണ്ടും
ഭംഗിക്കുമഭംഗിക്കും പാത്രഭേദമേമൂലം.

ഞാനൊരുകുറുനരിക്കുട്ടനെന്നതുകൊണ്ടു
മാനസേ നിന്ദാഭാവം സ്വാമിക്കുവേണ്ടാതാനും
പത്മനാഭനും പണ്ടുപന്നിയായ്പിറന്നില്ലേ?
പാവനനെന്നമുനി മാനായിമേവുന്നിലേ?
ഷൺമുഖഭഗവാനുമാടിൻെറവേഷം മുദാ
വെണ്മയിൽധരിച്ചതു തമ്പുരാൻ കേട്ടിട്ടില്ലേ?
ഭൃത്യൻെറഗുണഗണമൊക്കെയുമടിയനു-
ണ്ടത്യന്തംഭക്തി ശക്തി യുക്തിയുമെനിക്കുണ്ടു.
ഭക്തിയില്ലാതുള്ളോൻെറ ശക്തികൊണ്ടെന്തുഫലം?
ശക്തിയില്ലാതുള്ളോൻെറ ഭക്തികൊണ്ടെന്തുഫലം?
സേവകന്മാരിൽ നിന്ദാശീലനാംനരേന്ദ്രനെ-
സ്സേവിപ്പാനാരുമില്ലെന്നായ്വരുംക്രമത്താലെ
ബന്ധുഭൃത്യരുമില്ലാതായ്വരുന്നേരം നൃപ-
ന്നെന്തുപൌരുഷംപിന്നെ ക്ഷീണമാംപ്രഭുത്വവും.
പ്രാഭവംകുറയുമ്പോൾപ്രായശോ വിദ്വാന്മാൎക്കും
ലോഭമില്ലാതാമവരാഗമിക്കയുമില്ല.
നിത്യവുംസമീപത്തുവിദ്വാന്മാരില്ലാതായാൽ
കൃത്യവുമകൃത്യവും ബോധമില്ലാതായ്വരും.
പാൎത്ഥിവന്മാൎക്കു നീതിജ്ഞാനമില്ലെന്നുവന്നാൽ
പാൎത്തലേവസിക്കുന്നോരൊക്കവേ നശിച്ചീടും.
എന്നതുകൊണ്ടുപറഞ്ഞീടുന്നേൻ മമസ്വാമി-
ക്കുന്നതിവരാൻനല്ലഭൃത്യന്മാർതന്നെവേണം.
എന്നതുകേട്ടു മഹാസിംഹവുമുരചെയ്തു:—
നന്നെടോ! ദമനകാ! നിന്നുടെനീതിവാക്യം.
നമ്മുടെസചിവൻെറനന്ദനനല്ലോ ഭവാൻ
നന്മമേൽവരാനുള്ളയത്നംനീചെയ്തീടണം.
ചോദിച്ചു ദമനകൻ നിന്തിരുവടിയിപ്പോൾ
മോദിച്ചുജലപാനംചെയ്യുതിന്നെഴുന്നള്ളി
അംഭസ്സിന്നുപാന്തികേവാണരുളുമ്പോൾ ബുദ്ധി
സ്തംഭിച്ചുകണ്ണക്കാണുന്നിതു കിംകാരണം?
ഉത്തരമുരചെയ്തു കേസരിശ്രേഷ്ഠന്താനും

സ്വസ്ഥമല്ലെൻെറമനസ്സിങ്ങനെതീൻകഷ്ടം!
നമ്മുടെവനംതന്നിലിന്നൊരുജന്തുവന്നു
ദുമ്മദംപൂണ്ടുശബ്ദിക്കുന്നതുകേഠംക്കുന്നീലേ?
എത്രയുമതിക്രൂരം ദുഷ്ടൻെറകണ്ഠധ്വാനം
ശ്രോത്രരന്ധ്രത്തിൽപ്പുക്കുസങ്കടപ്പെടുത്തുന്നു.
മുററുമീമഹാരണ്യേവാസവുംവെടിഞ്ഞുതാൻ
മറെറാരുവനാന്തരംപ്രാപിപ്പാൻ ഭാവിക്കുന്നു.
കണ്ഠശബ്ദത്തെക്കേട്ടാലൂഹിക്കാമവനേതും
കുണ്ഠനല്ലഹോ!മഹാവിക്രമിമഹാവീരൻ.
രണ്ടുപക്ഷമില്ലെനിക്കായവന്തന്നെക്കേട്ടും
കണ്ടുംകൊണ്ടിവിടത്തിൽപാക്ക വൈഷമ്യന്തന്നെ.
എന്നതുകേട്ടു മൂടാ ചൊല്ലിനാൻ ദമനകൻ:—
എന്നുടെസ്വാമി വൃഥാ ചാഞ്ചല്യംതുടങ്ങേണ്ട
ശബ്ദമാത്രത്തെക്കേട്ടുശങ്കിപ്പാനെന്തുമൂലം?
ശക്തിമാനല്ലോഭവാനെന്തിനുപേടിക്കുന്നു?
ആറുകഠംജലംപൊങ്ങി സേതുഭഞ്ജനംചെയ്യും
ആറുകണ്ണുകഠംപുക്കാൽ മന്ത്രവുംഭേദിച്ചിടും
ഏഷണിപ്രയോഗിച്ചാൽ സ്നേഹവുംനശിച്ചിടും
ഭീഷണിവാക്കുകൊണ്ടു ഭീരുക്കഠംഭയപ്പെടും
കണ്ടപ്പോളതിൽബഹുമാംസമുണ്ടെന്നുതോന്നി
ചെണ്ടയിലുഠംപ്പുക്കപ്പോഠം ചമ്മവുമൊരുമര-
ക്കണ്ടവുംമാത്രംതന്നെ കണ്ടതുള്ളുഞാനെന്നു
പണ്ടൊരുജന്തു പറഞ്ഞിങ്ങനെകേട്ടിട്ടുണ്ടു.
ചൊല്ലെടോ! പുരാവൃത്തമെന്നു കേസരിശ്രേഷ്ഠൻ;
ചൊല്ലുവൻ ശ്രവിച്ചാലുമെന്നുടൻ ദമനകൻ.
പണ്ടൊരുകുറുനരി ഭക്ഷണംകിട്ടായ്കയാൽ
കുണ്ഠിതംപൂണ്ടുവിശന്നങ്ങനെനടക്കുമ്പോഠം
കുത്രചിൽപ്രദേശത്തു യുദ്ധഭൂതലംകണ്ടു
തത്ര സൈന്യങ്ങഠം ചത്തുകിടക്കുന്നതുംകണ്ടു.
അത്രയല്ലൊരുപൊണ്ണച്ചെണ്ടയും കണ്ടാനവൻ
തത്രനിന്നൊരുശബ്ദംശ്രവിച്ചു ഭയപ്പെട്ടാൻ

വായുവന്നടിക്കുമ്പോളായതുതാനേതന്നെ
തോയദധ്വനിപോലെശബ്ദിക്കുന്നതുംകേട്ടു.
എന്തുവാനിതങ്ങൊരുജന്തുവാസ്ഥരുമെന്നാൽ
ബന്ധുവാരനിക്കയ്യോ! നമ്മെയുംകൊല്ലുമിവൻ.
അന്തികെചെന്നുനോക്കിക്കൊണ്ടുപോരികെന്നുള്ളിൽ
ചിന്തിച്ചുധൈര്യത്തോടെമെല്ലെമെല്ലെവേചെന്നാൻ.
ഭക്ഷണത്തിന്നുവേണ്ടുംചോരയും മാംസങ്ങളും
തൽക്ഷണമതിനകത്തുണ്ടെന്നുതോന്നീടുന്നു
ലക്ഷണംശുഭം നമുക്കേഷ ഞാനുള്ളിൽപ്പുക്കു
ഭക്ഷണംവഴിപോലെചെയ്യുയെന്നുറച്ചവൻ
ചർമ്മത്തെക്കടിച്ചൊരുദ്വാരമുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടു-
ട്ടമ്മോദഹിസൃഗാലനങ്ങകത്തുപ്രവേശിച്ചാൻ.
ആയവനപ്പോളുരചെയ്തൊരുശ്ലോകാൎത്ഥം ഞാൻ
മായമെന്നിയേചൊന്നേൻ കണ്ടിപ്പോളതിലെന്നും.

൩. സിംഹവും, വൃഷഭവും പരസ്പരം സ്നേഹാകുലന്മാരായതു്.

ആയതുമനസ്സിൽവച്ചിങ്ങനെപറഞ്ഞുഞാൻ
ആയതധ്വാനംകേട്ടു ഭീതിയെന്തിത്ര വൃഥാ?
കേവലംമഹാശബ്ദംകേൾക്കുന്നുവനംതന്നിൽ
സാവധാനനാമഹം ചെന്നിഹ വന്നിട്ടുന്നേൻ
എന്തൊരുശബ്ദമെന്നുമെന്തൊരുജന്തുവെന്നു-
മെന്തൊരുഭാവമെന്നുമൊക്കവേബോധിക്കുന്നേൻ.
ഇത്തരമുരചെയ്തു ധൃഷ്ടനാംക്രോഷ്ടൃപ്രൌഢൻ
സത്വരം സഞ്ജീവകക്കാളതൻമുന്നിൽച്ചെന്നു
ആരെടോ താനെന്നവൻചോദിച്ചനേരം! വൃഷം
നേരുവാക്കുരചെയ്തു ഞാനൊരുകാളക്കുറ്റൻ
വൎദ്ധമാനനെന്നൊരുവാണിഭക്കാരൻ നമ്മെ
വൎദ്ധിപ്പിച്ചതുമിപ്പോളിങ്ങിനെവെടിഞ്ഞതും
അദ്ധമാൎഗ്ഗത്തിൽവീണുകാലൊടിഞ്ഞടവിയിൽ

അൽമാസത്തിൽപ്പുറംദുഃഖിച്ചുകിടന്നു ഞാൻ
ദൈവകാരുണ്യംകൊണ്ടു ദണ്ഡധ്വംശമിച്ചു ഞാൻ
ഏവമിപ്രദേശത്തുസൗഖ്യമായ്"നടക്കുന്നേൻ.
ചൊല്ലിനാൻദമനകൻ നമ്മുടെസ്വാമിവീരൻ
ചൊല്ലേറുംമഹാസിംഹംപിംഗലകാഖ്യൻധീരൻ
ചൊല്ലിവിട്ടിതു നമ്മെല്ലത്വരം കൂട്ടിക്കൊണ്ടു-
ചെല്ലുവാൻ ഭവാനെയങ്ങേത്രയുംകൌതുഹലാൽ.
സമ്മതമിദമെങ്കിൽ സ്വാമിയോടുണർത്തിച്ചു,
സത്വരംവരാമെന്നുകേട്ടപ്പോൾ സഞ്ജീവകൻ
സിംഹനായകൻ മഹാവീൎയ്യവാനവൻ നമ്മെ-
സ്സംഹരിക്കില്ലെന്നാകിൽ സംശയംവിനാ വരാം.
വിശ്വസിച്ചവർകളെവഞ്ചനചെയ്തീടുമോ
വിശ്വവിശ്രുതൻവീരൻവിക്രമിമൃഗാധിപൻ?
എങ്കിൽഞാൻവരാമെന്നു കാള ചൊന്നതുകേട്ടു
കിങ്കരൻദമനകൻ വന്നിതു സിംഹാന്തികേ
വന്ദനംചെയ്തുചൊന്നാൻ: ചണ്ഡനാംസമീരണൻ
മന്ദമെന്നിയേവിശ്വമിളക്കുമെന്നാകിലും
എത്രയുമസാരമായുള്ളൊരു തൃണങ്ങളെ
ധാത്രിയിൽനിന്നുപറിച്ചീടുമോ?മഹാമതേ!
ഉന്നതങ്ങളായുള്ളവൃക്ഷങ്ങളെല്ലാം പാടേ
ഭിന്നമാക്കുവാൻ കുറവൊട്ടുമേയില്ലതാനും.
വീൎയ്യമുള്ളവൻമററുവീൎയ്യമുള്ളവനോടു
വിക്രമംപ്രയോഗിപ്പു ദുർബലന്മാരിലല്ല.
എന്നതുമൂലംഭവാൻ കാളയെ വധിക്കയി-
ല്ലെന്നൊരുവിശ്വാസംകൊണ്ടത്രഞാൻവരുത്തുന്നേൻ.
എന്നതുകേട്ടുപ്രസാദിച്ചുരചെയ്തുസിംഹം:—
നിന്നുടെസഖിയേഞാൻകൊല്ലുമോ ദമനക!
എന്തെടോ! സഞ്ജീവകനെന്നുപേരെന്നുകേട്ടു
ഹന്തമേമഹാസുഖമായവൻബന്ധുവായാൽ.
താമസംക്രൂരതാതിങ്ങുകൊണ്ടുപോന്നാലും ഭവാൻ
കാമസംപ്രാപ്തിപ്രിയൻ ഞാനെന്നുബോധിക്കേണം.

അപ്രകാരങ്ങൾചൊന്നുപറഞ്ഞു ദമനകൻ
തൽപ്രകമ്പത്തെപ്പോക്കിക്കാളയെക്കൊണ്ടുപോന്നു.
നന്ദിരാജനെസ്വാമിസന്നിധിതന്നിലാക്കി
നന്ദിപൂണ്ടരികത്തുസേവിച്ചുനിന്നീടിനാൻ.
അന്നുതൊട്ടന്യോന്യസ്നേഹാകുലന്മാരായ്ത്തീൎന്നു
നന്ദിയാംസഞ്ജീവകൻ പിംഗലമൃഗേന്ദ്രനും.
അന്യരാംഭൃത്യന്മാരിലാസ്ഥയില്ലാതായ്‌വന്നു
ധന്യനാംമൃഗേന്ദ്രനു നന്ദിസമ്പൎക്കംമൂലം.
കാളയും കണ്ഠീരവശ്രേഷ്ഠനും ഗുഹാന്തരേ
പാളയംപുക്കുതമ്മിൽപ്രാണവിശ്വാസത്തോടെ
കേളിസല്ലാപംകൊണ്ടുകേവലം ദിനേദിനേ
മേളിച്ചുമഹോത്സവക്രീഡയാമേവുംകാലം
ഭൃത്യന്മാരമാത്യന്മാർ ചേൎച്ചക്കാർ ബന്ധുക്കളും
നിത്യസേവകന്മാരും പിള്ളരും കാവല്ക്കാരും
നിത്യവൃത്തിക്കുലഭിക്കായ്കകൊണ്ടഹോകഷ്ടം
പ്രത്യഹംപരാധീനപ്പെട്ടുഴലുന്നകാലം
ഏകദാ ദമനകൻ പൂൎവ്വജൻകരടനും
വ്യാകുലംപൂണ്ടു തമ്മിൽസംസാരംതുടങ്ങിനാർ.

ചൊല്ലിനാൻ ദമനകൻ നമ്മുടെസ്വയംകൃതം
അല്ലയോ മഹാദോഷമിങ്ങനെസംഭവിപ്പാൻ?
തങ്ങൾതാനുണ്ടാക്കുന്നദോഷങ്ങൾ മൂന്നുകൂട്ടം
സംഗതിവരുമെന്നുസജ്ജനംചൊല്ലിക്കേൾപ്പൂ.
മേഷയുദ്ധംകൊണ്ടൊരു ജംബുകൻമരിച്ചപോൽ
ആഷാഢഭൂതിമൂലം നമുക്കുംനാശംവന്നു.
തന്തുവായൻെറമൂലം ദൂതിക്കുനാശംവന്നു;
താന്താന്നെദോഷത്രയമിങ്ങനെജനിപ്പിച്ചു.
എന്നൊരുയതിശ്രേഷ്ഠൻ പണ്ടരുൾചെയ്തുപോലും
എന്നതു ഭവാൻ കേട്ടിട്ടില്ലയോ മഹാത്മാവേ!
ആയതുകേൾക്കേണമെന്നഗ്രജനുരചെയ്താൻ
പ്രായശോ നിവേദനംചെയ്തിതു സഹോദരൻ.

൧. തങ്ങൾക്കുതാനുണ്ടാക്കുന്ന ദോഷങ്ങൾ മൂന്നുകൂട്ടം.

ദേവശർമ്മാവെന്നൊരുസന്ന്യാസിപണ്ടുണ്ടായി
കേവലം ബ്രഹ്മധ്യാനംചെയ്തുമേവുന്നകാലം
എത്രയുംബഹുദ്രവ്യമുണ്ടായി നമുക്കിതു
കുത്ര സംഗ്രഹിക്കേണമെന്നുടൻ വിചാരിച്ചു
തന്നുടെകുപ്പായത്തിൽവെച്ചുടൻതുന്നിക്കെട്ടി
തുന്നലുണ്ടാക്കിത്തന്റെദേഹത്തിലിട്ടുകൊണ്ടു
സ്വൈരമായ്നടക്കുമ്പോളാഷാഢഭൂതിയെന്നു
പേരുമായൊരുവിപ്രൻ സേവിച്ചുകൂടീടിനാൻ.
സാരമാംബഹുദ്രവ്യമിദ്ദേഹം കുപ്പായത്തിൽ
ചേരുമാറിട്ടു തുന്നിക്കൊണ്ടല്ലോ നടക്കുന്നു
ഇദ്ധനം കരസ്ഥമാക്കീടുന്നതുണ്ടു ഞാനും
ലുബ്ധനോടർത്ഥംകൈക്കലാക്കിയാൽ ദോഷമില്ല.
ഇത്തരംവിചാരിച്ചു പാദശുശ്രൂഷചെയ്തു
വൃദ്ധനാംസന്ന്യാസിയെ വിശ്വസിപ്പിച്ചു ധൂർത്തൻ.
ശുദ്ധനാഷാഢഭൂതി നണ്ണിവനിവൻകയ്യിൽ
മദ്ധനംസൂക്ഷിപ്പാനായ്കൊടുത്താൽ ദോഷമില്ല.
ഇത്ഥമങ്ങുറച്ചൊരുവാസരേ ഭിക്ഷുശ്രേഷ്ഠൻ
സ്നിഗ്ദ്ധനാമവൻകയ്യിൽ കുപ്പായംസമർപ്പിച്ചു
കാനനനദിതന്നിൽ സ്നാനത്തിന്നെഴുന്നള്ളി
സ്നാനവുംചെയ്തു ജപിച്ചങ്ങനെനില്ക്കുന്നേരം,
ഉദ്ധതന്മാരാംരണ്ടുമേഷങ്ങൾ പരസ്പരം
യുദ്ധമങ്ങാരംഭിച്ചു വാഹിനീതീരന്തന്നിൽ.
ആടുകൾരണ്ടും ബഹുദൂരവേ വാങ്ങിക്കൊണ്ടി-
ങ്ങോടിവന്നുടൻമുട്ടിപ്പിന്നെയും മാറിപ്പോകും
പിന്നെയുംവന്നുമുട്ടും തമ്മിലീവണ്ണമുള്ള
സന്നാഹംക്രമത്താലങ്ങെത്രയുംമുഴുത്തപ്പോൾ
ഭിന്നമാംമുഖങ്ങളിൽനിന്നുടൻ ചോരക്കട്ട

ചിന്നിയുംചിതറിയും ഭൂതലേ പതിക്കുന്നു.
അന്നേരമൊരുഭോഷൻജംബുകൻ ചെന്നുകണ്ടു
നന്നിതു ചോരത്തുള്ളി നമുക്കു പാനംചെയ്വാൻ,
എന്നവൻവിചാരിച്ചു മേഷങ്ങൾവാങ്ങുന്നേരം
ചെന്നുടൻ ചോര നക്കിക്കുടിച്ചുതുടങ്ങിനാൻ.
പെട്ടെന്നു മേഷങ്ങളുംവന്നുമുട്ടുമ്പോൾ മദ്ധ്യേ
പെട്ടൊരുകുറുനരി ചതഞ്ഞുചത്തുവീണാൻ.
അമ്മുനിയപ്പോളൊരുശ്ലോകപാദത്തെച്ചൊല്ലി:—
'ജംബുകോ മേഷയുദ്ധേനേ'തി താനനന്തരം
കാഷായംധരിച്ചവനിങ്ങെഴുന്നുള്ളുന്നേരം
ആഷാഢഭൂതിയേയും കണ്ടില്ലെന്നതേവേണ്ടു.
ശേഷമങ്ങൊരുപാദം പൂരിച്ചു തദാ വയം
"ആഷാഢഭൂതിനേതി"പ്രസ്ഥാനംചെയ്തുപിന്നെ.
കുപ്പായംനിറച്ചുള്ള പൊന്നുരുപ്പികയെല്ലാം
എപ്പേരുംകൊണ്ടുപോയാനാഷാഢഭൂതിദ്വിജൻ
അന്തിയുമട്ടത്തപ്പോൾ സന്ന്യാസി ചെന്നങ്ങൊരു
തന്തുവായെൻെറവീട്ടിൽ പുക്കുവാണരുളിനാൻ.
തുലുന്തുല്ലൂന്നകൂട്ടം ചാലിയന്മാരിലൊരു–
ചാലിയൻ കള്ളുംകുടിച്ചങ്ങനെ ചാഞ്ചാട്ടുന്നു.
ആയവൻകെട്ടിക്കൊണ്ടുവന്നൊരു ചാലിയത്തി
ആയിരംധൂളിചത്തുപിറന്നോളെന്നുതോന്നും
മാരമാൽകൊണ്ടു ദാസീദത്തമാംമാർഗ്ഗത്തൂടെ
ജാരനെസ്സന്ദർശിപ്പാൻ ഗൃദ്ധമായ്പോകുന്നേരം
മദ്യപനവളുടെവല്ലഭൻ തന്തുവായൻ
മദ്ധ്യമാർഗ്ഗത്തിൽവച്ചുകണ്ടെത്തിപ്പിടികൂടി
എങ്ങുപോന്നെടീധൂളീയെന്നവൻ ചോദിച്ചപ്പോൾ
നിങ്ങളെത്തിരഞ്ഞുഞാൻവന്നേനെന്നവൾചൊന്നാൾ.
ഉള്ളിലെക്കപടം ഞാൻ ബോധിച്ചു കൊള്ളാംതൊഴിൽ
കള്ളത്തി! നിന്നെത്തൂണിൽബന്ധിച്ചേമതിയാവൂ.
ഇങ്ങനെകയത്തൊരു ചാലിയൻ കയർകൊണ്ടു
പെണ്ണിനെത്തൂണിൽവരിഞ്ഞങ്ങുപോയുറങ്ങിനാൻ.

മത്തനാമവനങ്ങു ചത്തപോലുറങ്ങുമ്പോൾ
അത്തൽക്കൂടാതെ ദാസി തത്ര വന്നിതു മുദാ
തന്തുവായസ്ത്രീയുടെബന്ധനമഴിച്ചവൾ
ബന്ധുവായതിന്നുടെ മാഹാത്മ്യംകാട്ടീട്ടവാൻ
തന്നെത്താൻപാശംകൊണ്ടുബന്ധിച്ചുനിന്നുമറേറ
കന്നൽത്താർമിഴിയാളെ ജാരങ്കൽ നിയോഗിച്ചാൾ.
കുന്റനാം തന്തുവായനന്നേരമുണർന്നുടൻ
ശണ്ഠകൾതുടങ്ങിനാൻ തന്നുടെകളത്രത്തെ.
ശുണ്ഠിയുംകടിച്ചവൻഘോഷിക്കുന്നേരമൊന്നും
മിണ്ടാതെതന്നെനിന്നു ദൂതിയാമവൾതാനും.
കണ്ടകനെഴുന്നേററു ദാസിതന്നുടെ മൂക്കു
കണ്ടിച്ചു കത്തികൊണ്ടു കശ്മലൻ മഹാജളൻ
പിന്നെയുംചെന്നുകിടന്നുറക്കംതുടങ്ങിനാൻ.
അന്നേരമവിടേയ്ക്കു ചാലിയത്തിയുംവന്നു
എന്തെടോദൂതീ! നിൻെറവൎത്തമാനമെന്നവൾ?
എന്തെടോപറയുന്നുനമ്മുടെവൃത്താന്തങ്ങൾ.
എന്നെ നീ പാശക്ലേശംവേർപെടുത്തയച്ചാലും
എന്നതുകേട്ടു പാശമഴിച്ചുവിട്ടാളവൾ.
പിന്നെയുംമുന്നേപ്പോലെതന്നെത്താൻബന്ധിച്ചുകൊ-
ണ്ടുന്നതസ്തനി തൂണുംചേൎന്നുനില്ക്കുന്നനേരം
ചാലിയനുണൎന്നുബോധിച്ചുചൊന്നാളവൾ:—
കാലിയെപ്പോലെയെന്നെക്കെട്ടിയിട്ടൊരുദുഷ്ട!
നമ്മുടെനാസാച്ഛേദംചെയ്തതു പാരംകഷ്ടം
ധൎമ്മമേ!നീയെൻപാതിവ്രത്യമോൎക്കുന്നീലയോ?
എന്നുടെകൗമാരമാംവയസ്സിൽത്തുടങ്ങി ഞാൻ
അന്യപൂരുഷസ്പൎശംചെയ്തിട്ടില്ലെന്നുള്ളൊരു
സത്യമുണ്ടെനിക്കതുകാരണം വൈരൂപ്യംതീ-
ൎന്നദ്യ ഞാൻ മുന്നേപ്പോലെ മൂക്കിനെലഭിച്ചീടും.
പ്രത്യേകമിതുലോകപാലന്മാർ കേട്ടീടേണം
പ്രത്യേകം പിതൃക്കളുമൊക്കവേ ശ്രവിക്കണം
നോക്കെടോ! വന്നു മമ ചന്ദ്രനോടൊക്കുംമുഖം

മൂക്കുകണ്ടാലുംനല്ലൊരെരുക്കുസുമത്തെപ്പോലെ.
മൂർഖനാമവനതുകേട്ടപ്പോൾ വേഗംവന്ന
മൂക്കുമമ്മുഖത്തെയുംകണ്ടപ്പോൾ വിസ്മയിച്ചു
കാൽക്കൽവീണവൻകൂപ്പിച്ചൊല്ലിനാനെന്റെ ദുഷ്ടി-
വാക്കുമീവ്യാപാരവുമൊക്കെ നീ പൊറുക്കണം
തീക്കനൽപോലെനിന്റെചാരിത്രം ചാലിപ്പെണ്ണേ!
നീക്കമില്ലെടോബാലേ! നിന്നെ ഞാൻ വണങ്ങുന്നേൻ.
ഇത്ഥമങ്ങുരചെയ്തു കെട്ടഴിച്ചുപാന്തികേ
നിത്തിക്കണ്ണുനീർവാർത്തു പുണന്നുമേവീടിനാൻ.

തത്ര സംഭവിച്ചൊരുവർത്തമാനങ്ങളെല്ലാം
പാർത്തുകൊണ്ടനങ്ങാതെ ഭിക്ഷുവും വസിക്കുന്നു.
ദാസികതാനുമപ്പോൾ ഖണ്ഡിതമായുള്ളൊരു
നാസികാഖണ്ഡത്തെയും കയ്യിൽവച്ചിരിക്കുന്നു.
അന്നേരമവളുടെവല്ലഭൻ ക്ഷൗരക്കാരൻ
വന്നുടൻക്ഷൗരക്കത്തിസ്സഞ്ചികൊണ്ടുവാ പെണ്ണേ!
എന്നതുകേട്ടങ്ങൊരുകത്തിമാത്രത്തെയെടു-
ത്തങ്ങോട്ടുകൊടുത്തിതു നാപിതസ്ത്രീയാമവൾ.
നാപിതന്മഹാമൂർഖൻ സഞ്ചികിട്ടാഞ്ഞു പാരം
കോപിച്ചുഖഡ്ഗമെടുത്തെറിഞ്ഞഗാനകത്തേയ്ക്കു.
അയ്യയ്യോ! മാലോകരേ! നമ്മുടെഭർത്താവിന്റെ
കയ്യാലെൻമൂക്കുപോയി, മൂഢനാംമഹാപാപി,
മൂർച്ചയുള്ളൊരുകത്തികൊണ്ടെറിഞ്ഞവനെന്റെ
മൂക്കുകണ്ടിച്ചാനിതുകണ്ടാലും ശേഷംഖണ്ഡം.
ഇങ്ങനെപലരെയും വിളിച്ചുകാട്ടീടിനാൾ
അംഗനാജനത്തോളം ദുർബുദ്ധി മററാർക്കുള്ളൂ
അക്കഥകേട്ടു നൃപൻകല്പിച്ചു ഭടന്മാരും
ചിക്കെന്നുവന്നുപിടിപെട്ടിതുക്ഷൗരകനെ;
നോക്കെടാമൂഢ! നീയിപ്പെണ്ണിറന്നവളുടെ
മൂക്കുഖണ്ഡിപ്പാനെന്തുകാരണംദുരാത്മാവേ!
ആർക്കുമേതോന്നാത്തുള്ള ദുഷ്കർമ്മംചെയ്തനിന്റെ

നാക്കുകണ്ടിച്ചു തീയിലെരിച്ചേ മതിയാവൂ.
പെണ്ണിനെദ്രോഹിച്ചവൻ ശൂലാഗ്രേ നക്ഷത്രങ്ങ-
ളെണ്ണിക്കൊണ്ടനേകംനാളിങ്ങനെ കിടക്കണം.
എന്നതുകേട്ടു സന്ന്യാസിശപരനരുൾചെയ്തു:—
കൊന്നുപോകേണ്ട വൃഥാ ഭീതനാംക്ഷുരകനെ.
ദാസിയാമവളുടെ നാസികാച്ഛേദമിപ്പോൾ
നാപിതനല്ലചെയ്തു നാമെല്ലാംബോധിക്കുന്നു.
തന്തുവായിയാംനാരികാരണം മഹാമൂഢൻ
തന്തുവായന്താനിതു ചെയ്തതു ഭവാന്മാരേ.
ശ്ലോകാൎത്ഥമൊന്നുചൊല്ലിബ്ബോധവുംവരുത്തീടാം;
ലോകാപവാദന്തീരുന്നാപിതന്നിതുകേട്ടാൽ.
മേഷയുദ്ധംകൊണ്ടൊരുജംബുകം നശിച്ചുപോ-
യാഷാഢഭൂതിമൂലം നമുക്കും നാശംവന്നു;
തന്തുവായന്റെമൂലം ദൂതിക്കും നാശംവന്നു;
താന്തന്നെജ്ജനിപ്പിച്ചോരനൎത്ഥത്രയമിദം.
ഇത്താമരുൾചെയ്തു സന്ന്യാസി ഗമിച്ചിതു;
തത്പമായ്ഭടന്മാൎക്കാ ബോധിച്ചവഴിപോലേ.
ശിഷ്ടനാംക്ഷുരകനെ രക്ഷിച്ചു സമ്മാനിച്ചു;
ദുഷ്ടയാംക്ഷുരകിയെ ദൂരവേ വിസൎജ്ജിച്ചു;
തന്തുവായിക്കുമൊരുവൈരൂപ്യംനൽകിവിട്ടു;
തന്തുവായനെക്കൊണ്ടു പിഴയുംചെയ്യിപ്പിച്ചു.

> ജംബുകോ മേഷയുദ്ധേന;
> വയം ചാഷാഢഭൂതിനാ;
> ദൂതികാ പരകാൎയ്യേണ;
> ത്രയോ ദോഷാസ്സ്വയംകൃതാഃ.

൮ വായസങ്ങൾ കാളസൎപ്പത്തെ വധിപ്പിച്ചതു്.

എന്നതുകേട്ടു മുദാ ചൊല്ലിനാൻ കരടകൻ:—
നന്നിതു സഹോദര! നീതിഭേദങ്ങളെല്ലാം.

നമ്മുടെകാൎയ്യംകൊണ്ടു ചിന്തിക്കു ദമനക!
നന്മ മേൽപ്രജകൾക്കുവൎദ്ധിപ്പാനെന്തുവേണ്ടൂ?
നല്ലതുവരാൻ വഴിചൊല്ലിനാൻ ദമനകൻ
വല്ലതുമുപായമൊന്നുണ്ടാകും വിചാരിച്ചാൽ.
നഷ്ടമാംകാൎയ്യം പുനഃ സത്വരം സാധിപ്പാനും
പുഷ്ടമാംകാൎയ്യം പരിപൂൎണ്ണമായ്‌വരുത്താനും
പ്രാപ്തമാമനൎത്ഥത്തെ ക്ഷിപ്രമങ്ങൊഴിപ്പാനും
പാത്രമാംമന്ത്രം പരം യന്ത്രമെന്നറിയുന്നു.
പിംഗലകനും മഹാത്മുംഗനാംവൃഷഭനും
തങ്ങളിൽകലഹിപ്പിക്കേണമെന്നെന്റെപക്ഷം.
അങ്ങിനെസാധിക്കുമോയെന്നിതു കരടകൻ;
സംഗതിവരുത്തുന്നുണ്ടെന്നിഹ ദമനകൻ.
തല്ക്കാൎയ്യമുപായംകൊണ്ടഞ്ജസാ സാധിക്കുന്നു;
തല്ക്കാൎയ്യംപരാക്രമംകൊണ്ടു സാധിക്കയില്ല.
കാകപ്പെണ്ണൊരുകടീസൂത്രത്തെക്കൊണ്ടു മുന്നം
കാളസൎപ്പത്തെ വധിപ്പിച്ചതു കേട്ടിട്ടില്ലേ?
ചൊല്ലെടോ ദമനക! കീദൃശമിദമെന്നു;
ചൊല്ലിനാൻ ദമനകൻതാനുമഗ്രജനോടു:—
പൊക്കമുള്ളൊരുമരന്തന്നുടെ ശിഖരത്തിൽ
കാക്കയും കാകപ്പെണ്ണുംകൂടിയങ്ങിരിക്കുമ്പോൾ,
കാകിപെറവുണ്ടാകുന്നമുട്ടകൾ കാണ്മാനില്ല;
ശോകമായതുകൊണ്ടു കാകനും കാകസ്ത്രീക്കും.
ശ്രദ്ധമായ്ത്തിരഞ്ഞപ്പോൾ തങ്ങടെമരത്തിന്റെ
കോടരന്തന്നിലൊരുകൃഷ്ണസൎപ്പത്താനുണ്ടു;
ആയവൻ വന്നുതിന്നു സൎവ്വവും മുടിക്കുന്നു;
ആയതു വിചാരിപ്പാനാരെയുംകാണുന്നീല;
വായസിക്കതുകാലം ഗൎഭവുംതികഞ്ഞിതു;
വായസംപുറപ്പെട്ടു തന്നുടെസഖിയാകും-
ഗോമായുപ്രവരനോടിക്കഥ ബോധിപ്പിച്ചു;
ഗോമായുപ്രവരനും കാകനോടുരചെയ്താൻ.
കൊക്കെന്നുള്ളൊരുപക്ഷി നീററിലെമത്സ്യങ്ങളെ-

യൊക്കവേ തക്കംനോക്കിപ്പാൎത്തവൻ കൊത്തിത്തിന്നും.
ദുൎഘടമിവചെയ്യും കൊക്കിനെയൊരുദിനം
കൎക്കടംകടിച്ചാശു കൊന്നതുകേട്ടിട്ടില്ലേ?
കാകനുംപറഞ്ഞിതു ഞാനതു കേട്ടിട്ടില്ലാ;
നീ കഥിക്കെന്നു തദാ ചൊല്ലിനാൻ ഗോമായുവും.

കൊക്കെന്നുപേരായുള്ളവൃദ്ധനാമൊരുപക്ഷി;
പൊക്കത്തിൽപ്പറപ്പാനും ശക്തിയില്ലവനൊട്ടും;
ചിക്കെന്നങ്ങൊരുദിനം കാനനസരസ്സിന്റെ
വക്കത്തുചെന്നു പാരം ദുഃഖിച്ചുവസിക്കുമ്പോൾ,
കൎക്കടാഖ്യനായുള്ള സമൎത്ഥൻ ജലജന്തു
കൊക്കിനോടുരചെയ്താനെന്തെടോ! താനിങ്ങനെ
ദുഃഖിതനെന്നപോലെ ഭക്ഷണംവെടിഞ്ഞൊരു-
ദിക്കിൽവന്നനങ്ങാതെ പാൎക്കുന്നു പറഞ്ഞാലും.
ജീവനം നമുക്കെടോ മത്സ്യമാംസമേയുള്ളു;
കേവലമതുകൊണ്ടു ജീവിച്ചുവസിക്കുന്നു.
കൊക്കുജാതികൾക്കെല്ലാം നീററിലെമത്സ്യമെന്ന്യേ
മററൊരുവകയില്ല കൊററിന്നെന്നറിഞ്ഞാലും.
ഇന്നിപ്പോളൊരുകഥ കേട്ടു ഞാൻ കൈവൎത്തന്മാർ
വന്നിഹ വലവീശാൻ ഭാവിച്ചുപുറപ്പെട്ടു;
മുക്കുവർവന്നിവിടെ മത്സ്യത്തെപ്പിടിച്ചെങ്കിൽ
പോകുമിജ്ജനത്തിന്റെ ഭക്ഷണമെടോ ഞണ്ടേ!
ഇത്തരം ബകത്തിന്റെ വാക്കുകൾ കേട്ടനേരം
തത്ര മേവുന്ന മഹാമത്സ്യങ്ങൾ ഭയപ്പെട്ടു.
വമ്പനാംകൊമ്പൻത്രാവും കണ്ണനും കരിമീനും
ചെമ്പനുംപരൽമീനുമെന്നിവർ മഹായോഗം
സംഭ്രമത്തോടേചേൎന്നു കൊക്കിനെത്തൊഴുതുകൊ-
ണ്ടംഭസ്സിൽനിരന്നുനിന്നിത്ഥമൊന്നുരചെയ്തു:—
ഇജ്ജനങ്ങളെബ്ഭവാൻ പാലനംചെയ്തീടണം;
ദുൎജ്ജനന്മാരായുള്ളദാശന്മാരത്രവന്നു,
ഉള്ളത്തിൽകനിവില്ലാതുള്ളവർ വലയിട്ടു,

വെള്ളത്തിൽക്കിടക്കുന്ന ഞങ്ങളെപ്പിടിക്കാതെ
കള്ളത്തിലൊരുതൊഴിലങ്ങുന്ന വിചാരിച്ചു
കള്ളന്മാരുടെദുർമ്മത്യാദത്തെനിത്തീടേണം.
യാതൊരേടത്തുന്നിന്നുസങ്കടം സാധുക്കൾക്കു
ജാതമായവരോടു കൈതവം പ്രയോഗിക്കാം.
വാമനൻ വ്യാജംപൂണ്ടു മാബലിയോടു പണ്ടു
ഭൂമി,പാതാളം,സ്വൎഗ്ഗം മാധവൻവിണ്ടില്ലയോ?
മത്സ്യശത്രുക്കളാകുംദാശന്മാരോടു ചെന്നു
മത്സരിപ്പതിനഹോ കൊക്കുകൾ മതിയാമോ?
മററുമിന്നുപകാരമത്രമാത്രം ഞാൻ ചെയ്യാം.
മററൊരുജലാശയേ നിങ്ങളെക്കൊണ്ടുചെന്നു
കുററമെന്നിയേ തത്ര പാൎപ്പിക്കാമവിടത്തിൽ-
ച്ചെററുമില്ലാശന്മാരെപ്പേടിക്കവേണ്ടതാനും.
ഇങ്ങനെ ബകത്തിൻെറ ചൊൽകേട്ടു മത്സ്യങ്ങളും
അങ്ങനെ കൊള്ളാമെന്നു പറഞ്ഞുപിരിഞ്ഞിതു.
അന്നുതൊട്ടോരോദിനമോരോരോമത്സ്യങ്ങളെ-
ച്ചെന്നുടൻകൊത്തിക്കൊണ്ടു മററൊരുഗ്രദ്ധസ്ഥലേ
കൊണ്ടുചെന്നമ്മത്സ്യത്തെബ്ഭക്ഷിച്ചു മഹാമൂഢൻ
രണ്ടുമൂന്നുമാസങ്ങളിങ്ങനെ കഴിഞ്ഞിതു.
ഉണ്ടിതിന്നൊരുവ്യാജമെന്നുശങ്കിച്ചു തദാ
ഞണ്ടുചെന്നുരചെയ്തു കൊക്കിനോടൊരുദിനം.
ഇന്നു നീ നമ്മെക്കൊണ്ടുപോകെടോ! ബകാധീശാ!
നന്നുപോലപ്രദേശം നമുക്കു വാണീടുവാൻ.
എന്നതുകേട്ടു ബകം ചിന്തിച്ചാൻ കുളീരത്തെ-
ക്കൊന്നുതിന്നതിനുള്ളസ്വാദുമിന്നറിഞ്ഞീടാം
ഇത്ഥമങ്ങുറച്ചവനങ്ങനെ കൊത്തിക്കൊണ്ടു
തത്രനിന്നാശു വധ്യസ്ഥാനത്തെ പ്രവേശിച്ചു.
തൽപ്രദേശത്തു ബഹുമത്സ്യാസ്ഥിക്കൂട്ടംകണ്ടു
ക്ഷിപ്രമാശയേ ചിന്തിച്ചീടിനാൻ കുളീരേന്ദ്രൻ.
തൽക്ഷണം മഹാദുഷ്ടൻ മത്സ്യത്തെക്കൊണ്ടന്നിഹ
ഭക്ഷണംകഴിക്കയോ ചെയ്യുന്നു വിലക്ഷണം?

എങ്കിൽ ഞാനിവന്റെ സംഹാരംചെയ്തീടുന്നേൻ;
ശങ്കയില്ലെനിക്കതു സാധിക്കും ദൈവാശ്രയാൽ.
സാദ്ധ്യമല്ലെങ്കിൽത്തന്റെ പ്രാണനെയുപേക്ഷിക്കാം;
സാധുരക്ഷാൎത്ഥമായി മരിച്ചാൽ മോക്ഷം ഫലം.
യുദ്ധംചെയ്തില്ലെങ്കിലും മൃത്യു നിശ്ചയമിപ്പോൾ;
യുദ്ധത്തിൽ രണ്ടുംവരും സംശയസ്ഥാനം യുദ്ധം.
അങ്ങനെവരുംവിധൌ ശക്തിക്കൊക്കും-
സംഗരംചെയ്യാമെന്നു സാധുക്കൾ ചൊല്ലിക്കേൾപ്പൂ.
കൎക്കടകാധീശ്വരനിങ്ങനെവിചാരിച്ചു
കൊക്കിന്റെ കൊക്കിൽനിന്നു കുതിച്ചുചാടീടിനാൻ.
വക്കാണംതുടങ്ങിനാനൽക്കടകോപത്തോടേ;
ധിക്കാരംകണ്ടു കൊക്കും കോപിച്ചുയുദ്ധംചെയ്തു.
കുണ്ഠതാംവെടിഞ്ഞുടൻ ഞണ്ടു തൽബകത്തിന്റെ
കണ്ഠത്തിൽക്കടിച്ചവനഞ്ജസാ കൊലചെയ്തു.

ചൊല്ലിയെന്നതുകൊണ്ടു ശത്രുനിഗ്രഹംചെയ്വാൻ
വല്ലതുമുപായമുണ്ടായ്വരും സാധുക്കൾക്കും.
എന്തു ഞാൻചെയ്യ നിപ്പോളെന്നു ചോദിച്ചു കാകൻ;
ബന്ധുവാംക്രോഷ്ടാവുരചെയ്തുനല്ലുപദേശം.
അന്തികേ നൃപാലയേ ഭൂപന്റെമഹിഷിയാം-
ദന്തിഗാമിനിയുണ്ടു വാപിയിൽ കുളിക്കുന്നു.
ഉന്നതസ്തനിതന്റെ പൊന്നരഞ്ഞാണമഴി-
ച്ചന്യഭാഗത്തുവച്ചു മുങ്ങുവാൻ ഭാവിക്കുമ്പോൾ
സത്വരം പറന്നുചെന്നുത്തരകടിസൂത്രം
കൊത്തി നിൻകൊക്കിലാക്കിക്കൊണ്ടുപോന്നാലുംസ-
ത്തായതു മരത്തിന്റെതുഞ്ചത്തു തൂക്കിക്കൊണ്ടു (ഹേ!
വായസ! ഭവാനനങ്ങാതെയങ്ങിരുന്നാലും.
ആ വഴിവരുന്നൊരു പാന്ഥന്മാരതുകണ്ടാൽ
ആയതു കരസ്ഥമാക്കീടുവാൻ യത്നംചെയ്യും
ഉന്നതദ്രുമംതന്നിലേറുവാൻതുടങ്ങുമ്പോൾ
പന്നഗമതിൽനിന്നു പത്തിയുമുയൎത്തീടും.

ദംശിപ്പാൻവരുന്നൊരുസപ്പത്തെപ്പഥികന്മാർ
സംശയംകൂടാതവർ തല്ലിനിഗ്രഹിച്ചീടും.
അങ്ങനെവന്നാൽ നിൻെറസങ്കടമെല്ലാം തീരും;
തങ്ങൾക്കു പാമ്പിൻപകസംഭവിക്കയുമില്ല.
കാകനുമവൻ പ്രബോധിപ്പിച്ചൊരുപായത്തെ
വ്യാകുലംകൂടാതനുഷ്ഠിച്ചിതു കുതൂഹലാൽ.
അങ്ങനെതന്നെ കൃഷ്ണഭോഗിതൻവിനാശവും
സംഗതിവന്നി,തതുകൊണ്ടു ഞാനുരചെയ്തേൻ.
തൽക്കാൎയ്യമുപായംകൊണ്ടഞ്ജസാ സാധിക്കുന്നു
തൽക്കാൎയ്യം പരാക്രമംകൊണ്ടു സാദ്ധ്യമല്ലെന്നു.

൯. മുയൽ സിംഹത്തെ സിദ്ധിപൂകിച്ചതു്.

ബുദ്ധിയുണ്ടെങ്കിലവനായതു ബലന്തന്നെ;
ബുദ്ധിയില്ലെങ്കിലവനൊട്ടുമേ ബലമില്ല.
ബുദ്ധിമാനൊരുമുയൽ പണ്ടൊരുസിംഹത്തിനെ-
സ്സിദ്ധിപൂകിച്ചാനതുമഗ്രജൻ കേട്ടിട്ടില്ലേ?
ആയതുമാത്രം കേട്ടിട്ടില്ലെന്നു കരടകൻ;
ഭൂയസാ വദാമി ഞാനെന്നുടൻ ദമനകൻ.
പണ്ടങ്ങു മദോല്കടനെന്നൊരു മഹാസിംഹം
കണ്ടെത്തുംമൃഗങ്ങളെയൊക്കവേ ഭക്ഷിക്കുന്നു.
കണ്ടുതാപൂണ്ടുമൃഗക്കൂട്ടങ്ങൾ സമൂപിച്ചു-
കൊണ്ടവർ മൃഗേന്ദ്രനെ പ്രാപിച്ചുചൊല്ലീടിനാർ.
തമ്പുരാനൊരുകഴിവുണ്ടെങ്കിലടിയങ്ങൾ
തങ്ങൾതങ്ങടെരാജ്യത്തിരുന്നു പൊറുത്തീടാം.
ശക്തിയില്ലെന്നുവന്നാലിങ്ങനെ ദുരാചാരം
ശക്തിമാൻ തുടങ്ങിയാൽ ദിക്കുകൾ നശിച്ചുപോം.
രക്ഷണംചെയ്യേണ്ടുന്ന രാജാക്കൾ പ്രജകളെ-
ബ്ഭക്ഷണംചെയ്താൽപ്പാരം കഷ്ടമെന്നതേവേണ്ടൂ.
ഇക്ഷണം നിൎമ്മൎയ്യാദംകാട്ടുന്ന പ്രജകളെ-

ശ്ശിക്ഷണംചെയ്യാൻ കാലനെന്നിയേ മററാരുള്ളൂ?
ഓരോരോദിനന്തോറുമോരോരോമൃഗങ്ങളെ-
യാരോമൽ ഭുജിച്ചരുളേണമേ സ്വാമിൻ ഭവാൻ.
ഊഴമിട്ടടിയങ്ങൾ തമ്പുരാൻതിരുമുമ്പി-
ലൂനമെന്നിയേ വരാമായതു ഭുജിച്ചാലും.
പക്ഷിരാജനും പണ്ടു പാമ്പുകൾ ദിനംതോറും
ഭക്ഷിപ്പാൻക്രമത്താലേ വ്യവസ്ഥവച്ചപോലേ.
അങ്ങനെചെയ്യാമെന്നു സിംഹവുമുരചെയ്തു;
മംഗലംകലൎന്നിങ്ങു പോന്നിതുമൃഗങ്ങളും.
അന്നുതൊട്ടോരോമൃഗമോരോവാസരങ്ങളിൽ-
ച്ചെന്നങ്ങു സിംഹത്തിനു ഭക്ഷണമേകീടുന്നു.
ഇത്ഥമങ്ങൊരുമാസംചെന്നപ്പോൾ വിദഗ്ദ്ധനായ്
വൃദ്ധനാമൊരു ശശത്തിന്നുമങ്ങൂഴംവന്നു.
നമ്മുടെമൃത്യുദിനം വന്നിതു മഹാകഷ്ടം!
ജന്മമുണ്ടെങ്കിൽ മൃത്യുപ്രാപ്തിയും ദൃഢമല്ലോ.
ദുൎമ്മരണമെന്നതു സങ്കടമതുമെന്റെ
വല്ലതുമുപായമൊന്നുണ്ടാക്കിസ്സിംഹേന്ദ്രനെ-
ക്കൊല്ലുകതന്നെനല്ലു കില്ലതിനില്ലതെല്ലും;
ബുദ്ധിമാൻ വിചാരിച്ചാൽ വല്ലകാൎയ്യമെന്നാലും
സിദ്ധിപ്പാൻ തടവില്ലെന്നുററവർ പറയുന്നു.
തെറെറന്നുവിചാരിച്ചു തത്ര ചെല്ലുവാൻ കാലം
തെററിച്ചു മന്ദംമന്ദം നടന്നുചെന്നു മുയൽ.
നിത്യവും ശീലിച്ചൊരുകാലത്തു കാണായ്കയാൽ
ക്ഷുത്തുകൊണ്ടവശനാംസിംഹവും കോപിച്ചിതു.
എന്തെടോ! നേരംവൈകാൻസംഗതി ശശാധമാ!
ഹന്ത ഞാൻ വിശപ്പുകൊണ്ടെത്രയും ദുഃഖിക്കുന്നു.
കൈകളുംകൂപ്പിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു ശശം;കാലം
വൈകുവാൻമൂലം സ്വാമിന്നേഷ ഞാനുണൎത്തിക്കാം.
മറെറാരുസിംഹം മാൎഗ്ഗേ വന്നുടൻ നമ്മെത്തിന്മാ-
നേററവുംമുതിൎന്നുടുത്തീടിനാൻ മഹാഘോരൻ.
മുററുമത്തടിയനെപ്പേടിച്ചു കാട്ടിൽക്കൂടെ

മററൊരുവഴിവളച്ചിങ്ങിഹ വിടകൊണ്ടേൻ.
കുററമില്ലടിയനെന്നോൎത്തുരക്ഷിച്ചീടണം;
ക്രൂരവൃകാരൻെറപിഴ സ്വാമികൾ സഹിച്ചീടും.
മററുസിംഹങ്ങൾവന്നു വമ്പുകൾകാട്ടുന്നതു-
മാററുവാൻ സ്വാമിയല്ലാതാരുള്ളൂ മഹീതലേ?
എങ്ങെടോ മഹാമൂഢൻ നമ്മുടെവനേ വരാൻ
സംഗതിയെന്തു വേഗാൽ സംഹരിക്കുന്നുണ്ടു ഞാൻ.
തൽക്ഷണമസ്സിംഹത്തെക്കൊല്ലാതെ നമുക്കിനി-
ബ്ഭക്ഷണംഭാവമില്ല കുത്ര മേവുന്നു ഭോഷൻ?
ഇങ്ങനെ സിംഹത്തിൻെറഹുംകൃതികേട്ടു ശശ-
മിങ്ങോട്ടേക്കെഴുന്നള്ളാമെന്നവൻ വഴികാട്ടി.
എത്രയുംകുണ്ടുള്ളൊരുകൂപത്തിൻതീരേ ചെന്നു
തത്ര നിന്നുരചെയ്തു തൃക്കൺപാൎത്തരുളേണം.
കൂപത്തിന്മീതേചെന്നുനോക്കിയാൽ സിംഹത്തിൻെറ
രൂപത്തെക്കീഴേകാണാം സ്വാമിയെപ്പോലെതന്നെ.
എന്നതുകേട്ടുസിംഹം കോപിച്ചു കൂപത്തിൻെറ
സന്നിധൌ നിന്നുകൊണ്ടു കീഴ്പോട്ടുനോക്കീടിനാൻ.
തന്നുടെപ്രതിരൂപംപോലെ കൂപത്തിൽക്കണ്ടു
തന്നുടെപ്രതിയോഗിസിംഹമെന്നോൎത്തു മൂഢൻ
ഊററത്തിൽസിംഹനാദംചെയ്തപ്പോൾ കിണററിന്നും
മാററൊലിക്കൊണ്ടു മഹാസിംഹനാദത്തെക്കേട്ടു.
എന്നുടെശബ്ദംപോലെ നീകൂടെത്തുടങ്ങിയാൽ
നിന്നുടെശരീരത്തെബ്ഭഗ്നമാക്കുന്നുണ്ടു ഞാൻ.
എന്നവൻ പറഞ്ഞപ്പോളങ്ങനെതന്നെ കൂപ-
ത്തിന്നിൽനിന്നുടൻ പ്രതിശബ്ദവുമുണ്ടായ്വന്നു.
കൊല്ലുന്നുണ്ടുഞാൻ നിന്നെയെന്നവൻ പറഞ്ഞപ്പോൾ
കൊല്ലുന്നുണ്ടുഞാൻനിന്നെയെന്നിങ്ങും കേൾപ്പാറായി.
ക്രുദ്ധനാകിയസിംഹം കുണ്ടുകൂപത്തിന്നുള്ളിൽ-
സ്സത്വരം കുതിച്ചുചാടീടിനാൻ മഹാജളൻ.
ഉള്ളത്തിൽ മദമേറുംമൂഢനാമവൻ കൂപേ
വെള്ളത്തിൽമുങ്ങിപ്പൊങ്ങിക്കൈകാലുംകുഴഞ്ഞഹോ!

വെള്ളവുംകുടിച്ചാശു പള്ളയുംവീൎത്തു പൊട്ടി-
ത്തൊള്ളയുംപിളൎന്നവൻ ചത്തുപോയെന്നേവേണ്ടൂ.

൧൦. ദമനകൻെറ ഹിതം.

വൃദ്ധനാകിയശശം ബുദ്ധികൌശലംകൊണ്ടു
ശത്രുസംഹാരംചെയ്തബുദ്ധിമാഹാത്മ്യമിദം;
ഭദ്രമസ്തു തേ സഖേ! കാൎയ്യസിദ്ധയേ ഭവാ-
നദ്രികന്ദരേ ചെൽകെന്നുഗ്രവാൻ കരടകൻ.
നന്ദിപിംഗലകന്മാർ മേളിച്ചുവസിക്കുന്ന
കന്ദരംതന്നിൽച്ചെന്നു വന്ദിച്ചു ദമനകൻ.
രണ്ടുവാക്കടിയനു ഗൂഢമായുണൎത്തിപ്പാ-
നുണ്ടതിനവസരമുണ്ടാമോ? മഹാമതേ!
എന്നതുകേട്ടു സിംഹം മറെറാരുഗുഹതന്നിൽ-
ച്ചെന്നുനിന്നുരചെയ്തു വന്നാലും ദമനകാ!
നിന്നുടെഹിതമെല്ലാമെന്നോടു കഥിക്ക നീ-
യെന്നതുകേട്ടു ചൊന്നാൻ ഗൂഢമായ് ദമനകൻ.
തമ്പുരാനടിയനിലുള്ളൊരുസ്നേഹംകൊണ്ടു
കമ്പമുണ്ടായീലല്ലീയെന്നൊരുശങ്കമൂലം
സാമ്പ്രതമപരാധംപേടിച്ചുണൎത്തിപ്പാൻ
സംശയിക്കുന്നു തഥാ വിദ്വാന്മാർ കഥിക്കുന്നു.
കാൎയ്യങ്ങൾവിചാരിപ്പാൻ കാരിയക്കാരനാക്കി-
ക്കല്പിക്കാത്തവൻ വന്നു കാൎയ്യങ്ങളറിയിച്ചാൽ
മന്നവന്മാൎക്കു തങ്കൽമുന്നമേയുള്ളസ്നേഹം
ഭിന്നമായ്വരും തൻെറദുസ്സാമൎത്ഥ്യത്തെക്കൊണ്ടു.
സാദരമുരചെയ്തു പിംഗലകനും തദാ:—
സോദരസ്നേഹം നിങ്കലുണ്ടെനിക്കെടോ സഖേ!
എന്തു നീയുരചെയ്വാൻഭാവിച്ചു ദമനക-
നന്തരംകൂടാതതു ചൊൽക നീ മടിയാതേ.
ഉക്തവാൻ ദമനകൻ നമ്മുടെസഞ്ജീവകൻ
ശക്തനെങ്കിലും മഹാലുബ്ധനെന്നറിയേണം.

ശക്തികൾ മൂന്നുവിധമുത്സാഹം പ്രഭുത്വവും
യുക്തിയുക്തമാകുന്നമന്ത്രവുമിവമൂന്നും.
സംപൂർണ്ണം മമ സ്വാമിക്കായതു സഞ്ജീവകൻ
സമ്പ്രതി നിന്ദിക്കുന്നു ഞങ്ങളുംകേൾക്കെത്തന്നെ.
എന്തിനു പലവസ്തുചൊല്ലുന്നു സഞ്ജീവകൻ
നിന്തിരുവടിയുടെരാജ്യത്തെക്കാംക്ഷിക്കുന്നു.
ആയതുകേട്ടു കിഞ്ചിൽ ഭീതിയുമാശ്ചര്യ്യവു-
മാശയേ ജനിക്കയാൽ മിണ്ടാതെനിന്നു സിംഹം.
പിന്നെയും ദമനകൻ ചൊല്ലിനാന്മമ സ്വാമിൻ!
തന്നുടെപ്രധാനമന്ത്രീശ്വരൻ സഞ്ജീവകൻ
എന്നതിൽവരുന്നൊരുദോഷവുമുണർത്തിക്കാ-
മെന്നുടെസൃഷ്ടിയല്ല വിദ്വാന്മാർ പറയുന്നു.
ഉന്നതമായുള്ളൊരുമന്ത്രിതൻകഴുത്തിലും
മന്നവൻകഴുത്തിലും പാദങ്ങൾരണ്ടുംവച്ചു
നില്ക്കുന്നരാജ്യശ്രീതാനായവളൊരുത്തനെ-
ത്തക്കത്തിലുപേക്ഷിക്കും സ്ത്രീസ്വഭാവത്തിൻമൂലം.
രണ്ടുപേർപുരുഷന്മാരുണ്ടായാൽ വേശ്യാസ്ത്രീയും
രണ്ടുപേരിലും തുല്യസ്നേഹമായ്‌വരികില്ല.
ലോകസമ്മതം മഹാചാപല്യമുണ്ടാകയാ-
ലേകനെപ്പരിത്യജിച്ചന്യനെ സ്വീകരിക്കും.
രാജ്യലക്ഷ്മിയും തഥാ മന്ത്രിയെത്ത്യജിച്ചു ത-
ദ്രാജനെപ്പരിഗ്രഹിച്ചീടിനാളെന്നുവരും.
ഭൂപനെത്ത്യജിച്ചു തന്മന്ത്രിയെബ്ഭജിച്ചെന്നും
ഭൂയസാ വരുമേവം കാണുന്നു പലേടവും.
എന്നതുകൊണ്ടു ചൊന്നേനേകമന്ത്രിയെത്തന്നെ
മന്നവൻപ്രധാനിയായ് കല്പിച്ചാൽ ചിതംവരാ.
ലോകങ്ങൾവിചാരിപ്പാനൊക്കവേപ്രമാണമാ-
യേകനെത്തന്നെനൃപൻ മന്ത്രിയായുറപ്പിച്ചാൽ
ആയവനുള്ളിലഹംഭാവവും വർദ്ധിച്ചീടും
കാര്യ്യങ്ങൾക്കുപേക്ഷയുമുണ്ടാകും ക്രമത്താലേ.
തന്നുടെ താന്തോന്നിത്തം മുഴുത്തു പതുക്കവേ,

തന്നെ വൎദ്ധിപ്പിച്ചോരു സ്വാമിയെ ദ്വേഷിച്ചീടും.
തക്കവാറിനും തനിക്കുല്ക്കൎഷം വൎദ്ധിക്കുമ്പോൾ
പൊക്കമൊമധീശനും മക്കളും ബന്ധുക്കളും
നിത്യവും തനിക്കുപകാരത്തെച്ചെയ്യുന്നോരിൽ
പ്രത്യുപകാരംചെയ്യും മൎത്ത്യനെക്കാണ്മാനില്ല.
തന്നുടെസ്ഥാനംവന്നാലായതു സാധിപ്പിച്ച
മന്നനെ മറന്നുപോമപ്പൊഴേ മഹാപാപി.
അക്കണക്കുള്ളദുഷ്ടൻ മൂത്തുപോവതിൻമുമ്പേ
ചിക്കനെപ്പരിത്യജിച്ചീടുന്നനൃപൻ നൃപൻ.
അന്നത്തിൽ വിഷംകണ്ടാലാകമേ ത്യജിക്കേണം;
പിന്നെത്താനതിലൊട്ടുമാഗ്രഹിക്കയുംവേണ്ടാ.
പല്ലുകളിളകിയാലപ്പൊഴേ പറിക്കണം;
തെല്ലുപേക്ഷിച്ചാൽ ശേഷമുള്ളതുമിളകിപ്പോം.
ദുഷ്ടനാമമാത്യന്റെ കൂട്ടുകാരരെക്കൂടെ—
പ്പെട്ടെന്നുമൂലച്ഛേദംചെയ്യാതേ സുഖംവരാ.
തൊട്ടതിന്നവരുടെമക്കൾക്കും പെണ്ണുങ്ങൾക്കും
തട്ടുമിദ്ദോഷമവൎക്കിങ്ങേതുമില്ലാതാകും.
നമ്മുടെസഞ്ജീവകൻ സ്വാതന്ത്ര്യംതുടങ്ങുന്നു;
സമ്മതമല്ലിപ്രജകൾക്കിവൻ കാൎയ്യക്കാരൻ.
നാളേക്കു ഗുണംവരുത്തീടുവാൻ വിചാരമി—
ക്കാളയ്ക്കുഭവിക്കുമോ! കാൎയ്യമൊന്നറിയാമോ?
കണ്ടത്തിൽനുകംവച്ചു കണ്ടത്തിലുഴവിന്നു
കൊണ്ടുപോകേണ്ടുമൊരു പണ്ടമല്ലയോയിവൻ?
എന്തിനുകാൎയ്യക്കാരനിങ്ങനെയൊരുത്തനെ—
സ്സന്ധിപ്പിക്കുന്നു നൃപൻ താന്തന്നെപോരാഞ്ഞിട്ടോ.
സ്നേഹവും കാൎയ്യാകാൎയ്യജ്ഞാനവുംതികഞ്ഞൊരു
ദേഹമെന്നാകിലിവൻ മന്ത്രിയായെന്നാൽക്കൊള്ളാം.
ലക്ഷണമില്ലാതുള്ള മന്ത്രികൾ രണ്ടുനേരം
ഭക്ഷണംകഴിച്ചുറങ്ങീടുവാൻമാത്രം കൊള്ളാം.
അങ്ങനെയുള്ളപ്രമാണെങ്ങാനും കാണ്മാനുണ്ടോ?
തിങ്ങിനധനംകണ്ടാലാഗ്രഹംകൂടാതെയും,

അംഗനമാരെക്കണ്ടാലാശയില്ലാതെകണ്ടും,
തങ്ങടെദ്രവ്യത്തിങ്കൽ താല്പൎയ്യമില്ലാതെയും,
തങ്ങടെഗൃഹങ്ങളിൽസ്സമ്പത്തുള്ളവർ രാജ-
പുംഗവന്തന്നെസ്സേവിച്ചീട്ടവാൻ പുറപ്പെടാ.
ശക്തിയുമില്ല ഗൃഹേ ഭുക്തിക്കുമില്ലാത്തവൻ
ഭക്തിയുംഭാവിച്ചുകൊണ്ടെപ്പൊഴും പ്രഭുക്കടെ
ഭൃത്യരായിട്ടും ചിലർ കാൎയ്യസ്ഥന്മാരായിട്ടും
നിത്യരായിട്ടും ചിലർ കാൎയ്യക്കാരരായിട്ടും
പണ്ടാരമുതലെല്ലാം ഭക്ഷിച്ചുവകയാക്കാ-
നുണ്ടാകുംമനുഷ്യരെക്കൊണ്ടെന്തുഫലം വിഭോ!
കല്ലുകളില്ലാതുള്ള കാനനേ കിളിക്കുന്ന
പുല്ലുകളിവൻതിന്നു കാനനം വെളിവാക്കാ-
നല്ലാതങ്ങൊരുകാൎയ്യം ചിന്തിപ്പാനിവൻപോരാ;
വല്ലാത്തവൃഷഭത്തെ സ്നേഹിപ്പാനെന്തുമൂലം?
പിംഗലകനുംചൊന്നാനിങ്ങനെയെന്നാകിലും
പുംഗവൻതന്നിൽസ്നേഹംപാരമുണ്ടെനിക്കെടോ!
യാതൊരുജനത്തിനു യാതൊരുജനംപ്രിയം
ജാതിഹീനനാകിലും ദുഷ്ടശീലനെങ്കിലും;
ആയവന്നവൻപ്രിയൻ ദുഷ്ടനെന്നാലും തന്റെ
കായത്തെയുപേക്ഷിപ്പാനാൎക്കാനും തോന്നീടുമോ?
ചൊല്ലിനാൻ ദമനകനാരുടെ ദോഷമിതെ-
ന്നുള്ളതുവിചാരിച്ചാൽ സ്വാമിതാനുപേക്ഷിക്കും.
മററുള്ളഭൃത്യന്മാരെയൊക്കവേയുപേക്ഷിച്ചു
മുററുമീവൃഷഭത്തെപ്പോററുന്നസ്വാമിതന്റെ
കുററമററുള്ളരാജ്യംഹരിപ്പാൻ മോഹിക്കുമി-
ക്കുററനിൽക്കുറവുണ്ടാവാനെന്തുപോലവകാശം?
പുത്രനെന്നാലുമററ മിത്രമെന്നാലും സ്വാമി-
ക്കെത്രെയുംപ്രിയനവനെന്നിഹ വരുന്നേരം
ധാത്രിയിലുള്ളസമ്പത്തൊക്കവേ തനിക്കാകും
ഗാത്രംമാത്രമേ പിന്നെസ്വാമിക്കു ശേഷിച്ചീട്ടു.
സജ്ജനാചാരങ്ങളെ ത്യജിച്ചു സദാകാലം

ദുർജ്ജനാചാരങ്ങളെ സ്വീകരിക്കുന്നപുമാൻ
സ്വസ്ഥാനഭ്രംശംവരുന്നേരത്തു ശത്രുക്കടെ
സ്വസ്ഥാനംതന്നിൽച്ചേൎന്നു സ്വാമിയെ ദ്രോഹിച്ചീടും.
കേൾക്കുമ്പോൾ ശ്രോത്രപ്രിയമല്ലെന്നുവരികിലും
ഓൎക്കുമ്പോൾ മേലിൽ ഗുണമായുള്ളവാക്കുകളെ
ചൊല്ലുന്നജനമുള്ള യാതൊരുനൃപാലയേ
നല്ലോരുസമ്പത്തുകളപ്പൊഴേ വൎദ്ധിച്ചീടും.
പാട്ടിലുള്ളമാത്യരെ ത്യജിച്ചു വൃഥാ മറു-
നാട്ടിലുള്ളവൎക്കധികാരത്തെക്കൊടുക്കുന്ന
ദുഷ്പ്രഭുവിന്റെരാജ്യം ഛിദ്രിപ്പാനൊരു വ്യാധി
തൽപരംമറെറാന്നില്ലെന്നോൎത്തുകൊള്ളേണം ഭവാൻ.
ഉക്തവാൻ മൃഗാധിപൻ നീയിവന്നഭയത്തെ
ദത്തവാനായിക്കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവന്നിവിടത്തിൽ
വൎത്തനംചെയ്യിപ്പിച്ചു ഞങ്ങളിൽ വിശ്വാസവും
വൎദ്ധനംചെയ്യിപ്പിച്ചു നീയതു മറന്നിതോ?
അങ്ങനെയുള്ളഭവാനിങ്ങനെവിരോധിച്ചാൽ
എങ്ങനെനമുക്കതു സമ്മതമായീടേണ്ടൂ?
ചൊല്ലിനാൻ ദമനകനിത്രദുസ്സഹനെന്നു
തെല്ലുമേ മുന്നംഗ്രഹിച്ചീല ഞാൻ മഹാമതേ!
ദുർജ്ജനങ്ങൾക്കു ബഹുസല്ക്കാരംചെയ്താകിലും
സജ്ജനസ്വഭാവമുണ്ടാകയില്ലറിഞ്ഞാലും.
എണ്ണതേപ്പിച്ചുപിടിച്ചുഴിഞ്ഞു ദണ്ഡിച്ചാലും
പൊണ്ണനാംശ്വാവിന്റെവാൽവളഞ്ഞേതനിൽപ്പൂദൃഢം
ദുഷ്ടരാംബാലന്മാരെ സ്തുതിച്ചു നന്നാക്കുവാ-
നൊട്ടുമേ യെളുതല്ലനല്ലോരുവിദ്വാന്മാൎക്കും
എപ്പോഴമമൃതുകൊണ്ടാകവേനനച്ചാലും
സൽഫലം പുറപ്പെടീച്ചീടുമോ വിഷദ്രുമം?
പഞ്ചസാരയുംതേനുംചേൎത്തങ്ങുകുഴച്ചിട്ടു
കിഞ്ചനകാലം പരിപാലിച്ചുകുളിൎപ്പിച്ചു
എപ്പൊഴും ക്ഷീരംകൊണ്ടുനനച്ചുവളൎത്താലും
വേപ്പിന്റെകയ്പു ശമിച്ചീടുമോ? ചിന്തിച്ചാലും.

തങ്ങടെയജമാനന്നാപത്തുവരാതെക-
ണ്ടങ്ങനെ രക്ഷിക്കേണമെന്നുള്ള ക്രുറവുകാരൻ
ഇങ്ങോട്ടുചോദിച്ചീലെന്നാകിലും ശുഭാശുഭം
അങ്ങോട്ടുപറഞ്ഞറിയിക്കണം കൂടെക്കൂടെ.
ത്യാജ്യനാമവനെങ്കിലായവൻ ചോദിച്ചാലും
യോജ്യമായതു പറഞ്ഞീടരുതെന്നു ശാസ്ത്രം.
സങ്കടേ രക്ഷിക്കുന്നമനുഷ്യരല്ലോ ബന്ധു;
സങ്കടംകൂടാതനുഷ്ഠിക്കുന്നതല്ലോ കൎമ്മം;
ഭൎത്തൃശുശ്രൂഷചെയ്യുമേവുന്നോളല്ലോ നാരി;
സത്തുക്കൾ ബഹുമാനിക്കുന്നവനല്ലോ വിദ്വാൻ;
ദൎമ്മദംജനിപ്പിച്ചില്ലെങ്കിലേ ശ്രീയായുള്ളൂ;
ദൎമ്മോഹമില്ലാത്തവനെങ്കിലേ സുഖിയാവൂ;
എങ്ങുമേതടവില്ലെന്നാകിലേ മന്ത്രംനല്ലൂ;
തിങ്ങിനവിഷയഭ്രാന്തില്ലന്നേ പുമാൻ നല്ലൂ.
ഇങ്ങനെ ഹിതംപറഞ്ഞാലുമെൻസ്വാമിക്കിപ്പോൾ
പുംഗവസ്നേഹത്തിനുഭംഗമുണ്ടാകുന്നില്ല.
അത്യയമിതുകൊണ്ടു മേൽവരുന്നേരം പിന്നെ
ഭൃത്യദോഷമെന്നതേ സംഭവിക്കയുമുള്ളു.
സ്ത്രീകളിൽ കാമംകൊണ്ടും മദ്യപാനാദികൊണ്ടും
ലോകനിന്ദിതനായി സ്വച്ഛന്ദം പ്രവൎത്തിച്ചും
മത്തദന്തിയെപ്പോലെ മദിക്കുംമഹീപതി-
ക്കത്തൽവന്നകപ്പെട്ടും ബുദ്ധിമുട്ടുന്നനേരം
ഭൃത്യദോഷമെന്നതേബോധിപ്പൂ നൃപന്തന്റെ
കൃത്യദോഷമെന്നതു ചിന്തിക്കപോലുമില്ല.

പിംഗലനുരചെയ്താനെന്തൊരുകുററംചൊല്ലി-
പ്പുംഗവപ്രവരനെ വേർപെടുത്തയയ്ക്കേണ്ടൂ?
ചൊല്ലിനാൻ ദമനകൻ വേർപെടുത്തയച്ചാലും
വല്ലന്തിവരുംനമുക്കായതുചിന്തിക്കേണം.
മുററുമിക്കുററൻ മഹാദുൎമ്മദൻ കയൎത്തുപോയ്
മററൊരുപ്രബലനെച്ചെന്നുസേവിച്ചു പട-

കൊണ്ടുവന്നിട്ടിക്കെല്ലാംനഷ്ടമാക്കീടും ശഠൻ
കണ്ടതുകണക്കല്ല കശ്മലൻ കയൎക്കുമ്പോൾ
ഇണ്ടലുണ്ടാകും നമുക്കെന്നത്രേ തോന്നീടുന്നു.
ശണ്ഠകൂടുമ്പോൾപിന്നെസ്നേഹവും വെടിഞ്ഞീടും
സിംഹവുമരചെയ്യാനെന്തിവൻചെയ്യും നമ്മെ-
സ്സംഹരിപ്പതിന്നിവൻപോരുമോ ദമനക!
ഉക്തവാൻ ദമനകൻ ദുസ്സ്വഭാവികളുടെ
ചിത്തമാൎക്കറിയാവൂ ശീലമൊന്നറിയാതെ.
വിട്ടുപോയെന്നാൽ തരംകെട്ടുപോമിഹ വലി-
ച്ചിട്ടതുതന്നെനമുക്കൊട്ടുമേനന്നായില്ല
ശീലത്തെബോധിക്കാതെ കൊണ്ടന്നുപാൎപ്പിക്കയി -
ക്കാലത്തു ചിതംവരാ വാശ്ശവനെന്നാകിലും.
ഡിണ്ഡികൻമൂലം പണ്ടു മന്ദവി സരിപ്പിണി-
പ്പെണ്ണിന്നുനാശംവന്നുവെന്നു ഞാൻകേട്ടിട്ടുണ്ടു്.
അക്കഥ സ്വാമിക്കിപ്പോൾകേൾക്കണമെങ്കിൽ- (ച്ചൊല്ലാം
മക്കുണം പേനും തമ്മിലുണ്ടായനേരംപോക്കു്.

ന യസ്യ ചേഷ്ടിതം വിദ്യാൽ
ന കുലം ന പരാക്രമം
ന യസ്യ വിശ്വസേൽപ്രാജ്ഞോ
യദി ചേൽ ശ്രീയമാത്മനഃ.

൧൨. മൂട്ടയും പേനും തമ്മിലുണ്ടായ നേരമ്പോക്കു്.

പണ്ടൊരു പാൎത്ഥിവൻെറ പള്ളിമെത്തമേൽക്കൂടി
കൊണ്ടൊരുപേനുണ്ടായി മന്ദവി സപ്പൎണ്യാഖ്യ.
പട്ടുമെത്തമേലവൾവാഴുമ്പോൾ വന്നാനൊരു
മൂട്ടയെന്നുള്ളജന്തു ദൈവയോഗത്താലപ്പോൾ
മക്കുണമെന്നുപറയുന്നിതു മൂട്ടയ്ക്കുള്ള

സംസ്കൃതം യൂകമെന്നു പേനിന്നും പേരാകുന്നു.
മക്കുണംവന്നനേരം യൂകപ്പെൺവഴിപോലെ
സൽകൃതിചെയ്തുമെല്ലെ സ്വാഗതം ചോദിച്ചുടൻ
സൽക്കഥപറഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നു ഭവാനിനി-
പ്പൊയ്യേക്കാംകെന്നവളുരചെയ്തിതു പതുക്കവേ.
ഡിണ്ഡികൻമൂട്ടയ്ക്കപ്പോളാഗ്രഹം പാരം യൂക-
പ്പെണ്ണിനോടൊരുമിച്ചു നാലുനാൾ പാർത്തീടുവാൻ.
മക്കുണംവിസപ്പിണി യൂകിയോടുരചെയ്തു:-
താൽകൃപയുണ്ടെന്നാകിലിന്നത്തെരാത്രിതന്നിൽ
നിന്നോടുകൂടിവസിച്ചീടുവാനിങ്ങുമോഹം.
പിന്നെയുമൊരുമോഹമുണ്ടെടോ വിസപ്പിണി!
തമ്പുരാൻതിരുമേനിതന്നിലെച്ചോരകുടി-
ച്ചിമ്പമോടിവിടെനീയെന്നെയും പാപ്പിക്കണം.
ക്രൂരദന്തങ്ങൾകൊണ്ടു സ്വാമിയെക്കടിച്ചുടൻ
പേരുമാത്രവുംകിട്ടാ പോക നീ വൈകീടാതെ.
ഇത്തരംപറഞ്ഞൊരു യൂകകാമിനിയുടെ
കാൽത്തളിർക്കുപ്പിക്കൊണ്ടു മക്കുണംനിർബ്ബന്ധിച്ചാൻ;
ഖണ്ഡിച്ചുപറഞ്ഞുകൂടായ്കയാൽ യൂകസ്ത്രീയും
ഡിണ്ഡികൻതൻെറമതം സമ്മതിച്ചുരചെയ്തു.
സ്വാമിതാനെഴുന്നള്ളി കാമിനിസമേതനായ്
കാമലീലാനന്തരം സുപ്തനാകുന്നനേരം
കെല്പോടു കടിച്ചു നീ ചോരയുംകുടിച്ചഥ
അപ്പൊഴേ മണ്ടിഗ്ഗമിച്ചീടുക മഹാത്മാവേ;
എന്നതുകേട്ടു മുദാ മക്കുണം മഹീപതി
വന്നങ്ങുശയിച്ചപ്പോൾ ചെന്നങ്ങു കടികൂടി
മന്നവൻ കാവല്ക്കാരെ വിളിച്ചങ്ങുരുൾചെയ്തു:
എന്നെവന്നൊരുജന്തു കടിച്ചു നോക്കിക്കാണ്മിൻ.
എന്നതുകേട്ടു കാവല്ക്കാർചെന്നു വിളക്കുമായ്
അന്നേരം ചെണ്ടക്കാരൻമൂട്ടയങ്ങോടിപ്പോയാൻ.
പള്ളിമെത്തമേലവർ സൂക്ഷിച്ചുനോക്കുന്നേരം
കള്ളപ്പേനിതാക്കുവാ പിടിച്ചുകൊന്നീടുവിൻ

ഇങ്ങനെപറഞ്ഞവർ നഖത്തിലാക്കിഞെക്കി-
പ്പേനിനെസ്സംഹരിച്ചു വന്ദനംചെയ്തുപോയാർ.

൧൨. ദമനകൻ സഞ്ജീവകൻെറ
മുമ്പിൽച്ചെന്നതു്.

എന്നതുകൊണ്ടു ചൊന്നേനേവനെന്നാലുംശീല-
മെന്തെന്നുബോധിക്കാതെ സല്ക്കാരം മഹാദോഷം.
ദ്രോഹിക്കും വൃഷഭമെന്നെങ്ങനെബോദ്ധ്യമെന്നു
ചോദിച്ചു മൃഗേന്ദ്രനും ചൊല്ലിനാൻ ദമനകൻ:—
മാത്രമൊന്നുപദ്രവിച്ചീടുകിൽഭയംഭാവി-
ച്ചത്ര പാദാന്തേ മരുവുന്നേരം ബോധംവരും.
ഇത്ഥമങ്ങുരചെയ്തു വന്ദിച്ചു ദമനകൻ
തത്ര പോയ്സഞ്ജീവകൻതന്നുടെമുമ്പിൽച്ചെന്നു;
ചോദിച്ചു സഞ്ജീവകൻസൗഖ്യമോ ദമനകാ!
ചൊല്ലിനാൻ ദമനകൻ ഭൃത്യന്മാർക്കെന്തുസൗഖ്യം?
ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്നോർക്കാത്മജീവനില്പോലും
വിശ്വാസമില്ലാ തനിക്കൊത്തതുചെയ്തുകൂടാ;
ദ്രവ്യമുണ്ടാകുന്നേരം ഗർവിക്കാതാരാനുണ്ടോ?
ഭവ്യനെന്നാലും കാമിക്കാപത്തുകൂടാതുണ്ടോ?
തന്വാംഗിമാർക്കുവശമല്ലാതപുമാനുണ്ടോ?
മന്നവന്മാർക്കു ഹിതനായുള്ളപുമാനുണ്ടോ?
അന്തകാലയംതന്നിൽ പ്രാപിക്കാതാരാനുണ്ടോ?
സന്തതമിരപ്പാളിക്കുൽകൃഷ്ടമെങ്ങാനുണ്ടോ?
മൂർഖന്മാരുടെകൂട്ടംതന്നിൽച്ചെന്നകപ്പെട്ടാൽ
സൗഖ്യമിങ്ങെന്നുള്ളതുമാർക്കാനും ഭവിക്കുമോ?
ഏതൊരുകാലമെന്നുമാരിങ്ങുബന്ധുവെന്നു-
മേതൊരുദേശമെന്നുമെപ്പോഴും ചിന്തിക്കണം.
തന്നുടെ വരവെത്ര? തന്നുടെചെലവെത്ര?
തന്നുടെശക്തിയെത്ര? താന്തന്നെയാരെന്നതും;
ഇപ്രകാരങ്ങളെല്ലാനേരവും വിചാരിക്കും-

സൽപുമാന്മാൎക്കുദോഷമൊന്നുമേ വരാനില്ല.
ഇക്കാലം നമുക്കെന്തുയോഗ്യമെന്നതു കനി-
ഞ്ഞക്കാള ചോദിച്ചതിനുത്തരമവൻ ചൊന്നാൻ.
രാജവിശ്വാസംകൊണ്ടു വന്നിഹ വസിക്കുന്നു;
പൂജനീയനാംഭവാനെന്നതു സത്യംതന്നേ.
എങ്കിലും നൃപന്മാരെ വിശ്വസിക്കരുതെടോ!
ശങ്കിച്ചുവസിക്കേണം സേവകനെന്നാകിലും.
ദുൎജ്ജനങ്ങളിൽച്ചേരുംസ്ത്രീകളും നൃപന്മാരും;
സജ്ജനങ്ങളിൽനിന്നു ദ്രവ്യമുണ്ടാകിലല്ലോ.
നീചജാതിക്കേ ധനംവൎദ്ധിപ്പൂ മഴപെയ്താൽ
നീചദിക്കിലേ നിൽപ്പൂ വെള്ളമെന്നതും ദൃഢം.
ദുഷ്ടന്മാരായുള്ളവർ മന്നവന്മാൎക്കപാര-
മിഷ്ടന്മാരായിക്കാണുന്നില്ലയോ കാളശ്രേഷ്ഠാ!
ശിഷ്ടന്മാർ ഗുണംപറഞ്ഞെങ്കിലും തത്രനിന്നു
ഭ്രഷ്ടന്മാരാകുന്നതും സ്പഷ്ടമേ കാണുന്നില്ലേ?
എന്നതുകേട്ടു ചൊന്നാൻ ശങ്കയാ സഞ്ജീവക-
നെന്നോടു മഹാസിംഹം കോപിച്ചീടുമോ സഖേ!
ചൊല്ലിനാൻദമനകൻ കാരണംകൊണ്ടു കോപം
വല്ലജാതിയുമുണ്ടാമായതു തീരുന്താനും.
കാരണംകൂടാതെതാൻ കോപിക്കുംനൃപന്മാരെ
വാരണംചെയ്വാനാരാനുണ്ടാമോ മഹാമതേ!
രാത്രിയിലൊരുസിംഹംതന്നെവന്നൊരുശബ്ദ-
മോൎക്കാതെതടവിനാനതിനാൽ നാശംവന്നു.
രാത്രിയിലൊരു ശശം പെൺകുതിരതൻമുൻപിൽ-
പ്പേൎത്തുചെന്നതിൻമൂലമായവനമൃതിയായ്.
രാത്രിയിലൊരു ഹംസം വെൺകുമുദമെന്നോൎത്തു
തത്ര മേവുന്നവെള്ളിപ്പക്ഷിയെച്ചെന്നു തൊട്ടു;
അന്നേരമവൾകൊത്തികൈവിരൽ വ്രണപ്പെട്ടു
ഖിന്നനാമന്നം വന്നു പൊയ്കതൻകരക്കേറി.
അന്നുതൊട്ടവൻ പിന്നെ വെള്ളാമ്പൽപ്പൂക്കൾക-
(ണ്ടാൽ

വെള്ളപ്രാവെന്നു ചിന്തിച്ചട്ടിക്കിൽച്ചെല്ലുന്നീലാ.
മത്ത്യന്മാരസത്യത്തിൽനിന്നുടൻഭയപ്പെട്ടാൽ
സത്യത്തിൽനിന്നുംഭീതന്മാരെന്നുവരുമല്ലോ.
വൈദ്യന്മാർ വിദ്വാന്മാരും മന്ത്രികളിവരെല്ലാം
സാദ്ധ്യമാംദ്രവ്യംമോഹിച്ചീശനെ സ്തുതിച്ചതാൻ
പത്ഥ്യത്തെഗ്രഹിപ്പിച്ചാലായവന്നപത്ഥ്യമാം;
മിത്ഥ്യമാമിവരുടെകാൎയ്യവും പ്രയത്നവും.
ചോദിച്ചു സഞ്ജീവകൻ തന്നുടെസ്വാമികൾ ഞാ-
നാധിക്കുമന്നുമിന്നുമപ്രിയമെന്തുചെയ്തു?
അപ്രിയംചെയ്യാതൊരുനമ്മോടു മൃഗാധിപൻ
വിപ്രിയംചെയ്തീടുമോ സംഗതിയില്ല ദൃഢം.
ഉത്തരമുരചെയ്തു സാദരം ദമനകൻ:—
ശുദ്ധരാംനിങ്ങൾക്കറിയാവതോ രാജമതം?
ഏതുമേ ഹേതു വേണ്ടാ മന്നവന്മാൎക്കു ധൂമ-
കേതുവെന്നതുപോലെ ലോകരെപ്പീഡിപ്പിപ്പാൻ.
സജ്ജനം ചെയ്യ്തോരുപകാരവുമപകാരം;
ദുൎജ്ജനംചെയ്യ്തോരപകാരവുമുപകാരം;
രാജസേവയെന്നുള്ളതെത്രയുംപരാധീനം.
പൂജനീയരാംയോഗീന്ദ്രന്മാൎക്കുമെളുതല്ല;
മൂൎച്ചയുള്ളൊരുകത്തി ലേഹനംചെയ്തീടുമോ?
മൂൎഖപ്പാമ്പിന്റെമുഖം ചുംബനംചെയ്തീടുമോ?
സിദ്ധമാമിതെങ്കിലും സിദ്ധിയാ നൃപാൎച്ചനം.
നല്ലവസ്തുക്കളെല്ലാം നല്ലവരോടുചേൎന്നേ
നല്ലവണ്ണമായ്വരൂ വല്ലാതാമല്ലെന്നാകിൽ;
നിൎമ്മലംനദീജലം സാഗരംതന്നിൽച്ചേൎന്നാൽ
നിശ്ചയം പുളിച്ചുപോമെന്നതുകാണുന്നില്ലേ?
സ്വല്പമെങ്കിലുംഗുണം സല്പുരുഷങ്കൽച്ചേൎന്നാൽ
ശില്പമാംവണ്ണം പ്രകാശിക്കുമെന്നറിഞ്ഞാലും.
ചന്ദ്രന്റെരശ്മി വെള്ളിക്കുന്നിൻമേൽച്ചേരുന്നേരം
സാന്ദ്രമായ്യുതിന്മടങ്ങേററവും പ്രകാശിക്കും.
സജ്ജനങ്ങൾക്കു ഗുണമേററമുണ്ടെന്നാകിലും

ദുൎജ്ജനങ്ങളിൽച്ചേൎന്നാലൊക്കവേ നശിച്ചുപോം.
അഞ്ജനാചലേ ശശിരശ്മികൾതട്ടുന്നേരം
അഞ്ജസാ കറുത്തുപോമെന്നതു ബോധിക്കേണം.
നഷ്ടമാമുപകാരം ദുഷ്ടരിൽച്ചെയ്യുന്നാകിൽ;
നഷ്ടമാംസുഭാഷിതംദുഷ്പാത്രങ്ങളിൽച്ചേൎന്നാൽ;
ഓട്ടുപാത്രത്തിൽ ദധി പകൎന്നുവച്ചാലതു
കൂട്ടുവാൻനന്നോ? മഹാക്രൂരന്മാൎക്കധീശ്വരാ!
എത്രയുംമഹാവനേ ചെന്നു രോദിക്കുമ്പോലെ,
ചിത്താരശവത്തിനെക്കോപ്പിടുവിക്കുമ്പോലെ;
സാരസംപറിച്ചങ്ങു പറമ്പിൽനടുമ്പോലെ,–
യോരുള്ളനിലങ്ങളിൽ മാരിപെയ്യുന്നപോലെ,
ശ്വാവിന്റെപുച്ഛം ചെമ്മേ നേരാക്കുന്നതുപോലെ,
കേവലം ബധിരനെപ്പാട്ടുകേൾപ്പിക്കുമ്പോലെ,
കണ്ണുകാണാതുള്ളവൻ കണ്ണാടിനോക്കുംപോലെ,
കൈകുറുതായുള്ളവൻ കങ്കണമിട്ടുമ്പോലെ,
ബുദ്ധിയുമൗദാൎയ്യവും വിദ്യയുമില്ലാതൊരു
ലുബ്ധനെസ്സേവിക്കുന്ന ഭോഷന്റെ വിചേഷ്ടിതം.
ചന്ദനദ്രുമങ്ങളിൽസ്സൎപ്പങ്ങൾ ചെന്നുകൂടും;
ചാരുവാൎന്നീരാഴിയിൽ നക്രങ്ങൾ വന്നുകൂടും;
നല്ലരാജാക്കന്മാരിൽ ദുൎമ്മന്ത്രി ചേൎന്നുകൂടും;
നല്ലവേശ്യാസ്ത്രീകളിൽ മൂൎഖന്മാർ ചെന്നുകൂടും.
ഇങ്ങനെ ഗുണമുള്ളവസ്തുകൊണ്ടനുഭവ–
മെങ്ങുമേ വരത്തില്ല ദുഷ്ടസമ്പൎക്കംമൂലം,
നമ്മുടെസ്വാമിസിംഹം കാണുന്നജനത്തോടു
സന്മുഖം സൗജന്യവും സ്നേഹവും ഭാവിക്കുന്നു.
അങ്ങനെയെല്ലാം മനസ്സെത്രയുംമഹാക്രൂരം;
തങ്ങൾക്കുപരമാൎത്ഥമെങ്ങെടോ സഞ്ജീവകാ!
ധൂൎത്തനായുള്ളപുമാൻ പാന്ഥന്മാർവരുന്നേരം
പാൎത്തിരിയാതങ്ങൊരുപടിക്കൽച്ചെന്നുനില്ക്കും;
ചെന്നുടൻ കൈക്കുപിടിച്ചാശ്ലേഷംചെയ്തു കണ്ണിൽ–
നിന്നങ്ങു മഹാശ്രുക്കൾ പൊഴിക്കും മഹാകള്ളൻ.

സാദരം കുശലപ്രശ്നങ്ങളും ചോദിക്കുന്താ-
നോദനമൊരുവറെറന്നാകിലുംകൊടുക്കാതേ;
വല്ലതുമൊരുകള്ളംപറഞ്ഞു കബളിച്ചു
മെല്ലവേയുദ്ധ്പമാക്കിയയയ്ക്കും ദുർമ്മാനുഷൻ
വെള്ളത്തിന്മീതേപോവാൻ കപ്പലുംപററംതോണി
വള്ളവും വഞ്ചി·പടവെന്നെല്ലാം താനുണ്ടാക്കി;
പെട്ടെന്നങ്ങിരുട്ടത്തു രാത്രിയിൽ സഞ്ചരിപ്പാൻ.
ചൂട്ടെന്നുംവിളക്കെണ്ണമായതു സമ്പാദിച്ചു;
കാററില്ലാതുള്ളനേരം വീശുവാനാലവട്ടം
പോററിയും വിശറിയുമിത്തരങ്ങളും തീത്തു,
കാട്ടിലുള്ളാനത്തലവന്മാരെ വശത്താക്കാൻ
തോട്ടിയും കോലും കുന്തമെന്നിവയുളവാക്കി,
കുണ്ടുകൂപത്തിലുള്ള വെള്ളത്തെക്കരക്കേററി-
ക്കൊണ്ടുപോവാനും തുലായന്ത്രവുമങ്ങുണ്ടാക്കി,
ഇങ്ങനെയുപകാരമെന്തെല്ലാംചെയ്യുന്നമൂ-
ക്കങ്ങനേയുള്ളമഹാധർമ്മിഷ്ഠവിദ്വാന്മാക്കും
ചെന്നേടംനശിപ്പിക്കും ദുജ്ജനങ്ങടേ ചിത്തം
നന്നാക്കിവയ്പാനൊരു കൗശലംതോന്നീലല്ലോ.
ഇങ്ങനെ ദമനകൻ ദുർജ്ജനങ്ങളെക്കൊണ്ടു
തിങ്ങിനവൈരത്തോടു ദൂഷിക്കുന്നതുകേട്ടു
ശുദ്ധനാംസഞ്ജീവകൻ ചിന്തിച്ചുമനക്കാമ്പിൽ
ലുബ്ധരാംജന്തുക്കടെ കൂട്ടത്തിലായല്ലോ ഞാൻ.
ശഷ്പവുംഭക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുംനമുക്കിപ്പോൾ
നിഷ്ഫലമിഹവന്ന സിംഹസേവനം ദുഃഖം.
ക്രോഷ്ടാക്കളിവർതന്നെ സിംഹത്തെഭേദിപ്പിച്ചു
മോഷ്ടാക്കളോടുകൂടി വസിച്ചാലിതേ വരൂ.
യുക്തികൾ ചിലവസ്തു ഞാൻകൂടെപ്പറയുമ്പോൾ
യുക്തികളൊട്ടു ശമിച്ചിടുമിക്രോഷ്ടാവിനും.
ദുർമ്മാർഗ്ഗംതുടങ്ങിയാൽ ദൂരവേയുപേക്ഷിച്ചു
സന്മാർഗ്ഗസ്ഥിതന്മാരെസ്സേവിക്കാമാപത്തിങ്കൽ.
ഇങ്ങനെവിചാരിച്ചു പുംഗവൻസഞ്ജീവകൻ

ഭംഗിവാക്കുകൾതാനുമോരോന്നങ്ങുരചെയ്തു.
അന്തിവന്നടുക്കുമ്പോളംബുജം കൂമ്പുമെന്നു
ചിന്തിപ്പാൻ ബുദ്ധിയില്ലാതുള്ളൊരുവണ്ടിൻകൂട്ടം
അന്ധതകൊണ്ടു രാത്രൗ പങ്കജോദരംതന്നിൽ
ബന്ധനംപ്രാപിക്കുന്നതെന്തൊരുകഷ്ടം സഖേ!
എന്തിനിവരുമെന്നു മേല്പോട്ടുവിചാരിപ്പാൻ
ജന്തുക്കൾക്കറിവില്ലാ തെല്ലുമെന്നതേവേണ്ടു.
അന്തിക്കുവിടരുന്ന പിച്ചകപ്പൂവും പിന്നെ-
ച്ചന്തത്തിൽകുറുമൊഴി മുല്ലയും കൈതപ്പൂവും
പങ്കജങ്ങളുമിത്ഥം സന്മധുപുഷ്പങ്ങളെ-
ശ്ശങ്കകൂടാതെ വെടിഞ്ഞീടിന ഭൃംഗങ്ങളും
മത്തവാരണത്തിന്റെ ഗണ്ഡത്തിൽമദജല-
മേററമുണ്ടെന്നുമോഹിച്ചൊക്കവേ കൂടെച്ചെന്നു;
തത്ര മേവുമ്പോൾ കർണ്ണതാലതാഡനംകൊണ്ടു
ചത്തുപോകല്ലാതൊരുലാഭമില്ലവയ്ക്കെടോ!
എന്നതുപോലെ ഖലന്മാരുടെമുമ്പിൽച്ചെന്നാ-
ലെന്നുടെപ്രാണങ്ങൾക്കും ഹാനിയുണ്ടാകും ദൃഢം.
ധൃഷ്ടഗോമായുവ്യാഘ്രധ്വാംക്ഷന്മാരൊക്കെക്കൂടി-
യൊട്ടകത്തിനെക്കൊലചെയ്തതു കേട്ടിട്ടില്ലേ?
അക്കഥമാത്രം കേട്ടിട്ടില്ലെന്നു ദമനകൻ;
കേൾക്ക നീയെന്നു വൃഷഭോത്തമൻ സഞ്ജീവകൻ.

൧൩. ഒട്ടകത്തിന്റെ അപായം.

കാനനേ മദോൽക്കടനെന്നപേരോടുകൂടെ
മാനശാലിയാമൊരുസിംഹംതാനുണ്ടായിപോൽ.
കാകനും ഗോമായുവും വ്യാഘ്രവുമിവർമൂന്നു-
കാര്യക്കാററരുമവനുണ്ടായി സമർത്ഥന്മാർ.
ധൃഷ്ടരാമവർവനേസഞ്ചരിക്കുമ്പോൾനല്ലൊ-
രൊട്ടകംവരുന്നതു കണ്ടവർചോദിച്ചിതു:—
എങ്ങുന്നുവരുന്നുതാനേതുജാതിയിലുള്ളു?
ഇങ്ങനെനടപ്പാനും കാരണമെന്തു സഖേ!

ഒട്ടകംപറഞ്ഞിതു വാണിഭക്കാരന്മാൎക്കു
കെട്ടകാലംചുമക്കുന്നൊരൊട്ടകം ഞാനാകുന്നു.
കെട്ടകാലംപേറിപ്പേറിയലഞ്ഞ കൂട്ടക്കാരെ
വിട്ടു ഞാനൊളിച്ചു വങ്കാട്ടിൽസ്സഞ്ചരിക്കുന്നു.
മന്ത്രിവീരന്മാരതുകേട്ടപ്പോൾ ഹിതാഹിതം
മന്ത്രിച്ചു വശത്താക്കി സ്വാമിയെക്കാണിപ്പിച്ചു.
സ്വാമിയും കഥനകനെന്നൊരുപേരുനൽകി,
സ്വാധീനമാക്കിക്കൊണ്ടു മേളിച്ചുമേവുംകാലം,
തന്നുടെഭൃത്യന്മാൎക്കും തനിക്കും ചിലവിനു
ചെന്നുടൻ മൃഗങ്ങളെക്കൊന്നുകൊണ്ടന്നീടുവാൻ
അംഗവൈകല്യംകൊണ്ടു നമുക്കു പരാധീനം;
നിങ്ങളിന്നമാത്യന്മാർ കൊണ്ടന്നു പൂരിക്കേണം.
പണ്ടു നാം ജനിച്ചന്നേ കാൽക്കൊരുമുടവു തെ-
ല്ലുണ്ടതുമൂലം വനേ സഞ്ചാരമെളുതല്ല;
ഭൃത്യവൎഗ്ഗങ്ങളെല്ലാം ഭക്ഷണമില്ലായ്കയാൽ
ചത്തപോൽവശംകെട്ടു കാനനേ കിടക്കുന്നു.
വ്യാഘ്രവും ഗോമായുവും കാകനുമിവർമൂന്നും
ശീഘ്രഗാമികളല്ലോ മന്ത്രിപുംഗവന്മാരേ!
നിങ്ങൾക്കുവഴിപോലെ ഭുക്തിയുംചെയ്തുകൊള്ളാം.
ഇങ്ങനെ മദോല്ക്കടൻ കല്പിച്ചോരനന്തരം
തൽക്ഷണം സചിവന്മാർ കാനനങ്ങളിൽ നീളെ-
ബ്ഭക്ഷണാൎത്ഥങ്ങൾതിരഞ്ഞെങ്ങുമേ ലഭിയാഞ്ഞു
ഇങ്ങുപോന്നിരുന്നുകൊണ്ടൊട്ടകം ഗ്രഹിയാതെ
തങ്ങളിൽ വിചാരിച്ചു വായസമുരചെയ്തു:—
എന്തെടോ! കഥനകനെന്നുള്ള രൂപത്തെക്കൊ-
ണ്ടെന്തൊരുകാൎയ്യംനമുക്കെന്നങ്ങുവിചാരിപ്പിൻ;
കള്ളനു മാംസംവേണ്ട കാനനേ പെരുത്തൊരു
മുള്ളുള്ളവള്ളിഭുജിച്ചെങ്കിലേ രുചിയുള്ളൂ.
ഇന്നത്തെച്ചെലവിനീയൊട്ടകം കൊള്ളാം നമു;-
ക്കെന്നതുകേട്ടു ചൊന്നാൻ വ്യാഘ്രവും ഗോമായുവും.
സ്വാമിതാനഭയവും കൊടുത്തു പാൎപ്പിക്കുന്നു;

നാമിപ്പോൾ വധിക്കയെന്നുള്ളതും ചിതംവരാ;
എങ്കിൽനാംചാകേയുള്ളുവെന്നുകാകനുംചൊന്നാ-
നെന്നതുകേട്ടു പറഞ്ഞീടിനാരിരുവരും
പട്ടിണികിടക്കുന്നസ്വാമിയെക്കൊണ്ടുതന്നെ-
യൊട്ടകത്തിന്റെവധം സമ്മതിപ്പിക്കവേണം;
എത്രയുംവിശക്കുമ്പോൾ പെററമാതാവുതന്നേ
പുത്രനെക്കൊന്നു തന്റെപ്രാണനെ രക്ഷിക്കുന്നു;
മുട്ടുമ്പോൾസപ്പസ്ത്രീയും താൻപ്രസവിച്ചുള്ളൊരു
മുട്ടകളൊട്ടുംമടിക്രൂടാതെ ഭക്ഷിക്കുന്നു;
തന്നുടെ ജഠരത്തെ രക്ഷിപ്പാൻ ശരീരികൾ-
ക്കിന്നതേചെയ്യാവുവെന്നില്ലെടോ കാൎയ്യക്കാരേ!
ക്ഷുത്തുവൎദ്ധിക്കുന്നേരം കാരുണ്യമില്ലാതാകും
സത്തുക്കൾക്കുപോലു,മിജ്ജന്തുക്കൾക്കെന്തു പിന്നെ?
ഇത്തരം വിചാരിച്ചു മൂവരുമൊരുമിച്ചു
സത്വരം ചെന്നു മഹാസിംഹത്തെക്കൂപ്പീടിനാർ.
കാകനങ്ങുണൎത്തിച്ചു ഭക്ഷണദ്രവ്യങ്ങളി-
ലേകമെന്നാലും ലഭിച്ചില്ലഹോ കാന്താരത്തിൽ;
എന്തുപായമെന്നതു ചോദിച്ചു മഹോല്ക്കടൻ;
ജന്തുഹിംസയല്ലാതെ പിന്നെയെന്തെന്നു കാകൻ;
ഭക്ഷിപ്പാനെന്തു വകകണ്ടു നീയെന്നു സിംഹം;
ഭക്ഷിപ്പാൻ കഥനകദ്ധ്വംസനമെന്നു കാകൻ;
സിംഹവും ചെവിപൊത്തിക്കൊണ്ടുതാനുരചെയ്തു:—
സാഹസം ശിവ!ശിവ! ചെയ്യരുതൊരുനാളും;
അന്നദാനവും പിന്നെഗ്ഗോദാനം ഭൂമിദാനം
തന്നുടെദേഹദാനമിത്തരം ദാനങ്ങളിൽ
ഉത്തമമഭയദാനവ്രതം മഹത്തരം;
തത്ഥാ മയാ കൃതമെങ്ങനെമോചിക്കേണ്ടു?
അശ്വമേധാദിയാഗം ചെയ്തുള്ളഫലത്തെക്കാൾ
ആശ്രിതത്രാണത്തിനു പുണ്യമേറുന്നു നൂനം.
എന്നതുകേട്ടു കാകൻ ചൊല്ലിനാനിതുസത്യം-
തന്നെയെങ്കിലുമൊരുശാസ്ത്രമുണ്ടടിയനും;

ഏകനെ ത്യജിച്ചിട്ടും കുലത്തെ രക്ഷിക്കണം;
ആകുലമെന്യേ കുലം ത്യജിക്കാം ഗ്രാമസ്യാർത്ഥേ;
ഭൂമിയെ ത്യജിച്ചീടാമാത്മരക്ഷണംചെയ്വാൻ;
തമ്പുരാനറിയേണ്ട വാസ്തുത്തുമടിയങ്ങൾ
സാമ്പ്രതമശനാർത്ഥമുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടു വരാം;
ഒട്ടകത്തിനെത്തന്നെ ഭക്ഷിപ്പാനനുവാദം
പെട്ടെന്നുനൽകുമതിനുള്ള കൗശലമുണ്ടാം;
എന്നതു കേട്ടിട്ടൊന്നുംമിണ്ടാതെനിന്നു സിംഹം;
നന്നിതു മൗനമനുവാദമെന്നവർ വച്ചു.
മൂവരുംകൂടിച്ചെന്നു വന്ദിച്ചുനിന്നാരവർ;
മുല്പാടു കാകൻ ചൊന്നാനെന്നെഹിംസിക്കസ്വാമിൻ!
നിന്നുടെശരീരത്തിലെന്തുള്ളു മാംസം ഭോഷ!
നിന്നെഹിംസിക്കയില്ലെന്നുകതവാൻ മദോല്ക്കടൻ;
എന്നെഹിംസിക്കാമെന്നു ഗോമായുപറഞ്ഞപ്പോൾ
മുന്നമുക്തമായതു സിംഹവുമുരചെയ്തു;
രണ്ടുപേരെക്കാൾ മാംസമേറെയുണ്ടെനിക്കെന്നെ-
ക്കൊണ്ടു ഭക്ഷണമിന്നുചെയ്താലും തമ്പുരാനേ!
ഇത്തരം വ്യാഘ്രംചെന്നു കേൾപ്പിച്ചവാക്യത്തിനു-
മുത്തരം മുന്നേപ്പോലെ ചൊല്ലിനാൻ മദോല്ക്കടൻ.
എന്നെനിഗ്രഹിക്കയില്ലെന്നൊരുവിശ്വാസത്താൽ
ചെന്നുരചെയ്താനെന്നെക്കൊൽകെന്നു കഥനകൻ.
വ്യാഘ്രവും ഗോമായുവുമായതു കേട്ടനേരം
ശീഘ്രമൊട്ടകത്തിനെപ്പിളർന്നുകൊന്നീടിനാർ.
സിംഹവും മന്ത്രികളുമുഷ്ട്രത്തെബ്ഭുക്തിക്കായി-
സ്സംഹരിച്ചത്ര മുന്നമിങ്ങനെ കേട്ടിട്ടുണ്ടു.
ബഹവഃപണ്ഡിതാഃക്ഷുദ്രാഃസർവേമായോപജീവിനഃ.
കുര്യുഃ കൃത്യമകൃത്യം വാ ഉഷ്ട്രേ കാകാദയോ യഥാ.”
എന്നതുകൊണ്ടുചൊന്നേൻ ശുദ്ധരാംസാധുജനം
ദുർന്നയന്മാരിൽച്ചേർന്നാൽ ദൂഷണമകപ്പെട്ടും;
പിന്നെയുംപറഞ്ഞിതു സാധുവാംസഞ്ജീവകൻ:—
മന്നവന്മാരെസ്സേവിച്ചീടുവാന്മഹായത്നം.

മന്നവന്മാരുംപിന്നെ ക്ഷുദ്രന്മാരോടുചേൎന്നാൽ
തന്നുടെ ഗുണം വ്യൎത്ഥാഭ്രതമാമസംശയം;
നാട്ടുവാഴിയാംനൃപൻ ഹീനജാതിയെന്നാലും
കൂട്ടുന്നപരിജനം നന്നെങ്കിൽത്താനും നന്നാം.
ഗൃദ്ധ്രമെങ്കിലുമരയന്നങ്ങൾ ഭൃത്യരായാ-
ലുത്തമനവനെന്നുവന്നീടും ക്രമത്താലേ.
മാംസത്തെബ്ഭുജിക്കുന്നഗൃദ്ധ്രങ്ങൾ ഭൃത്യരായാൽ
ഹംസവുമിളപ്പെട്ടു നീചനായ്പരും ദൃഢം.
കഷ്ടമിസ്സിംഹേന്ദ്രനു നമ്മിലുള്ളൊരുസ്നേഹം
ദുഷ്ടനാമൊരുമന്ത്രി മന്ത്രിച്ചു വേർപെടുത്തു.
അങ്ങനെവരുന്താനും ദുൎജ്ജനംക്രൂടെക്കൂടെ-
സ്സംഗതിനോക്കിക്കൊണ്ടുമേഷണിപ്രയോഗിച്ചാൽ.
ഇങ്ങനെയറിഞ്ഞുപോകായിന്നു മഹാജന-
മെങ്ങുമേ ഖലന്മാൎക്കോ താഴ്ചയില്ലല്ലോതാനും.
വാക്കിനാൽബ്ബുധന്മാരെദ്ദൂഷണംചൊല്ലിച്ചൊല്ലി
നാക്കിനുതഴമ്പുറച്ചീടിനക്രൂരമല്ലോ.
ദുഷ്ടന്മാർ പലവിധം ഭേദ്യത്തെച്ചെയ്യേങ്കിലു-
മൊട്ടുമേ ബോധിക്കയില്ലുത്തമക്ഷിതീശ്വരൻ.
തേജസ്സേജസ്സുമിടിത്തീയുമെന്നിവരണ്ടും
തേജസ്സിൻസമൂഹത്തിലെത്രയുമുൽകൃഷ്ടങ്ങൾ.
മുന്നം ഞാൻ പറഞ്ഞതു സൎവ്വത്രപ്രകാശിക്കും;
പിന്നെ ഞാൻ ചൊന്നതൊരുദിക്കിൽമാത്രമേയുള്ളൂ.
തത്ര നിന്നപായത്തെശ്ശങ്കിച്ചു സിംഹത്തിൻെറ
ശത്രു സിംഹത്തെച്ചെന്നു സേവിപ്പാൻഭാവമില്ല.
അങ്ങനെചെയ്യാമെന്നു ചൊല്ലുന്നു ശാസ്ത്രങ്ങളി-
ലിങ്ങോട്ടുദ്രോഹിക്കുന്നോർ തൽഗുരുവെന്നാകിലും
ദുൎമ്മദംതുടങ്ങിയാൽദ്ദൂരവേയുപേക്ഷിച്ചു
സന്മാൎഗ്ഗസ്ഥിതന്മാരെസ്സേവിക്കാമാപത്തിങ്കൽ.
ആയതുനമുക്കിപ്പോൾ ഭാവമില്ലവനോടു-
മായവണ്ണമാംയുദ്ധംചെയ്യുതിന്നൊരുമ്പെട്ടേൻ.
ആയുധം നമുക്കിപ്പോളെപ്പൊഴും പിരിയാതെ-

യായതങ്ങളാം രണ്ടുകൊമ്പുകളുണ്ടുതാനും.
യാഗങ്ങൾചെയ്തുചിലർ സ്വർഗ്ഗത്തെപ്രാപിക്കുന്നു;
യോഗങ്ങൾകൊണ്ടുചിലർ ദ്യോവിനെഗ്ഗമിക്കുന്നു;
ദാനങ്ങൾകൊണ്ടുചിലർ സ്വർലോകംഗമിക്കുന്നു;
മൗനങ്ങൾകൊണ്ടുചിലർ മോക്ഷത്തെപ്രാപിക്കുന്നു.
ഇത്ഥമുള്ളതിലെല്ലാമുത്തമം ജനങ്ങൾക്കു
യുദ്ധത്തിൽ മരിച്ചുടൻ സത്വരം സ്വർഗ്ഗപ്രാപ്തി.
ഭൂരികർമ്മങ്ങൾകൊണ്ടു ദിവ്യരാകുന്നു ചിലർ;
വൈരിനിഗ്രഹംകൊണ്ടു ഭവ്യരാകുന്നു ചിലർ;
രണ്ടുസൗഖ്യവുമ്മഹാവീരന്മാർ സംഗ്രാമത്തെ-
ക്കൊണ്ടുതാൻ ലഭിക്കുന്നു ദേഹമോചനംചെയ്താൽ.
അല്ലാതെ ശത്രുക്കളാൽ ദത്തമാംചോറുന്തിന്നു
വല്ലാതെ വസിക്കയും ചാകയുമൊരുപോലേ.
യാതൊരുദിക്കിൽ യുദ്ധംചെയ്തീലെന്നാലും മൃത്യു
ചെയ്യുവെന്നാകിൽപ്പിന്നെസ്സംശയമെന്നേയുള്ളൂ.
അട്ടിക്കിൽ വരുന്നേരം സംഗരം യോഗ്യമെന്നു
വിദ്വാന്മാർ പറയുന്നതട്ടിക്കുവന്നു മമ.

൧൪. കുളക്കോഴി സമുദ്രത്തോടു കലഹിച്ചതു്.

ഉക്തവാൻ ദമനകൻ ശത്രുവാംജനത്തിന്റെ
ശക്തിതാനറിയാതെ പിണങ്ങുംജനങ്ങൾക്കു
ടിട്ടിഭംതന്നിൽനിന്നു വാരിധിക്കെന്നപോലെ
കിട്ടിടും പരാഭവമെന്നതുബോധിക്കേണം.
അക്കഥ ശ്രവിക്കേണമെന്നുടൻ സഞ്ജീവകൻ
സൽക്കഥാവിശാരദൻ ചൊല്ലിനാൻ ദമനകൻ.
ടിട്ടിഭനെന്നുള്ളൊരുപക്ഷിയുമവനുടെ
കെട്ടിയപെണ്ണുംക്രൂടിസ്സാഗരതടന്തന്നിൽ
കിട്ടിയശിശുക്രമികീടാദിമാംസത്തെക്കൊ-
ണ്ടഷ്ടിയുംകഴിച്ചുകൊണ്ടാസ്ഥയാ മേവുങ്കാലം,
ടിട്ടിഭമെന്നാൽകുളക്കോഴിയെന്നറിയേണം;
ടിട്ടിഭസ്ത്രീക്കു ഗർഭംപൂർണ്ണമായതുകാലം,

ടിട്ടിഭത്തോടുചൊന്നാളിന്നു ഞാൻ പ്രസവിച്ച
കുട്ടികളുണ്ടാമ്പുരുമീററനോവുണ്ടുകിഞ്ചിൽ.
ഏതൊരുദിക്കിൽവേണ്ടു നമുക്കു പ്രസവമെ-
ന്നാതുരഭാവത്തോടേ ചോദിച്ചനേരം,പക്ഷി
വാരിധിതീരേ പെററുകൊൾകയെന്നുരചെയ്തു;
വാരിധിതീരമപായസ്ഥാനമെന്നങ്ങവൾ;
ഉക്തവാൻ കുളക്കോഴി സാഗരംനമ്മെവെൽവാൻ
ശക്തനല്ലെടോബാലേ! ശങ്കയെന്തിനുപാഴിൽ?
ടിട്ടിഭി ചൊന്നാളംബുരാശിയുംനീയുംതമ്മി-
ലൊട്ടുമേതടുക്കയില്ലെന്തൊരുമോഹം നാഥ!
തന്നെത്താനറികയെന്നുള്ളതു വൈഷമ്യമായ്
വന്നുപോയതുമൂലമാപത്തുഭവിച്ചീടും;
തന്നുള്ളിൽ വിചാരമുണ്ടെന്നാകിലനർത്ഥങ്ങൾ
വന്നുപോകയുമില്ല വൈഷമ്യമെങ്ങുമില്ല.
ചൊല്ലിനാനതുനേരം ടിട്ടിഭൻമഹാധീരൻ:—
വല്ലഭേ! വരിക നീ വാക്കുകൾകേൾക്കവേണ്ടൂ;
ബന്ധുക്കൾപറയുന്ന സൽഗുണംഗ്രഹിക്കാത്ത
ജന്തുക്കൾ മൂഢത്വംകൊണ്ടന്ധരായ്പതിച്ചീടും;
ബന്ധുവാക്യത്തെ ശ്രവിക്കായ്കകൊണ്ടൊരുക്രൂർമ്മം
ബന്ധമെന്നിയേ വീണു ചത്തുപോയല്ലോമുന്നം.
എങ്ങനെയതെന്നവൾ; കേട്ടാലുമെന്നുകാന്ത-
നങ്ങൊരുദിക്കിലൊരുവാപിയിൽ മേവീടുന്ന
കച്ഛപം കംബുഗ്രീവമെന്നുപേർ സരസ്സിൻെറ
കച്ഛത്തിൽസ്സുഖിച്ചുമേവീടിനാൻ മഹാഭാഗ്യൻ.
സങ്കടേ സഹായിപ്പാൻ മന്ത്രികൾ രണ്ടുണ്ടുപോൽ;
സങ്കടൻ വികടനും രാജഹംസന്മാരവർ;
വർഷമില്ലായ്കകൊണ്ടു ഖിന്നരാമിവർതമ്മിൽ
കഷ്ടസന്താപംകൊണ്ടു താന്തന്മാരുരചെയ്തു.
മറെറാരുസരസ്സിങ്കൽപ്പോക നാമെടോ! വെള്ളം
വററുകയില്ലാതുള്ളവാപികൾ പലതുണ്ടു.
നമ്മുടെകംബുഗ്രീവക്രൂർമ്മത്തോടറിയിച്ചു:-

സമ്മതിവരുത്തിക്കൊണ്ടാശുപോകേണമെന്താനും;
ഇങ്ങനെക്രൂർമ്മത്തോടു ചെന്നിവർ ധരിപ്പിച്ചു;
നിങ്ങൾപോകുന്നടിക്കിൽ ഞാൻകൂടിപ്പോന്നീടുവൻ.
നിങ്ങൾക്കചിറകുണ്ടു പറന്നുപോകാമല്ലോ;
എങ്ങനെ നമ്മെക്കൂടെക്കൊണ്ടുപോകുന്നു നിങ്ങൾ?
ഞങ്ങൾചൊന്നതുപോലെ കേൾക്കമെന്നാകിൽനിന്നെ
ഞങ്ങൾ കൊണ്ടങ്ങുപോകുന്നുണ്ടെന്നു ഹംസങ്ങളും;
ഒന്നുമേയുരിയാടാതങ്ങിനെ പാൎത്തീടേണ-
മെന്നതു ചെയ്യാമെന്നു ക്രൂർമ്മവുമുരചെയ്തു.
നീളമുള്ളൊരുകോലുംകൊത്തിക്കൊണ്ടെന്നുചൊന്നാർ:
മേളമോടിക്കോലിന്മേൽ കടിച്ചുതൂങ്ങിക്കൊൾക;
ഹംസങ്ങൾഞങ്ങൾ രണ്ടുപേരുമായ്പ്പൊതുക്കവേ
അംസത്തിലേററിക്കൊണ്ടു പറന്നുഗമിച്ചീടാം;
മിണ്ടരുതൊന്നുംഭവാനൊന്നുരിയാടിപ്പോയാൽ
ചെണ്ടകൊട്ടുമേ സഖേ! കച്ഛപ കംബുഗ്രീവ!
അങ്ങനെയെന്നു ക്രൂർമ്മം കോലിന്മേൽക്കടിച്ചുടൻ
തൂങ്ങിനാനന്നങ്ങളും കൊണ്ടങ്ങുപറന്നിതു.
അങ്ങാടിത്തെരുവിൻെറ മേൽഭാഗേ ചെല്ലുന്നേര-
മങ്ങാടിക്കാരെല്ലാരും താഴത്തുവന്നുകൂടി;
നോക്കെടോ മേൽഭാഗത്തങ്ങെന്തൊരുകൂട്ടം പറ-
ന്നുകോടേ! ഗമിക്കുന്നു ചെണ്ടെങ്ങും കണ്ടിട്ടില്ല;
ഇങ്ങനെ പലർകൂടിക്കൈകൊട്ടിച്ചിരിച്ചപ്പോൾ
തിങ്ങിനകോലാഹലമുണ്ടായി മഹീതലേ;
ആഘോഷംകേട്ടു ഭയപ്പെട്ടൊരുകമഠമാ-
മാഭോഷൻവായുംപിളൎന്നയ്യോയെന്നുചൊന്നാൻ.
അക്കോലുംകടിവിട്ടു കച്ഛപം കീഴ്പ്പോട്ടേയ്ക്കു
ചിക്കെന്നുപതിച്ചിതു ചൊൽക്കീഴില്ലായ്കമൂലം.
മിണ്ടരുതെന്നു ഹംസം ചൊന്നതുകൂട്ടാക്കാതെ
ചുണ്ടുകൾരണ്ടും പിളൎന്നൊന്നവൻ പറഞ്ഞപ്പോൾ
തണ്ടുതപ്പിക്ക കടിവിട്ടുപോയധോഭാഗേ
കണ്ടുനില്ക്കുന്നഭടന്മാർ ചെന്നങ്ങെടുത്തുടൻ

കൈകൊണ്ടു, ഞെക്കിക്കൊന്നു കണ്ടിച്ചുകലത്തിലി-
ട്ടാകവേ പാകംചെയ്തു ഭക്ഷിച്ചാരെന്നേവേണ്ടു.
എന്നതുകൊണ്ടുചൊന്നേൻ ബന്ധുക്കൾകനിവോടേ
ചൊന്നതുക്കൂട്ടാക്കാതെയിങ്ങനെവിനാശവും.
പിന്നെയുമുരചെയ്തു ടിട്ടിഭം മമ പ്രിയേ!
നിന്നെ ഞാനിനിയൊന്നു പറഞ്ഞുബോധിപ്പിക്കാം.
പണ്ടു നീ ഗതവിധാതാവെന്നങ്ങൊരുമത്സ്യം,
രണ്ടാമൻ പ്രത്യുല്പന്നമതിയെന്നൊരുമത്സ്യം,
യത്ഭവിഷ്യനെന്നൊരുമൂന്നാമൻ മഹാമത്സ്യ-
മത്ഭുതമിവരുടെ വൃത്താന്തം കേട്ടീടണം.
നല്ലൊരുവാപിതന്നിൽ മൂവരുമൊരുമിച്ചു
അല്ലൽക്കൂടാതെ തത്ര സുഖിച്ചുമേവുംകാലം,
ദാശന്മാർവന്നു വലവീശുവാൻ പുറപ്പെട്ടു
ദാശന്മാരവർതമ്മിൽപ്പറഞ്ഞു പതുക്കവേ.
ഇസ്സരസ്സിങ്കൽ വെള്ളമേററമില്ലെടോ, നല്ല-
മത്സ്യങ്ങളനേകമുണ്ടത്ര നാമിറങ്ങുക.
ആയവർപറഞ്ഞതു കേട്ടുകൊണ്ടനാഗതൻ
മായമെന്നിയേ മററുരണ്ടുപേരോടും ചൊന്നാൻ.
പോക നാം വൈകീടാതെ മററൊരുതടാകത്തിൽ;
ശോകമൊന്നകപ്പെട്ടുമത്ര നാം പാർത്തീടുകിൽ.
ഉല്പന്നമതിപറഞ്ഞീടിനാൻ വരുമെന്നു
കല്പിച്ചുഭയപ്പെട്ടുന്നെന്തിനുപാഴിൽത്തന്നെ.
ആപത്തുവന്നാലുടൻചിന്തിക്കാമെന്നേ വേണ്ടു.
ആപത്തിന്നവകാശമില്ലിപ്പോൾനമുക്കെടോ!
ദുർഘടംവരുന്നേരമുൾക്കാമ്പിലുപദേശം
തക്കത്തിൽതോന്നുന്നവർക്കെങ്ങുമേതടവില്ല.
യത്ഭവിഷ്യനെന്നുള്ളമത്സ്യത്തിന്നുള്ളിൽ ഭയ-
മുത്ഭവിച്ചില്ലതെല്ലും മേവിനാനനങ്ങാതേ.
മുററുമിങ്ങനാഗതൻ പേടിച്ചു പുറപ്പെട്ടു
മററൊരുജലാശയംപ്രാപിച്ചു മരുവിനാൻ.
പിറേറന്നാൾ പുലർകാലേ ദാശന്മാർ വാപിതന്നിൽ

തെററെന്നുവലയിട്ടു മീൻപിടിതുടന്നപ്പോൾ
ഉല്പന്നമതിമത്സ്യം ചത്തപോലനങ്ങാതെ-
യപ്പൃതന്മീതേ വായുംപിളൎന്നു കിടന്നിതു.
ചത്തുവെന്നോൎത്തുമുക്കോൻ പിടിച്ചുകരയേററി-
ത്തത്രവെച്ചുററപ്പിച്ചുപോന്നിതു വലവീശാൻ.
മുക്കോരങ്ങകന്നപ്പോൾച്ചെന്നൊരുചെളിതന്നിൽ
പുക്കുകൊണ്ടിരുന്നിതു ദാശന്മാൎഗമിപ്പോളം.
ഉല്പന്നമതിമത്സ്യമങ്ങനെജീവിച്ചിതു.
യൽഭവിഷ്യനാംമത്സ്യം സംഭ്രമിച്ചുഴലുമ്പോൾ,
ദാശന്മാൎവലയിട്ടുപിടിച്ചുതല്ലിക്കൊന്നു
പാശങ്ങൾകൊണ്ടുകെട്ടിച്ചുമന്നുകൊണ്ടുപോയാർ.
എന്നതുകൊണ്ടുചൊന്നേനാപത്തുശമിപ്പിപ്പാ-
നന്നേരമൊന്നുതോന്നും ദൈവമല്ലയോ സാക്ഷി.
ടിട്ടിഭി സമുദ്രത്തിൻതീരത്തു പ്രസവിച്ചു;
മുട്ടകൾനാലഞ്ചങ്ങുഭൂമിയിൽ വീണശേഷം
പെട്ടെന്നുസമുദ്രവും വേരലച്ചതിൽക്കൂടെ-
ത്തട്ടിയിട്ടുരുട്ടിക്കൊണ്ടാകവേ കൊണ്ടുപോയാൻ.
ടിട്ടിഭി കരഞ്ഞുകൊണ്ടങ്ങുചെന്നറിയിച്ചു
ടിട്ടിഭൻ പറഞ്ഞിതു വല്ലഭേ! ഖേദിക്കേണ്ടാ;
വല്ലതുംയത്നംചെയ്തു വാരിധിതന്നിൽനിന്നു
മെല്ലവേ പുത്രന്മാരെ ഞാനിങ്ങുവരുത്തുവൻ.
എന്നുരചെയ്തു പക്ഷിസംഘത്തെയെല്ലാമവ-
നൊന്നൊഴിയാതെകണ്ടു വരുത്തിസ്വരൂപിച്ചു
പക്ഷിസംഘത്തോടൊന്നിച്ചപ്പൊഴേ പുറപ്പെട്ടു
പക്ഷിരാജനാംഗരുഡൻ വസിക്കുന്നദിക്കിൽ,
ചെന്നു വന്ദിച്ചുനിന്നു കാൎയ്യവുമുണൎത്തിച്ചു.
തന്നുടെജാതിസ്നേഹാൽ താൎക്ഷ്യനുംചെന്നുമുദാ
പാല്ക്കടൽതന്നിൽപ്പള്ളികൊള്ളുന്നഭഗവാനോ-
ടിക്കഥരബോധിപ്പിച്ചു വന്ദിച്ചുനിന്നീടിനാൻ.
വൈകുണ്ഠൻ വരുണനെവിളിച്ചങ്ങരുൾചെയ്തു
വൈകാതെ ടിട്ടിഭൻെറമുട്ടകൾ കൊടുത്താലും;

കല്പനകേട്ടപ്പോഴേ വന്ദിച്ചു വരുണനും
കെല്പോടേ കൊടുത്തിതു മുട്ടകളെല്ലാം തദാ;
ഇക്കഥാപ്രസംഗത്തിന്നർത്ഥത്തെവിചാരിച്ചാൽ
വിക്രമമേറുന്നൊരുവൈരിയോടമർചെയ്‌വാൻ
ദുർബലന്മാക്കു മനസ്സുണ്ടാകയില്ലെന്നൊരു
സൽഫലമിതുകൊണ്ടു സംഭവിച്ചീടും സഖേ!

രാജാ ബന്ധുരബന്ധൂനാം; രാജാ ചക്ഷുരചക്ഷുഷാം;
രാജാ പിതാ ച മാതാ ച;സർവേഷാംന്യായവർത്തിനാം.

൧൭. പിംഗലസഞ്ജീവകന്മാരുടെ സംഗരം.

ഇങ്ങനെ ദമനകൻ ചൊന്നതുകേട്ടു മഹാ-
നിംഗിതമറിഞ്ഞുരചെയ്തിതു സഞ്ജീവകൻ;
സംഗരംഭവിക്കുമ്പോൾ പിംഗലൻതന്റെഭാവ-
മെങ്ങനെയെന്നുമപ്പോൾസംഗതിയെന്നുംചൊല്ക.
ചൊല്ലിനാൻ ദമനകൻ ചോടുകളുറപ്പിച്ചു
പല്ലുകൾപുറത്താക്കി വക്ത്രവുംപിളൎന്നിവൻ
കണ്ണുകൾചുവപ്പിച്ചു കണ്ണങ്ങൾകൂൎപ്പിച്ചൊരു-
ദണ്ഡതുപോലെ വാലുമുയൎത്തിക്കൊണ്ടു സിംഹം
നില്ക്കുന്നു കാണാമതുനേരത്തു ഭവാൻചെന്നു
വക്കാണത്തിന്നുതുടങ്ങീടുക മഹാത്മാവേ!
ഇത്ഥമങ്ങുരചെയ്തു പോന്നിതു ദമനകൻ
ബുദ്ധിമാൻ കരടനെപ്രാപിച്ചു കൂപ്പീടിനാൻ.
എന്തെടോദമനക! നിന്നുടെമനക്കാമ്പിൽ
ചിന്തിച്ചകാൎയ്യം സിദ്ധമായിതോ വഴിപോലേ?
ഇങ്ങനെ കരടകൻ ചോദിച്ചു; ദമനക-
നങ്ങനെ ഭേദോപായം സിദ്ധമെന്നുരചെയ്തു.
മുന്നമേതന്നെ കിഞ്ചിൽബ്ഭിന്നമായവർതമ്മിൽ;
പിന്നെഞാൻവഴിപോലെ വേർപെടുക്കയുംചെയ്തു;
അൽഭിന്നമായുള്ളസാധനം ഭേദ്യംചെയ്‌വാൻ

ബുദ്ധിമാന്മാൎക്കതെല്ലും വൈഷമ്യമില്ലയല്ലോ.
സാരനാംദമനകൻ സിംഹസന്നിധൌ ചെന്നു
സാരമാമുപദേശംചെയ്തിതു പരിചോടെ.
പുംഗവൻ വരുന്നേരം യുദ്ധസന്നാഹംകൂട്ടി
തുംഗമാം ലാംഗൂലവുമുയൎത്തിക്കയൎത്തൊരു
ഭാവവുംഭാവിച്ചിരുന്നീടുക മമ സ്വാമിൻ!
സാവധാനത വേണം സംഗരമുണ്ടായ്വരും.
എന്നതുകേട്ട സിംഹമങ്ങനെ സ്ഥിതിചെയ്താ-
നന്നേരമവിടത്തിൽച്ചെന്നിതു സഞ്ജീവകൻ.
മുന്നമേ ദമനകൻ ചൊന്നതുപോലെതന്നെ
സന്നാഹത്തോടുനില്ക്കും സിംഹത്തെക്കണ്ടു വൃഷം
കൊമ്പുകളുയൎത്തിക്കൊണ്ടടുത്തു യുദ്ധംചെയ്വാൻ;
വമ്പനാംപഞ്ചാനനശ്രേഷ്ഠനുമൊരുമ്പെട്ടാൻ.
എത്രയുംഭയങ്കരം യുദ്ധമുണ്ടായി തമ്മിൽ
വൃത്രനുംമഹേന്ദ്രനുംതങ്ങളിൽ യുദ്ധംപോലേ.
ഉൗക്കേറുംവൃഷഭൻെറ മുക്കറഘോഷങ്ങളും
മുഷ്കേറുംസിംഹത്തിൻെറ സിംഹനാദഘോഷവും
കുത്തുകളടികടിമാന്തുകൾ തട്ടും മുട്ടും
ക്രൂദ്ധരാമവരുടെ യുദ്ധമെത്രയുംഘോരം.
ദുൎവ്വിധമിതുകണ്ടു പറഞ്ഞു കരടകൻ:-
ദുൎമ്മതേ ദമനക! നിന്നുടെദുരാചാരം
ദുൎന്നയപ്രയോഗത്തിലിങ്ങനെ മമ സ്വാമി
ദുഷ്പ്രമേയത്തിൽപ്പതിച്ചീടിനാൻ കഷ്ടം! കഷ്ടം!
സാമവും ദാനം ഭേദം ദണ്ഡമെന്നിവനാലിൽ-
സ്സാമമെന്നതേ സമാരംഭിച്ചീടാവൂ സഖേ!
സാമത്തെപ്രയോഗിച്ചാലൊക്കവേ സാധിച്ചീടും;
കാമത്തിന്നനുകൂലകാൎയ്യവും സാധിച്ചീടും;
ദാനഭേദാദിമൂന്നുമെങ്ങുമേ ചിതംവരാ;
മാനസംഖ്യാനംചെയ്വാൻ പാത്രമേകൊള്ളിക്കാവൂ;
സൂൎയ്യരശ്മികൾകൊണ്ടും പാവകപ്രഭകൊണ്ടും
സൂൎയ്യകാന്താദിമണിശ്രേണിതേജസ്സുകൊണ്ടും

വൈരമാമന്ധകാരം ശമിക്കയില്ലദൃഢം.
സാരമാംസാമംകൊണ്ടേ ശമിപ്പൂ ദമനകാ!
മന്ത്രിരാജന്റെമകൻ ഞാനെന്നു മദിച്ചു നീ
മന്ത്രിച്ചു മമ സ്വാമിക്കാപത്തുവലിച്ചിട്ടാൽ
എന്തിനിക്കഴിഞ്ഞതു ചിന്തിച്ചാൽ ഫലംവരാ;
ദന്തിവൈരിയും വൃഷശ്രേഷ്ഠനുമിവർതമ്മിൽ
സന്ധിപ്പാനുപായത്തെച്ചിന്തിക്ക സഹോദരാ!
സന്ധിയെന്നുള്ളനീതി സർവ്വദാ മനോഹരം.
തങ്ങളിൽക്കടിപിടികൂട്ടുവാൻ പലരുണ്ടാം;
തങ്ങളിൽപ്പറഞ്ഞുചേർക്കുന്നവർ പാരം ദുർല്ലഭം.
ഭിന്നിക്കുംജനങ്ങളെച്ചേർക്കുന്നപുരുഷനും
സന്നിക്കു ചികിത്സിച്ചുശമിപ്പിപ്പവൻതാനും
തന്നുടെസാമർത്ഥ്യത്തെക്കാട്ടേണമെങ്കിൽത്തമ്മിൽ-
ബ്ഭിന്നരും സന്നിക്കാരുമുണ്ടെന്നേ ഫലംവരൂ.
മററുള്ളസ്ഥാനങ്ങളിലാവിധം വിദ്വാന്മാരും
മററുള്ളമൂഢന്മാരുമേതുമേ ഭേദം നാസ്തി;
നീചമാർഗ്ഗത്തിൽച്ചെന്നുചാടുന്ന പ്രഭുക്കളും
നീരാഴമുള്ളകൂപേ പതിക്കും പശുക്കളും
മേല്പോട്ടു കരേറുവാനെത്രയുംപരാധീനം;
കീഴ്പ്പെട്ടുപതിപ്പതിനെത്രയുമെളുപ്പമാം.
ചൊല്ലെടോ! ദമനക! നീതന്നെ മുന്നം ശ്രമി-
ച്ചല്ലയോ സഞ്ജീവകക്കാളയെക്കൊണ്ടുവന്നു.
സൽഗ്ഗുണൻ മമ സ്വാമി കാളവന്നതിൽപ്പിന്നെ
നിർഗ്ഗുണൻ നിരീശ്വരനായ്വന്നു മഹാകഷ്ടം!
മന്നവൻ ഗുണവാനെന്നാകിലും ദുർമ്മന്ത്രികൾ
വന്നുചേരുമ്പോളാക്കും വേണ്ടാതായ്വരും നൃപൻ;
നല്ക്കുളങ്ങളിൽജ്ജലം നിർമ്മലമെന്നാകിലും
നക്രമുണ്ടെന്നുകേട്ടാലാരാനുമിറങ്ങുമോ?
ഗോപിതമാകുംമടിക്കിലെപ്പൊഴുമധിവാസം
ഭൂപതിപ്രവരന്മാർക്കൊട്ടുമേ ഗുണമല്ല;
സജ്ജനങ്ങടെമദ്ധ്യേ സർവ്വരുംവസിക്കേണം;

ദുർജ്ജനങ്ങളോടുള്ളസമ്പർക്കം ത്യജിക്കണം.
സർവ്വസമ്മതഗുണമുള്ളൊരുസചിവന്മാർ
സർവ്വദാ സുഖസ്ഥിതന്മാരായാൽ മഹാസുഖം.
മാധുര്യംഭാവിക്കയും മാനസേ കപടവും
ജാതമാമമാത്യന്മാർ കേവലം വിഷംതന്നേ.
ബുദ്ധിയിൽപ്പരദ്രോഹം ചിന്തിച്ചുമേവും ഭവാൻ
ബുദ്ധിമാനല്ലെന്നതുവന്നീടും ദമനകാ.
ശാഠ്യത്തെവിടാതെകണ്ടുള്ളൊരുസൗഹാർദ്ദവും
മൗഢ്യംവേർപെടാതെകണ്ടുള്ളൊരു ധർമ്മങ്ങളും
ലോകരെ ദ്വേഷിച്ചുകൊണ്ടുണ്ടാക്കുംധനങ്ങളും
ലൗകികംക്രൂരാത്തുള്ള സാധുസൽക്കാരങ്ങളും
നിത്യവും സുഖിച്ചിരുന്നുള്ളവിദ്യാഭ്യാസവും
ചിത്തപാരുഷ്യത്തോടേ കാമിനീസംസർഗ്ഗവും
ഇച്ഛിക്കുംപുരുഷന്മാരെത്രയുമധമന്മാർ;
തുച്ഛബുദ്ധികളവരെന്നുബോധിക്ക ഭവാൻ.
ബാലക; ദമനക നിന്നുടെ പിതാവിൻെറ
ശീലമിന്നുപമിക്കാം നിന്നുടെശീലംകണ്ടാൽ.
താതൻെറസ്വഭാവവും പുത്രൻെറസ്വഭാവവും
ഭേദമില്ലെന്നുപറയുന്നതു പരമാർത്ഥം.
കൈതമേലുണ്ടാകുന്നകായ്കൾക്കും മുള്ളുണ്ടല്ലോ;
കൈതവപ്രയോഗങ്ങൾ താതങ്കൽനിന്നുണ്ടായി.
എന്തിനു ഹിതോപദേശത്തെ ഞാൻ ചെയ്തീടുന്നു?
ചിന്തിക്കിൽ നിനക്കൊരുനേർവ്വഴി കാണുന്നില്ല;
നല്ലൊരുകട്ടപ്പമുള്ളായുധം കല്ലിൽ വെച്ചു
തല്ലിയാൽ വളയുമോ? പൊട്ടുകേയുള്ളൂ ദൃഢം.
നല്ലൊരുസൂചീമുഖിപക്ഷിതാൻ കുരങ്ങിനു
നല്ലതുപറഞ്ഞിട്ടു തനിക്കുനാശംവന്നു.
എങ്ങനേയതെന്നുടൻ ചോദിച്ചു ദമനക;-
നെങ്കിൽ നീ കേൾക്കെന്നുരചെയ്തിതു കരടകൻ.

൧൬. സൂചീമുഖിയുടെ അപായം.

മർക്കടക്കൂട്ടം മഹാശീതത്തെസ്സഹിയാഞ്ഞു

ഒക്കവേ വിറച്ചൊരുമിക്കിൽ വന്നിരിക്കുമ്പോൾ
തീക്കനൽ തിരഞ്ഞൊരുവാനരൻ പുറപ്പെട്ടാൻ.
നീക്കമില്ലെടോ നല്ലതീയിതാ പറക്കുന്നു;
എന്നുനിശ്ചയിച്ചവൻ ചെന്നുടൻ മിന്നാമിനു-
ങ്ങെന്നുള്ളപ്രാണികളിലൊന്നിനെപ്പിടിപെട്ടാൻ;
പൃഷ്ഠത്തിൽ പ്രകാശമുണ്ടജ്ജന്തു പറക്കുമ്പോൾ
പൊട്ടന്താനതുകണ്ടു പാവകനെന്നുറച്ചു,
കൂട്ടക്കാരിരിക്കുന്നയോഗത്തിൽ കൊണ്ടുവന്നു
ചെണ്ടക്കാരനുമൂതിക്കത്തിപ്പാൻ തുടങ്ങുന്നു.
അന്നേരം സൂചീമുഖനെന്നൊരുപക്ഷി മെല്ലെ-
ച്ചെന്നങ്ങു കുരങ്ങിൻെറകണ്ണത്തിൽ മന്ത്രിച്ചിതു.
വഹ്നിയല്ലിതു സഖേ വാനര! മിന്നാമിനു-
ങ്ങെന്നൊരുപ്രാണിയിതങ്ങൂതിയാലെരിയുമോ?
എന്നതുകേട്ടുണർത്തീടിനാൻ കുരങ്ങച്ചോ-
രെന്തെടോ! നിന്നൊടുണ്ടോചോദിച്ചുവെന്നങ്ങവൻ
പക്ഷിയെപ്പിടിച്ചാശു പാറമേലടിച്ചുടൻ
തൽക്ഷണം കൊലചെയ്തു ഭക്ഷണംകഴിച്ചിതു.
എന്നതുകൊണ്ടു ഞാനും നാനാമ്യശ്ലോകം ചൊന്നേൻ.

നാനാമ്യോനാമ്യതേ ദാരുഃ
നാശ്മനി സ്യാൽ ക്ഷുരക്രിയാ
സൂചീമുഖീം വിജാനീഹി
നാശിഷ്യായോപദിശ്യതേ.

എന്നുടെദമനക! ദുഷ്പ്രയത്നങ്ങൾ വൃഥാ,
തന്നുടെബുദ്ധികൊണ്ടും തന്നുടെശക്തികൊണ്ടും
തന്നുടെദ്രവ്യംകൊണ്ടും തന്നുടെധർമ്മംകൊണ്ടും
ഗോത്രത്തെരക്ഷിക്കുന്നതേതൊരുപുമാനവൻ
പുത്രനാമ്പുരുഷൻ മാതാവല്ലയോ മാതാവെടോ!
ഇങ്ങനെ കരടകൻ ചൊല്ലിയവാക്കുകേട്ടു
മങ്ങിനമുഖത്തോടേ ഭൂതലം നോക്കിക്കൊണ്ടു

കണ്ടിതംവഴിപോലെ തോന്നിച്ച ദമനകൻ
മിണ്ടാതെനിന്നങ്ങുരചെയ്തിതു കരടകൻ:—
ദുഷ്ടബുദ്ധിയും ധർമ്മബുദ്ധിയുമിരുവരിൽ
ദുഷ്ടബുദ്ധിയാമവൻ തന്നുടെപിതാവിനെ
വല്ലാതസ്ഥലത്തിങ്കൽ കൊണ്ടുപോയ്പാർപ്പിക്കയാൽ
വല്ലാതെ മരിപ്പിച്ചാനെന്നതുകേട്ടിട്ടില്ലേ?
അഗ്രജ! നമുക്കതുകേൾക്കണമെന്നു തമ്പി-
ക്കാഗ്രഹം സാധിപ്പിപ്പാനുകതവാൻ കരടകൻ.

൧൭. ദുഷ്ടബുദ്ധിയും ധർമ്മബുദ്ധിയും.

ചെട്ടികൾവസിക്കുന്നപട്ടണംതന്നിലൊരു
ചെട്ടിക്കു രണ്ടുമക്കളുണ്ടായിവളർന്നിതു;
അഗ്രജൻദുഷ്ടബുദ്ധി; സോദരൻധർമ്മബുദ്ധി;
വ്യഗ്രമെന്നിയേ സുഖിച്ചങ്ങനെമേവുംകാലം,
അർത്ഥമാർജ്ജിപ്പാനവരന്യദേശങ്ങൾതോറും
സ്വസ്ഥരായ്നടക്കുമ്പോളേകദാ വനാന്തരേ
ജ്യേഷ്ഠനാംദുഷ്ടബുദ്ധി മുൻഭാഗേനടക്കുന്നു;
പൃഷ്ഠഭാഗത്തുനടന്നീടിനാൻധർമ്മബുദ്ധി.
കാട്ടിലങ്ങൊരുമരം പുഴങ്ങിവീഴുന്നേരം
മൂട്ടിൽനിന്നൊരുനിധികുംഭവും പ്രകാശിച്ചു.
ധർമ്മബുദ്ധിക്കുകിട്ടി തൽകുംഭം മഹാധനം
നിർമ്മലസ്വർണ്ണംകൊണ്ടു പൂർണ്ണമെത്രയുംസാരം.
കൂട്ടകംതട്ടിക്കൊണ്ടിട്ടിങ്ങനെ ചെന്നു മുദാ
ദുഷ്ടബുദ്ധിയോടുരചെയ്തിതു സഹോദരൻ.
അഗ്രജ നമുക്കൊരുനിക്ഷേപം ലഭിച്ചിതു;
ദുർഗ്ഗ്രഹമിതു ഭവാൻക്രൂടവേ പിടിക്കേണം.
വള്ളികൾകൊണ്ടുകെട്ടിത്തണ്ടുമിട്ടെടുത്തവർ
മെല്ലവേ നടന്നുതൽപട്ടണമടുത്തപ്പോൾ
ദുഷ്ടബുദ്ധിയുംചൊന്നാൻ സോദര! നമുക്കിതു
പട്ടണംപ്രവേശിപ്പിച്ചീടിനാൽ ദോഷംവരും.

അത്ര നല്ലൊരുദിക്കിൽ കുഴിച്ചുസ്ഥാപിച്ചുകൊ-
ണ്ടത്രമാത്രവും കൈക്കലെടുത്തുപോകനല്ല.
അങ്ങനെയെന്നു ധമ്മബുദ്ധിയുമനുവദി-
ച്ചങ്ങൊരുപെരുമരംതന്നുടെമൂലത്തിങ്കൽ
കുട്ടകംകുഴിച്ചിട്ടു മണ്ണുകൊണ്ടാച്ഛാദിച്ചു
പട്ടണംപുക്കു ഗൃഹേ മേവിനാരിരുവരും.
ഒട്ടുനാൾകഴിഞ്ഞപ്പോളൊളിച്ചങ്ങൊരുദിനം
ദുഷ്ടബുദ്ധിതാൻ ചെന്നു കുട്ടകംകൈയിലാക്കി,
അന്നുരാത്രിയിൽത്തന്നെ കൊണ്ടന്നുപണിപ്പെട്ടു
തന്നുടെപുരമുറിതന്നിലേ കുഴിച്ചിട്ടാൻ.
പെട്ടെന്നങ്ങൊരുദിനം ധമ്മബുദ്ധിയെ വിളി-
ച്ചിഷ്ടഭാവംപൂണ്ടുരചെയ്തിതു ദുഷ്ടബുദ്ധി.
പണ്ടു നാം സ്ഥാപിച്ചൊരു കുട്ടകമിങ്ങുതന്നെ
കൊണ്ടുപോരണമിനിക്കൊണ്ടന്നാൽ ദോഷമില്ല.
എന്നതുകേട്ടു ധർമ്മബുദ്ധിതാൻ മഹാശുദ്ധൻ
ചെന്നുനോക്കുന്നനേരം കുട്ടകംകണ്ടില്ലല്ലോ.
പട്ടണേ ചെന്നുദുഷ്ടബുദ്ധിയോടുരചെയ്തു:—
കുട്ടകം ഭവാന്തന്നെ മോഷ്ടിച്ചുകൊണ്ടുപോന്നു;
കട്ടതു നീതാനെന്നു ദുഷ്ടബുദ്ധിയുമിതു
കട്ടതുഭവാനെന്നു ധമ്മബുദ്ധിയുംതമ്മിൽ
ശണ്ഠയിട്ടിരുവരും രാജധാനിയിലെത്തി-
ക്കണ്ടുതൽക്കൂടാതറിയിച്ചിതു നൃപനോടു.
ധർമ്മരക്ഷണണത്തിനുശക്തരാംകാര്യക്കാരെ-
ദ്ധാർമ്മികൻനരപതി കല്പിച്ചുനിയോഗിച്ചു.
ധർമ്മബുദ്ധിയാമിവൻകുട്ടകങ്കട്ടാനെന്നു
ദുർമ്മദത്തോടേയുരചെയ്തിതു ദുഷ്ടബുദ്ധി.
സാക്ഷിക്കാരെങ്ങുചെൽവിനെന്നു മന്ത്രികൾചൊന്നാർ.
സാക്ഷിയായതുവൃക്ഷമെന്നവരുരചെയ്തു.
വാശ്ശുതുമടുത്തനാൾ വൃക്ഷത്തിൻമൂലേ ചെന്നി-
ട്ടീശപരപരീക്ഷയും ചെയ്യേണമിരുവരും;
അഗ്നിക്കിൽച്ചെന്നു വിരൽമുക്കേണമിരുവരും;

അദ്യ പൊയ്ക്കൊൾവിൻ നാളെ ഞങ്ങളും വരുന്നുണ്ടു്.
അങ്ങനെപറഞ്ഞാശു പിരിഞ്ഞാരമാത്യന്മാർ.
തങ്ങളുമിരുവരും പോന്നിങ്ങുഗൃഹംപുക്കാർ.
അന്തികദുഷ്ടബുദ്ധിയച്ഛനാംശ്രേഷ്ഠീന്ദ്രന്റെ-
യന്തികംതന്നിൽച്ചെന്നുനിന്നുകൊണ്ടുരചെയ്തു:—
താതനങ്ങൊരുവാക്കുപറഞ്ഞെങ്കിലീദ്രവ്യം
താമസംകൂടാതിങ്ങു ലഭിക്കുമൊക്കെത്തന്നെ.
എന്തു ഞാൻ പറയേണ്ടുന്നാരൊടുപറയേണ്ടൂ?
എന്തൊരുകാര്യമെന്നുചോദിച്ചു ജനകനും;
അച്ഛനിന്നൊരുതരുകോടരംതന്നിൽപ്പുക്കു
പ്രച്ഛന്നം വസിക്കണം യാമിനികഴിവോളം;
സൂര്യ്യനങ്ങുദിക്കുമ്പോൾ കാര്യ്യക്കാരവിടേയ്ക്കു
കാര്യ്യങ്ങൾകേൾപ്പാൻവരും ഞങ്ങളുംകൂടെ വരും;
ഭവ്യരാമമാത്യന്മാർ ചോദിക്കുന്നേരം ഭവാൻ
ദിവ്യവാക്യത്തെപ്പറഞ്ഞീടണം നിഗ്രഢമായ്;
ദ്രവ്യത്തെമോഷ്ടിച്ചതു ധർമ്മബുദ്ധിതാനെന്നു
സർവ്വരുംകേൾക്കെപ്പറഞ്ഞീടണമെന്നാൽമതി.
ദുഷ്ടബുദ്ധിയോടുരചെയ്തിതു ജനകനും
നഷ്ടമാംനീയുംഞാനുമിങ്ങനെചെയ്തീടിനാൽ.
ഏവനുമപായത്തെച്ചിന്തിക്കുന്നേരന്തന്നെ
കേവലമുപായത്തെച്ചിന്തിച്ചേ ഗുണംവരൂ.
സൈ്വരമായ്ബകത്തിന്റെമുട്ടകൾതിന്നുംസർപ്പം
കീരിയാൽ താനുംതന്റെമക്കളും നശിച്ചല്ലോ.
എങ്ങനെയതെന്നുടൻ ചോദിച്ചു ദുഷ്ടബുദ്ധി
സംഗതിപ്രകാരത്തെച്ചൊല്ലിനാൻ ജനകനും:—
പൊക്കമുള്ളൊരുവൃക്ഷേ കൊക്കിന്റെകളത്രവും
കൊക്കുമായ്വിനോദിച്ചു തത്ര മേവീടുംകാലം,
കൊക്കിന്റെഗൃഹിണിപെററുണ്ടാകുംശിശുക്കളെ-
യൊക്കവേയൊരുസർപ്പം വന്നുടൻഭക്ഷിക്കുന്നു.
ദുഃഖിതനായബകം ചെന്നൊരുവാപീതീരേ
നില്ക്കുന്നനേരം തന്റെബന്ധുവാം കുളീരകൻ

ചോദിച്ചതാനെന്തെടോ ഖേദിച്ചുവസിക്കുന്നു?
ഖേദത്തിൻമൂലം ബകം ഞണ്ടിനെ ഗ്രഹിപ്പിച്ചു;
ഞണ്ടുമങ്ങുപദേശം ചൊല്ലിനാൻ മത്സ്യങ്ങളെ-
ക്കൊണ്ടുപോയ്ക്കീരിനിത്യംവസിക്കും പൊത്തിൽനിന്നു
പന്നഗംപാക്കുന്നൊരുസുഷിരത്തോളമൊക്കെ-
ച്ചിന്നിയിട്ടേച്ചു ഭവാൻ സ്വസ്ഥനായിരുന്നാലും.
അന്നേരം നകുലവും മത്സ്യവൃന്ദത്തെയെല്ലാം
തിന്നുതിന്നഹിരന്ധ്റത്തിങ്കലും ചെന്നുകേറും
പന്നഗത്തെയും പുത്രന്മാരെയുമെല്ലാംകീരി
കൊന്നൊടുക്കീടുമെന്നാൽ തന്നുടെതാപം തീരും.
എന്നതു കേട്ടു ബകം ബന്ധുവാംകുളീരേന്ദ്രൻ
ചൊന്നതുപോലെചെയ്തു പന്നഗം നശിച്ചിതു.

(ഇവിടെ എല്ലാംഗ്രന്ഥങ്ങളിലും ഒരുവീഴ്ച കാണുന്നു. സംസ്കൃതത്തിൽ കഥയുടെ അവസാനമിതാണ്.)

“പിന്നെ വന്മരത്തിന്മേൽ കൂടിനെക്കണ്ടുകീരി
ചെന്നുകൊക്കുകളുടെ വംശത്തെയൊടുക്കിനാൻ.
എന്നതുകൊണ്ടു ചൊന്നേനിങ്ങനെ പ്രയോഗിച്ചാൽ
എന്നുണ്ണി! നീയുംഞാനും ജീവിക്കയില്ലാദ്ദൃഢം.
ഇത്തരംപറയുന്ന താതനെപ്പിടിച്ചവൻ
സത്വരം മരത്തിന്റെ കോടരദ്വാരംതന്നിൽ
കൊണ്ടുപോയൊളിപ്പിച്ചു തിരിച്ചുപോന്നീടിനാൻ.
കണ്ടു ഭാസ്കരനുദിക്കുന്നതുമതുനേരം
ദുഷ്ടബുദ്ധിയും ധർമ്മബുദ്ധിയും ബന്ധുക്കളും
ശിഷ്ടരാംജനങ്ങളും രാജസേവകന്മാരും
പക്ഷവാദികളമാത്യന്മാരുമൊക്കെച്ചെന്നു
വൃക്ഷമൂലത്തിൽ മഹായോഗമിങ്ങനെ കൂടി.
കൈവിരൽമുക്കാനുള്ള വൈമ്പുമുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടു
കൈതവം നേരും തിരിച്ചീടുവാൻ നെയ്യും തിയ്യും
വട്ടങ്ങൾകൂട്ടിക്കൊണ്ടു ചോദിച്ചു സചിവന്മാർ:—

കൂട്ടകം മോഷ്ടിച്ചവരാരെന്നു പറഞ്ഞാലും
ദിവ്യഭാരതി വൃക്ഷകോടരേനിന്നുണ്ടായി
ദ്രവ്യത്തെമോഷ്ടിച്ചതു ധമ്മബുദ്ധിതാനെന്നു്.
ആയതുകേട്ടനേരമെല്ലാരും വിസ്മയിച്ചു.
മായമെന്നതേ വരുയെന്നുടൻ ധമ്മബുദ്ധി.
നിശ്ചയമറിവാനായു് വൃക്ഷത്തിൻമുകളേറി-
ക്കച്ചിയും തൃണങ്ങളും കോടരദ്വാരേ വച്ചു,
തീയിട്ടുപുകച്ചപ്പോളച്ഛനും തലപൊക്കി-
ച്ചൊല്ലിനാനെല്ലാം മമ വധം വിപ്പുമുട്ടുന്നു പാരം.
പൊയ്യല്ല മമ സുതൻ ദുഷ്ടബുദ്ധിതാനിതു
ചെയ്യിപ്പിച്ചതും ദ്രവ്യം കട്ടതുമവൻതന്നേ.
ഇത്തരമുരചെയ്തു കാലന്തുർപുക്ക മഹാ-
വൃദ്ധനാംവണിഗീശൻപുത്രൻെറചൊൽകേൾക്കയാൽ
ധാമ്മികൻ മഹീപതിയദ്ധനമശേഷമേ
ധമ്മബുദ്ധിക്കു നൽകിസ്സമ്മാനിച്ചയച്ചിതു.
ദുഷ്ടബുദ്ധിയെശ്ശൂലാരോഹണംചെയ്യിപ്പിച്ചു;
പുഷ്ടശോഭമായ്വന്നു പട്ടണം മനോഹരം.
എന്നതുകൊണ്ടു ചൊന്നേൻ ദുഷ്ടബുദ്ധിയെപ്പോലെ
വന്നുപോകൊലാ ഭവാനെന്നുടെസഹോദരാ!
പിന്നെയും കരടകൻ ചൊല്ലിനാൻ ദമനകാ!
നിന്നുടെ ദുസ്സാമത്ഥ്യംകൊണ്ടഹോ കുലക്ഷയം.
വാരിരാശിയിലോളമാററിലെയൊഴുക്കുള്ളു;
നാരിവിശ്വാസത്തോളം ബന്ധുസ്നേഹവുമുള്ളു,
സൂചകശ്രുതിയോളം മന്ത്രഗോപനമുള്ളു;
നീചനന്ദനനോളം നിമ്മലകുലമുള്ളു.
ശാഠ്യമുള്ളവരോടു ശാഠ്യവുംവേണന്താനും.
പാഠ്യമാമൊരുപദ്യം കേട്ടിട്ടില്ലയോ ഭവാൻ?
ആയിരംതുലാമിരുമ്പൊക്കവേ ക്രട്ടിത്തൻെറ
വായിലാക്കിനാനൊരുമൂഷികൻ യസ്മിൻദേശേ,
അദ്ദേശേ ശ്യേനനാകുംപക്ഷിയും വണിക്കിൻെറ
പുത്രനെക്കൊണ്ടുപോയെന്നുള്ളതു വരാത്തതോ?

എങ്ങനെയതെന്നുടൻ ചോദിച്ചു ദമനക-
നെങ്കിലോ കേൾക്കെന്നുരചെയ്തിതു കരടകൻ.

൧൩. ഇരുമ്പുകട്ടിയും കുട്ടിയും.

പണ്ടൊരുനഗരത്തിൽ വാണിഭംചെയ്തുകൂട്ടി-
ക്കൊണ്ടൊരുവണിക്കുതാന്തന്നുടെ സുഹൃത്താകും-
വാണിഭക്കാരൻകയ്യിലമ്പതു ഭാരംലോഹം
പ്രാണവിശ്വാസംമൂലം സൂക്ഷിപ്പാൻ കൊടുത്തവൻ
വിത്തവിക്രയംചെയ്യാൻ ഗമിച്ചു തെക്കേദിക്കിൽ-
പ്പത്തുമാസങ്ങൾ തത്ര താമസിച്ചിങ്ങുവന്നു.
തന്നുടെസുഹൃത്തോടു ചോദിച്ചു സഖേ! മുന്നം
തന്നുടെപക്കൽത്തന്ന ലോഹത്തെത്തരികെടോ!
എന്നുടെവീട്ടിൽബ്ബഹുമൂഷികന്മാരുണ്ടവർ
തിന്നുതിന്നിരുമ്പെല്ലാമില്ലാതായ്വന്നു കഷ്ടം!
എന്തുഞാൻ ചെയ്യുന്നെന്നു ചെട്ടിയുമുരചെയ്തു;
ബന്ധുവെങ്കിലുമവനെത്രയും മഹാധൂർത്തൻ.
ആയതുകേട്ടു മറേറച്ചെട്ടിയും വിചാരിച്ചു:—
മായമിപ്പറഞ്ഞതു മറച്ചുവെച്ചാനവൻ;
പോയതുകൊണ്ടു പറഞ്ഞാലിനിഫലമെന്തെ-
ന്നായവൻ പറഞ്ഞങ്ങു യാത്രയുംചൊല്ലിപ്പോന്നു.
പിന്നെയങ്ങൊരുദിനം തന്നുടെസുഹൃത്തിൻെറ
നന്ദനൻ കുളിപ്പാനായ്പ്പോകുന്നദശാന്തരേ,
ചെന്നുടൻ പിടിപെട്ടു വലിച്ചുകൊണ്ടുപോന്നു
തന്നുടെവീട്ടിലൊരുഗൂഢസ്ഥാനത്താക്കി,
വാതിലുമടച്ചാശു മുടക്കനിട്ടുപൂട്ടി,
വാണിഭക്കാരനനങ്ങാതങ്ങു വാണീടിനാൻ.
ബദ്ധനായ്ക്കിടക്കുന്നബാലനാവണിക്കിൻെറ
വൃദ്ധനായുള്ളതാതൻ പുത്രനെക്കാണായ്കയാൽ
ബദ്ധപ്പെട്ടോടിവന്നു ചോദിച്ചു സുഹൃത്തോടു:—
പുത്രനെക്കണ്ടില്ലെടോ! താനുണ്ടോ കണ്ടു സഖേ?
അന്നേരമുരചെയ്താൻ മററവൻ, മഹാമതേ!

ഇന്നൊരുപരുന്തു വന്നെടുത്തുകൊണ്ടുപോയാൻ.
പുത്രനെ പതിനെട്ടുവയസ്സുമവനായി-
പ്പുത്രിയാംപരുന്തുണ്ടോ കൊണ്ടുപോകുന്നു സഖേ!
താനെന്റെതനയനെക്കൊന്നിതോ കളഞ്ഞിതോ?
ഞാനിനിച്ചെന്നു നാട്ടുവാഴിയോടറിയിപ്പൻ.
ഇത്ഥമങ്ങുരചെയ്തു കോയിക്കൽച്ചെന്നു വണി-
ക്കെത്രെയുംവിഷാദിച്ചു കരഞ്ഞുനിന്നീടിനാൻ.
ശ്രേഷ്ഠരാമമാത്യന്മാർ ചോദിച്ചാരവസ്ഥകൾ;
ചെട്ടിയുമുരചെയ്താനെന്നുടെതനയനെ
മറെറാരുചെട്ടിയൊളിപ്പിക്കയോ വധിക്കയോ
മററുമിപ്പരമാത്ഥമന്വേഷിക്കണം നിങ്ങൾ.
പറഞ്ഞാനവനൊരുപരുന്തുകൊത്തിക്കൊണ്ടു
പറന്നുപോയെന്നതുമങ്ങനെവരുന്നതോ?
എന്നതുകേട്ടു മഹാമന്ത്രികൾ വണിക്കിനെ-
ച്ചെന്നിങ്ങുകൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരുവാൻ നിയോഗിച്ചു.
ഭൃത്യന്മാർ വണിക്കിനെക്കൂട്ടിച്ചുംകൊണ്ടുവന്നു;
സത്യം നീ പറകെന്നു കല്പിച്ചു കാൎയ്യക്കാരൻ.
പുത്രനെപ്പരുന്തുവന്നെടുത്തുകൊണ്ടുപോയെ-
ന്നത്ര നിന്നുരചെയ്താനച്ചെട്ടിതാനുമപ്പോൾ.
ലൗകികമല്ലാതുള്ളവാക്കുകൾ പറഞ്ഞാലീ-
ലോകർ സമ്മതിക്കുമോ ചൊല്ലെടോ! പരമാത്ഥം.
ഇത്തരം കയർത്തൊരുമന്ത്രികൾ ചൊന്നവാക്കി-
ന്നുത്തരമുരചെയ്തു പേടികൂടാതെചെട്ടി;
ആയിരംതുലാമിരുമ്പൊക്കവേ കൂടെത്തന്റെ
വായിലാക്കിനാനൊരുമൂഷികൻ യസ്മിൻ ദേശേ
അദ്ദേശേ പരുന്താശു വന്നൊരുവണിക്കിന്റെ
പുത്രനെക്കൊണ്ടുപോയെന്നുള്ളതു വരാത്തതോ?
എന്നതുകേട്ടു ചിരിച്ചീടിനാരമാത്യന്മാർ
മുന്നമീവണിക്കേവം വ്യാജത്തെപ്പറഞ്ഞിതോ?
നന്നെടോ! നിന്റെ തലപോവരിനടുത്തിനി-
ച്ചെന്നുടനിരുമ്പെല്ലാം കൊണ്ടുവന്നുകൊടുത്താലും.

അന്നേരം കാണാം നിൻെറനന്ദനൻ വരുന്നതും;
അന്യായംപറഞ്ഞതിനുള്ളൊരുഫലമിപ്പോൾ
തമ്പുരാൻകല്പിക്കുന്നദ്രവ്യങ്ങളൊക്കെത്തിരു-
മുമ്പിൽവയ്ക്കേണ്ടിവരുമെന്നാവരുരചെയ്തു.
ആയതുകേട്ടു വണിക്കായിരംതുലാമിരു-
മ്പായവൻകയ്യിൽകൊടുത്തേൽപ്പിച്ചോരനന്തരം-
മായവൻ സുതനേയും കൊണ്ടന്നു ദാനംചെയ്താൻ.

൧൯. പിംഗലകൻെറ പശ്ചാത്താപം.

ആയതുകൊണ്ടു ശഠന്മാരോടു ശാഠ്യം വേണം;-
മേകദാ പറഞ്ഞതു മനസ്സിൽകടക്കാതേ
ലോകരിൽഗ്ഗുണംപറയുന്നതു പാഴിൽത്തന്നെ
കല്ലുപോൽ നിൻെറ ചിത്തമെന്നുടെ ദമനകാ!
നല്ലതുമാകാത്തതുമൊന്നും നീയറിയുമോ?
ശുദ്ധബുദ്ധികൾ പിന്നെദ്ദോഷങ്ങൾ ഗുണങ്ങളും
ബുദ്ധിയിലാക്കിക്കൊണ്ടു സഞ്ചരിച്ചീടും സദാ.
മാരുതൻമഹിതലേ ദുർഗ്ഗന്ധം സുഗന്ധവും
ചാരു തൻവശത്താക്കിക്കൊണ്ടല്ലോ ചരിക്കുന്നു?
നാമിനി വൈകീടാതെ പോകെടോ ദമനകാ!
സ്വാമിയും വൃഷഭവും തങ്ങളിൽ സമരത്തിൽ.
സ്വാമിക്കോ പരാഭവം കാളയ്ക്കോ പരാഭവം;
നാമിപ്പോളതു ചെന്നു ബോധിച്ചേ മതിയാവൂ.
ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞവരങ്ങു ചെല്ലുന്നനേരം
തിങ്ങിനവിഷാദവും പൂണ്ടുടൻ മഹാസിംഹം
മിത്രമാംസഞ്ജീവകക്കാളയെ വധിക്കകൊ-
ണ്ടേത്രയുംപശ്ചാത്താപം മാനസേ ഭവിക്കയാൽ
വക്ത്രവുംതാഴ്ത്തിത്തൻെറ കാൽവിരൽനഖംകൊണ്ടു
ധാത്രിയിൽ വരച്ചുകൊണ്ടങ്ങനെ ജീവിക്കുന്നു.
തങ്ങളാൽ വദ്ധിപ്പിക്കപ്പെട്ടൊരുജനങ്ങളെ-
ത്തങ്ങളേ ക്ഷയിപ്പിപ്പാനൊട്ടുമേ യോഗ്യം പോരാ.

താന്തന്നെ വിഷവൃക്ഷമെങ്കിലും നട്ടുണ്ടാക്കി-
ത്താന്തന്നെ പിന്നെച്ഛേദിക്കുന്നതെത്രയും കഷ്ടം!
എന്നെല്ലാം വിചാരിച്ചുവസിക്കും സിംഹത്തിനെ-
ച്ചെന്നു വന്ദിച്ചു മന്ത്രിപുത്രന്മാരിരുവരും.
ഉക്തവാൻ ദമനകൻ കുണ്ഠിതംവേണ്ട സ്വാമിൻ!
യുക്തമീവിധമെന്നു ഞങ്ങൾക്കു തോന്നീടുന്നു.
താതനെന്നാലും തന്റെ ഭ്രാതാക്കളെന്നാകിലും
മാതുലനെന്നാകിലും ബന്ധുക്കളെന്നാകിലും
വിഗ്രഹംചെയ്യാൻ വന്നു പിണങ്ങുന്നവർകളെ
നിഗ്രഹംചെയ്കതന്നെ മന്നവന്മാർക്കുധർമ്മം.
ആചാരഭ്രംശംവന്നഗുരുവെ ത്യജിച്ചീടാം;
നീചന്മാരോടുചേരും നാരിയെയുപേക്ഷിക്കാം;
ധർമ്മത്തെധ്വംസിക്കുന്ന പുത്രനെക്കളഞ്ഞീടാം;
ദുർമ്മാർഗ്ഗംതുടങ്ങുന്ന മന്ത്രിയെ വെടിഞ്ഞീടാം;
ചാരുത്വംവിനാ പകൽ കാണുന്നശശാങ്കനും
താരുണ്യംപോയി വളർന്നീടുന്ന കൃശാംഗിയും
താമരപ്പൂവില്ലാത്തപൊയ്കയും കണ്ടാൽ നല്ല
കാമനെപ്പോലുള്ളൊരുമൂഢനാം പുരുഷനും
പാരിലെദ്രവ്യമെല്ലാം മോഹിക്കും നരേന്ദ്രനും
ദാരിദ്ര്യംമുഴുത്തുള്ള സജ്ജനങ്ങളും തഥാ;
മന്നവന്മാരിൽച്ചേർന്നുനിൽക്കുന്ന ദുർമ്മന്ത്രിയു-
മെന്നിവ നമുക്കേഴശല്യങ്ങൾ മനക്കാമ്പിൽ.
എന്നതുകൊണ്ടു മഹാദുഷ്ടനാം വൃഷഭത്തെ-
ക്കൊന്നതുകൊണ്ടു തെല്ലുംകുണ്ഠിതം നമുക്കില്ല.
ക്രൗര്യവും മനക്കാമ്പിൽക്കാരുണ്യമില്ലായ്കയും
വൈരവും വധങ്ങളും കൈതവപ്രയോഗവും
ദൂഷണംമററുള്ളതു മനുഷ്യർക്കതുതന്നെ
ഭൂഷണം ഭൂപാലന്മാർക്കെന്നിവ കേട്ടീടുന്നു.
സത്യമുണ്ടെന്നുതോന്നും വ്യാജമുണ്ടെന്നുതോന്നും
കൃത്യമുണ്ടെന്നുതോന്നുമകൃത്യമെന്നുംതോന്നും
ലോഭമുണ്ടെന്നും തോന്നും മൗഢ്യമുണ്ടെന്നുംതോന്നും

ലാഭമുണ്ടെന്നുംതോന്നും ചേതമുണ്ടെന്നുംതോന്നും.
മന്നവന്മാൎക്കും വേശ്യാസ്ത്രീകൾക്കുമൊരുപോലെ
തന്നുടെഭാവംതനിക്കൊത്തതുപോലെ കാണാം.
തമ്പുരാനിതുകൊണ്ടു സംഭ്രമമൊട്ടും വേണ്ടാ;
കമ്പവും വേണ്ടാ മനസ്താപവും വേണ്ടാ വിഭോ!
സംഭൃതാനന്ദം സദാ സൽഭൃത്യന്മാരുടെ
സമ്പത്തുവരുത്തിക്കൊണ്ടത്ര വാണരുളേണം.
ഇങ്ങനെ ദമനകൻ ചൊല്ലിനാനതുതന്നെ
ഭംഗിയിൽ കരടകൻതാനുമങ്ങുരചെയ്തു.
പിംഗലകനാംസിംഹമെത്രയും പ്രസാദിച്ചു
മംഗലംവൎദ്ധിപ്പിച്ചു മേവിനാൻ ശുഭം ശുഭം!

മിത്രഭേദം എന്ന പ്രഥമതന്ത്രം സമാപ്തം.

ദ്വിതീയതന്ത്രം.

സുഹൃല്ലാഭം.

൧. കാക്ക, ആമ മുതലായവരുടെ ബന്ധുത്വം.

പഞ്ചവൎണ്ണക്കിളിപ്പെൺകിടാവേ! ശുഭേ!
പഞ്ചതന്ത്രം മഹാശാസ്ത്രം മനോഹരം
രണ്ടാമതാകും സുഹൃല്ലാഭതന്ത്രവും
കൊണ്ടാടി വൎണ്ണിച്ചുചൊൽകെടോ! ശാരികേ!
സോമശൎമ്മാഖ്യനാം ഭൂമിദേവോത്തമൻ
ഭൂമിപാലാത്മജന്മാരോടുചൊല്ലിനാൻ:-
എങ്കിൽ സുഹൃല്ലാഭമെന്നുള്ള തന്ത്രവു-
മെങ്കൽനിന്നാകൎണ്ണനംചെയ്ക ബാലരേ!
വിത്തമില്ലെങ്കിലും വിദ്യയില്ലെങ്കിലും

ചിത്തത്തിലന്യോന്യബന്ധുത്വമുള്ളോരു
സത്തുക്കൾക്കെത്തും സമസ്തകാൎയ്യങ്ങളും.
വസ്തുഭേദം ജാതിഭേദവുമില്ലെടോ!
കാകക്രൂൎമ്മാദിജന്തുക്കൾക്കു തങ്ങളി-
ലേകാന്തബന്ധുത്വമുണ്ടാകകാരണം,
ശോകസന്ത്രാസാദിസങ്കടം വേർവിട്ടു
സാകമെല്ലാവരും സാധു മേവീടിനാർ.
അക്കഥ കേൾക്കണമെന്നു ഭൂപാലൻെറ
മക്കൾ ചോദിച്ചു; പറഞ്ഞു മഹീസുരൻ.
ചൊല്ലെഴുന്നൊരു മിഹിളാരൂപ്യഗേഹാങ്കണേ
പൊക്കത്തിൽ നിൽക്കുംമഹാമരത്തിലൊരു
വായസശ്രേഷ്ഠൻ വസിക്കുന്നു തന്നുടെ
ജായയും മക്കളുമൊക്കെയും കൂടഃവ.
ലഘുപതനനെന്നുപേരായകാകൻ മുദാ
ലഘുതരമുദിച്ചു സൂൎയ്യൻ വിളങ്ങുംവിധൗ,
ശരവുമൊരുവില്ലും ധരിച്ചോരുവേടൻെറ
വരവുമഥ കണ്ടു പേടിച്ചു ചിന്തിച്ചുതാൻ,
ഇവനൊരുമഹാപാപി ദുഷ്ടശീലൻ ശഠൻ
ശിവശിവ! മൃഗങ്ങളെക്കൊന്നുതിന്നുന്നവൻ
പറവകൾ പറക്കുന്ന ദിക്കിലും ചെന്നിവൻ
പലവകവധിച്ചു ഭക്ഷിക്കുമിക്കശ്മലൻ.
ഇവനുടെ സമാരംഭമെന്തെന്നറിവോളം
ഇവിടെയതിഗൂഢമായ്പ്പാൎക്കയുള്ളു വയം.
ഇതി മനസി കാകനും ചിന്തചെയ്തീടിനാൻ.
ക്ഷിതിയിലഥ വേടനും ചെന്നുപററീടിനാൻ.
വലയുമഥ കൊണ്ടുവന്നാകവേ കാനനേ
നലമൊടുപതുക്കവേ കെട്ടിപ്പരക്കവേ
അടിയിലരിയുംനെല്ലുമാകെ വിതച്ചു താൻ
വടിവൊടു മരംമറഞ്ഞങ്ങു നിന്നീടിനാൻ.
വലയിലടിപെട്ടു ചിത്രഗ്രീവനെന്നുള്ള
വലിയൊരുകപോതവും തന്നുടെക്കൂട്ടരും.

വിരവൊടു കിരാതനും മാടപ്പിറാക്കളെ
തരമൊടു പിടിപ്പതിന്നോടിയെത്തുംവിധൌ,
വലയിലകപ്പെട്ടൊരുമാടപ്പിറാക്കൂട്ടങ്ങൾ
വലയുമഥ കൊണ്ടുമേല്പോട്ടുയന്നീടിനാർ.
വനചരനു കണ്ടിതം പക്ഷിവൃന്ദങ്ങൾമേൽ
വലയുമഥ കൊണ്ടുപോയെന്തുചെയ്യേണ്ടു ഞാൻ?
ഒരുദിശിയിലൊക്കവേ താഴത്തുവീഴുമി-
തതുകരുതി വേടനും താഴേ നടന്നിതു.
ലഘുപതനകാഖ്യനാംകാകനും പിന്നാലെ
ലഘുതരമുടൻപറന്നെത്തിനാനങ്ങനെ.
അതുസമയമന്തിയുമായിതു; വേടനും
അതുവഴിനടന്നുടൻ വീടു പുക്കീടിനാൻ.
കനിവൊടു കപോതരാജൻ പറഞ്ഞീടിനാ-
നിനിയൊരുപദേശമിങ്ങുണ്ടെടോക്കൂട്ടരേ!
മമ സഖി ഹിരണ്യനെന്നുണ്ടൊരു മൂഷികൻ;
മമതയുമവനുണ്ടു കണ്ടുകൊള്ളാമിനി;
വലയിൽവലയുന്ന നാം തത്ര ചെന്നാലവൻ
വലയിതു കടിച്ചുഖണ്ഡിക്കുമേ മൂഷികൻ.
എലിയൊടുനമുക്കു ബന്ധുത്വമുണ്ടാകയാൽ
ഫലമിതുഭവാന്മാക്കു കണ്ടുകൊള്ളാമുടൻ.
ഇതി ബത പറഞ്ഞു ചിത്രഗ്രീവപക്ഷിയും
ഹിതജനവുമൊക്കവേ തത്ര ചെന്നീടിനാർ.
വിവിധപതഗങ്ങളെക്കണ്ടുപേടിച്ചുടൻ
വിവരമഥ ഹിരണ്യനമ്പോടു പുക്കീടിനാൻ.
നലമൊടു കപോതവും ചെന്നു വിലമുഖേ
എലിവരനെയും വിളിച്ചീടിനാൻ മെല്ലവേ.
വെളിയിലഥ വന്നുടൻ മൂഷികാഗ്രേസരൻ
തെളിവൊടു പറഞ്ഞു ചിത്രഗ്രീവനോടവൻ:-
പ്രിയസഖ! ഭവാന്മാക്കിതെന്തൊരാപത്തഹോ!
നയഗുണനിധേ സഖേ! ചൊൽകെടോ സത്വരം.
വിരവൊടു കപോതവും ചൊല്ലിനാൻ മൂഷികാ!

വിധിവിഹിതമേവനംലംഘിച്ചുകൂട്ടമോ?
ഇവനിതു ഭവിക്കേണമിന്നാകാലം വേണ-
മവശത ഭവിക്കേണമാത്ഥനാശം വേണം;
ഇതി വിധി വിധിച്ചതിപ്രാണികൾക്കൊക്കെയും
ഹിതമഹിതമെങ്കിലും ലംഘ്യമല്ലേതുമേ.
തദനു ച ഹിരണ്യനും തത്ഭമെന്നുചിവാൻ;
തവ വചനമെത്രയും സത്യമല്ലോ സഖേ!
അനവരതമംബരേ നിന്നു ദൂരസ്ഥമാം
അവനിയിലെ വൃത്താന്തമൊക്കെഗ്രഹിപ്പവൻ
പടുതരവിദഗ്ദ്ധനാം ഗൃദ്ധ്രനും പാശത്തിൽ
അടിപെട്ടമൊരിക്കലെന്നോത്തുകൊൾക ഭവാൻ.
വലിയകൊലയാനയും ഘോരസപ്പങ്ങളും
ബലികളവരെങ്കിലും മാനുഷന്മാരുടെ
വചനമതു കേൾക്കയും തല്ലുകൾ കൊൾകയും
അവരുടെ നിയോഗേന നിന്നു കൂത്താടിയും
ശിവ!ശിവ! തരംകെട്ടന്നില്ലയോ പിന്നെയെ-
ന്തതിലൊരുശതാംശമുൽക്കർഷമില്ലാത്ത നാം?
സകലഭുവനങ്ങളിൽ പ്രൌഢതേജോവര-
പ്രകടതരമൂത്തിയാംസൂര്യ്യനും ചന്ദ്രനും
ഒരുദശയിലങ്ങഹോ രാഹുവക്ത്രാന്തരേ
വിരവൊടു പതിച്ചുഴന്നീടുന്നതില്ലയോ?
സലിലനിധിവാരിതന്നുള്ളിലുള്ളിൽച്ചെന്നു
സുലളിതസുഖംപൂണ്ടുസന്തതംമേവുന്ന
വലിയജലജന്തുവൃന്ദങ്ങളും വന്നിങ്ങു
വലകളിലകപ്പെട്ടു ചാകുന്നതില്ലയോ?
സകലദിശിമേവുന്ന സവ്വജന്തുക്കളും
സപദി വിഷയാനലേ ചെന്നു ചാടിദ്രുതം
സതതമപി വെന്തു ഭസ്മീഭവിക്കും ദൃഢം;
സുഖമസുഖമെന്നുതോന്നുന്നതും നിഷ്ഫലം.

(വൃത്തഭേദം)

ഇത്ഥംപറഞ്ഞു ഹിരണ്യകമൂഷികൻ
ബദ്ധനായുള്ള ചിത്രഗ്രീവപക്ഷിതൻ-
പാശം കടിച്ചു മുറിച്ചു സഖിയുടെ
ക്ലേശംകളഞ്ഞു മററുള്ളമാടപ്പിറാ-
സ്സംഘത്തിനുള്ളോരുബന്ധനം ഖണ്ഡിച്ചു
സങ്കടംതീർത്തു സുഖിച്ചു മേവീടിനാൻ.
മാടപ്പിറാക്കൾക്കുനാഥൻ കപോതവും
കൂടെത്തുടന്നോരുപക്ഷിവൃന്ദങ്ങളും
അന്നത്തെരാത്രിയിൽത്തത്ര വസിച്ചുകൊ-
ണ്ടന്നപാനാദികഴിച്ചു യഥാസുഖം,
യാത്രയുംചൊല്ലിഗ്ഗമിച്ചോരനന്തരം
തത്ര വൃത്താന്തങ്ങൾ കാൺകയാൽ കാകനും
എത്രയുംപാരം പ്രസാദിച്ചു മൂഷികം
മിത്രമാക്കീടുവാനിച്ഛിച്ചു ചൊല്ലിനാൻ:—
ഭോ!ഭോ! ഹിരണ്യക! വിസ്മയം വിസ്മയം
ശോഭനം തദ്ഭവാൻ മൂഷികാഗ്രേസരൻ;
നിന്നോടുകൂടെസ്സഖിത്വം ലഭിക്കണെ-
മെന്നുണ്ടു മോഹം നമുക്കിതു ചെയ്ക നീ.
എന്നതു കേട്ടു പറഞ്ഞു ഹിരണ്യകൻ:-
നിന്നെ ഞാനാരെന്നറിഞ്ഞീലെടോ സഖേ!
ചൊന്നാൻ പതനകൻ കാകനാകുന്നു ഞാൻ.
എന്നാൽ ചിതംവരത്തില്ലെന്നു മൂഷികൻ
തങ്ങളിൽച്ചേരുവാൻ സംഗതിയില്ലാത്ത-
നിങ്ങളും ഞങ്ങളും തമ്മിലൊന്നിക്കുമോ?
ഭോക്താക്കൾ നിങ്ങളും ഭോജനം ഞങ്ങളും;
ഓർത്താൽ സഖിത്വമുണ്ടാകുമോ വായസാ!
മൂഷികന്മാരെബ്ഭുജിക്കുന്ന കാക്കയ്ക്കു
മൂഷികന്മാരിൽക്കനിവു ജനിക്കുമോ?
കാകൻ പറഞ്ഞിതു നിന്നെബ്ഭുജിപ്പതി-

ന്നേകനരണ്ടന്തകനെന്നുപേരായവൻ.
പക്ഷിപ്പരിഷയെ രക്ഷിച്ച നിന്നെയി-
പ്പക്ഷിയാകുന്ന ഞാൻ ഭക്ഷിക്കുമോ സഖേ!
തങ്ങളിലേകൻ കയൎത്തുവെന്നാകിലും
തങ്ങളിലേത്തും ഫലിക്കയില്ലാ ദൃഢം.
ചൂട്ടെരിച്ചങ്ങു സമീപത്തു കാട്ടിയാൽ
ചൂടുപിടിക്കുമോ സാഗരവാരിയിൽ?
ക്ഷീണനായുള്ള ചിത്രഗ്രീവപക്ഷിയെ
ത്രാണനംചെയ്ത ഭവാനെച്ചതിപ്പതി-
ന്നാണുങ്ങളായുള്ള ഞങ്ങൾ ചിന്തിക്കുമോ?
നാണമില്ലാത്തവനാണല്ല നിൎണ്ണയം.
മൂഷികൻ ചൊല്ലിനാൻ ചാപല്യമെന്നുള്ള-
ദോഷമിക്കാകജാതിക്കൊക്കെയുണ്ടെടോ.
ചാപല്യമുള്ളവൻ ബന്ധുവായാൽ ജന്മ-
സാഫല്യമില്ല വിനാശവും നിൎണ്ണയം.
ശക്യമല്ലാതുള്ളകാൎയ്യം പ്രയത്നേന
ശക്യമാക്കീടുവാൻ മോഹം വൃഥാഫലം.
വെള്ളമില്ലാത്തിക്കിൽ വള്ളംനടക്കുമോ?
വെള്ളത്തിലോടുമോ ചാടും രഥങ്ങളും?
ദുൎജ്ജനം വന്നുനിറഞ്ഞു ഭൂമണ്ഡലേ;
സജ്ജനം പാരം ചുരുങ്ങിച്ചമഞ്ഞിതു;
എന്തെന്നുമേതെന്നുമാരെന്നുമില്ലാത്ത
ജന്തുക്കൾ ബന്ധുക്കളായാൽ ശരീരികൾ-
ക്കെന്തുള്ളു സൗഖ്യം മഹാമൂഢതാരൂപ-
സിന്ധുതോയത്തിൽക്കിടക്കയെന്യേ സഖേ!
പണ്ടുള്ളശബ്ദമീബന്ധുവെന്നുള്ളൊരു
രണ്ടക്ഷരംകൊണ്ടു കെട്ടിച്ചമച്ചിതു.
ഇക്കാലമായതിന്നൎത്ഥമെന്തായതെ-
ന്നുൾക്കാമ്പിലോൎക്കുന്ന മാനുഷൻ ദുൎല്ലഭം.
സാരനെന്നാകിലും മുന്നം തനിക്കുപ-
കാരങ്ങൾചെയ്തോരുദേഹമെന്നാകിലും

വീരനെന്നാകിലും വിദ്യാവിശേഷേണ,
ധീരനെന്നാകിലും നല്ലപുരുഷനെ-
ക്കണ്ടാൽ മനുഷ്യർക്കു ഞാനിപ്പുരുഷനെ-
പ്പണ്ടു കണ്ടിട്ടുമില്ലെന്നഭാവം സഖേ!
വേണ്ടാതനത്തിന്നൊരുത്തൻ തുടങ്ങിയാൽ
രണ്ടാമനായിപ്പുറപ്പെട്ടും മററവൻ.
അന്നവും പാലും കൊടുത്തങ്ങു തന്മടി-
തന്നിൽക്കിടത്തി ലാളിക്കുംമനുഷ്യനെ-
ത്തന്നെ കടിച്ചുകൊന്നിടുകെന്നല്ലാതെ
പന്നഗത്തിന്നൊരുസംസാരമില്ലെടോ!
എന്നതുപോലിന്നൊരുത്തനൊരുത്തനോ-
ടന്യോന്യസൗഹാർദ്ദമില്ല ഭൂമണ്ഡലേ.
സ്നേഹമില്ലാതുള്ള പെണ്ണിന്നു തന്നുടെ
ദേഹത്തിലർദ്ധം പകുത്തുകൊടുക്കിലും,
തെല്ലുപോലും വശത്താകയില്ലെന്നല്ല
കൊല്ലുവാൻകൂടെ ശ്രമിച്ചുവെന്നും വരും.
ജാത്യാവിരുദ്ധരായുള്ളവർ തങ്ങളിൽ-
ച്ചേർത്താലുമായവർ ചേരുകില്ലാ ദൃഢം.
പൂച്ചയോടിജ്ജനം മൂഷികന്മാർ ചെന്നു
ചേർച്ചയ്ക്കുഭാവിക്ക നന്നായ്വരുന്നതോ?
അങ്ങോട്ടുപകൃതി ചെയ്യുതില്ലെങ്കിലു-
മിങ്ങോട്ടുപദ്രവിച്ചീടുന്നു ദുർജ്ജനം.
വ്യാഘ്രത്തെയാരാനുപദ്രവിച്ചോ ചെന്നു
ശീഘ്രംകടിച്ചുകൊല്ലുന്നു പശുക്കളെ?
എന്നതുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു ഞാൻ വായസ!
നന്നല്ല നാംതമ്മിലുള്ള സമ്മേളനം.
വായസം ചൊല്ലിനാൻ വാക്കിനു ഹന്ത തേ
മായസംബന്ധമില്ലേതും മഹാമതേ!
സാധോ! ഹിരണ്യക! സഖ്യം ഭവാനോടു
സാധിക്കയില്ലെങ്കിലെന്തിനുജീവിതം?
പ്രായോപവേശേന കേവലം നമ്മുടെ

കായോപസംഹൃതി ചെയ്യുന്നതുണ്ടു ഞാൻ.
ലോഹവും ലോഹവും തങ്ങളിൽച്ചേരുവാൻ
മോഹമുണ്ടെങ്കിൽ ദ്രവിപ്പിച്ചു ചേർക്കണം.
പക്ഷിമൃഗാദിയെ സ്വാധീനമാക്കുവാൻ
ഭക്ഷണം മാധുര്യമോടു കൊടുക്കണം.
വിത്തംകൊടുത്തും ഭയപ്പെടുത്തും മൂഢ–
മർത്ത്യരെ സ്വാധീനമാക്കാം പതുക്കവേ.
സാധുക്കൾ തങ്ങളിൽച്ചേരുവാനേകദാ
സന്ദർശനമ്മാത്രമേ വേണ്ടു മൂഷികാ!
മൺകുടം വെക്കം പിളക്കാമിദം പുനഃ–
സംഘടിപ്പിപ്പാന്മഹാപ്രയത്നം സഖേ!
പൊൻകുടം പൊട്ടിക്കാൻ വൈഷമ്യമായതു
സംഘടിപ്പിപ്പാൻ പരാധീനമില്ലെടോ.
ദുർജ്ജനാശ്ലേഷവും സജ്ജനാശ്ലേഷവു–
മിച്ചൊന്നപോലെ ഭവിക്കും ഹിരണ്യകാ!
എന്നതുകൊണ്ടു ഭവദ്ദർശനാദേവ
വന്നിതുനമ്മുടെ സംബന്ധമുത്തമം.
ചൊന്നാൻ ഹിരണ്യകൻ നന്നെടോ വായസാ!
നിന്നോടു സംഗമം ഭംഗമില്ലേതുമേ.
സോപകാരം മിത്രലക്ഷണം പ്രായേണ;
സാപകാരം ശത്രുലക്ഷണം കേവലം.
ആജീവനാന്തം ഭവിക്കേണമേ പിണ്ഡ–
ഭോജിയാംനിന്നോടു സഖ്യം നമുക്കെടോ!
ഇത്ഥം നഖത്തോടു മാംസം കണക്കിനെ–
ബ്ബദ്ധം തദാ കാകമൂഷികസ്നേഹവും.
അന്നപാനാദിചെയ്തീടുവാൻ മൂഷികൻ–
തന്നുടെ പൊത്തിന്നകത്തു പുക്കീടിനാൻ.
തോഷിച്ചു കാകൻ കടുവാഭുജിച്ചതിൽ–
ശ്ലേഷിച്ചു മാംസം ഭുജിച്ചുവന്നീടിനാൻ.
കാകൻ പറഞ്ഞു ഹിരണ്യനോടേകദാ:—
പോകുന്നു ഞാനെടോ! മറെറാരുകാനനേ.

ഇപ്പോളിലപ്പിക്ക കഷ്ടിച്ചു കിട്ടുന്ന-
തൊട്ടും നമുക്കു സുഖംവരുന്നില്ലെടോ!
അങ്ങൊരുദിക്കിൽ സരസ്സുണ്ടു നിർമ്മല-
മങ്ങൊരു ചങ്ങാതിയുമുണ്ടു ബുദ്ധിമാൻ;
മന്ഥരനെന്നപേരായുള്ള മദ്ബന്ധു
സുന്ദരൻ ധാർമ്മികൻ കൂർമ്മാധിനായകൻ,
മത്സഖിയാകുന്ന മന്ഥരൻ വേണ്ടുന്ന
മത്സ്യാദിമാംസം നമുക്കു നൽകീടുവോൻ.
എന്നതുകേട്ടു പറഞ്ഞു ഹിരണ്യനു-
മെന്നെയും തത്ര നീ കൊണ്ടുപോയീടണം;
കൊററിനു ദുഃഖം നമുക്കുമുണ്ടിപ്പോളിൽ,
മററൊരുക്കൂട്ടുകാരില്ലാഞ്ഞു പാർക്കുന്നു;
അത്ര ദുഃഖം തനിക്കെന്തെന്നു വായസം;
തത്ര ചെന്നാൽ കഥിക്കാമെന്നു മൂഷികൻ.
കാകൻ ഹിരണ്യനെക്കൊക്കിലാക്കിക്കൊണ്ടു
വേഗം പറന്നങ്ങു ചെന്നുപററീടിനാൻ.
സ്വച്ഛമായുള്ള മഹാതടാകത്തിൻെറ
കച്ഛപ്രദേശേ സുഖിച്ചു വസിക്കുന്ന
കച്ഛപശ്രേഷ്ഠനെക്കണ്ടു കുശലവും
പൃച്ഛിച്ചു മൂഷികം താഴത്തിറക്കിനാൻ.
മന്ഥരൻ ചോദിച്ചു താനെന്തെടോ! മർത്ത്യ-
മന്ദിരംതന്നിൽക്കരണ്ടുകിടക്കുന്ന
മന്ദേതരോത്സാഹിയാമാഖുവൃദ്ധനെ-
സ്സന്ദേഹമെന്യേ പിടിച്ചുകൊണ്ടെന്നതും?
കാകൻ പറഞ്ഞിതു മൂഷികന്മാരിൽവ-
ച്ചേകൻ മഹാരാജരാജൻ ഹിരണ്യകൻ
ലോകപ്രസിദ്ധനിദ്ദേഹവും ഞാനുമാ-
യേകാന്തബന്ധുത്വമുണ്ടായി സാമ്പ്രതം.
തദ്ഗുണം വർണ്ണിച്ചുചൊല്ലുവാൻ വാക്കിനു
വല്ഗുത്വമേതും മതിയല്ല മന്ഥരാ!
ദൈവാനുകൂല്യേന സഖ്യം തുടങ്ങിയാൽ

ജീവാവസാനാന്തമല്ലോ മഹാത്മനാം?
ഏവം മഹാഗ്ഗുണം മററുള്ളഭൂവാസി-
ജീവജന്തുക്കൾക്കു കാണുന്നതില്ലെടോ!
പാശേ പതിച്ചോരു മാടപ്പിറാക്കളെ-
പ്പാശങ്ങൾ ഖണ്ഡിച്ചു രക്ഷിച്ച മൂഷികൻ
ദേശാന്തരേഷു പ്രസിദ്ധനാമിദ്ദേഹ-
മീശാനപുത്രനാംവിഘ്നൻെറ വാഹനം.
രണ്ടുശരീരമെന്നേയുള്ളു ഞങ്ങൾക്കു
രണ്ടുപേക്കും പ്രാണനൊന്നെന്നറിക നീ.
പണ്ടുപണ്ടേ മമ ബന്ധുവാകും ഭവാൻ
കണ്ടുബോധിക്കമീമൂഷികൻെറ ഗ്ഗുണം.
എന്നതുകേട്ടു പ്രസാദിച്ചു കച്ഛപം
മന്ദരൻ മന്ദം പറഞ്ഞുതുടങ്ങിനാൻ:—
അങ്ങുന്നിവിടേയ്ക്കു പോരുവാനുള്ളൊരു
സംഗതിയെന്തെന്നുരചെയ്ക മൂഷികാ!
ചൊന്നാൻ ഹിരണ്യകൻ കൂർമ്മരാജൻ ഭവാ-
നെന്നാലതും കേട്ടുകൊൾക മഹാമതേ!

൨. ഭിക്ഷുമഠത്തിൽ എലിക്കു സംഭവിച്ചതു്.

ധന്യമാകും മിഹിളാരൂപ്യസന്നിധൌ
സന്ന്യാസിഗേഹമുണ്ടെത്രയുംപാവനം;
തത്ര ചൂഡാകൎണ്ണനാമധേയൻ ബ്രഹ്മ-
ഗോത്രപ്രധാനപരിവ്രാജകോത്തമൻ
വാണരുളുന്നു ദിനേദിനേ ഭിക്ഷയാ
പ്രാണമാത്രം വൃത്തിചെയ്തുകൊണ്ടങ്ങനെ.
തത്ര സ്വയംപാകഭിക്ഷകഴിച്ചുടൻ
പാത്രം സ്വർഗംഗയിൽ വയ്ക്കും രജനിയിൽ;
പാത്രത്തിലങ്ങു ശേഷിച്ചോരു ഭോജനം-
മാത്രം ലഭിക്കും നമുക്കതു ഭോജനം.
അക്കാലമഗ്ഗൃഹേ വന്നുബൃഹൽസ്ഫിഗെ-
ന്നാഖ്യനായുള്ളോരു സന്ന്യാസിഭൂസുരൻ.

* തത്ര ചൂഡാകൎണ്ണസന്യാസിതന്നുടെ
മിത്രമായുള്ള ബൃഹസ്പിക്കുമാദരാൽ
തത്ര വസിച്ചു പുരാണങ്ങൾവായിച്ചു
മിത്രസന്യാസിയെക്കേൾപ്പിക്കുമന്തരേ;
മൂഷികന്മാരെബ്ഭയപ്പെടുത്താനുള്ള
ഭീഷണിവാദ്യംമുഴക്കി ചൂഡാകൎണ്ണൻ.
ആയതുകേട്ടു ചോദിച്ചു ബൃഹസ്പിക്കു-
മായതെന്തിപ്പോൾ തുടങ്ങി യോഗീശ്വര!
തെല്ലും പുരാണശ്രവണത്തിലാഗ്രഹ-
മില്ല ഭവാനെന്നുതോന്നുന്നു മേ സഖേ!
ഇച്ഛയില്ലായ്കകൊണ്ടല്ലെടോ! വില്ലുകൊ-
ണ്ടൊച്ചപ്പെടുത്താതിരുന്നാലെലി വന്നു,
ഭിക്ഷയ്ക്കുവെച്ചിരിക്കുന്ന ചോറൊക്കവേ
ഭക്ഷിക്കുമായതുകൊണ്ടിതു ചെയ്തു ഞാൻ.
ഭാഷിതംകേട്ടു ബൃഹസ്പിക്കുരചെയ്തു:—
മൂഷികന്മാരൊരുക്കൂട്ടമോ ഏകമോ?
ഏകനേയുള്ളു സമൂഹമില്ലാ സഖേ!
ഏകനെങ്കിൽ തന്റെ ഭിക്ഷാന്നഭക്ഷണം
ഒന്നുതന്നേ കാൎയ്യമെന്നുവരികയി-
ല്ലന്യപ്രയോജനമുണ്ടായ്വരും ദൃഢം.
എള്ളു പകരംകൊടുത്തു താനിങ്ങോട്ടു
മെള്ളു മേടിക്കുന്ന ശാണ്ഡലിമാതാവി-
ന്നന്യമായിട്ടൊരുകാരണമുണ്ടെന്നു
ധന്യനാംവിപ്രനൊരുത്തൻ പറഞ്ഞിതു.
എങ്ങനെ സംഗതിയെന്നു ചൂഡാകൎണ്ണ;-
നെങ്കിലോ കേട്ടുകൊൾകെന്നു ബൃഹസ്പിക്കും.

---

* സംസ്കൃതത്തിൽ അവന്റെ പേർ താമ്രചൂഡൻ എന്നാണ്. ഇരുവൎക്കും തൎക്കമുണ്ടായപ്പോൾ മഠാശ്രയത്തിനാൽ നരകപ്രാപ്തിയുണ്ടെന്ന് ഒരുവൻ പറഞ്ഞു.

“നരകായ മതിസ്തേ ചേൽ പൌരോഹിത്യം സമാചര;
വർഷം യാവൽ കിമന്യേന മഠചിന്ത്യാം ദിനത്രയം.’

൩. അന്യമായിട്ടൊരുകാരണം.

സ്ത്രീ എള്ളുകൊടുത്തു് എള്ളുമേടിച്ചതു്.

ഞാനൊരുവിപ്രന്റെ മന്ദിരേ ചെന്നുടൻ
സ്നാനവുംചെയ്തു വസിക്കുംദശാന്തരേ,
ചൊന്നാൻ ഗൃഹസ്ഥൻ ഗൃഹിണിയോടിങ്ങൊട്ടു
വന്നാലുമൊന്നുണ്ടുവേണ്ടൂ നമുക്കെടോ!
നാളെക്കറുത്തവാവൂട്ടുവാനൊന്നുര-
ണ്ടാളെ ക്ഷണിച്ചേച്ചുപോന്നു ഞാനിന്നെടോ!
എള്ളുപുല്ലാജ്യഭോജ്യാദിസംഭാരങ്ങ-
ളെല്ലാം വഴിപോലെ സംഭരിച്ചീടുക.
ചൊല്ലിനാളപ്പോൾ ഗൃഹിണിയും നമ്മുടെ-
യില്ലത്തൊരുവസ്തുവില്ല സംഭാരങ്ങൾ.
കോപംകലൎന്നുചൊന്നാൻ ദ്വിജൻ നിന്നുടെ
ലോഭം ചിതമല്ല പോടീ വിലക്ഷണേ!
അന്നന്നു കൃത്യം കഴിക്കേണമല്ലാതെ-
യിന്നേയ്ക്കു നാളേയ്ക്കു മററന്നാളേയ്ക്കെന്നും
അങ്ങനെ സംഭരിക്കുന്നമൎത്ത്യന്നു മാ-
ലെങ്ങനെ കൎമ്മമെന്നാരാനറിഞ്ഞിതോ!
പണ്ടൊരുകാട്ടാളനസ്ത്രവും ചാപവും-
കൊണ്ടു പുറപ്പെട്ടു കാടുപുക്കീടിനാൻ
മാനിനെശ്ശസ്ത്രം പ്രയോഗിച്ചു കൊന്നുടൻ
താനേ ചുമന്നു നടന്നുപോകുംവിധൌ,
വമ്പനായുള്ളൊരുപന്നിയെക്കണ്ടു ന-
ല്ലമ്പു പ്രയോഗിച്ചനേരമപ്പന്നിയും
വേടനെച്ചാടിക്കടിച്ചുകൊന്നാശ്ശുതാൻ
കൂടെപ്പതിച്ചു മരിച്ചു വീണീടിനാൻ.
ദംഷ്ട്രികനെന്നു നാമത്തെദ്ധരിച്ചൊരു
ക്രോഷ്ടാവുമപ്പോളവിടേയ്ക്കു വന്നിതു.
ഇന്നേയ്ക്കു ഭക്ഷണം വേടന്റെ വിഗ്രഹം;

പിന്നെ നാളേയ്ക്കു മൃഗത്തിൻെറ ഭക്ഷണം
പന്നിയെക്കൊണ്ടു മറേറന്നാളുമിങ്ങനെ,
തിന്നീട്ടുമാററൊന്നുറച്ചു മനക്കാമ്പിൽ,
ഇന്നിനി പ്രാതല്ക്കു വില്ലിൻെറ ഞാണിതു
നന്നെന്നുകല്പിച്ചു ചെന്നു കടിച്ചുടൻ
കുത്തിക്കുഴിയെക്കുലച്ചു വിൽജ്യാംവിന്മേ-
ലെത്തിക്കടിച്ചവൻ ഖണ്ഡിച്ചനേരത്തു
വില്ലിൻമുനകൊണ്ടു മാറത്തുനല്ലൊരു
തല്ലുകൊണ്ടപ്പൊഴേ ചത്തുവീണീടിനാൻ.
എന്നതുകൊണ്ടുപറഞ്ഞുഞാൻ ബ്രാഹ്മിണി-
യന്നന്നു കൃത്യംകഴിച്ചേ ചിതംവരൂ.
എള്ളോട്ടുകൂടെപ്പചിച്ചിട്ടുമോദന-
മല്ലോ കൃസരമെന്നുള്ളൊരുസാധനം.
ആയതിന്നു തിലം കുത്തിത്തൊലികള-
ഞ്ഞായവണ്ണം നീയുണക്കീടണം പ്രിയേ!
പിറേറദ്ദിനമവളെള്ളുകുത്തിച്ചേറി
മുററത്തുണക്കുവാൻ ചിക്കിനില്ക്കുംവിധൌ,
കുക്കുടംവന്നു തൊട്ടങ്ങുമിങ്ങും ചിന്തി-
ദ്ദുർഘടമാക്കിച്ചമച്ചോരനന്തരം
ശോധനചെയ്ത തിലത്തെക്കൊട്ടത്തങ്ങു
ശോധനചെയ്യാത്തൊരെള്ളു വാങ്ങിട്ടുവാൻ
ഭാവിച്ചു ശാണ്ഡലിമാതാവിനോടങ്ങു
ചോദിച്ചു മെല്ലെ ഗൃഹസ്ഥൻ ദ്വിജോത്തമൻ:—
എങ്ങുപോവാൻ തുടങ്ങുന്നു നീയെന്നവ-
നെള്ളുമാറാൻ ഗമിക്കുന്നു ഞാനെന്നവൾ;
അങ്ങനെയല്ല ഞാൻ ബോധിച്ചു മററൊരു
സംഗതികൂട്ടുവാൻ പോകുന്നുവെന്നവൻ.
എന്നതുകൊണ്ടിഹ മൂഷികൻെറസ്ഥിതി-
ക്കന്യം പ്രയോജനമുണ്ടെന്നു നിണ്ണയം.
ഇത്ഥംപറഞ്ഞുഖനിത്രേണഭൂതലേ
കുത്തിക്കുഴിച്ചോരുനേരത്തു കാണായി.

നമ്മുടെപക്കൽ പ്രയത്നേന ലബ്ധമാം
സ്വമ്മുള്ളതൊക്കെക്കരസ്ഥമാക്കീടിനാൻ;
അന്നുതുടങ്ങി ദരിദ്രനായേഷ ഞാ-
നിന്നുംനിലയ്ക്കുവന്നീലെടോ മന്ദരാ!
അഷ്ടിയില്ലായ്കകൊണ്ടെന്റെ ശരീരവും
പുഷ്ടിയില്ലാതെയായെന്തുചെയ്യാവതും?
വൃഷ്ടിയില്ലാഞ്ഞാൽ നദികളും വററിടു-
മിഷ്ടിയില്ലാഞ്ഞാൽ ദ്വിജന്മാരിളപ്പെട്ടും;
തുഷ്ടിയില്ലാഞ്ഞാൽ മനുഷ്യൻ മഹാജളൻ;
കൃഷ്ടിയില്ലാഞ്ഞാൽ വിളവും കുറഞ്ഞുപോം;
യഷ്ടിയില്ലാഞ്ഞാൽ നടക്കുമോ വൃദ്ധരും?
സൃഷ്ടിയില്ലാഞ്ഞാൽ പ്രജകളുണ്ടാകുമോ?
പട്ടിയില്ലാഞ്ഞാൽ ഗൃഹസ്ഥനുറപ്പില്ല;
ചെട്ടിയില്ലാഞ്ഞാൽ മുഴക്കുമോ വാണിഭം?
കുട്ടിയില്ലാഞ്ഞാൽ പശുക്കൾ കറക്കുമോ?
ചട്ടിയില്ലാഞ്ഞാൽ ദരിദ്രൻ പചിക്കുമോ?
കേട്ടു ചൂഡാകൎണ്ണനാകുന്ന സന്ന്യാസി
കേവലന്താനേ പറയുന്നവാൎത്തകൾ,
അൎത്ഥമുണ്ടെങ്കിൽ സമസ്തജന്തുക്കളും
സാൎത്ഥരായീടുമതില്ലാത്തപൂരുഷൻ
വ്യൎത്ഥം ശരീരംവഹിക്കുന്നു സൎവ്വം നി-
രൎത്ഥമജ്ജീവന്റെ ജീവസന്ധാരണം.
നമ്മുടെ ഭിക്ഷാന്നഭോജിയാം മൂഷികൻ
സ്വമ്മു നശിച്ചതുമൂലം പരവശൻ.
ദ്രവ്യമുണ്ടെങ്കിലേ ബന്ധുക്കളുണ്ടാവൂ;
ദ്രവ്യമില്ലാത്തവനാരുമില്ലാ ഗതി.
ദിവ്യനെന്നാകിലും ഭവ്യനെന്നാകിലും
ദ്രവ്യമില്ലാഞ്ഞാൽത്തരംകെടും നിൎണ്ണയം.
ഏവംപറയുന്ന സന്ന്യാസിയെച്ചെന്നു
സേവിച്ചു ജീവനം രക്ഷിക്ക ദുൎഘടം.
മറെറാരുദിക്കിനു പോകായ്കിൽ നമ്മുടെ

മാററിത്തമിപ്പോളൊഴികയില്ലെന്നു ഞാൻ
തെറെറന്നു ചിന്തിച്ചുറച്ചു പുറപ്പെട്ടു;
മുററും ഭവാനെസ്സമാശ്രയിച്ചേനഹം.
പൊയ്യല്ലിരപ്പാളിയായാൽ മഹാകഷ്ട-
മയ്യോ മരിച്ചെങ്കിലാപത്തൊഴിഞ്ഞിതു.
കയ്യുമ്പരത്തിപ്പിടിച്ചങ്ങു യാചനം-
ചെയ്യുന്നദീനതാപമോർത്താൽ ജ്വലിക്കുന്ന
തീയിൽപ്പതിച്ചു ശരീരം ദഹിപ്പിക്കു-
മീയൽക്കുലത്തിൽ ജനിക്കതന്നേ സുഖം.
കണ്ടഭോഷ്ഷ്കാക്കവേ ജല്പിക്കയെക്കാട്ടിൽ
മിണ്ടാതൊരേടത്തിരിക്കതന്നേ ഗുണം.
കണ്ടപെണ്ണുങ്ങളെദ്ദോഷപ്പെടുക്കയിൽ-
ഷ്ഷണ്ഡനായിട്ടു പിറക്കതന്നേ ശുഭം.
ബൗദ്ധനെസ്സേവിച്ചു ജീവിക്കയെക്കാട്ടി-
ലൂദ്ധ്വംവലിച്ചു മരിക്കതന്നേ ശുഭം.
ചെമ്മേ ദരിദ്രനായുത്ഭവിക്കെക്കാട്ടി-
ലമ്മയ്ക്കു ഗർഭം സ്രവിക്കതന്നേ ഗുണം.
രോഗംപിടിച്ചു വപുസ്സിൻെറ വക്ത്രു
വേഗംക്ഷയിച്ചുപോമെന്നകണക്കിനെ,
ദേഹിയെന്നക്ഷരം ചൊല്ലുംജനത്തിൻെറ
ദേഹത്തിൽനിന്നു മാറും മഹാലക്ഷ്മിയും.
ലബ്ധമായുള്ളതിൽ തൃപ്തിയില്ലാതുള്ള
ലുബ്ധന്നൊരിക്കലും സൗഖ്യമില്ലാ സഖേ!
അല്പമെന്നാലും ലഭിച്ചതിൽസ്സന്തോഷ-
മുള്ളന്നമാകുന്നമാനുഷൻ മാനുഷൻ.
ഇങ്ങനെയുള്ളൊരു സന്തോഷിയാമവ-
നെങ്ങുമേ ചെന്നാൽ ദുഃഖംവരാനില്ലെടോ!
തോൽകൊണ്ടു പാദേ ചെരുപ്പുള്ളവനഭ്ര-
ലോകങ്ങൾ ചർമ്മസംഭൃതങ്ങളല്ലയോ?
കിട്ടുന്നതിൽത്തൃപ്തിയുണ്ടെങ്കിൽ മാനുഷ-
ന്നൊട്ടും മനഃക്ലേശമില്ലെടോ മന്ദരാ!

എന്നതുകൊണ്ടു ഞാനെപ്പൊഴും വൈരാഗ്യ-
മെന്നുള്ളസൽഗ്ഗുണം കൈക്കൊണ്ടു സാമ്പ്രതം.
ധമ്മമേതെന്നു ചോദിച്ചേ,നൊരുനരൻ
നിമ്മലം കാരുണ്യമെന്നതിനുത്തരം.
സൌഖ്യമേതെന്നു ചോദിച്ചതിനുത്തരം
മുഖ്യം മഹാവ്യാധിക്കൂടാതെ വത്തനം;
സാദ്ധ്യമേതെന്നു ചോദിച്ചതിനുത്തരം,
സാധുസംസഗ്ഗേണ വൈരാഗ്യസംഭവം.
ബോദ്ധ്യമേതെന്നു ചോദിച്ചതിനുത്തരം,
ബുദ്ധ്യാ പരാല്പരവിജ്ഞാനമുത്തമം.
ശാസ്ത്രം ഗ്രഹിച്ചതുകൊണ്ടു മതിയല്ല;
ശാസ്ത്രോക്തമാചരിക്കാതേ ഫലം വരാ.
എത്രയും നല്ല കഷായമെന്നാകിലും
മാത്രം കുടിക്കാതെ രോഗം ശമിക്കുമോ?
ഗ്രന്ഥം കരത്തിലുണ്ടായാൽ മതിയല്ല,
ചന്തത്തിലത്ഥം ഗ്രഹിച്ചേ മതിവരൂ.
അന്ധനായുള്ളവൻ ദീപം കരത്തിങ്ക-
ലേന്തിനടന്നാൽ വഴിയറിഞ്ഞീടുമോ?
എന്തിന്നനേകം പറയുന്നു താനെന്റെ
ബന്ധുവായെന്നെപ്പൊറുപ്പിക്കിലുത്തമം.
തങ്ങടെ സ്ഥാനങ്ങൾ വിട്ടുപോകുന്നവ-
ക്കെങ്ങുമേ ചെന്നാൽ സുഖം വരത്തില്ലെടോ!
ദന്തം നഖം കേശമിത്യാദി നല്ലൊരു
ചന്തമുണ്ടംഗേഷു ചേന്നിരിക്കുംവിധൌ,
പെട്ടെന്നു ഗാത്രത്തിൽനിന്നുവിട്ടാലതു
തൊട്ടാൽകുളിക്കേണമെന്നുവന്നീലയോ?
എന്നതുകേട്ടു പറഞ്ഞിതു മന്ഥരൻ:—
തന്നുടെദിക്കു വെടിഞ്ഞു പോയീടിലും
തെല്ലും മനോദോഷമില്ലാത്ത പൂരുഷൻ
ചെല്ലുന്നദിക്കിൽസ്സുഖിച്ചിരിക്കാമ്മുദം.
അന്നങ്ങളാകാശഗംഗാതടേ നല്ല

പൊന്നുംസരോജാകരത്തെ ത്യജിച്ചിങ്ങു
മന്നിടന്തന്നിലെപ്പങ്കജപ്പൊയ്കയിൽ
തന്നേ സുഖിച്ചു വസിക്കുന്നതില്ലയോ?
മന്ദതാപവും മഹാവ്യാധിയും സവ്വദാ
സുന്ദരിമാരുമായുള്ള സംസഗ്ഗവും
ജന്മഭൂമിസ്നേഹമെന്നുള്ളതും മഹാ-
ദുമ്മോഹികൾക്കേ ഭവിപ്പൂ ഹിരണ്യകാ!
ഉത്സാഹവും നല്ലവിദ്യയും ബോധവും
സത്സംഗമങ്ങളും സല്ക്കർമ്മധർമ്മവും,
ഇങ്ങനെയുള്ള ഗുണങ്ങൾ തികഞ്ഞവ-
ക്കെങ്ങുമേ ചെന്നാലുമല്ലലില്ലേതുമേ.
തന്നുടെ ദിക്കെന്നുമന്യദിക്കെന്നുമി-
ദ്ധന്യരാം നിങ്ങൾക്കു ഭേദമില്ലാ ദൃഢം.
എന്നതുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു ഞാൻ മൂഷികാ!
നന്നിഹ നമ്മോടുകൂടേ നിവാസവും.
മേഘലത്തണലിലിരുന്നു സുഖിക്കയും
ശാകാദിസസ്യങ്ങൾകൊണ്ടു മോദിക്കയും
യൗവനമുള്ളൊരുനാരിയോടൊന്നിച്ചു
നിവ്വേദഹീനം വിനോദിച്ചിരിക്കയും
അല്പകാലംകൊണ്ടു നാസ്തിയാമൊട്ടും വി-
കല്പമില്ലെന്നുധരിച്ചുകൊൾക ഭവാൻ.
കാകൻ പറഞ്ഞിതു സത്യം കഥിപ്പതി-
ന്നേകൻ ഭവാനേവ കൂർമ്മചൂഡാമണേ!
സത്രുക്കൾക്കാപത്തു വന്നാൽ നികത്തുവാൻ
സത്രുക്കൾതന്നേ സമത്ഥരാകും ദൃഢം.
ആനക്കുഴിയിൽനിന്നാനയെക്കേറുവാ-
നാനയല്ലാതെകണ്ടകനുണ്ടാകുമോ?
കുണ്ടുള്ള കായലും തോട്ടമന്വേഷിച്ചു-
കൊണ്ടു നടക്കുന്ന മത്സ്യാദിജന്തുക്കൾ
വേണ്ടും മധുവുള്ള പുഷ്പങ്ങളിൽച്ചെന്നു
വണ്ടും മധുരസമുണ്ടു മേവീടുന്നു.

രാജഹംസങ്ങളും രാജീവവൃന്ദത്തി-
ലാജീവനാന്തം വസിക്കുന്നു മന്ഥരാ!
എന്നതുപോലെ ഹിരണ്യൻ തവാന്തികേ
വന്നു വസിക്കുന്നു ഞാനുമവ്വണ്ണമേ.

ർ. ഘോരപാശത്തിൽ പതിപ്പാൻ
എന്തുകാരണം?

ഇത്ഥം പറഞ്ഞങ്ങിരിക്കുംദശാന്തരേ
ലുബ്ധകാസ്ത്രൃത്തെബ്ഭയപ്പെട്ടൊരു മൃഗം
ചിത്രാംഗനെന്നുപേരായവൻ വേഗേന
തത്രാഗമിച്ചോരുനേരത്തു മന്ഥരൻ
സ്വാഗതം ചോദിച്ചു സല്ക്കാരവുംചെയ്തു
വേഗതോ ഭോജനം നൽകിപ്പറഞ്ഞിതു:—
എങ്ങുന്നു താനത്ര വന്നു മഹാമതേ!
ഞങ്ങടെ ദിക്കിനെശ്ശുദ്ധമാക്കീടുവാൻ?
പാടവമോടേ പറഞ്ഞു ചിത്രാംഗനും:—
വേടനെപ്പേടിച്ചു മണ്ടിവരുന്നു ഞാൻ;
പ്രൗഢരാം നിങ്ങളെക്കണ്ടനേരം നമു-
ക്കാടലെല്ലാമിന്നു തീർന്നു ക്രമേശ്വരാ!
മന്ഥരൻ ചൊല്ലിനാനിട്ടിരിക്കു തന്നുടെ
മന്ദിരമെന്നു ധരിച്ചുകൊൾക ഭവാൻ.
ഒന്നിനും ദുഃഖമില്ലെന്നോട്ടുകൂടിയാ-
ലിന്നുതുടങ്ങി മൽപ്രാണതുല്യൻ ഭവാൻ.
ആഖുപ്രവരൻ ഹിരണ്യനിദ്ദേഹവും
കാകപ്രവീരനും രണ്ടുപേർ മുന്നമേ,
അത്രാഗമിച്ചിതു മിത്രഭാവാലിന്നു
ചിത്രാംഗനാകും ഭവാനും തഥാവിധൻ.
മാന്യസുഹൃല്ലാഭസമ്പത്തിനെയൊഴി-
ച്ചന്യസമ്പത്തു സമ്പത്തായ്വരുന്നതോ?
അത്രാന്തരേ വനേ ഭക്ഷണാർത്ഥം മുദാ

ചിത്രാംഗസാരംഗമങ്ങു പോയീടിനാൻ.
മദ്ധ്യാഹ്നകാലം കഴിഞ്ഞോരനന്തരം
മന്ദരന്താനും ഹിരണ്യനും കാകനും
എന്തേ വരാഞ്ഞു ചിത്രാംഗനെന്നിങ്ങനെ
സ്വാന്തേ വിചാരിച്ചു ഖേദിച്ചു മേവിനാർ.
കാകൻ മൃഗത്തെത്തിരഞ്ഞു പുറപ്പെട്ടു,
വേഗം വനാന്തരേ ചെന്നു നോക്കുംവിധൗ
വേടൻ കെണിവച്ചു ചർമ്മപാശേ ചെന്നു
ചാടിസ്സരീരവും കെട്ടുപെട്ടങ്ങനെ
തത്ര കിടക്കുന്ന ചിത്രാംഗനെക്കണ്ടു
സത്രാസശോകേന ചോദിച്ചു വായസം:—
ഘോരപാശത്തിൽപ്പതിപ്പതിനെന്തൊരു
കാരണം സാരംഗ വീരചൂഡാമണേ!
കാരണം പിന്നെക്കഥിക്കാം ഹിരണ്യനെ-
പ്പാരാതെ കൂട്ടിച്ചുകൊണ്ടുപോന്നീടുക
ഇത്തരം ചിത്രാംഗഭാഷിതം കേട്ടങ്ങു
സത്വരം കൊണ്ടുവന്നു മൂഷികാധീശനെ.
മൂഷികാധീശനും ചോദിച്ചു; തന്നുടെ
വേഷമെന്തിങ്ങനെ ബദ്ധമായീടുവാൻ?
ചിത്രാംഗനും പറഞ്ഞീടിനാനാപന്ന-
മിത്ര ഭവാനെന്റെ പാശം മുറിച്ചാലും.
അത്യന്തവൈരിയാം വേടൻ വരുംമുൻപേ
നിത്യമല്ലാതുള്ള ദേഹവുംകൊണ്ടുനാം
അങ്ങൊരുദിക്കിനു മാറിപ്പതുക്കവേ
സംഗതിയൊക്കെപ്പറഞ്ഞുകൊള്ളാം സഖേ!
പ്രൗഢനായുള്ള ഞാനന്തികേ നില്ക്കവേ
വേടനെപ്പേടിക്കരുതെന്നു മൂഷികൻ;
എങ്കിൽ ശ്രവിച്ചാലുമെന്നു ചിത്രാംഗനും
ശങ്കാവിഹീനം പറഞ്ഞുതുടങ്ങിനാൻ:—
ആറുമാസം പുക്കു ബാലനായുള്ളനാം
ക്രൂരുള്ളമാതാവു വേവിട്ടിരിക്കവേ,

വേടൻ വരുന്നതു കണ്ടു ഭയപ്പെട്ടു
കൂടെയുള്ള മൃഗക്കൂട്ടങ്ങൾ മണ്ടിനാർ.
ഓടുവാൻ കൂടാഞ്ഞുഴലുമെന്നെത്തദാ
വേടൻ പിടിച്ചങ്ങു കൊണ്ടുപോയീടിനാൻ.
കേടുവരുത്താതെ കൊണ്ടുചെന്നാദരാൽ
നാടുവാഴിക്കവൻ കാഴ്ചവച്ചീടിനാൻ.
ആടും പശുക്കളും രാത്രൗ വസിക്കുന്ന
കൂടു തുറന്നതിലാക്കിനാൻമന്നവൻ.
പുല്ലും ജലവും നമുക്കു നൽകിസ്സദാ
തെല്ലും മുഷിക്കാതെ നമ്മെ വളർത്തിതു.
ഏകദാ രാത്രൗ ശയിക്കുന്നനേരത്തു
മേഘശബ്ദംകേട്ടു സന്തുഷ്ടനായി ഞാൻ
താനേ മനോരഥം ചിന്തിച്ചു ചൊല്ലിനേൻ:—
ഞാനേവമെത്രനാൾ പാർക്കേണ്ടു? ദൈവമേ!
കാനനേ വൃഷ്ടി ചൊരിയുന്നനേരത്തു
ഞാനനേകമൃഗക്കൂട്ടത്തിലൊന്നിച്ചു-
കൂടിക്കളിക്കയും ചാടിമേളിക്കയും
ഓടിത്തിരിക്കയും തേടിനടക്കയും
എന്നുള്ള ലീലാവിധങ്ങൾക്കഹോ നമു-
ക്കെന്നുവാൻ സംഗതി കൂടുന്നു? ദൈവമേ!
എന്നു ഞാൻ താനേ പറഞ്ഞതു ഭൂപാല-
നന്ദനൻ കേട്ടിങ്ങെഴുന്നള്ളിനിന്നുടൻ
നാലുഭാഗം നോക്കിയാരെയുംകണ്ടില;
ബാലസാരംഗം മനുഷ്യരെപ്പോലൊരു
വാക്കു പറകയോയെന്തൊരുവിസ്മയം!
പേക്കുലദേവത വന്നു ബാധിക്കയോ?
പേക്കൂത്തു കാട്ടും പിശാചുക്കൾ വന്നിങ്ങു
രാക്കുററിൽ മാനിനെക്കൊണ്ടു മിണ്ടിക്കയോ?
നീതിജ്ഞനെങ്കിലുമിങ്ങനെ ശങ്കിച്ചു
ഭീതിജ്വരം പിടിപെട്ടു വിറച്ചുകൊ-
ണ്ടന്തഃപുരത്തിൽപ്പുതുക്കെ പ്രവേശിച്ചു,

സന്തപ്തനായിട്ടുയിച്ചു നൃപാത്മജൻ.
പേയും പിരാന്തും പറഞ്ഞു തിരുമേനി
കായുന്നിതെന്തൊരു കഷ്ടമെന്നിങ്ങനെ
സേവകന്മാരും ജനനിയുമുണ്ണിക്കു
ദേവതാപീഡയെന്നോർത്തു ഗണകനെ
ക്കൂട്ടിച്ചുകൊണ്ടന്നു പ്രശ്നവും വെപ്പിച്ചു
കേട്ടു വിചാരം തുടർന്നോരനന്തരം,
ദൈവജ്ഞനാമൊരു വിദ്വാനുരചെയ്തു:—
വൈവശ്യമെന്തിനു? രാജപുത്രാ വിഭോ!
മർത്ത്യരെപ്പോലെ മൃഗങ്ങളും മന്ത്രിക്കു-
മത്യന്തസങ്കടേ ശങ്കകൂടാതവർ.
ഗൂഢസ്ഥലങ്ങളിൽത്തന്റെ മനോരാജ്യ-
മൂഢപ്രമോദം കഥിക്കും മൃഗങ്ങളും.
എന്നതു കേട്ടു ഭയപ്പെടേണ്ടാ ഭവാ-
നിന്നുതുടങ്ങി ജ്വരം ശമിക്കും ദൃഢം.
തത്വം ഗ്രഹിച്ചൊരുനേരം കുമാരനും
ചിത്തം തെളിഞ്ഞു; പനിയും ശമിച്ചിതു.
അന്നേരമേ വന്നു കെട്ടഴിച്ചാദരാ-
ലെന്നെയും ഗോപിച്ചയച്ചു നൃപാത്മജൻ.
അങ്ങനേ ബാല്യകാലത്തു നമുക്കൊരു
സംഗതിയുണ്ടായി ബദ്ധനായീടുവാൻ.
അന്നങ്ങനുഭൂതമായുള്ള ബന്ധന-
മിന്നു നമുക്കുഭവിച്ചു ഹിരണ്യകാ!
എന്നതുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു ശരീരികൾ-
ക്കിന്നതേ വന്നുഭവിക്കുമെന്നില്ലെടോ!

൭. ബന്ധു എന്ന രണ്ടക്ഷരം.

അങ്ങനെ തമ്മിൽപ്പറഞ്ഞിരിക്കുംവിധൗ,
തങ്ങടെ ബന്ധുവാം കൂർമ്മാധിരാജനും
ബന്ധുവൃത്താന്തം ഗ്രഹിപ്പാൻ പുറപ്പെട്ടു
ബന്ധനസ്ഥാനത്തു ചെന്നിരുന്നീടിനാൻ.

അപ്പോൾപറഞ്ഞു ഹിരണ്യകൻ ഹന്ത! താ-
നിപ്പോളിവിടേയ്ക്കു വന്നതു നന്നല്ല,
കണ്ടകൻ വേടൻ വരുന്നേരമേ ഞങ്ങൾ
മണ്ടിത്തിരിപ്പാൻ സമത്ഥരല്ലോ സഖേ!
തോ'ത്തെ വിട്ടുകരയ്ക്കു സഞ്ചാരമി-
ത്തോയത്തിലുള്ള ഭവാന്മാക്ക സങ്കടം.
മന്ദസഞ്ചാരിയാകും ഭവാനെഗ്ഗുഠൻ
വന്നുപിടിക്കയില്ലല്ലീ! മഹാമതേ!
മന്ദരൻ ചൊല്ലിനാനെന്തു ചെയ്യാവതു?
മന്ദഭാഗ്യത്വം നമുക്കു വരുമെങ്കിൽ.
വന്നതു വന്നു;ഭവാന്മാരെവേർപിരി-
ഞ്ഞങ്ങു വസിപ്പാനെളുതല്ലെനിക്കെടോ!
ബന്ധുക്കളോടു വേർപെട്ടാൽ മനസ്സുമ-
ങ്ങന്ധമായിടും; വിഷാദമാമംബുധൗ
മജ്ജനംചെയ്യും; മമത്വമേറിടുന്ന
സജ്ജനത്തിൻെറ സ്വഭാവമേവം സഖേ!
എന്നു മറഞ്ഞങ്ങിരിക്കുന്നനേരത്തു
വന്നു കൃതാന്തനെപ്പോലെ കിരാതനും;
അപ്പോൾ ഹിരണ്യൻ മൃഗത്തിൻെറ പാശവും
കെല്പോടു കണ്ടിച്ചു മണ്ടിത്തിരിച്ചിതു;
ചിത്രാംഗസാരംഗവും മഹാകാകനും
തത്രനിന്നാശു ഗമിച്ചൊളിച്ചീടിനാർ.
മന്ദം നടക്കുന്ന മന്ദരക്രൂമ്മത്തെ
വന്നു പിടിച്ചു വനചരൻ വേഗേന,
വില്ലിൻെറ ഞാണുകൊണ്ടാശു ബന്ധിച്ചൊരു
കല്ലിൻെറ ചോട്ടിലുറപ്പിച്ചുവച്ചുടൻ
മറെറാരുജന്തുവെച്ചെന്നുകൊന്നീടുവാൻ
മറെറാരുദിക്കിനു പോയോരനന്തരം,
കാകൻ മൃഗം മൂഷികനിവർ മൂവരും
ശോകംമുഴുത്തു കരഞ്ഞു വിരഞ്ഞുടൻ
അന്തികേ വന്നൊരുനേരത്തു മന്ദരൻ

യന്ത്രിതനായ്ക്കിടന്നേവമുരചെയ്തു:—
എന്തിനു കേഴുന്നു ബന്ധുക്കളേ നിങ്ങ-
ളെന്തിങ്ങു സങ്കടം നിങ്ങൾ ജീവിക്കവേ
ബന്ധുവെന്നിങ്ങനെ രണ്ടക്ഷരം ജഗദ്-
ബന്ധുവാം സ്രഷ്ടാവു കല്പിച്ചതല്ലയോ?
പുത്രൻ സഹോദരൻ മാതാ ജനകൻ ക-
ളത്രവും ഭൃത്യനുമാപത്സമാഗമേ
മിത്രങ്ങളെപ്പോലുപകരിക്കില്ലതു
സത്യമതൊക്കെപ്പുരാണസാരങ്ങളിൽ.
മിത്രൻെറ പുത്രനാം സുഗ്രീവവാനരൻ
മിത്രഭാവേന വർത്തിക്കകൊണ്ടല്ലയോ?
മിത്രവംശോത്ഭവൻ ശ്രീരാമചന്ദ്രനും
വൃത്രാരിവൈരിയാം രാത്രിഞ്ചരേന്ദ്രൻെറ
വക്ത്രങ്ങൾ പത്തും ശരംകൊണ്ടു ഖണ്ഡിച്ചു
ധാത്രീതലംതന്നിലിട്ടുരുട്ടിത്തദാ
പത്രികൾക്കാഹാരമാക്കിച്ചമച്ചു ജ-
ഗത്ത്രയത്രാണവും ചെയ്തിതു രാഘവൻ.
എന്നതുകൊണ്ടു സുഹൃല്ലാഭമിങ്ങനെ
വന്നതുകൊണ്ടു നമുക്കു വിപത്തിനു
സംഗതിയില്ലിഹ സംശയമില്ലെടോ!
മംഗലംതന്നെ ഭവിക്കും ക്രമേണ മേ.
തത്രാന്തരേ ഹിരണ്യാഖ്യനാംമൂഷികൻ
ചിത്രാംഗവായസന്മാരോടു ചൊല്ലിനാൻ.:—
ചിത്രാംഗസാരംഗവീരാ! ഭവാൻ ചെന്നു
മിത്രാംഗരക്ഷണംചെയ്യാൻ സരസ്സുടേ
ചത്തപോലേകിടന്നീടേണമന്നേര-
മെത്തുന്ന വേടനെച്ചെണ്ടകൊട്ടിക്കണം;
കാക! ഭവാനും മൃഗത്തിൻെറമേലിരു-
ന്നാകുലംകൂടാതെ കൊക്കിൻമുനകൊണ്ടു
കൊത്തുന്നപോലെ നടിക്കേണമന്നേര-
മത്യന്തമൂഢനാം വേടൻ മൃഗമിതു

ചത്തുവെന്നോർത്തു കൃതാർത്ഥനായ്വന്നിട്ടു–
മൂത്താനബുദ്ധികൾക്കുണ്ടോ വിവേകവും?
കാണിനേരംകൊണ്ടു കൂർമ്മത്തെ ബന്ധിച്ചു
ഞാണും കടിച്ചുഖണ്ഡിക്കുന്നതുണ്ടു ഞാൻ.
മന്ദരൻ വാപിയിൽച്ചാടി മുങ്ങുംദ്രുതം;
മന്ദനാംവേടൻ ഗ്രഹിക്കയുമില്ലെടോ!
ഉള്ളിൽപ്രസാദേനമാനിനെക്കെട്ടുവാൻ
വള്ളിയും കണ്ടിച്ചുകൊണ്ടു വനചരൻ
വന്നടുക്കുംമുമ്പേ നാമങ്ങു മൂവരും
മന്ദേതരം മണ്ടി മാറിത്തിരിക്കയും.
ഇത്ഥം പറഞ്ഞവർക്കപ്രകാരംതന്നെ
സിദ്ധമായ്വന്നിതു സിദ്ധാന്തമൊക്കവേ.
ആയതുനേരത്തു വന്നു വേടൻ മൃഗം
മായമെന്യേ ചത്തുപോയെന്നുറച്ചുടൻ
ആയതമായുള്ള വള്ളികൾകൊണ്ടു ഞാൻ
കായമശേഷം വരിഞ്ഞു മൃഗത്തിനെ,
കെട്ടിയെടുത്തങ്ങു കൊണ്ടുപോവേനെന്നു
അഷ്ടിക്കുറച്ചു പുറപ്പെട്ടു കാനനേ
കെട്ടിപ്പിണഞ്ഞുകിടക്കുന്ന വള്ളികൾ
വെട്ടിച്ചിതം വരുത്തിത്തുടങ്ങീടിനാൻ.
സാരത്വമുള്ളൊരു കാകനുമാഖുവും
സാരംഗവീരനും മൂന്നുപേരും തദാ
മന്ദേതരം മണ്ടിയോടിഗ്ഗമിച്ചിതു;
മന്ദരകൂർമ്മവും വാപീജലന്തന്നിൽ
മുങ്ങിത്തിരിച്ചങ്ങു ബന്ധുക്കൾ മൂവരും
സംഗിച്ചിരിക്കുന്ന സങ്കേതഭൂമിയിൽ
ചെന്നങ്ങുകൂടിസ്സുഖിച്ചു ഗമിച്ചാശു
തങ്ങടെ ദിക്കിന്നു പ്രാപിച്ചുമേവിനാർ.
ഒന്നും ലഭിക്കാഞ്ഞു കുണ്ഠിതം പൂണ്ടങ്ങു
ചെന്നുഗൃഹംപുക്കു മൂഢനാം വേടനും.
മന്ദരൻ കാകൻ മൃഗവും ഹിരണ്യനും

മന്ദിരം പ്രാപിച്ചു മന്ദേതരോത്സവം
നാലുപേരുംകൂടി ലാളിച്ചുമേളിച്ചു
ലീലാവിലാസേന വാണു യഥാസുഖം.
ഇത്ഥം സുഹൃല്ലാഭമെന്നുള്ള തന്ത്രവും
സിദ്ധം സമസ്തം സമാപ്തം ശുഭം ശുഭം.

ദ്വിതീയതന്ത്രം സമാപ്തം.

തൃതീയതന്ത്രം.

സന്ധിവിഗ്രഹം.

൧. 'തദ്വിധന്മാരെച്ചെറവും
വിശ്വസിക്കരുതു്.'

അന്തികേ വരികെടോ ശാരികേ! മൂന്നാംതന്ത്രം
സന്ധിവിഗ്രഹമെന്നു ചൊന്നതു കഥിക്ക നീ.
സോമശർമ്മാഖ്യദ്വിജൻ ഭൂമിപാത്മജന്മാരെ-
സ്സാമപൂർവ്വമാംനയം ബോധിപ്പിച്ചുരചെയ്തു:—
സന്ധിവിഗ്രഹമാകും തന്ത്രത്തിലാദ്യശ്ലോകേ
ബന്ധിച്ചോരർത്ഥം കേട്ടുകൊൾകെടോ ബാലന്മാരേ!
മുന്നമേതന്നെ മഹാശത്രുവാം ജനം വന്നു
തന്നുടെ സുഹൃത്ഭാവംപൂണ്ടുമേവുന്നാകിലും,
തദ്വിധന്മാരെച്ചെറവും വിശ്വസിക്കരുതെന്നു
തന്ത്രവേദികൾ പറഞ്ഞീടുന്നു ശിഷ്യക്കളേ!
കാകന്മാർ മുന്നമുലൂകങ്ങടെ വാസസ്ഥാന-
മാകവേ ദഹിപ്പിച്ചു ഭസ്മമാക്കിനാരല്ലോ.
തൽപ്രകാരത്തെക്കേൾപ്പാനിച്ഛിച്ചു കുമാരന്മാർ;

വിപ്രസത്തമനരചെയ്യിതു വഴിപോലേ:-
പണ്ടൊരുമഹാവനംതന്നിലങ്ങൊരുദിക്കി-
ലുണ്ടൊരുവടവൃക്ഷമെത്രയും മഹത്തരം.
കൊണ്ടൽതൻനിറംപോലെ നീലയാംപത്രാവലി-
കൊണ്ടഹോ മുഴുത്തൊരുകൊമ്പുകൾ കനംകൊണ്ടു
താണുപോമെന്നുള്ളൊരു ശങ്കകൊണ്ടെന്നുതോന്നും
തൂണുപോൽച്ചുഴലവും വേരുകൾ നിലത്തൂന്നി,
കാട്ടുകൾക്കോരോ പുരകെട്ടിയപോലെ നാലു
കോട്ടകളൊക്കെ മൂടിക്കൊണ്ടഹോ നിന്നീടുന്നു.
കൂട്ടകൾ കെട്ടിപ്പക്ഷിക്കൂട്ടങ്ങൾ മററും മഹാ-
കോടരങ്ങളിൽ നിറഞ്ഞെപ്പൊഴും പാർത്തീടുന്നു.
പോട്ടുകൾതന്നിൽബഹുസർപ്പങ്ങൾ തങ്ങൾക്കുള്ള
വീട്ടുകളാക്കിക്കൊണ്ടു സന്തതം മേവീടുന്നു.
മേഘമാർഗ്ഗത്തോളമങ്ങുയന്ന പേരാലിന്മേൽ
മേഘവർണ്ണനെന്നൊരു കാകലോകാധിനാഥൻ
ആകുലംവിനാ ബഹുകാകസൈന്യങ്ങളോട്ടും
സാകമദ്ധ്യാണ്ഡക്ഷശ്രേഷ്ഠൻ സ്വൈരമാസ്ഥാണീടുന്നു.
ചാരുവാം പേരാൽമരംതന്നിൽനിന്നരക്കാതം
ദൂരവേയൊരു മഹാശ്വത്ഥപാദപന്തന്നിൽ
കൗശികാഖ്യങ്ങളാകുംപക്ഷിവൃന്ദങ്ങൾക്കെല്ലാ-
മീശനാമമർദ്ദനനെന്നുപേരായുള്ളവൻ
തത്ര മേവുന്നു ബഹുമൂങ്ങാക്കൂട്ടങ്ങളോടെ.
രാത്രിയിൽക്കണ്ണുകാണ്മാൻ ദണ്ഡമില്ലവകൾക്കു;
വായസങ്ങൾക്കു രാത്രൗ കൺകൊണ്ടു ഫലമില്ല;
കൗശികങ്ങൾക്കു പകൽ കൺകൊണ്ടു ഫലമില്ല;
രണ്ടുകൂട്ടക്കാരവർ തങ്ങളിൽ മഹാവൈരം;
കണ്ടുവെന്നാകിൽത്തമ്മിലപ്പൊഴേ കൊത്തിക്കൊല്ലും;
തങ്ങളിൽക്കണ്ടെത്തുവാൻ സംഗതിവരായ്കയാ-
ലങ്ങനെ ജീവിച്ചിരിക്കുന്നിരുകൂട്ടക്കാരും.
ഏകദാ രജനിയിൽ വീര്യവാനമർദ്ദനൻ
കാകവൃന്ദത്തെക്കൊലചെയ്യതിന്നൊരുമ്പെട്ടു.

തൽക്ഷണം ലക്ഷംമൂങ്ങാക്കൂട്ടങ്ങളോട്ട പേരാൽ-
വൃക്ഷത്തെ പ്രവേശിച്ചു വളഞ്ഞു ചുഴലവും.
കണ്ണുകാണാതുള്ളൊരു കാകവൃന്ദത്തെക്കൊത്തി
ഖണ്ഡിച്ചു കൊലചെയ്തു ചണ്ഡമാംകോപത്തോടേ.
മേഘവർണ്ണനും തന്റെ മന്ത്രിവീരന്മാരാകും
കാകന്മാരഞ്ചുപേരുമേതാനും പ്രജകളും
തെറെറന്നു ഭയപ്പെട്ട മറെറാരുമരം ചെന്നു
പററിനിന്നൊരുവണ്ണം ചാകാതെ ശേഷിച്ചിതു.
പിറേറന്നാൾ പുലർകാലേ വന്നിങ്ങു വടമേറി-
ച്ചുററുമങ്ങിരുന്നവർ കാര്യത്തെ വിചാരിച്ചു.
അഞ്ചുപേർ സ്വരൂപികൾ മന്ത്രികൾ മനക്കാമ്പിൽ-
ച്ചഞ്ചലം കൂടാതവർ സ്വാമിയെ പ്രണമിച്ചു.
ഏകനങ്ങുദ്ദീപകൻ, രണ്ടാമൻ സന്ദീപകൻ,
മൂന്നാമൻ പ്രദീപകൻ, നാലാമനാദീപകൻ,
അഞ്ചാമൻ ചിരംജീവിയിങ്ങനെ സചിവന്മാ-
രഞ്ചുപേർ സമർത്ഥന്മാരെല്ലാരുമിരിക്കുമ്പോൾ
ആരെയും ഭേദംകൂടാതാസ്ഥയാ മേഘവർണ്ണൻ
ധീരതകൊണ്ടുപറഞ്ഞീടിനാന്മനോഗതം:-
മന്ത്രിവീരന്മാരാകുംനിങ്ങടെ നിഗ്രഢമാം
മന്ത്രശക്തികൊണ്ടല്ലോ നമ്മുടെ രാജ്യങ്ങളിൽ
സ്ഥാനവും മാനങ്ങളുമങ്കവും ചുങ്കങ്ങളു-
മൂനമെന്നിയേ വർത്തിച്ചിങ്ങനെ ചേർന്നീടുന്നു.
ഇക്കാലം ശത്രുക്കൾ വന്നിങ്ങനെ ബദ്ധതരം
ധിക്കാരം പ്രവർത്തിച്ചു നിഗ്രഹമേററം ചെയ്തു.
വന്നതു വന്നു വിധി മേല്പോട്ടു പരിഭവം
വന്നുപോകാതെ വൈരിനിഗ്രഹം ചെയ്തുകൊൾവാൻ
എന്തിനി നല്ലൂ? നമുക്കെന്നതു മനക്കാമ്പിൽ-
ച്ചിന്തിച്ചു പറഞ്ഞാലും മന്ത്രിപുംഗവന്മാരേ!
എന്നതുകേട്ടുപറഞ്ഞീടിനാനുദ്ദീപകൻ
എന്നുടെ മതമുള്ളിൽത്തോന്നിയതുണർത്തിക്കാം:-
ഉഗ്രവിക്രമന്മാരാം ശത്രുക്കൾ വന്നു നേർത്താൽ

നിഗ്രഹംചെയ്തു ജയിച്ചീടുവാൻ പരാധീനം.
മററൊരുദിക്കിൽ മാറിപ്പാൎക്കയെന്നതും കൊള്ളാം;
മറെറാരുബലവാനെസ്സേവചെയ്കിലുംകൊള്ളാം;
വന്നുപദ്രവിക്കുന്ന വൈരിയെത്തന്നെ ശീഘ്രം
ചെന്നങ്ങു സമാശ്രയംചെയ്കയെന്നാലുംകൊള്ളാം.
ഇങ്ങനെ മൂന്നു നയം ദുൎബ്ബലന്മാൎക്കു യോഗ്യം
തിങ്ങിനബലമുള്ള വൈരികൾ വരുന്നേരം.
ചൊല്ലിനാൻ സന്ദീപകനിദ്ദേഹം പറഞ്ഞതു
നല്ലൊരുനീതിമാൎഗ്ഗമെങ്കിലും ചിതം വരാ.
തന്നുടെരാജ്യം വെടിഞ്ഞന്യദിക്കിനു പോകും-
മന്നവന്മാരും പിന്നെ ശ്വാക്കളുമൊരുപോലേ.
നാട്ടിലങ്ങിരിക്കുമ്പോൾ നല്ലവന്താനും മറു-
നാട്ടിലായ്വരുന്നേരമെല്ലാൎക്കും പരിഹാസം.
കൈക്കലുള്ളതുംവിററുതിന്നൊക്കെ വകയാക്കി-
ദ്ദുൎഘടസ്ഥലങ്ങളിൽ ദുഃഖിച്ചുതനിക്കൊരു
ചൊക്കനെംകൂടെച്ചൊൽക്കീഴില്ലാതായ്വരും ക്രമാ-
ലക്കണക്കാകും നാടുവിട്ടുപോകുന്ന നൃപൻ.
കട്ടിലും വിട്ടു കലഹിക്കുന്ന പുരുഷനെ-
ക്കെട്ടിയപെണ്ണുംകൂടിപ്പെട്ടെന്നു വെടിഞ്ഞിടും.
തന്നുടെ പ്രജകളും രാജ്യവും നഗരവു-
മെന്നുള്ളപരമാൎത്ഥമൊന്നുമേ ചിന്തിക്കാതെ,
മാററാനെക്കണ്ടപ്പോഴേ മണ്ടിയങ്ങൊളിച്ചഹോ!
മറെറാരുദിക്കിൽപ്പോകും മന്നവന്മാൎക്കും പിന്നെ
തങ്ങടെ നാട്ടിൽ വന്നു വസിപ്പാന്താനുള്ളന്നും
സംഗതി വരികയില്ലെന്നതു ബോധിക്കേണം.
എന്നതുകൊണ്ടു രാജ്യംവിട്ടുപോകരുതെന്ന-
ങ്ങെന്നുടെ പക്ഷമെന്നു പറഞ്ഞു സന്ദീപകൻ.
ഉക്തവാൻ പ്രദീപകൻ നമ്മുടെ പക്ഷം പിന്നെ-
ശ്ശക്തിമാനായുള്ളൊരുശത്രു വന്നെതിൎക്കുമ്പോൾ
വാശ്ശുതും ചൊല്ലുമ്പോലെ കേട്ടുകൊണ്ടദ്ദേഹത്തെ-
സ്സംശ്രയിച്ചിട്ടും തൻെറ രാജ്യത്തെ രക്ഷിക്കണം.

ബാലരും വൃദ്ധന്മാരും സ്ത്രീകളും ദീനന്മാരും
കാലിനു മുടക്കുള്ളോർ കണ്ണുകാണാത്തുള്ളവർ,
ഇങ്ങനെ ബഹുവിധം രാജ്യവാസികളെല്ലാ-
മെങ്ങനെപൊറുക്കുന്നു മന്നവന്മണ്ടിപ്പോയാൽ?
ആയതു വിചാരിക്കാതോടുന്ന നൃപൻ ദൂരെ-
പ്പോയെന്നാലെങ്ങും പിന്നെപ്പുറവുകയില്ല ദൃഢം.
നാട്ടിലെ പ്രജകൾക്കു തങ്ങളെദ്ദണ്ഡിപ്പിച്ചു
കൂട്ടിച്ചുകൊണ്ടുവരാനുത്സാഹമുണ്ടാകില്ല.
വിശ്രുതന്മാരായുള്ള ഭൂപാലന്മാരെച്ചെന്ന-
ങ്ങാശ്രയിച്ചതുകൊണ്ടു ഹാനിയും വരാനില്ല.
ഗംഗയും താനേചെന്നു സാദരം സമുദ്രത്തെ-
സ്സംഗിച്ചു സേവിച്ചീടുന്നില്ലയോ കാകേശ്വരാ!
സ്വാമിയെക്കൂപ്പിത്തൊഴുതീടിനാനാദീപകൻ;
സാമദാനാദി നമുക്കൊട്ടുമേ മതമല്ല.
ചണ്ഡരാമുലൂകന്മാരിജ്ജനങ്ങൾക്കു രാത്രൗ
കണ്ണുകാണ്കയില്ലെന്നു കല്പിച്ചു നിർമ്മര്യാദം
നമ്മെ വന്നുപദ്രവം ചെയ്യുതു ചിന്തിച്ചാലും;
ദുർമ്മദന്മാരെച്ചെന്നു സേവിപ്പാൻ ചിതമുണ്ടോ?
അണ്ഡജാധമന്മാരാമക്കൂട്ടർക്കൊക്കും പകൽ
കണ്ണുകാണ്കയില്ലെന്നു തമ്പുരാനോർക്കുന്നില്ലേ?
കാകസംഘത്തെ യോഗം തികച്ചു പകൽ ചെന്നാ-
ലാകവേ കൊത്തിക്കൊന്നു പോന്നുകൊള്ളരുതായോ?
ഇങ്ങനെ നാലുമന്ത്രിപ്രൗഢന്മാരുടെ മതം
സംഗ്രഹിച്ചനന്തരം വായസാധീശൻ മുദാ
അർത്ഥശാസ്ത്രങ്ങളെല്ലാമഭ്യസിച്ചവററില്വ-
ള്ളത്ഥത്തെ വെളിവാക്കിച്ചൊല്ലുവാൻ സമത്ഥനാം-
മന്ത്രിപുംഗവൻചിരഞ്ജീവിതൻമനോഗത-
മന്ത്രമെന്തെന്നു ചോദ്യംചെയ്യപ്പോളവൻചൊന്നാൻ:-
നാലുപേരമാത്യന്മാരൊന്നിച്ചു പറഞ്ഞിതു
നാലുമാർഗ്ഗമെന്നാലും നന്നിതു വഴി നാലും.
എന്നതിൽ വിശേഷിച്ചൊന്നങ്ങോട്ടു ഗ്രഹിപ്പിപ്പാൻ

മന്ദനാമടിയന്റെ മാനസേ തോന്നുന്നില്ല.
എങ്കിലുമൊരുവിധം ശാസ്ത്രമങ്ങറിയിക്കാ-
മെന്നുടെ ഗുരുക്കന്മാരഭ്യസിപ്പിച്ച വഴി.
മന്ത്രഗോപനത്തോളമാവശ്യം മററില്ലെന്നു
മന്ത്രിപുംഗവന്മാരും സ്വാമിയും ബോധിക്കേണം.
കുംഭങ്ങൾ പിളൎന്നപോളായതിന്നകത്തുള്ളോ-
രംഭസ്സു ചോൎന്നുചോൎന്നു നാസ്തിയായ്‌വരുമല്ലോ.
കേവലം ചാൎച്ചക്കാരെ ഗൂഢമായുള്ള മന്ത്രം
കേൾപ്പിച്ചുതുടങ്ങിയാൽ മന്ത്രഭംഗവും വരും.
ചേൎച്ചക്കാർ പലരുണ്ടാമായവർ കേൾക്കും ചില-
ചാൎച്ചക്കാരവരുടെ വാഴ്ചക്കാരൊരുകൂട്ടം.
ചേൎച്ചക്കാരവൎക്കുള്ള ചാൎച്ചക്കാരവരുടെ
വേഴ്ചക്കാരെന്നുവേണ്ടാ, കേട്ടകേട്ടോരുപോലേ
ഗൂഢസംസാരം നാട്ടിലൊക്കവേ വെളിവായാൽ
കൂടലർകുലം ബലപ്പെട്ടുപോമതുമൂലം
സന്ധിവിഗ്രഹം യാനമാസനം ദ്വൈധീഭാവം
സംശ്രയം നയങ്ങളിച്ചൊന്നതു നാലും രണ്ടും,
സാരമാം മന്ത്രത്തിന്നുമംഗങ്ങളഞ്ചാകുന്നു;
കാൎയ്യമാരംഭിപ്പാനുള്ളുപായം പ്രഥമാംഗം;
വിത്തവും പുരുഷകാരങ്ങളും സമ്പാദിപ്പാ-
നുത്തമം വിചാരമെന്നുള്ളതു രണ്ടാമംഗം;
ദേശകാലങ്ങൾ വിചാരിപ്പതുമൂന്നാമംഗം;
നാശത്തിൻപ്രതിക്രിയാചിന്തനം നാലാമംഗം;
കാൎയ്യസാദ്ധ്യത്തെക്കുറിച്ചുദ്യോഗമഞ്ചാമംഗം;
കാൎയ്യസാരജ്ഞന്മാർ പണ്ടിങ്ങനെ പറയുന്നു.
സാമവും ദാനം ഭേദം ദണ്ഡവുമുപായങ്ങൾ;
സാമോപായികന്മാൎക്കു സാദ്ധ്യങ്ങളിവയെല്ലാം.
ഉത്സാഹശക്തി പ്രഭുശക്തിയും മന്ത്രശക്തി
മത്സ്വാമി ഗ്രഹിക്കേണമീദൃശം നീതിശാസ്ത്രം.
സംഗരം ചെയ്വാനിപ്പോൾ സാമൎത്ഥ്യം നമുക്കില്ല;
സംഗരത്തിന്നുള്ളൊരു കാലവും വന്നീലിപ്പോൾ.

ആഹവം ചെയ്യില്ലെന്നാൽ നിശ്ചയം മൃതിയെന്നു-
മാഹവം ചെയ്താൽ മൃത്യു സംശയമെന്നും വരും.
അങ്ങനെയുള്ളേടത്തു സംഗരംതന്നെ വേണ;-
മിങ്ങിപ്പോളപ്രകാരമാവശ്യം വന്നില്ലല്ലോ.
നമ്മുടെരിപുക്കളാം കൗശികന്മാർക്കിപ്പോൾ
നമ്മേക്കാൾ ബലവീര്യം വിത്തസമ്പത്തുമേറും.
എന്നതുകൊണ്ടു ബകോടത്തിന്റെ ധർമ്മം കയ്ക്കൊ-
ണ്ടൊന്നുമേ ഭാവിക്കാതെ നിന്നുകൊണ്ടനുക്രമാൽ
സംഗതി വരുന്നേരം സിംഹധർമ്മത്തെപ്പൂണ്ടു
സംഗരേ രിപുക്കളെസ്സംഹരിക്കയും ചെയ്യാം.
വർദ്ധനം രിപുക്കൾക്കു തങ്ങൾക്കു ശക്തിക്ഷയം
ബുദ്ധികൊണ്ടിതു രണ്ടുമോക്കാതെ പുറപ്പെട്ടു,
യുദ്ധത്തിന്നൊരുമ്പെട്ടു ചെല്ലുന്നോരവിവേകി-
ക്കൗദ്ധത്യം മാറുമെന്നല്ലർദ്ധമായ്മണ്ടിപ്പോരും.
വൈരികൾ ദൂരസ്ഥന്മാരെങ്കിലുമവരുടെ
ഗൗരവം നിലപ്പിക്കുമുൽകൃഷ്ടൻ മഹീപാലൻ.
എത്രയും വികൃഷ്ടനായുള്ളവൻ സമീപത്തെ-
ശ്ശത്രുവെപ്പോലും ജയിച്ചീടുവാനാളല്ലല്ലോ.
ദൂരവേ വന്നങ്ങുദിച്ചീടുന്ന ദിവാകരൻ
പാരിലെത്തിമിരങ്ങളൊക്കവേ നീക്കീടുന്നു.
അല്പമാംപ്രദീപത്തെക്കത്തിച്ചാലടുക്കെയു-
ള്ളന്ധകാരവും നിഴൽ പിടിച്ചു നില്ക്കേയുള്ളു.
ശത്രുക്കളുടെശക്തി വർദ്ധിക്കുംകാലം ധീരൻ
കുത്രചിൽ ക്ഷമിച്ചിരുന്നിടുകതന്നേ നല്ലു.
തത്ര വൈരികൾക്കെല്ലാം താഴ്ചകാണുമ്പോൾത്തന്റെ
മിത്രസമ്പത്തുംക്കൂടിച്ചേർന്നങ്ങു നേർത്തിടണം.
ധീരന്മാരായുള്ളൊരുമേദിനീപാലന്മാർക്കു
ചാരന്മാർ കണ്ണാകുന്നു; ദൂതന്മാർ വദനവും;
മന്ത്രമെന്നതു ചട്ട; ബുദ്ധിതാനസ്ത്രങ്ങളും;
മന്ത്രികളകമ്പടിക്കൂടുവാൻമാത്രം കൊള്ളാം.
ജൃംഭിച്ചമേവും രിപുശ്രീയാകും ഭുജംഗിയെ

സ്തംഭിപ്പിപ്പതിന്നൊരു മന്ത്രമായ്വരും മന്ത്രം.
അങ്ങനെയുള്ളമന്ത്രം ഛിദ്രിച്ചുപോയെന്നാകി-
ലെങ്ങുമേ നിലനില്പാൻ കെല്പുമില്ലാതായ്വരും.
സ്വായത്തസിദ്ധി സചിവായത്തസിദ്ധിയെന്നും
നായകരെന്നുമുഭയായത്തസിദ്ധിയെന്നും
താൻതന്നെ കാൎയ്യക്ലേശം ചെയ്യുന്നോനാദ്യൻ നൃപൻ;
മന്ത്രിയെത്തന്നെ കല്പിച്ചാക്കുന്നോൻ രണ്ടാംനൃപൻ;
താനുമസ്സചിവനും കൂടവേ വിചാരിച്ചു
സ്ഥാനങ്ങൾ നടത്തുന്ന മന്നവൻ മൂന്നാംനൃപൻ;
മന്നവൻതന്റെപാട്ടിലേതൊരുകാൎയ്യത്തിനും
തന്നുടെസചിവന്മാർ നില്ക്കുമെന്നാകിൽ ഗുണം.
മന്ത്രഗുപ്തിയും നമുക്കേതുമേ പാരം കൃഛ്റം;
മന്ത്രിപുംഗവന്മാൎക്കു മന്ത്രകൗശലം നാസ്തി,
ദ്രവ്യവുമില്ല പുരുഷാരവും പാതി ചത്തു;
ദുൎവ്യയംകൂടാതിന്നിക്കോപ്പുകൾകൂട്ടാൻ മേലാ;
സന്ധിയെന്നതും പിന്നെസ്സാധിപ്പാൻ പരാധീനം
സന്തതം വൎദ്ധിക്കുന്ന മത്സരംകൊണ്ടു പാരം
അന്ധന്മാരുലൂകന്മാർ വൈരികളവൎക്കിപ്പോ-
ളന്തരംഗത്തിലൊരുശാന്തത തെല്ലുമില്ലാ.
സന്ധിക്കും സംസാരിപ്പാനില്ലൊരുനേരം പാൎത്താ-
ലന്തിക്കുമുമ്പേ കണ്ണുകാണാതാം നമുക്കെല്ലാം
അക്കാൎയ്യം പകൽ ചെന്നു സാധിപ്പാനതു കൂടാ;
അക്കൂട്ടൎക്കു പകൽ കണ്ണു കാണ്കയില്ലല്ലോ;
മേഘവൎണ്ണനും ചൊന്നാനെന്തൊരുഹേതുകൊണ്ടു
കാകലോകവുമുലൂകങ്ങളുംതമ്മിൽ വൈരം?
ഇങ്ങനെ ദേവാസുരമെന്നതുപോലെ മുന്നം
സംഗതിവരാനെന്തു കേട്ടറിയുന്നോ ഭവാൻ?
മന്ദഹാസവുംപൂണ്ടു പറഞ്ഞു ചിരഞ്ജീവി:—
മന്ദഭാഗ്യന്മാർ പക്ഷിക്കൂട്ടങ്ങളെന്നേവേണ്ടൂ.
വ്യാഘ്രചൎമ്മത്തെക്കൊണ്ടു കുപ്പായമിട്ടുംകൊണ്ടു
ശീഘ്രചാരിയായൊരുഗൎദ്ദഭം വേനൽക്കാലം

സൗഖ്യമായ് സസ്യങ്ങളും ഭക്ഷിച്ചു നടക്കുമ്പോൾ
വാക്കുദോഷത്തെക്കൊണ്ടു തനിക്കു നാശം വന്നു.
മേഘവൎണ്ണനതു കേൾക്കേണമെന്നു ചൊന്നാൻ;
കാകമന്ത്രീശൻ ചിരഞ്ജീവിയുമുരചെയ്തു.

വ. വാഗ്ദോഷംകൊണ്ടു നാശംവന്നതു്.

പണ്ടൊരു രജകൻെറ വസ്ത്രഭാണ്ഡവുംപേറി-
ക്കൊണ്ടൊരുകഴുതയുണ്ടങ്ങാടിത്തെരുവതിൽ;
കണ്ടങ്ങൾതോറും ചെന്നു ധാന്യങ്ങൾ തിന്നുന്നേരം
കണ്ടവരെറിഞ്ഞാട്ടി ദൂരവേമണ്ടിക്കുന്നു.
തന്നുടെ കഴുതയ്ക്കു ഭക്ഷണമില്ലായ്കയാൽ
തന്നുടെ ഭാണ്ഡം പേറാൻ ശക്തിയില്ലാതായല്ലോ.
ഇത്തരം വിചാരിച്ചങ്ങേകദാ നിൎല്ലജ്ജകൻ
പുത്തനാം പുലിത്തോലും കൊണ്ടുവന്നതുകൊണ്ടു
ഗൎദ്ദഭത്തിൻെറ ദേഹമൊക്കവേമൂടിക്കെട്ടി-
ത്തട്ടിശി സസ്യംതിന്മാൻ വിട്ടിതു രജനിയിൽ.
കണ്ടത്തിൽച്ചാടിസ്സസ്യംഭക്ഷിച്ചുതുടങ്ങിനാൻ;
കണ്ടെത്തി പ്രഹരിപ്പാൻ വരുന്ന കാവൽക്കാരും
വ്യാഘ്രമെന്നോൎത്തു പേടിച്ചോടിനാർ കഴുതയ്ക്കു-
ങ്ങാക്രമിപ്പാനും പരാധീനമില്ലാതായ്വന്നു
അങ്ങനെ നാലുപത്തുരാത്രികൾകഴിഞ്ഞപ്പോ-
ളങ്ങൊരു കാവൽക്കാരൻ കൗശലക്കാരൻ തദാ
ചിത്രകംബളംകൊണ്ടു തന്നുടെ ഗാത്രം മൂടി-
ത്തത്ര ചെന്നുടൻ വില്ലും ശരവും മറച്ചുടൻ
ഗൎദ്ദഭമതുകണ്ടു ഗൎദ്ദഭസ്ത്രീയെന്നോൎത്തു
ഗൎജ്ജനംചെയ്തു മദനാൎത്തനായണഞ്ഞിതു.
ഗൎജ്ജനംവിസ്തൃതമായ് കേട്ടപ്പോൾ കാവൽക്കാരൻ
ഗൎദ്ദഭമിതെന്നറിഞ്ഞസ്ത്രത്തെ പ്രയോഗിച്ചാൻ.
ശബ്ദദോഷത്താലങ്ങു ഗൎദ്ദഭം ശരമേററു
ചത്തുവീണിതു ഭോഷനിങ്ങനെയവസാനം.
എന്നതുകൊണ്ടു ചൊന്നേൻ കാകകൌശികന്മാൎക്കും

തന്നുടെവാശ്ദോഷംകൊണ്ടുണ്ടായി മഹാവൈരം.
പക്ഷിജാതികളൊക്കെക്കൂടവേ വിചാരിച്ചു,
രക്ഷിതാവൊരു യജമാനനെക്കല്പിക്കേണം.
പക്ഷിവൎഗ്ഗത്തിൽപ്പെട്ടവാകിയപുരുഷനെ-
പ്പക്ഷിരാജ്യാഭിഷേകം ചെയ്തിഹ വത്തിക്കേണം.
ഇത്ഥമങ്ങെല്ലാവരുംകൂടവേ വിചാരിച്ചു
സ്സിദ്ധനാമുലൂകത്തെക്കൊള്ളിക്കാമെന്നുറച്ചു,
പക്ഷിപട്ടാഭിഷേകത്തിന്നുള്ള പദാൎത്ഥങ്ങൾ
പക്ഷപാതികൾ ചെന്നു കൊണ്ടുവന്നു വട്ടംകൂട്ടി.
ഉത്തമൻ ചകോരവും വന്നിതു മന്ത്രിദ്വിജൻ;
സത്വരം കലശങ്ങൾ പൂജിച്ചു തുടങ്ങിനാൻ.
അന്നേരം വന്നാനൊരുവൃദ്ധനാം മഹാകാകൻ;
സന്നാഹമിതു കണ്ടു ചോദിച്ചു സഭാന്തരേ.
എന്തൊരുഭാവം നിങ്ങൾക്കേവനെ പ്രഭുവാക്കാ-
നന്തരംവിനാ വട്ടംകൂട്ടുന്നു? കഥിച്ചാലും.
പക്ഷികളുരചെയ്താർ ഞങ്ങളിന്നുലൂകത്തെ-
പ്പക്ഷിരാജനായ്മുച്ചവാഴിപ്പാൻ തുടങ്ങുന്നു.
ചൊല്ലിനാൻ വൃദ്ധദ്ധ്വാങ്ക്ഷൻ നല്ലൊരുനീതിമാൎഗ്ഗ-
മല്ലിതുഭവാന്മാൎക്കെന്തിങ്ങനെ തോന്നീടുവാൻ?
വംശശുദ്ധിയില്ലാത്ത കൗശികന്മാൎക്കു രാജ്യം
സംശയംകൂടാതഹോ കൊടുത്താൽ സുഖം വരാ.
എന്തൊരു പരമ്പരാബന്ധമിദ്ദിവാന്ധന്മാ-
ൎക്കെന്തൊരു സദാചാരമാചരിക്കുന്നോരവർ?
സൎവ്വദാ കോപംകൊണ്ടു കറുത്തഭാവത്തോടേ
പൎവ്വതഗുഹകളിലൊളിച്ചു പകലെല്ലാം,
രാത്രിയിൽപ്പുറപ്പെട്ടു ഭക്ഷണം തേടിക്കൊണ്ടു
ധാത്രിയിലിരുട്ടത്തു സഞ്ചരിക്കുന്ന കൂട്ടം
പക്ഷികൾക്കെജമാനനായ്‌വരുന്നേരം പകൽ
കുത്ര നിന്നിവൻ രാജ്യം രക്ഷിച്ചു പുലത്തുന്നു?
യൽക്കാലന്തന്നിലൊരുവിശ്രുതനുണ്ടെങ്കിലേ
തൽക്കാലേ ജനിക്കുന്നോൎക്കുൽക്കൎഷമുണ്ടായ്‌വരൂ.

ചന്ദ്രസേവിയാം ശശപ്രൌഢനങ്ങുണ്ടാകയാ-
ലന്യനാമൊരുശശം ദന്തിയെജ്ജയിച്ചല്ലോ.
എങ്ങനെ ജയിച്ചെന്നു പക്ഷികഠം ചോദിച്ചപ്പോ-
ളെങ്കിലോ കേഠംക്കെന്നുരചെയ്തിതു കാകാധീശൻ.

൩. ദന്തിരാജനെക്കൊണ്ടു കൂട്ടത്തെ പിരിപ്പിച്ചതു്.

ഭൂതലേ പന്തീരാണ്ടു വർഷമില്ലായ്കമൂലം
ഭൂതജാലങ്ങളൊക്കെശ്ശോഷിച്ചു വശംകെട്ടു
കാനനേ മഹാഗജക്കൂട്ടങ്ങഠം ദാഹംകൊണ്ടു
ദീനതപൂണ്ടു ഗജശ്രേഷ്ഠനോടറിയിച്ചു.
കുംഭിരാജനായുള്ള തമ്പുരാൻ തിരുവടി
കുമ്പിടുംജനങ്ങളെക്കാത്തരുളേണം നാഥാ!
കാട്ടിലെക്കുളം തോടും പലപലങ്ങളും വററി-
ക്കാട്ടാനക്കൂട്ടങ്ങഠംക്കും മററുള്ളജന്തുക്കഠംക്കും
തോയപാനത്തിനെങ്ങും സംഗതി വരായ്കയാൽ
കായങ്ങഠം മെലിഞ്ഞേററം നടപ്പാൻ മേലാതായി.
ഏതൊരുദിക്കിൽജ്ജലമുള്ളതെന്നന്വേഷിപ്പാൻ
ദൂതരെക്കല്പിച്ചയച്ചീടുകവേണം സ്വാമിൻ!
എന്നതു കേട്ടു ഗജശ്രേഷ്ഠനും വനേ വനേ
ചെന്നങ്ങു വിചാരിപ്പാൻ ദൂതരെ നിയോഗിച്ചു.
ആയതിലൊരുദൂതൻ വന്നുനിന്നറിയിച്ചു:—
തോയപൂർണ്ണമായൊരു വാപിയുണ്ടൊരുദിക്കിൽ.
ചന്ദ്രികാസരസ്സെന്നു നാമവും കേട്ടേനതിൽ-
സ്സാന്ദ്രശീതളം ജലം നിർമ്മലം നിരന്തരം.
അത്രനിന്നൊരുകാതം മാത്രമേ വഴിയുള്ളു.
തത്ര ചെന്നംബുക്രീഡാസ്നാനപാനങ്ങഠം സുഖം.
എന്നതു കേട്ടു ഗജരാജനും വൃന്ദങ്ങളും
നന്ദിപൂണ്ടവിടേയ്ക്കു സത്വരം പുറപ്പെട്ടു.
ചന്ദ്രികാസരസ്സിന്റെ തീരത്തു വസിക്കുന്ന

സുന്ദരശശങ്ങടെ വൃന്ദമുണ്ടതനവധി.
ദന്തിയൂഥങ്ങൾ ചെന്നു ചവിട്ടിശ്ശശങ്ങടെ
പംക്തിയെപ്പാടേ കൊന്നുതുടങ്ങി മാൎഗ്ഗങ്ങളിൽ.
അന്നേരം ശശങ്ങൾക്കു നാഥനാം ശിലീമുഖൻ
തന്നുടെ കാൎയ്യക്കാരെ വരുത്തി വിചാരിച്ചു.
നമ്മുടെ സരസ്സൂടേ വാരണക്കൂട്ടം വന്നു
നമ്മുടെ പ്രജകളെച്ചവിട്ടിക്കൊന്നിടുന്നു.
ഏതെന്തൊരുമാൎഗ്ഗംവേണ്ടു ദന്തിവൃന്ദത്തെ നീക്കാ-
നെന്നതു ചിന്തിക്കേണമെന്നുള്ള മൊഴികേട്ടു,
ചിന്തിച്ചു വിജയനെന്നുള്ളൊരു ശശാമാത്യൻ
ദന്തിരാജനെക്കൊണ്ടു കൂട്ടത്തെപ്പിരിപ്പിക്കാം.
ചന്ദ്രികാസരസ്സതിൽ വന്നിറങ്ങീടുംമുമ്പേ
ചെന്നു ഞാൻ ഗജേന്ദ്രനെപ്പറഞ്ഞു നിൎത്തീടുന്നേൻ.
തുഷ്ടനാം ശിലീമുഖൻ ചൊല്ലിനാൻ വിജയനെ-
ന്നെന്നോട്ടുടിക്കിലും പുകൾപൊങ്ങിന മുയൽ ഭവാൻ.
ഒട്ടുമേ കാലക്ഷേപംകൂടാതെ ചെന്നു ഗജ-
ക്കൂട്ടത്തെപ്പിരിച്ചയച്ചീടുക മഹാബാഹോ!
അങ്ങിനെയെന്നങ്ങുരചെയ്തിതു വിജയനും;
തുംഗനാംഗജേന്ദ്രനെ പ്രാപിച്ചു വിചാരിച്ചു:—
പ്രാണികൾ ഗജങ്ങളോടടുത്താൽ നാശം വരും;
ഘ്രാണിക്കുമ്പോലെ വന്നു വധിക്കും സൎപ്പങ്ങളും;
പുഞ്ചിരിയിട്ടുംകൊണ്ടു കൊല്ലിക്കും ഭൂപാലന്മാർ;
വഞ്ചിക്കും ഖലന്മാരും ചേൎന്നുനിൽക്കവേതന്നെ.
വമ്പനാംകൊലയാനക്കൊമ്പന്റെ പുറകിലും
മുമ്പിലുമിടംവലം രണ്ടുഭാഗത്തിങ്കലും
ചെന്നുനിൽക്കരുതൊരുനേരവും തന്റെ പാട്ടിൽ
വന്നുവെന്നുള്ളബുദ്ധി തോന്നിയാൽ നാശം വരും.
എന്നതുകൊണ്ടു ഞാനും പൎവ്വതമുകളേറി
നിന്നുകൊണ്ടിവനോടു കല്യാണം പൃച്ഛിക്കുന്നേൻ.
ഇത്തരം വിചാരിച്ചു ബുദ്ധിമാൻ വിജയാഖ്യൻ
സത്വരം ഗിരിമുകളേറിനിന്നുരചെയ്താൻ:—

നാഗരാജാവിന്നും തന്മന്ത്രിമാതംഗങ്ങൾക്കും
സ്വാഗതം ഭവിക്കുന്നോ ഭോഗസൌഖ്യവുമെല്ലാം?
രോഗങ്ങൾ കാർശ്യക്ഷയമിത്യാദിദുഃഖത്തോടു
യോഗമെന്നിയേ വനേ വാണരുളുന്നിലയോ?
എന്നതു കേട്ടു ഗജശ്രേഷ്ഠനും കൂട്ടക്കാരു-
മെന്തൊരുമഹാത്ഭുതമാരുവാൻ പറയുന്നു?
ഇങ്ങനെ വിചാരിച്ചു മേല്പോട്ടു നോക്കുന്നേര-
മങ്ങിരുന്നുരചെയ്തു സാദരം വിജയനും.
താരകാധിപനാകും ചന്ദ്രനാംഭഗവാന്റെ
ചാരനാമൊരുശശം ഞാനെന്നു ധരിച്ചാലും.
നമ്മുടെ കുലംതന്നിൽ ശ്രേഷ്ഠനാമൊരുമുയൽ
ചന്ദ്രനെസ്സേവിച്ചല്ലോമേവുന്നു സദാകാലം
ചന്ദ്രനിജ്ജനങ്ങൾക്കു നിത്യസൌഖ്യത്തിനായി-
ച്ചന്ദ്രികാസാരം ഭ്രമമ നിർമ്മിച്ചു മനോഹരം;
ആയതു കാപ്പാനെന്നെക്കല്പിച്ചു നിശാകരൻ.
ന്യായമല്ലാതെ വിഭോ ദൂതന്മാർ പറയുമോ?
ചന്ദ്രികാസാരന്തന്നിലാനകളനവധി
വന്നിറങ്ങിയാൽ വെള്ളമാകവേ കലങ്ങിപ്പോം.
എന്നതു കേട്ടു ഗജശ്രേഷ്ഠനെദ്ധരിപ്പിപ്പാ-
നെന്നുടെ സ്വാമി ചന്ദ്രൻ നമ്മളെ നിയോഗിച്ചു.
തന്നുടെ ഹിതന്മാർക്കു ശീതളൻ നിശാകരൻ;
തന്നുടെ ശത്രുക്കളെത്തപിപ്പിക്കയുംചെയ്യും.
കൈരവങ്ങൾക്കു കാന്തി നൽകുന്ന നക്ഷത്രേശൻ
വൈരമുള്ളംഭോജത്തെക്കുണ്ഠിതമാക്കുന്നില്ലേ?
എന്നതു കേട്ടു ഭയപ്പെട്ടൊരുഗജശ്രേഷ്ഠൻ
തന്നുടെ കൂട്ടക്കാരെപ്പിരിച്ചങ്ങയച്ചുടൻ
താനുമഴ്ലശത്തോടു യാത്രയുംചൊല്ലിപ്പോയാ-
നെന്നതുകൊണ്ടു ചൊന്നേൻ സൽകുലന്മാരേ നല്ലു.
ക്ഷുദ്രനാംപുരുഷനെ വിശ്വസിപ്പവക്കൊട്ടും
ഭദ്രമായ്‌വരികയില്ലെന്നതു ബോധിക്കേണം.
പണ്ടൊരു കപിഞ്ജലപ്പക്ഷിയും ശശകനും,

രണ്ടുപേർ മരിച്ചുപോൽ ക്ഷുദ്രവിശ്വാസംമൂലം
ആയതെങ്ങനെയെന്നു പക്ഷികൾ ചോദ്യംചെയ്തു.

൪. 'പക്ഷിയും ശശകനും അന്തികേ
ചെന്നനേരം.'

വായസം പറഞ്ഞിതു; ഞാനൊരുകാലം മുന്നം
കാനനംതന്നിലൊരുവൃക്ഷത്തിൽ ക്കൂടുംകെട്ടി,
ദീനമെന്നിയേ പലവാസരം വസിച്ചിതു;
കോടരേ കപിഞ്ജലമെന്നൊരുപക്ഷിവന്നു,
ക്കൂടുമുണ്ടാക്കിത്തത്ര വാണിതു യഥാസുഖം.
സോഹമക്കപിഞ്ജലപക്ഷിയുംതമ്മിൽ പ്രാണ-
സ്നേഹമായ്ച്ചമഞ്ഞിതു കൂടവേ വസിക്കയാൽ
ഏകദാ സന്ധ്യാഗമേ വന്നില്ല കപിഞ്ജലൻ;
ശോകകുണ്ഠിതം പൂണ്ടു വാണു ഞാൻ പുലരോളം.
അക്കാലം കപിഞ്ജലൻ പാൎക്കുന്ന കോടരത്തിൽ
ദീൎഘകൎണ്ണനെന്നൊരു മുയൽ വന്നകംപുക്കു.
യോഗമല്ലെടോ ശശ! നമ്മുടേ സുഹൃത്താകും
ഭാഗ്യവാൻ കപിഞ്ജലൻതന്നുടെ ഗൃഹംതന്നിൽ
വന്നു നീ വസിപ്പതു നിന്നുടെ നിൎമ്മൎയ്യാദ-
മെന്നു ഞാൻ വിരോധിച്ചേനായവൻ കയ്ക്കൊണ്ടില്ല.
മൂന്നുനാളഹോരാത്രമിങ്ങനെ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ
വന്നിതു കപിഞ്ജലൻ ദീൎഘകൎണ്ണനെക്കണ്ടു,
ആരെടോ മമ സ്ഥാനേ വന്നിരുന്നിതുമൂഢാ!
ദൂരെ മാറിപ്പോകെന്നു പറഞ്ഞു കപിഞ്ജലൻ.
ദീൎഘകൎണ്ണനും ചൊന്നാനീദൃശസ്ഥാനങ്ങളി-
ലാൎക്കുമേ ഭേദമില്ലെന്നുത്തമന്മാർ ചൊല്ലുന്നു.
വാപികൾ തടാകങ്ങൾ കൂപങ്ങൾ വൃക്ഷങ്ങളും
പ്രാപിക്കുന്നവൎക്കെല്ലാമാവാസസ്ഥലം തുല്യം.
ഞാനിതിനുടയവനെന്നുരചെയ്യാനൊരു
സ്ഥാനിയില്ലെന്നു മനുമന്നവനുരചെയ്തു.
മന്നവന്മാൎക്കും മററു മാദൃശന്മാൎക്കുമിന്നു

മാനവസ്മൃതിയല്ലാതെന്തൊരുപ്രമാണവും?
നാലുപേർ തടസ്ഥന്മാരിക്കാൎയ്യംകേട്ടാലനു-
കൂലമായുറഞ്ഞീടിലായതു ഞാനും കേൾക്കാം.
ഇങ്ങവകാശമില്ലെന്നായവൻ വിധിച്ചെങ്കി-
ലിങ്ങൊരുശഠതയില്ലാഞ്ഞു ഞാൻ വാങ്ങിക്കൊള്ളാം.
എങ്കിൽ നാം പോകസഖേ! നല്ലൊരുവിശേഷജ്ഞൻ
തങ്കലാക്കേണം കാൎയ്യമെന്തിനു മടിക്കുന്നു?
ഇങ്ങനെ കപിഞ്ജലപക്ഷിയും ശശകനും
തങ്ങളിലൊരുമിച്ചു തൽക്ഷണം പുറപ്പെട്ടു.
ഞാനുമങ്ങവരുടെ പിന്നാലേ പുറപ്പെട്ടു
ജ്ഞാനമുള്ളവർ വിധിക്കുന്നതു കേൾപ്പാനായേ.
ഏതൊരുതടസ്ഥരെച്ചെന്നു ഞാൻ സേവിക്കേണ്ടൂ?
കൈതവമില്ലാതവരെങ്കിലേ ഗുണം വരൂ.
ദീർഘകൎണ്ണനോടേവം ചോദിച്ചു കപിഞ്ജലൻ;
ദീർഘകൎണ്ണനും ചൊന്നാനുണ്ടൊരുമാൎജ്ജാരകൻ
യമുനാതീരേ തപംചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു.
മാമുനീശ്വരന്മാരിലൊന്നുപോൽ വസിക്കുന്നു.
ചോദിച്ചു കപിഞ്ജലൻ പൂച്ചമാമുനി കാൎയ്യം
ബോധിച്ചുകണക്കിനു തീൎക്കുമോ വിവാദങ്ങൾ?
ധൂൎത്തനാംവിലാളത്തെ വിശ്വസിക്കാമോ വ്യാജ-
മൂൎത്തികൾ മാൎജ്ജാരന്മാരെന്നു ഞാൻ കേട്ടിട്ടുന്നു.
ചൊല്ലിനാൻ ദീർഘകൎണ്ണൻ നല്ലൊരുപൂച്ചശ്രേഷ്ഠൻ
തെല്ലുമേ കപടമില്ലെന്നു ഞാനറിയുന്നു.
വാൎദ്ധത്തും കണ്ടാൽ കാണുമീശ്വരനല്ലോ സാക്ഷി?
വിശ്വസിക്കരുതെന്നു നമ്മുടെ സത്യം സഖേ!
ഇങ്ങനെപറഞ്ഞുകൊണ്ടായവരിരുവരും
തങ്ങളിലൊരുമിച്ചു യമുനാതീരേ ചെന്നു
ധൂൎത്തനാംദധികൎണ്ണനെന്നുള്ള മാൎജ്ജാരനെ-
പ്പാൎത്തുകണ്ടടിമലർ വന്ദിച്ചു നിന്നീടിനാർ.
കണ്ണുകൾ തുറന്നുനോക്കീടിനാൻ ദധികൎണ്ണൻ;
കൎണ്ണങ്ങൾ വഴിപോലെ കേൾക്കയില്ലെനിക്കെടോ!

അന്തികേ വന്നു കാൎയ്യം ചൊല്ലുവിൻ ധൎമ്മാധൎമ്മം
ചിന്തിയാതൊരുകാൎയ്യം കല്പിക്കില്ലെടോ! ഞാനും.
ധൎമ്മത്തെ ദ്വേഷിച്ചെങ്കിൽ ധൎമ്മവും ദ്വേഷിച്ചീടും;
ധൎമ്മത്തെ രക്ഷിച്ചെങ്കിൽ ധൎമ്മവും രക്ഷിച്ചീടും;
ധൎമ്മത്തെ വഴിപോലെ സേവിക്കുന്നവർകളെ-
ദ്ധൎമ്മമെന്നുള്ളദൈവം പാലനംചെയ്യും ദൃഢം,
മററുള്ള ബന്ധുക്കളിദ്ദേഹമുള്ളന്നേയുള്ളൂ.
മുററുമിദ്ധൎമ്മബന്ധു ചത്താലും കൂടെപ്പോരും.
പ്രാണിഹിംസനത്തോളമധർമ്മം മറെറാന്നില്ലാ;
പ്രാണരക്ഷണത്തോളം ധർമ്മവും മറെറാന്നില്ലാ;
മാതാവെപ്പോലെ പരസ്ത്രീകളെക്കണ്ടീടണം;
മാടോടുപോലെ പരദ്രവ്യത്തെക്കല്പിക്കണം;
തന്നെപ്പോൽ മററുള്ളോരെക്കൂടവേ കാണുന്നവൻ
ധന്യപൂരുഷനെന്നു ചൊല്ലുന്നു മഹത്തുക്കൾ.
ധർമ്മമീവണ്ണം പറയുന്നൊരു മാൎജ്ജാരനെ-
ദ്ധർമ്മവാനിവനെന്നു വിശ്വാസമുണ്ടാകയാൽ
പക്ഷിയും ശശകനുമന്തികേ ചെന്നനേരം
തൽക്ഷണം പിടിപെട്ടു മാൎജ്ജാരൻ മഹാപാപി.
രക്ഷണംമോഹിച്ചങ്ങു ചെന്നവർകളെക്കൊന്നു
ഭക്ഷണം കഴിച്ചവൻ പിന്നെയും തപംചെയ്താൻ.
അത്തൊഴിലെല്ലാം കണ്ടു ദൈവമേ! അയ്യോയെന്നു
ചിത്തത്തിലുറപ്പിച്ചു ഞാനുമിങ്ങോട്ടു പോന്നു.

എന്നതുകൊണ്ടു ചൊന്നേൻ ക്ഷുദ്രനാമുലൂകത്തെ
മന്നവനാക്കിവച്ചാൽ ഭദ്രമാസ്ഥരത്തില്ല.
വൃദ്ധവായസത്തിൻെറ വാക്കുകൾ കേട്ടനേരം
ബദ്ധസന്തോഷം പക്ഷിക്കൂട്ടങ്ങൾ പറഞ്ഞിതു:—
ധ്വാങ്‌ക്ഷവൃദ്ധൻെറ വാക്യമൊക്കവേ പരമാൎത്ഥം;
കാംക്ഷയില്ലഭിഷേകം കൗശികത്തിന്നു ചെയ്വാൻ;
വേഗമിസ്സംഭാരങ്ങൾ കൊണ്ടങ്ങു പൊയ്ക്കൊണ്ടാലും;
യോഗവും പിരിഞ്ഞാലും കൗശിക! നീയും പോക.
ബുദ്ധിയുംകെട്ടു വൈരം മുഴത്തോരുലൂകവും

വൃദ്ധകാകനോട്ടരചെയ്തിതു കോപത്തോടെ:—
എന്തൊരുദോഷം ചെയ്തേനിന്നു ഞാൻ നിനക്കെടോ!
ചിന്തിതം കർമ്മം മുടക്കീടുവാനെന്തു മൂലം?
അമ്പുകൊണ്ടുള്ള വ്രണം കാലത്താൽ നികന്നീടും;
കൊമ്പുകൾ കണ്ടിച്ചാലും പാദപം കിളിർത്തീടും;
കാട്ടുതീവെന്താൽ വനം പിന്നെയും തളിർത്തീടും;
കേട്ടുകൂടാത്തവാക്കാമായുധം പ്രയോഗിച്ചാൽ
കർണ്ണങ്ങൾക്കകം പുക്കു പുണ്ണായാലതു പിന്നെ-
പ്പൂർണ്ണമായ്ശമിക്കയില്ലൊട്ടുനാൾ ചെന്നാൽപ്പോലും.
എന്നെല്ലാമുരചെയ്തു കൗശികൻ നടകൊണ്ടാ-
നന്നുതൊട്ടുണ്ടായൊരു വൈരമെത്രയും ഘോരം.
തങ്ങളിൽ കാകോലൂകന്മാർക്കതു ശമിക്കയി-
ല്ലിങ്ങനെ ചിരഞ്ജീവി പറഞ്ഞു കൂപ്പീടിനാൻ.
മേഘവർണ്ണനുമുരചെയ്തിതു മഹാത്മാവേ!
കാകമന്ത്രീശ! ഭവാനാകുലന്മാരായുള്ള
കാകന്മാർക്കൊരു ജയംകിട്ടുവാനുപായത്തെ
വൈകാതെ രാത്രി വരുംമുന്നമേ ചിന്തിക്കണം.
ഉക്തവാൻ ചിരഞ്ജീവി സന്ധി വിഗ്രഹം രണ്ടും
യുക്തമല്ലെന്നുവച്ചാൽപ്പിന്നെ നാലുണ്ടു നയം;
എന്നതിൽ യാനം ബലവാന്മാരിൽ വൃഥാഫലം;
തന്നുടെ നാശം ഫലമാസനം പ്രയോഗിച്ചാൽ,
ആശ്രയിച്ചിട്ടുവേണം വൈരിഷു ദ്വൈധീഭാവ-
മാശ്രയംതന്നെ മുന്നം ചെയ്യുകയെന്നെന്റെ പക്ഷം.
ജീവനെ ത്യജിച്ചിട്ടുമാശ്രയംകൊണ്ടു കാര്യം
കേവലം സാധിക്കുന്നേനിന്നു രാത്രിയിൽത്തന്നെ.
വഞ്ചനപ്രവരന്മാർ വൈരികളുലൂകന്മാർ,
കിഞ്ചന പ്രയാസമുണ്ടാശ്രയിപ്പാനും വിഭോ!
ഇഷ്ടിക്കവേണ്ടി ദ്വിജൻ കൊണ്ടന്ന മേഷത്തിനെ-
പ്പട്ടിയെന്നാക്കിത്തീർത്തു ദുഷ്ടന്മാർ ചിലർ കൂടി.
എങ്ങിനെയതെന്നു ചോദിച്ചിതു മേഘവർണ്ണൻ;
സംഗതി പറഞ്ഞീടാമെന്നാനങ്ങു ചിരഞ്ജീവി.

൭. 'ചെണ്ടകൊട്ടിച്ചു നമ്മെക്കഷ്ടം
അങ്ങാടിക്കാരൻ.'

നാട്ടിലെപ്പുഷ്ടിക്കിഷ്ടിചെയ്യതിന്നൊരുവിപ്ര-
നാട്ടിനെക്കൊണ്ടുംകൊണ്ടുപോരുന്നമാർഗ്ഗത്തിന്നിൽ,
ദുഷ്ടന്മാരൊരുക്കൂട്ടം നായന്മാരതു കണ്ടു
ശിഷ്ടനാം ദ്വിജേന്ദ്രനെച്ചതിപ്പാൻ വട്ടംകൂട്ടി
തങ്ങളിൽപ്പറഞ്ഞൊത്തു മാർഗ്ഗത്തിന്നിടയ്ക്കിടെ-
ത്തങ്ങടെ കൂട്ടം പലദിക്കിലും പാർത്തിട്ടുവാൻ.
അന്തണൻ വരുംമുമ്പേ തത്ര ചെന്നവരവ-
രന്തികേ മരംമറഞ്ഞൊളിച്ചു മേവീടിനാർ.
ആയതിലൊരുഭടൻ വിപ്രനെച്ചെന്നു കൂപ്പി
നായിനെക്കൊണ്ടങ്ങെഴുന്നെള്ളുന്നതെന്തേ പോററി!
ഉത്തരം പറയാതെ വിപ്രനും നടകൊണ്ടു
സത്വരം പോകുന്നേരം മറെറാരുഭടൻ വന്നു,
പട്ടിയെക്കെട്ടിക്കൊണ്ടു പോകുന്നതെന്തെന്നവൻ;
പട്ടിയല്ലെന്നു വിപ്രൻ പിന്നെയും നടകൊണ്ടു.
ആ വഴി പോകുന്നേരം മറെറാരുനായർ വന്നു
ശ്വാവിനെക്കെട്ടിക്കൊണ്ടുപോകുന്നോ എന്നുചൊന്നാൻ.
ഇങ്ങനെ മാർഗ്ഗേ മാർഗ്ഗേവന്നവരെല്ലാം ശ്വാവെ-
ന്നിങ്ങനെ പലർ പറയുന്നതുകേട്ടു വിപ്രൻ,
കണ്ടവരെല്ലാം ശ്വാവെന്നല്ലാതെ ചൊല്ലുന്നില്ല;
ചെണ്ടകൊട്ടിച്ചു നമ്മെക്കഷ്ടമങ്ങാടിക്കാരൻ
ഒന്നുരണ്ടല്ലിങ്ങിപ്പോൾ വന്നു കാണുന്നോരെല്ലാ-
മൊന്നുപോലുരചെയ്താൽ വിശ്വസിക്കവേയുള്ളു.
ഇത്തരം വിചാരിച്ചുവിപ്രനാജത്തിനെ-
സ്സത്വരമുപേക്ഷിച്ചു ചെന്നു തന്നില്ലം പുക്കു.
പെട്ടെന്നു നായന്മാരുമൊക്കവേ യോഗംകൂടി,-
യാട്ടിനെ വെട്ടിക്കൊന്നു കൊണ്ടുപോയ്ഭുജിച്ചിതിന്നാർ.
എന്നതുകൊണ്ടു ചൊന്നേൻ വൈരികൾ പലർകൂടി-
യൊന്നിച്ചുനിൽക്കുന്നതു ഭേദിപ്പാൻ പരാധീനം.

ളുശ്യശൃംഗാഗ്രൗ വസിച്ചീടുവിൻ ഭവാന്മാരും.
വിശ്വസിപ്പിച്ചു ചതിച്ചീടുവാൻ പോകുന്നു ഞാൻ.
ഇത്ഥമങ്ങുരചെയ്തു ശിരസ്സമുണ്ഡമാക്കി-
ച്ചത്തകാകന്മാരുടെ ചോരയുമെടുത്തണി-
ഞ്ഞെത്രയുംവികൃതമാം വിഗ്രഹത്തോടും പോയി-
ത്തത്ര കൗശികാവാസം പ്രാപിച്ചു ചിരഞ്ജീവി.
സൂര്യനസ്തമിച്ചപ്പോൾ മൂങ്ങകൾ പുറപ്പെട്ടു
വൈരിശേഷത്തെക്കൊൽവാൻ വന്നിതു വടദ്രുമേ.
ന്യഗ്രോധദ്രുമന്തന്നിൽക്കണ്ടില്ല കാകന്മാരെ;
വ്യഗ്രതപൂണ്ടു പോന്നിങ്ങശ്വത്ഥംമുകളേറി,
അട്ടിക്കിൽച്ചിരഞ്ജീവിവല്ലാതെ വികൃതമായ്
ശബ്ദിച്ചാനതുകേട്ടു കൗശികക്കൂട്ടം ചെന്നു,
കാക്കയെപ്പിടിച്ചു ബന്ധിച്ചുകൊണ്ടമർത്ത്യൻെറ
കാല്ക്കൽ വച്ചുടൻ വണങ്ങീടിനാരുലൂകന്മാർ.
ആരെടോ നീയെന്നുലൂകേശ്വരൻ ചോദ്യംചെയ്തു;
ധീരനാമവൻ ചൊന്നാനേഷഞാൻ ചിരഞ്ജീവി.
കാകലോകാധിപൻെറ മന്ത്രിപുംഗവൻ ഭവാ-
നാകുലപ്പെട്ടീവണ്ണം വന്നതിനെന്തുമൂലം?
ചൊല്ലിനാൻ ചിരഞ്ജീവി നിന്തിരുവടിയുടെ
ചൊല്ലേറും പ്രഭുത്വവും ശൗര്യാദിഗുണങ്ങളും
മന്ത്രശാലയിൽനിന്നു വർണ്ണിച്ചേനതുമൂലം
മന്ത്രിപുംഗവന്മാരും മേഘവർണ്ണനും പാരം
കയൎത്തു ശത്രുപക്ഷക്കാരനാമിവനുടെ
കഴുത്തു ഖണ്ഡിക്കേണമെന്നതിൽച്ചിലജനം;
നരച്ച വൃദ്ധക്കാക്കക്കളുടെൻെറ രോമം പാടേ
ചിരച്ചു വിട്ടീടുകെന്നൊന്നുടെ തമ്പുരാനും;
അങ്ങനെ കല്പിക്കയാൽ മന്ത്രിവായസന്മാരു-
മിങ്ങനെ വികൃതമാക്കീട്ടവർ വിട്ടീടിനാർ
എന്നതു കേട്ടു മന്ത്രിശ്രേഷ്ഠരെ വേറേവിളി-
ച്ചെങ്ങനെ വേണ്ടുവെന്നു ചിന്തിച്ചാനമർത്ത്യനൻ.
കുക്കുരാക്ഷനും വക്ത്രകപോതൻ ദീപ്താക്ഷനും

മുഷ്കരന്മാരാം മൂന്നമന്ത്രികളുരചെയ്തു:—
ദൂതരെക്കൊലചെയ്ക യോഗ്യമല്ലെന്ന കേൾപ്പൂ;
ഭീതനാമിവനുടെ ഭീതിയുമൊഴിച്ചുടൻ
നൂതനങ്ങളായുള്ള മാംസശോണിതം നൽകി
പ്രീതനാക്കീടേണമെന്നെങ്ങൾക്കു തോന്നീടുന്നു.
മാന്യരായിരിപ്പവർക്കെല്ലാക്കുമൊരുപോലെ
ദീനരിൽ കൃപവേണമെന്നതു ധരിച്ചാലും.
ധീരാത്മാവമർദ്ദനൻ പിന്നെയും ബകനെന്നു
പേരായുള്ളമാത്യനെ വിളിച്ചു ചോദിച്ചിതു:—
കാകമന്ത്രിയെക്കൊലചെയ്കയോ മോചിക്കയോ
ലോകവീര്യനാം ഭവാനങ്ങനെയഭിപ്രായം?
ഉക്തവാൻ ബകാമാത്യൻ ദീനനെക്കൊലചെയ്ക
യുക്തമല്ലിതു സ്വാമിൻ അഞ്ജസാ രക്ഷിക്കേണം.
ബ്രഹ്മരാക്ഷസൻതാനും ചോരനും രക്ഷിച്ചുപോൽ
ബ്രാഹ്മണനെയുമദ്ദേഹത്തിൻെറ ഗോക്കളെയും,
എങ്ങനെയെന്നു സ്വാമി! കേട്ടാലുമെന്നു ബകൻ.

ന്യ. 'ഉത്തരം നമുക്കിപ്പോളാശ്രിതത്രാണംതന്നെ.'

തിങ്ങിന തിമിരത്താൽ പൂർണ്ണമായൊരുനിശി
ദുഷ്ടനാമൊരുചോരൻ വിപ്രനു പ്രതിഗ്രഹം
കിട്ടിയപശുരണ്ടുണ്ടായതു മോഷ്ടിപ്പാനായ്
ബ്രാഹ്മണഗൃഹം നോക്കിപ്പോകുമ്പോൾ മാർഗ്ഗേയൊരു
ബ്രഹ്മരാക്ഷസനെയും കണ്ടെത്തി യദൃച്ഛയാ;
ആരെടോ! താനെന്നഥ ചോദിച്ചു ചോരൻ ധീരൻ;
ആരെടോ! താനെന്നവൻ ബ്രഹ്മരക്ഷസ്സും ചൊന്നാൻ.
തസ്കരൻ ഞാനെന്നവൻ; രാക്ഷസൻ ഞാനെന്നന്യൻ;
തസ്കരൻ ഭവാനെങ്ങു പോകുന്നു പറകെടോ!
വിപ്രൻെറഗൃഹംതന്നിൽ രണ്ടുഗോക്കളുണ്ടതു
ക്ഷിപ്രം മോഷ്ടിപ്പാനായിപ്പോകുന്നു; താനെങ്ങെടോ?
ഞാനുമദ്ദ്വിജേന്ദ്രനെക്കൊന്നുതിന്മാൻ പോകുന്നു;

ന്തനമെന്നവർ തമ്മിൽപ്പറഞ്ഞു തത്ര ചെന്നാർ.
നില്ലെടാമുമ്പിൽഞാൻപോയ് വിപ്രനെഹനിക്കണം;
നില്ലെടാ ഞാമ്പോയ് മുമ്പേ ഗോക്കളെ ഹനിക്കണം;
ഇങ്ങനെ തമ്മിൽ വാദിക്കുന്നതു കേട്ടു വിപ്രൻ
തിങ്ങിനഭയത്തോടേ പുറത്തു വന്നനേരം,
ബ്രഹ്മരാക്ഷസൻ ചൊന്നാൻ തസ്കരനിവൻ തവ
ബ്രഹ്മസ്വം പശുക്കളെ മോഷ്ടിപ്പാൻ വന്നു വിപ്രാ!
തസ്കരൻ ചൊന്നാനെടോ ബ്രാഹ്മണ! ഭവാനെയും
മക്കളേയുമിന്നിവൻ കൊന്നുതിന്മാനാസ്സുന്നു.
അമ്മൊഴികേട്ടു മുദാ ഭൂസുരൻ രണ്ടുപേക്കും
സമ്മാനം നൽകിയയച്ചീടിനാൻ വിരവോടേ.
ഞാനതുകൊണ്ടു ചൊന്നേൻ ജ്ഞാനമില്ലാത്തുള്ളോക്കും
ദീനരിൽ കൃപയുണ്ടാം പിന്നെയെന്തീശന്മാക്കോ?
ഉക്തവാൻ ദീപ്താക്ഷനെന്നുള്ളൊരുമഹാമാത്യൻ:—
യുക്തമേവ തൽ ബകാമാത്യനാലുദീരിതം.
പ്രത്യക്ഷമപരാധം ചെയ്യുവന്നാലും പിന്നെ
പ്രത്യക്ഷസ്തുതികൊണ്ടു ദുർജ്ജനം പ്രസാദിക്കും.
ഇത്തരമമാത്യന്മാരൊക്കവേ പറഞ്ഞപ്പോ-
ളുത്തമം നമുക്കിപ്പോളാശ്രിതത്രാണംതന്നേ.
എന്നു നിശ്ചയിച്ചുടൻ സാദരം ചിരഞ്ജീവി-
ക്കന്നുതൊട്ടധികാരം കൊടുത്താനമർദ്ദനൻ.
ഉക്തവാൻ ചിരഞ്ജീവി—കൗശികാധീശ! വിഭോ!
ശക്തനാംഭവാനെ ഞാൻ വർണ്ണിച്ചുപറകയാൽ
ക്രുദ്ധനാം കാകാധീശൻ നമ്മെയങ്ങുപേക്ഷിച്ചാ-
നദ്ധന്യന്മാരാമവരൊക്കവേ ദുഷ്ടക്കൂട്ടം;
ഒന്നു ഞാൻ നിശ്ചയിച്ചേനിന്നു ഞാനെന്റെ ദേഹം
വഹ്നിയിൽദഹിപ്പിച്ചു വൈകാതെ പുനജ്ജന്മം
ആശു ഞാനുലൂകമായ്പ്പിറന്നു കാകന്മാരെ-
യാകവേ കൊലചെയ്യുന്നുണ്ടു ഞാൻ കണ്ടുകൊൾവിൻ.
ആയതു കേട്ടു പറഞ്ഞീടിനാനമർദ്ദനൻ:—
നീയതുഭാവിച്ചതു നിഷ്ഫലമെന്നേ വരൂ.

തന്നുടെ ജാതി വെടിഞ്ഞന്യജാതിയിൽച്ചെന്നു
പിന്നെയുമതുഭവിക്കയില്ലേവനെന്നാലും സഖേ!
സൂൎയ്യനെ പ്രാപിച്ചിട്ടും മേഘത്തെ പ്രാപിച്ചിട്ടും
മാരുതം പ്രാപിച്ചിട്ടും ശൈലത്തെ പ്രാപിച്ചിട്ടും
നിഷ്ഫലം പിന്നെത്തൻെറ ജാതിയിൽത്തന്നെ വന്നി-
ങ്ങുതുഭവിച്ചതേയുള്ളൂ മൂഷികസ്ത്രീതാൻ മുന്നം.
എങ്ങനെയതെന്നുടൻ ചോദിച്ചു ചിരഞ്ജീവി;
മൂങ്ങകൾക്കധീശ്വരൻ ചൊല്ലിനാനമൎത്ഥനൻ.

* ൧. "മൂഷികസ്ത്രീ പിന്നെയും മൂഷികസ്ത്രീയായ്വന്നു."

പണ്ടൊരു പരുന്തൊരു മൂഷികപ്പെൺകുഞ്ഞിനെ-
ക്കൊണ്ടങ്ങുപറക്കുമ്പോൾ കൊക്കിൽനിന്നധോഭാഗേ
വീണുപോയതങ്ങൊരു മാമുനിശ്രേഷ്ഠൻെറ
പാണിയിൽപ്പതിച്ചിതു സന്ധ്യാകൎമ്മം ചെയ്യുമ്പോൾ.
തന്നുടെ തപോഫലംകൊണ്ടുടൻ തപോധനൻ
തന്നുടെ ഗൃഹിണിക്കു പുത്രിയായ് ദാനംചെയ്തു.
മൂഷികകുമാരിയെത്താപസകുമാരിയായ്
പോഷിപ്പിച്ചിതു മുദാ താപസേന്ദ്രൻെറ ഭാൎയ്യ.
തന്മകളെന്നപോലെ താപസി വളൎത്തൊരു
പെണ്മണികന്യാവിനും കല്യാണകാലം വന്നു.
വീൎയ്യവും സൗന്ദൎയ്യവും വിദ്യയും പ്രഭുതവും
ധൈൎയ്യവുമുള്ളവന്നു പുത്രിയെക്കൊടുക്കണം;
ആൎയ്യനാം മുനിശ്രേഷ്ഠനിങ്ങനെ വിചാരിച്ചു
സൂൎയ്യദേവനെച്ചെന്നു വന്ദിച്ചു ചൊല്ലീടിനാൻ:

---

* ഇവിടംമുതൽ പഞ്ചതന്ത്രത്തെ ഭാഷയാക്കീട്ടുള്ള ഗ്രന്ഥങ്ങൾ രണ്ടുപക്ഷമായി പിരിഞ്ഞുകാണുന്നു. ഇതിൽ ചേൎത്തിരിക്കുന്നതു മിക്കവാറും വടക്കേപക്ഷത്തെ അനുസരിച്ചാണ്. തെക്കേപക്ഷത്തിൽനിന്നും ചിലതു എടുത്തുചേൎത്തിട്ടുണ്ട്.

ഉന്നതപ്രഭാവനാം നിന്തിരുവടി മമ
കന്യയെപ്പാണിഗ്രഹംചെയ്യേണം ദിനേശ്വര!
എന്നതു കേട്ടിട്ടരുൾചെയ്തിതു ദിനേശനു;-
മെന്നെക്കാൾ മഹത്തരം മേഘമെന്നറിഞ്ഞാലും;
എന്നുടെ പ്രകാശത്തെ മറപ്പാൻ പോരുമവ;-
നെന്നതുകൊണ്ടുമവൻ നമ്മേക്കാൾ മഹാപ്രഭു.
എന്നതു കേട്ടു മുനി മേഘത്തോടപേക്ഷിച്ചു:
എന്നുടെ മകളെ നീ വേട്ടുകൊള്ളേണം സഖേ!
വാരിവാഹവും ചൊന്നാനെന്നെക്കാൾ വലിയവൻ
മാരുതദേവൻ നമ്മെക്കൊണ്ടവൻ നടക്കുന്നു.
മാമുനീശ്വരൻ ചെന്നു മാരുതനോടു ചൊന്നാൻ:
മാമകാത്മജയ്ക്കു നീ വല്ലഭനായീടണം.
മാരുതനരുൾചെയ്തു പർവ്വതമെൻെറ ഗതി
വാരണഞ്ചെയ്യുമവൻ നമ്മെക്കാൾ മഹാരഥൻ.
സർവ്വതാപസശ്രേഷ്ഠൻ കന്യയെക്കൊണ്ടുചെന്നു,
പർവ്വതത്തോടു ചൊന്നാൻ വേൾക്ക നീ കുമാരിയെ.
പർവ്വതമുരചെയ്തു മൂഷികൻ മഹാബലൻ
സർവ്വതോ നമ്മെക്കരണ്ടായവൻ തുളയ്ക്കുന്നു;
ശേഷിയാസ്സരുമവൻ കന്യയെ വേട്ടീടുവാൻ.
മൂഷികന്തന്നെ പ്രാപിച്ചീടിനാൻ മുനീശ്വരൻ.
മൂഷികാ! ഭവാനെൻെറ പുത്രിയെ വേട്ടീടണം.
ചൊല്ലിനാനെലിശ്രേഷ്ഠൻ കല്യാണംകഴിക്കാമെ-
ന്നില്ലത്തു കൊണ്ടുപോവാൻ തെല്ലുണ്ടു പരാധീനം.
നമ്മുടെ ഗൃഹമൊരു രന്ധ്രംമാത്രമേയുള്ളു;
പെൺമണിയാളെയതിൽക്കടെത്തിക്കുടിവെപ്പാൻ,
സാദ്ധ്യമല്ലെടോ മുനേ! സാഹസം ചെയ്താലതു
സാദ്ധ്യമാസ്സരായെന്നു ശങ്കിച്ചു മടിക്കുന്നു.
ഞങ്ങൾക്കുതന്നെ പാരം ഞെരുങ്ങും ഗൃഹത്തിൽ
മംഗലസ്ത്രീയാമിവളെങ്ങനെ പോയിടുന്നു?
താപസൻ തപോബലംകൊണ്ടുടൻ തൻപുത്രിയെ-
ത്താമസംകൂടാതൊരു മൂഷികസ്ത്രീയാക്കിനാൻ.

മൂഷികൻ വിവാഹവുംചെയ്തിതുമുന്നേപ്പോലെ
മൂഷികസ്ത്രീ പിന്നെയും മൂഷികസ്ത്രീയായ്വന്നു.

എന്നതുകൊണ്ടു ചൊന്നേൻ ജാതിക്കു വിപൎയ്യയം
വന്നു സംഭവിക്കയില്ലന്യജന്മത്തിൽപ്പോലും.
ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞുലൂകേന്ദ്രനാമമർദ്ദന-
നിംഗിതമവനുള്ളിലുള്ളതു ബോധിക്കാതെ,
ശത്രുമന്ത്രിയാം ചിരംജീവിയെസ്സമ്മാനിച്ചു
മിത്രമാക്കിനാനഹോ ബോധമില്ലായ്കമൂലം.
ബുദ്ധികൗടില്യം ഗ്രഹിയാഞ്ഞവൻ സ്വവൈരിയെ-
പ്പത്തനപ്രവേശങ്ങളൊക്കവേ ദൎശിപ്പിച്ചു.
നിന്നുടെ രാജ്യമിദമെന്നു ബോധിക്ക ഭവാൻ;-
നെന്നുടെ മിത്രങ്ങളും പുത്രഭാൎയ്യാദികളും
നിന്നുടെ ഗൃഹംപോലെ കണ്ടുകൊൾകെടോ! ഭവാ-
നെന്നുടെ ജനധനസ്ഥാനവും മാനങ്ങളും
ഒക്കവേ നിനക്കധീനങ്ങളെന്നുറച്ചുകൊ-
ണ്ടിക്കുലം ബലപ്പെടുത്താശു നീ രക്ഷിക്കണം.
മല്ക്കുലേ സുഖിച്ചുവാഴ്കെന്നുമങ്ങുരചെയ്തു,
ഭക്ഷണത്തിനു വകകല്പിച്ചു നിജസ്ഥാനേ,
രക്ഷണത്തിനുമാക്കി സ്വസ്ഥാനമമർദ്ദനൻ,
സൂൎയ്യനങ്ങുദിക്കുമ്പോളന്ധരാം കൂട്ടത്തോടെ
സ്വൈരമായുറക്കവും തുടൎന്നാനുലൂകേശൻ.
സൂൎയ്യനങ്ങുദിച്ചാൽ പിന്നസ്തമിപ്പോളമൊരു
കാൎയ്യവും വിചാരവും ഭുക്തിയും സംസാരവും
ഒന്നുമില്ലവിടത്തിൽ മിണ്ടാതെ ശയിക്കുന്ന
പൊണ്ണനാം കൗശികൻ തൻപ്രജകളോടുകൂടെ
ധീരനാം ചിരഞ്ജീവി ശത്രുസംസ്ഥാനങ്ങളിൽ
ദ്വാരങ്ങൾ കിടങ്ങുകൾ കോട്ടകൾ മതിലുകൾ
കൊത്തളം പുറത്തളം കൊട്ടിലും കോലാപ്പുറം
കൽത്തളം കളം കുളം കാനനസ്ഥാനങ്ങളും
ഒക്കവേ പകൽ കണ്ടു ഗ്രഹിച്ചു വഴിപോലെ

തക്കത്തിൽ ദഹിപ്പിപ്പാൻ കൗശലങ്ങളും നോക്കി,
വൈക്കോലും തൃണങ്ങളും പഞ്ഞിയുമിടയ്ക്കിടെ
പൊക്കത്തിൽ സ്വരൂപിച്ചു പച്ചിലകൊണ്ടുമൂടി,
ചിത്രമോരോന്നുണ്ടാക്കിയപ്പുരേ ചിരഞ്ജീവി.
എത്രയുമുചിതമെന്നോർത്തുകൊണ്ടുലൂകന്മാർ
രാത്രിയിൽകണ്ടുകണ്ടു വിസ്മയിച്ചതേയുള്ളു.
കാകരാജനും പകൽ മുപ്പതുഘടികയു-
മേകരാജ്യമായ് നടന്നീവിധം പ്രയോഗിക്കും.
അന്തിവന്നടുക്കുമ്പോഠം മന്ത്രശാലയിൽച്ചെന്നു
മന്ത്രിഭാവവും പ്രാപിച്ചീശനെസ്സേവിക്കയും;
അങ്ങനെരണ്ടുമാസം കഴിഞ്ഞോരനന്തര-
മിങ്ങനെപാർത്താലെത്രനാളിനിപ്പാർത്തിടേണ്ടു?
വാശ്ശേഷം ക്രിയ കഴിച്ചീടുകെന്നുറച്ചവൻ
വിശ്വസിപ്പിച്ചു ചതിച്ചീടുവാനൊരുമ്പെട്ടു.
ഏകദാപുലർകാലേ ക്രമങ്ങളുറക്കമെ-
ങ്ങാകവേ തുടന്നപ്പോഠംക്കച്ചിലിൽക്കൊള്ളിവച്ചു.
ശുഷ്കഗോമയങ്ങളിൽ തീക്കനലിട്ടു നാലു-
ദിക്കിലുമുറപ്പിച്ചുഅഗ്നിയും പിടിപെട്ടു.
അക്കന്റെ പ്രതാപവും കാററുമഗ്നിമങ്ങളു-
മൊക്കവേയൊരുമിച്ചു പൊക്കത്തിൽപ്പുകപൊങ്ങി.
തൽക്ഷണം മൂങ്ങാക്കൂട്ടമൊക്കെയും മഹാശ്വത്ഥ-
വൃക്ഷവും ദഹിച്ചാശുഭസ്മമായ് ധൂളിച്ചിതു.
ഇത്ഥമങ്ങുലൂകസംഹാരത്തെച്ചെയ്തുവേഗാൽ,
സത്വരം ചിരംജീവി പോന്നിങ്ങു നിജസ്ഥാനേ,
മേഘവൎണ്ണനെച്ചെന്നു വണങ്ങി പേരാൽവൃക്ഷേ
മോഘമെന്നിയേ കൊണ്ടന്നിരുത്തിസ്സുഖിപ്പിച്ചു.
പ്രൗഢസന്തോഷം ചിരംജീവിയെക്കാകാധീശൻ
ഗാഢമാശ്ലേഷംചെയ്തു ഗൂഢമെന്നിയേ ചൊന്നാൻ:—
ഹേ സഖേ ചിരഞ്ജീവി! ഹേലയാ കൃതം കാൎയ്യ-
മാശു ഹേ സഖേ! നിന്നാലെങ്ങനെ ഭവാനഹോ
ശത്രുരാജ്യത്തെ പ്രാപിച്ചാസ്ഥയായ്പ്പുനസ്സഖേ!

തത്ര വാണതും ഭവാനിങ്ങനെയുപകൃതി
ചെയ്യതിന്നഹോ ഞാനമെന്തു പ്രത്യുപകൃതി
ചെയ്തീടേണ്ടുവെന്നേവം ചോദിച്ചു കാകാധീശൻ.
ഇങ്ങനെ ചോദിച്ചൊരുവായസപ്രവീരനോ-
ടിംഗിതം ഹിതം പറഞ്ഞിടിനാൻ ചിരഞ്ജീവി.
ദുർഘടം സ്ഥാനം ലഭിച്ചീട്ടവാൻ മഹത്തുക്കൾ
ദുർഘടസ്ഥലങ്ങളിൽചെന്നിരുന്നനേകധാ
ദുഃഖങ്ങളനുഭവിക്കുന്നവർ പതുക്കവേ
തല്ക്കാര്യം ലഭിക്കുമ്പോൾ സ്വസ്ഥരായ്വരുന്നില്ലേ?
പഞ്ചപാണ്ഡവന്മാരും പാഞ്ചാലിതാനും പിന്നെ
ചഞ്ചലംവിനാ വേഷംമറഞ്ഞു വിരാടൻെറ
പത്തനം തന്നിലൊരുവത്സരം പാർത്തീലയോ?
പത്തനംഗന്മാർ മരിച്ചേകനായ്പ്പിറന്നപോൽ
എത്രയും മനോജ്ഞനാമർജ്ജുനൻതാനും പുരേ
തത്ര ചെന്നാണുംപെണ്ണുമല്ലാതെ പാർത്തീലയോ?
സുന്ദരീ ദമയന്തിവല്ലഭൻ നളനൃപൻ
ചെന്നൊരുനരേന്ദ്രൻെറ പാചകസ്ഥാനം വാങ്ങി-
ശ്ശ്ലോകവുമകക്കാമ്പിലടക്കിസ്സദാകാലം
പാകവുംചെയ്തുകൊണ്ടു മുഷിഞ്ഞു പാർത്തില്ലയോ?
കന്യകാവിവാഹത്തെക്കാംക്ഷിച്ചു ധനഞ്ജയൻ
സന്ന്യസിച്ചഹോ വസിച്ചീലയോ ബഹുകാലം?
ശത്രുമാർഗ്ഗേണ മദ്ധ്യേ വാസമെന്നതു നൂണാ-
മെത്രയും പരാധീനമായതു നിരൂപിച്ചാൽ
ഖഡ്ഗധാരാഖ്യവ്രതം സാധിച്ചു പണിപ്പെട്ടു
സൽഗതിവരുത്തുന്ന യോഗിക്കു സമംതന്നെ.
ആസനം സ്ഥാനം യാനം ഭോജനം പാനം സ്നാന-
മായതു സർവ്വം മഹാസങ്കടം ശത്രുസ്ഥലേ
സർവ്വദിക്കിലും വിഷം സംഗമിപ്പിക്കുമതു
സർവ്വദാ സമാധാനംചെയ്തു സൂക്ഷിച്ചീടണം.
ഏതൊരുദമ്മന്ത്രിക്കു ദുർന്നയം ഭവിക്കാത്തു?
ഏതൊരുപുരുഷനെ സ്ത്രീ മദിപ്പിച്ചീടാത്തു?

ഏതൊരുമനുഷ്യന്മാരപഥ്യം ഭവിക്കയോ-
ലാതുരന്മാരല്ലാതെ സംഭവിക്കുന്നു വിഭോ?
ഏതൊരുനരന്മാൎക്കു മൃത്യുസംഭവിക്കാത്തു?
യാതൊരുവിഷയിക്കു വിപത്തുമുണ്ടാകാത്തു?
സാവധാനതപംക്രൂടാതുള്ളവൎക്കൊരുനാളും
സാദ്ധ്യമില്ലരിപുരേ ചെന്നുപോരികപോലും.
വൈരിയെ സ്തുതിക്കേണം വൈരിയെബ്ഭജിക്കേണം.
വൈരിയെശ്ശിരസ്സിങ്കൽ വഹിച്ചുനടക്കേണം.
വൈരിയെച്ചരിക്കണമെങ്കിലീവിധമെല്ലാം
വൈകാതെ ചെയ്തുപോക വാശ്ശജാതിയെന്നാലും.

വൃ. "രിപുക്കളെ സ്കന്ധത്തിൽ വഹിച്ചീടാം."

പണ്ടൊരുകൃഷ്ണസൎപ്പം മണ്ഡൂകക്കൂട്ടങ്ങളെ-
ക്കണ്ടത്തിൽ വഹിച്ചുകൊണ്ടാകവേ കൊലചെയ്തു.
അക്കഥ കേൾക്കേണമെന്നുകതവാൻ കാകാധിശൻ.
സല്ക്കരിച്ചുരചെയ്തു സാദരം ചിരഞ്ജിവി.
ബുദ്ധിമാൻ മന്ദവിഷനെന്നൊരു കൃഷ്ണസൎപ്പം
വൃത്തിക്കു ലഭിയാഞ്ഞു വിശന്നു നടന്നുടൻ
മുഷ്കരന്മാരായുള്ള ഭേകങ്ങൾ പെരുത്തൊരു
പുഷ്കലഹ്രദത്തിന്റെ വക്കത്തു ചെന്നിരുന്നു,
ദുഃഖവുംനടിച്ചുകൊണ്ടെത്രയും പരവശാൽ.
തല്ക്കയംതന്നിലുള്ള ദൎദ്ദുരക്കൂട്ടങ്ങളിൽ,
ജലപാതനെന്നുള്ള ഭേകങ്ങൾക്കധീശ്വരൻ
ചാലവേ ദുഃഖത്തിന്റെ കാരണം ചോദിച്ചിതു.
കാളസൎപ്പവും കനിഞ്ഞാസ്ഥയാ പറഞ്ഞിതു:—
കേളെടോ മഹാത്മാവേ മണ്ഡൂകേശ്വര! സഖേ!
വംശശുദ്ധിയുള്ളൊരുവിപ്രന്റെ കുമാരനെ-
ദ്ദംശനംചെയ്തേനഹം ദൈവകല്പിതംമൂലം.
തൽപിതാവാകും വിപ്രൻ കോപിച്ചു ശപിച്ചു മാം;
കെൽപിയന്നൊരുഭുജംഗാധമാ! ദുരാത്മാവേ!
എന്നുടെ കുമാരനെദ്ദംശിക്കനിമിത്തമായ്

നിന്നുടെ ഭോജ്യങ്ങളാം മണ്ഡൂകവൃന്ദങ്ങളെ-
ത്തന്നുടെ തോളിൽച്ചുമന്നീടുക; തവളകൾ
തന്നുള്ളോരശനവും കഴിച്ചു നടന്നാലും.
ഇങ്ങനെ ശപിച്ചോരുശാപത്തെ നിവൎത്തിപ്പാൻ
തങ്ങടെമനസ്സുണ്ടെന്നാകിലേ കഴിവുള്ളു.
എന്നതു കേട്ടു മണ്ഡൂകാധിപനുരചെയ്തു:—
ഇന്നുതൊട്ടോരോമണ്ഡൂകങ്ങളെ വഹിക്ക നീ.
ഇക്കയംതന്നിൽനിന്നു മറ്റൊരുകയംതന്നിൽ
വെക്കമെങ്ങെടുത്തുകൊണ്ടാക്കിയാൽ മതിതാനും.
കൃഷ്ണസൎപ്പവും മുദാ ദൎദ്ദുരങ്ങളെത്തിന്മാൻ
തൃഷ്ണപൂണ്ടോരോദിനമോരോരോമണ്ഡൂകത്തെ,
തന്നുടെഗളന്തന്നിൽച്ചുമന്നുകൊണ്ടുപോയി-
ത്തിന്നുതിന്നംഗങ്ങൾക്കു പുഷ്ടിയുമുണ്ടായ്വന്നു.
ഇങ്ങനെ പലദിനം കഴിഞ്ഞു; പോയതൊന്നു-
മിങ്ങോട്ടു വരുന്നില്ല;യെന്തുതാനിദമെന്നു
ചിന്തിച്ചു മണ്ഡൂകേന്ദ്രൻതാനുമങ്ങൊരുദിനം
ചന്തത്തിൽ ഫണീശ്വരൻതന്നുടെ മുതുകേറി.
സന്തുഷ്ടൻ ഫണീശനും കൊണ്ടുപോയിരയാക്കി-
ജ്ജന്തുഹിംസകൻ സുഖിച്ചിങ്ങനെ മേവീടിനാൻ.
എന്നതുകൊണ്ടു ചൊന്നേൻ തന്നുടെ കാൎയ്യത്തിനു
തന്നുടെ രിപുക്കളെ സ്കന്ധത്തിൽവഹിച്ചീടാം.
കാലദേശാവസ്ഥകളറിഞ്ഞു പ്രവൎത്തിച്ചാൽ-
ച്ചാലവേ സമീഹിതം സാധിക്കും സമസ്തവും.
നല്ലതാമൊരുശരം മോചിച്ചാലൊരുത്തനെ-
ക്കൊല്ലുമെന്നതും വരുമില്ലെന്നും വരുംതാനും.
ബുദ്ധിബാണത്തെ വിട്ടാലായതു ശത്രുകുലം
ശുദ്ധശ്ശൂന്യമാക്കീടുമെന്നതു ബോധിക്കേണം.
ബുദ്ധിക്കു വിഭൂഷണം നല്ലതുശാസ്ത്രജ്ഞാനം.
സിദ്ധിക്കും ശൗൎയ്യാടോപം ധൈൎയ്യമുണ്ടെന്നുവന്നാൽ.
തന്നുടെ കാൎയ്യം ലഭിക്കേണമെന്നിച്ഛിക്കുന്നോ-
ൎക്കിന്നതേ ചെയ്തീടാവു കാൎയ്യമെന്നുണ്ടാകുമോ?

ഭാരവും ചുമന്നുകൊണ്ടോടുന്ന ശരീരികൾ;
വാരിധി കടക്കുന്നു കപ്പലിലൂടേ ചിലർ;
നീചരെച്ചെന്നു വന്ദിച്ചീടുന്നു മഹാജനം;
യാചനംചെയ്തു പൊറുത്തിടുന്നു ചിലജനം;
ഭോഷ്കുകൾ പറഞ്ഞുജീവിക്കുന്നു ചിലജനം;
മൗഷ്കര്യംകൊണ്ടു ചിലർ വാസരം കഴിക്കുന്നു.
ഇങ്ങോട്ടു പതിക്കുന്ന ദുർജ്ജനങ്ങളെ നന്നാ-
യങ്ങോട്ടു നശിപ്പിച്ചാൽ ദോഷമില്ലെന്നു കേൾപ്പൂ.
കാട്ടുതീപിടിപെട്ടു കാനനം ദഹിച്ചാലും
മൂട്ടിലേ വേരു വെന്തുപോകയില്ലതുമൂലം
പിന്നെയും മുളച്ചു പൊങ്ങീടുന്നു മരങ്ങളു-
മെന്നതുകൊണ്ടു മതിയായില്ല വൈരത്തിനു.
ശത്രുശേഷവുമഗ്നിശേഷവുമൃണശേഷം
ഗാത്രജം രോഗശേഷമെന്നിവ നാലും സമം.
അല്പമൊന്നുപേക്ഷിച്ചുപോയിതെന്നാകിൽപ്പിന്നെ
സ്വല്പകാലംകൊണ്ടതു വർദ്ധിച്ചു ബലപ്പെടും.
എന്നതുമൂലമുലൂകങ്ങളെസ്സമൂഹമേ-
യൊന്നുമേശേഷിക്കാതെ സംഹരിച്ചീടും ഞാനും.
ആപത്തു വരുംനേരമാകുലതാപവും വേണ്ടാ;
സമ്പത്തു വരുംനേരം സംപ്രഹർഷവും വേണ്ടാ;
ക്രോധവും ദുർബോധവും ലോഭവും ദുർമ്മോഹവും
രോഷവും വിഷാദവുമീവിധങ്ങളും വേണ്ടാ.
സർവ്വും ക്ഷമിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു പതുക്കവേ
ദുർവ്വിധം നീക്കിക്കാലം സാധുവായ്‌വരുന്നേരം,
സർവ്വകർമ്മങ്ങളെല്ലാം ഫലിക്കും ധീരന്മാർക്കു,
സർവ്വസമ്പത്തും തന്റെ ഹസ്തത്തിൽ വരുമപ്പോൾ.
പ്രാജ്യപൗരുഷനാകും ശ്രീരാമചന്ദ്രനഹോ
രാജ്യവിഭ്രംശേ വനവാസവും ഭവിച്ചില്ലേ?
പഞ്ചപാണ്ഡവന്മാരും നാടുവിട്ടരണ്യത്തിൽ-
സ്സഞ്ചരിച്ചഹോ ബഹുസങ്കടം പ്രാപിച്ചീലേ?
നൈഷധൻ നളൻതാനും ദേവിയെപ്പിരിഞ്ഞഹോ!

വൈഷമ്യം പലതനുഭൃതവാനായിലയോ?
ദുൎഘടസ്ഥാനമവക്കെല്ലാക്ക്മൊഴിഞ്ഞപ്പോ-
ളൽക്കടപ്രകാശവും പ്രാഭവങ്ങളും വന്നു.
എന്നതുകൊണ്ടു മമ സ്വാമിക്കുമനൎത്ഥങ്ങൾ
വന്നതു വഴിപോലെയൊഴിഞ്ഞു സമസ്തവും.
സന്ധിവിഗ്രഹംകൊണ്ടു ശത്രുസംഹാരം ചെയ്തു
സന്ധിച്ചു സദാനന്ദം സാംപ്രതം സുമംഗലം.
ഇങ്ങിനെ ചിരഞ്ജീവിതന്നുടെ ഗിരം കേട്ടു
തിങ്ങിന സന്തോഷത്താൽ പൂൎണ്ണനാം മേഘവൎണ്ണൻ
കാകലോകാധിപത്യം പ്രാപിച്ചു ബഹുകാല-
മാകുലം വിനാ വാണു മംഗലം ശുഭം ശുഭം!

തൃതീയതന്ത്രം സമാപ്തം.

ചതുൎത്ഥതന്ത്രം.

"ലബ്ധനാശനം."

൧. "വനവിടപിയുടെമുകളിൽ മമഹൃദയം."

ശുകതരുണിവരികതവസുകവിതകൾകേൾക്കയാൽ
ശുദ്ധമെന്മാനസം മാനനീയാകൃതേ!
ലളിതതരമഭിലഷിതവരമരുളുമീശ്വരൻ.
ലബ്ധനാശാഖ്യമാം തന്ത്രം കഥിക്ക നീ.
സുമതികുലമകുടമണി ധരണിസുരപുംഗവൻ

സോമശൎമ്മാഖ്യൻ പറഞ്ഞുതുടങ്ങിനാൻ.
ധനമപി ച ജനമപി ച നിജകരതലാഗതം
ധൎമ്മബുദ്ധ്യാ വെടിഞ്ഞീടുന്ന പൂരുഷൻ
അധികതരമധമനവനവനിപതിബാലരേ!
ആയവൻ വഞ്ചിതനായ്വരും നിൎണ്ണയം.
വനനദിയിലിയലുമൊരു വലിയജലജന്തുവേ
വഞ്ചനംചെയ്തപോൽപ്പണ്ടൊരുവാനരൻ.
അവനിപതിവരനടയതനയരതികൗതുകാ-
ലായതു കേൾക്കേണമെന്നു ചൊല്ലീടിനാർ.
കനിവിനൊടുധരണിസുരവരനുമിദമൂചിവാൻ:—
കാനനേ പണ്ടൊരു വൃദ്ധനാം വാനരൻ
ചപലബഹുകപികളുടെ നികരമതിൽനിന്നുടൻ
ചാട്ടം പിഴയ്ക്കയാൽ കൂട്ടംപിരിഞ്ഞുപോയ്
കടലുടയനികടഭുവി വളരുമൊരുദുംബരേ
കായും പറിച്ചുതിന്നങ്ങനേ മേവിനാൻ.
"അതിമധുരമതിസരസമധികതരമോഹനം
അത്തിപ്പഴം ഭക്ഷണത്തിന്നുമുത്തമം."
ഇതി മനസികുതുകമൊടു മദമുടയ മൎക്കടൻ
ഇച്ഛയാ ചാടിത്തകൎത്തു തുടങ്ങിനാൻ.
അതുസമയമതിബഹുളഗുളുഗുളുരവത്തൊടും
അംഭസ്സിലാശു പൊഴിഞ്ഞു ഫലങ്ങളും.
നിഖിലജലപതിതഫലമതു ബത ഭുജിച്ചുടൻ
ശിംശുമാരാഖ്യൻ ജലജന്തുപുംഗവൻ
അമൃതിനൊടുസദൃശമിതു മമ സതതഭോജനം
അത്രതന്നേ വാസസൗഖ്യമെന്നിങ്ങിനെ,
അതികുതുകമകതളിരിലിയലുമഥ ശിംശുമാ-
രാഖ്യനാം ജന്തുരാജാവത്ര മേവിനാൻ.
പരിചിനൊടു പറക മമ കപിവര! തനിക്കെന്തു
പേരെന്നു ചോദിച്ചു ശിംശുമാരൻ മുദാ.
സലിലചര! സരസ! ശൃണു മമ ഖലു ബലീമുഖൻ
എന്നുപേരെന്നു പറഞ്ഞിതു വാനരൻ.

അധികതരകനിവിനൊടു പുനരിരുവരും മുദാ
അന്യോന്യബന്ധുത്വമോടുവാണീടിനാർ
ഭവനമതിൽ മരുവുമഥ ജലചരമഹേന്ദ്രൻെറ
ഭാൎയ്യയാംശിംശുമാരിക്കഹോ സങ്കടം.
അവനുടയ ചരിതമിദമറിവതിനു ദൂതിയെ
ആശു നിയോഗിച്ചു ശിംശുമാരീ തദാ.
അവളുമഥ നികടഭുവി കനിവിനൊടു ചെന്നുടൻ
ആലോകനംചെയ്തു ശിംശുമാരേന്ദ്രനെ
സഖിയുടയരമണനിവനൊരുകപിവരസ്ത്രീയാ
സാകം രമിച്ചു വാഴുന്നഹോ കശ്മലൻ.
ഇതി മനസികരുതി ബത കുപിതമതി ദൂതിയും
ഇങ്ങോട്ടു വന്നു സഖിയോടു ചൊല്ലിനാൾ:—
സഖിയെ തവരമണനൊരു വിജനഭുവി വാനരീ-
സംഗമംചെയ്തു വസിക്കുന്നു സന്തതം.
സഖിയുടയവചനമിതു സപദി ബത കേൾക്കയാൽ
സന്താപകോപേന ശിംശുമാരീ തദാ
അധികതരപരവശതകലരുമൊരുഭാവേന
അഭ്യംഗവും തേച്ചുരോഗം നടിച്ചുടൻ
സഖികളുടെ നടുവിലവളവശതരമെത്രയും
സന്താപമോടേ ശയിക്കുംദശാന്തരേ
ശിരസി ബഹുഫലനികരമഴകൊടു വഹിച്ചുടൻ
ശിംശുമാരൻചെന്നു ചോദിച്ചു മെല്ലവേ.
മമഹൃദയരമണിയുടെ വിവശതയിതെന്തഹോ!
മാനിനിമാരേ വിരവോടു ചൊല്ലുവിൻ.
വടിവിനൊടു സഖിയുമഥ വചനമിദമോതിനാൾ.
വല്ലാത്തരോഗം പിടിപെട്ടു സാമ്പ്രതം
വയമപി ച സഖിയുടയപരവശത കാൺകയാൽ
വൈദ്യനെക്കൊണ്ടന്നു കാട്ടി മഹാമതേ!
അവനുടയവചനമതു മതിവിഷമമാസ്ഥരും;
അങ്ങാടിയിൽപ്പോലുമില്ലാത്തൊരൗഷധം
ഇതിനു പുനരതിവിഹിതമതു ബത ലഭിക്കുമോ?

ഇന്നതെന്നുള്ളതു ചൊല്ലാം മഹൗഷധം.
കപിയുടയഹൃദയമതിന്നുചിതതരമൗഷധം
കല്പിച്ചു വൈദ്യൻ കഷായത്തിന്നിങ്ങനെ.
അതിവിഷമമതു കിമപി വിരവൊടു ലഭിച്ചെങ്കിൽ
അപ്പൊഴേ രോഗം ശമിക്കുമെന്നുകതവാൻ.
സഖിയുടയ കപടമൊഴി വടിവിനൊടു കേട്ടുടൻ
സഞ്ചിന്തനംചെയ്തു ശിംശുമാരൻ തദാ
അപരമൊരു കപിഹൃദയമതിനു നഹി ബലിവദന-
നല്ലാതെ മററൊരുമക്കടൻ നാസ്തി മേ.
അവനുടയനിധനമതു ശിവശിവ മഹാകഷ്ടം!
അത്യന്തബന്ധു മേ ശ്രദ്ധൻ ബലീമുഖൻ.
തരുണിയുടെ തനുവിനകളൊഴിവതിനുവേണ്ടീട്ടു
തന്നുടെ ബന്ധുവെക്കൊല്ലുന്നതെത്രയും
അധമമൊരുവിധമധികദുരിതഫലമെങ്കിലും
ആയതുചെയ്യുന്നു വന്നുകൂടീ ദൃഢം.
മികവിനൊടു മനസി സുഖമുതകിന കളത്രവും
മിത്രവുംതമ്മിൽ വിശേഷമുണ്ടായ്വരും.
നിജതരുണിയുടെയപഹരണമതുനിമിത്തമായ്
നിഗ്രഹിപ്പിച്ചു സുഗ്രീവനും ബാലിയെ.
പ്രണയിനിയിലനിശമൊരുകനിവുടയ പൂരുഷൻ
പ്രാണിഹിംസയ്ക്കു മടിക്കയില്ലേതുമേ.
ഇതി മനസി കരുതി ജളകുമതി ജലജന്തുത-
ന്നിഷ്ടനാംകീശനെ പ്രാപിച്ചു മെല്ലവേ,
കപിവരനുമവനുടയ വരവുമവലോകയൻ
കല്യാണവാൎത്തയും ചോദിച്ചു സാദരം.
ജലചരനുമവനൊടഥ കപടമിദമൂചിവാൻ:—
ജന്തുക്കൾ ബന്ധുക്കളന്യോന്യമിങ്ങനെ
വിധിവിഹിതമവനധികസുഖസഖിസമാഗമം
വേൎപെട്ടുംനേരം മഹാദുഃഖമായ്വരും.
മമ തരുണിയുടെമതിയിലധികതരമാഗ്രഹം
മക്കടാധീശ്വരാ! നിൻമുഖം കാണ്മവാൻ.

വരിക മമ വപുഷി ഖലു സുഖമൊടു വസിക്ക നീ;
വാനരാ! നിന്നെ വഹിക്കുന്നതുണ്ടു ഞാൻ.
മമ ഭവനമപി ച മമ കമനിയുടെ രൂപവും
മാനിച്ചു കണ്ടുപോരേണം സഖേ! ഭവാൻ.
പരിചിനൊടു കപിവരനുമപരിജലജന്തുതൻ-
പൃഷ്ഠേ കരേറി വസിച്ചോരനന്തരം,
നിജവപുഷി കപിവരനെ വിരവൊടു വഹിച്ചുടൻ
നീന്തിത്തിരിച്ചിതു ശിംശുമാരൻ തദാ.
കപിവരനുമവനൊടഥ കിമപി ഗിരമൂചിവാൻ:—
കാന്തയ്ക്കു സൗഖ്യമോ? ശിംശുമാരാ സഖേ!
കപടമതി ജലചരനുമവനൊടു കഥിച്ചു മേ
കാന്തയ്ക്കു ദേഹസൗഖ്യം നാസ്തി വാനരാ!
ഉദരമതിലതികഠിനമനിശമൊരുവേദന;
ഊണുമില്ലിപ്പോളുറക്കവുമില്ലഹോ!
അതിനു ചിലപൊടികളഥ ഗുളികകൾ കഷായമോ
ആശു വൈദ്യന്മാർ വിധിച്ചില്ലയോ സഖേ!
അതിവിഷമമതിനുടയശമനതരമൗഷധം
അങ്ങാടിതന്നിലും കിട്ടാത്ത സാധനം.
കപിയുടയഹൃദയപലലമൊരുപലമശിക്കാതെ
കായരോഗം ശമിക്കില്ലപോൽ വാനരാ!
സഖിയുടയവചനമിതി സപദി ബത കേൾക്കയാൽ
സാരം ഗ്രഹിച്ചു വിചാരിച്ചു വാനരൻ.
ശിവനുടയ ചരണമിഹ ശരണമധുനാ ശഠൻ
ശിംശുമാരൻ ചതിപ്പാൻ തുടങ്ങുന്നു മാം.
അപരനൊരുകപിയുമിഹ നഹി മമ വധം നൂന-
മാഗതം ദൈവമേ കാത്തുകൊള്ളേണമേ.
ഇവനുടയഹൃദയമതികഠിനമിതി ഹന്ത ഞാ-
നിത്രനാളും ഗ്രഹിക്കാതെപോയെന്തഹോ!
വിപിനഭുവി തപമിയലുമൃഷികളെയുമാൎക്കുമേ
വിശ്വസിപ്പാൻ മേല; പിന്നെയെന്തന്യനെ?
കരളിടയിലധികശമഗുണമുടയമൎത്ത്യനു

കാനനം വേണമെന്നുണ്ടോ തപസ്സിനു്?
നിജഭവനമതിലുമിഹ നിയമഗുണമുള്ളവൻ
നിത്യം ഭജിച്ചു മോക്ഷംവരുത്തീടുവോൻ.
ഹൃദയമതിലമിതഗുണമതു കിമപി നാസ്തിയാ-
മിദ്ദേഹമെത്രയും മൂഢൻ മഹാജളൻ.
മമ മനസി കപടമതു നഹി നഹി കിനാവിലും;
മത്സ്വാമി നമ്മെച്ചതിക്കയില്ലീശ്വരൻ.
ഒരുകപടമിവനൊടിഹ കിമപി കഥയാമി ഞാ-
നോർത്തുകൊണ്ടേവം പറഞ്ഞു ബലീമുഖൻ:—
കമനിയുടെ ഗദമതിനു കപിഹൃദയമൗഷധം
കല്പിതം മുന്നമേ ചൊല്ലാഞ്ഞതെന്തെടോ?
വനവിടപിയുടെ മുകളിൽ മമ ഹൃദയമങ്ങു ഞാൻ
വച്ചേച്ചു പോന്നു; ഞാനെന്തുചെയ്യാമിനി?
പ്രഥമമിതു കിമപി മമ നഹി കഥിതമെങ്കിലും
പ്രസ്ഥാനകാലത്തുമെന്തു ചൊല്ലാഞ്ഞു നീ?
കപിയുടയകപടമൊഴി കനിവിനൊടു കേട്ടവൻ
കാര്യമെന്നോർത്തു മഹാജളൻ ചൊല്ലിനാൻ.
അതിസുഭഗ കപിവൃഷഭ! തവ ഹൃദയമത്തിമേ-
ലങ്ങു വച്ചേച്ചുപോന്നെങ്കിലങ്ങോട്ടുതാൻ.
വിരവിനൊടു ഗമനമിഹ സമുചിതമയേ സഖേ!
വിക്രമാംഭോധേ! തിരിച്ചു നാം പോകെടോ!
അഥ സപദി പുനരപി ച കടലുടെ തടേ നില്ക്കു-
മത്തിമേൽച്ചെന്നു കരേറി കപീന്ദ്രനും.
ബലിവദന! ഝടിതി തവ ഹൃദയമതുകൊണ്ടു നീ
വന്നാലുമെന്നുരചെയ്തു ജലചരൻ.
നിപുണമതി കപിവരനുമവനൊടിദമൂചിവാൻ:—
നിന്നെക്കണക്കേ മഹാഭോഷനല്ല ഞാൻ;
ഗഹനഭുവി പുനരപി ച ഗമനമതുകാരണം
ഗർദ്ദഭത്തെപ്പോലെ ചാകയില്ലേഷ ഞാൻ.
അതു കഥയ കനിവൊടിതി ജലചരനുമൂചിവാൻ.
അക്കഥ കേട്ടാലുമെന്നു കപീശ്വരൻ.

൨. ശിവശിവ! കിമിതിവദതി
ചപലഹൃദയൻഭവാൻ?

ഗഹനഭുവി മരുവുമൊരുഗജരിപു മൃഗാധിപൻ
ഗോമായുവാംതന്റെ ഭൃത്യനോടുകഥവാൻ.
കുരു കിമപി മമ രുചിതമതിചതുരജംബുകാ!
കുക്ഷിരോഗംകൊണ്ടു പാരം വലഞ്ഞു ഞാൻ.
ഗജരുധിരജനിതമിതി കഥയതി ചികിത്സകൻ;
ഗൎദ്ദഭത്തെക്കൊന്നു തിന്നേ ശമം വരൂ.
കഴുതയുടെ രുദിതമിഹ വനഭുവി നമുക്കഹോ!
കാണ്മാനുമില്ല കേൾപ്പാനുമില്ലെങ്ങുമേ.
വരികരികിലയി സുഭഗ! കഴുതയുടെ മാംസത്തെ
വല്ലേടവും ചെന്നു കൊണ്ടുവാ നീ സഖേ!
ഹരിവരനെ നിമിഷമൊടു തൊഴുതഥ സൃഗാലവു-
മങ്ങാടിയിൽച്ചെന്നു രാത്രികാലേ മുദാ
രജകനുടെ കഴുതയൊടു രഹസി ഗിരമൂചിവാൻ:—
രാജസേവയ്ക്കു മോഹം നിനക്കില്ലയോ?
രജകനുടെ വസനഭരമനവധി വഹിച്ചു നീ
രാപകൽ ദുഃഖിക്കവേണ്ടെടോ രാസഭാ!
ഭയരഹിതമിഹ വരിക ഹരിനൃപതിസന്നിധൌ
ഭക്ഷണത്തിന്നെത്ര സൌഖ്യം ദിനേ ദിനേ?
അശനമപി വസനമപി സകലമിഹ സാധിക്കു-
മത്രമാത്രം കൈക്കലുണ്ടാസ്സുരും ക്രമാൽ.
അവനുടയ ചതിവചനമതിജളതകൊണ്ടുട-
നങ്ങനെയെന്നു പുറപ്പെട്ടു ഗൎദ്ദഭം.
കുടിലമതി കുറുനരിയുമതിജളനെ വൈകാതെ
കൂട്ടിച്ചുകൊണ്ടങ്ങു ചെന്നുകൂപ്പീടിനാൻ.
അതിമുദിതഹൃദയനഥ മൃഗപതിയുമാദരാ-
ലത്താഴമൂണിന്നു കൊള്ളാമെന്നിക്കിവൻ;
സരസതരമിതി കരുതി മനസി മൃഗപുംഗവൻ
സന്ധ്യാനിയമം കഴിപ്പാൻ ഗമിച്ചിതു.

അതുസമയമതുലഭയതരളഗതി ഗർദ്ദഭ-
മാരും ഗ്രഹിയാതൊളിച്ചു മണ്ടീടിനാൻ.
കഴുതയുടെ ഗമനമതു വിരവോടു ഗ്രഹിക്കയാൽ
കണ്ഠീരവേന്ദ്രനും കണ്ടിതം പൂണ്ടിതു.
അതിചപലനവ,നവനെയിനിയുടനൊരിക്കൽ നീ-
യാഗമിപ്പിക്കെന്നയച്ചു ക്രോഷ്ടാവിനെ.
പുനരപി ച കഴുതയുടെ നികടഭുവി ചെന്നവൻ
പുത്രാ! വരികെന്നനുവദിച്ചീടിനാൻ.
ഗതസുകൃതനതിവികൃതദുരിതനിധിയാകയാൽ
ഗർദ്ദഭഗർഭേ പിറന്നു നീയർഭക!
രജകനുടെ വിടുപണിയുമുടയ വിടുഭോഷനു
രാജസേവാരസജ്ഞാനമില്ലാ ദൃഢം.
വിപിനതലമതിലധികമനവധിസുഖം സഖേ!
വിശ്വാസവഞ്ചനം സിംഹത്തിനില്ലെടോ!
കിമപി സുഖമറിവതിനു മതി ബത നിനക്കില്ല.
കിംകാരണം നീയൊളിച്ചുപോന്നു വൃഥാ?
കഴുത പുനരവനൊടൊരുവചനമഥ ചൊല്ലിനാൻ:—
കശ്മലൻ നമ്മെക്കടിച്ചുതിന്നും ശഠൻ.
കരിനികരരിപുവിനുടെ കണ്ണുമദ്ദംഷ്ട്രവും
കണ്ടു പേടിച്ചു ഞാൻ മണ്ടി സൃഗാലക!
ശിവശിവ! കിമിതി ചപലതരളഹൃദയൻ ഭവാൻ
ശീലംഗ്രഹിക്കാതെ ശങ്കിച്ചതെന്തഹോ!
ഗുരുവിനയനയജലധി ഗുണഗണമഹത്തരൻ
ഗോബ്രാഹ്മണപ്രിയൻ ഗോമായുസേവിതൻ
സകലജനഹിതകരണനിപുണമതിനീതിമാൻ
സർവ്വദാ സൗമ്യൻ മൃഗാധിരാജൻ സഖേ!
അമലഗുണനവനപി ച വിരവൊടു ഭവാനെവ-
ന്നാലിംഗനംചെയ്യുതിന്നു ഭാവിച്ചിതു.
കുശലമതു പറവതിനു തുനിയുമളവേഷ നീ
കൊല്ലുവാനെന്നു ശങ്കിച്ചുപോയീ വൃഥാ.
മഹിതഗുണമുടയ തവ കുലമഹിമ കേട്ടു ഞാൻ

മൎക്കടപ്പെണ്ണിന്റെ വേളിക്കു പാടുവാൻ
കഴുതകളിലഴകുടയ പരിഷ പലതുണ്ടുപോൽ;
കള്ളമല്ലിങ്ങനെ നിങ്ങടെ വൈഭവം.
നലമുടയ കുലമിയലുമതിസുഭഗ നിന്നുടെ
നാദങ്ങൾ കേൾപ്പാൻ കൊതിക്കുന്നു തമ്പുരാൻ.
നിഖിലവനമൃഗനികരമതികുതുകമോടഹോ!
നിന്മുഖം കാണ്മാൻ കൊതിച്ചുവന്നൂതദാ.
ചലഹൃദയനതുപൊഴുതിലതിഭയമിയന്നു നീ
ചാടിയോടിപ്പോന്നതെന്തൊരു സാഹസം?
ഇഹ ജഗതി വൃഷലികടെ തുണികളഖിലം ചുമ-
ന്നിങ്ങനെ കാലം കഴിക്കുന്നതെന്തെടോ?
ഇതി കപടപടുവിനുടെ പടുമൊഴികൾ കേൾക്കയാ-
ലിന്നിയും പോകെന്നുറച്ചിതു ഗൎദ്ദഭം.
പുനരപി ച വിപിനഭുവി ഹരിണരിപുസന്നിധൌ
പുണ്യഹീനൻ ചെവികൂപ്പി നിന്നീടിനാൻ.
മൃഗപതിയുമതിരഭസമവനെ നിഹനിച്ചങ്ങു
മൃത്യുലോകത്തേക്കയച്ചാനസംശയം.
    നിഭൃതമഥ ഹരിണരിപു കുറുനരിയൊടൂചിവാൻ —
നിത്യകൎമ്മം കഴിച്ചാശു വരുന്നു ഞാൻ.
അതിനിടയിലപരമൃഗമിതു ബത ഭുജിക്കാതെ-
യാമിഷം സൂക്ഷിച്ചു നില്ല നീ ജംബുക!
നിജസചിവനൊടു സരസമിതി കില പറഞ്ഞുടൻ
നിത്യകൎമ്മത്തിനു പോയി സിംഹേന്ദ്രനും.
തദനു ഹതകഴുതയുടെ ഹൃദയമഥ കൎണ്ണവും
താനങ്ങു ഭക്ഷിച്ചു ഗോമായു തസ്കരൻ.
നിയമവിധി വിധിവദഥ വിരവൊടു കഴിച്ചവൻ
നിക്ഷേപഭക്ഷണത്തിന്നു വന്നൂ ഹരി.
ഇതിനുടയഹൃദയമപി ഗളമപി കുതസ്സഖേ!
ഇങ്ങനെ ചോദിച്ചു കേസരീന്ദ്രൻ തദാ.
ഹൃദയഗളയുഗളമപി നഹി നഹി മഹാരാജൻ!
ഇക്കഴുതയ്ക്കെന്നു ഗോമായു ചൊല്ലിനാൻ.

ഗജരിപുവുമതിനിഭൃതമവസദത്തുകാരണം;
ഗർദ്ദഭമല്ല ഞാനെന്നു ചെന്നേനകം.
ശൃണു കുടില ചടുല തവ ഹിതമിതു വൃഥാഫലം
ശിംശുമാരാധമാ പൊയ്ക്കൊൾകെടോ ഭവാൻ.
ലഘുതവരുമളവു കപിവചനമതു കേട്ടുടൻ
ലബ്ധനാശാതുരൻ ശിംശുമാരൻ യയൌ.
ലളിതതരചരിതമിതു നരവരകുമാരരേ!
ലബ്ധനാശാഖ്യമാംതന്ത്രം ശുഭം ശുഭം. *

ചതുർത്ഥതന്ത്രം സമാപ്തം.

പഞ്ചമതന്ത്രം

അസംപ്രേക്ഷ്യകാരിത്വം.

൧. "അന്തണശ്രേഷ്ഠനു കിരിമൂലം യഥാ."

ശാരികപ്പൈതലേ! പഞ്ചമതന്ത്രവും
പാരാതെ ചൊൽക നീ പാരമുണ്ടാഗ്രഹം
ചതുരതരമധുരമൊഴികിളിമകളുമാദരാൽ
ചൊന്നാളസമ്പ്രേക്ഷ്യകാരിത്വതന്ത്രവും
സോമശർമ്മാദ്വിജൻ ഭൂപാലപുത്രരോ-
ടാമോദമോടെ പറഞ്ഞുതുടങ്ങിനാൻ.

---

* സംസ്കൃതപഞ്ചതന്ത്രത്തിൽ ശിംശുമാരനും കുരങ്ങും പത്തിലധികം കഥകൾപറഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുന്നുണ്ടു്. അതിൽ ഒരു ശ്ലോകം ഇവിടെ ചേർക്കുന്നു.

ഉപകാരിഷു യസ്സാധുഃ
സാധുത്വേ തസ്യ കോ ഗുണഃ?
അപകാരിഷു യസ്സാധുഃ
സ സാധുസ്സത്ഭിരുച്യതേ.

യാതൊരുപൂരുഷൻ തത്വം ഗ്രഹിക്കാതെ
ജാതരോഷാ പ്രവൎത്തിക്കുന്നു ഭൂതലേ,
അവന്നുപുനരുപരി വരുമധികപരിതാപവു-
മന്തണശ്രേഷ്ഠനു കീരിമൂലം യഥാ.
അക്കഥ കേൾക്കണമെന്നു ഭൂപാലന്റെ
മക്കൾ ചോദിച്ചു; പറഞ്ഞു മഹീസുരൻ.
"അപരീക്ഷ്യ ന കൎത്തവ്യം;
കൎത്തവ്യം സുപരീക്ഷിതം;
പശ്ചാദ് ഭവതി സന്താപോ
ബ്രാഹ്മണ്യാ നകുലാദ്യഥാ."
ഗൗഡദേശേ ദേവശൎമ്മനെന്നെത്രയും
പ്രൌഢനാംബ്രാഹ്മണശ്രേഷ്ഠനുണ്ടായിപോൽ.
യമനിയമഗുണമുടയ ധരിണിസുരനാഥനും
യജ്ഞസേനാഖ്യയാംപത്നിയും ജാതയായ്.
ഭാൎയ്യയ്ക്കു ഗൎഭം പതുക്കെത്തികഞ്ഞിതു.
ഭൎത്താവു മോദാൽപ്പറഞ്ഞു മനോരഥം.
ഉഭയകുലശുഭകരണനിപുണനൊരുനന്ദന-
നൂനംവരാതെജനിക്കും നമുക്കെടോ.
അന്തണസ്ത്രീയും പറഞ്ഞു മനോരഥം:—
സന്തതിക്കാകാ സദാനന്ദഭൂസുര!
ഉപരിവരുമധികതരവിഭവശതമാഗ്രഹി-
ച്ചുകതി ഘോഷിക്കുന്നു ദുൎമ്മോഹി പൂരുഷൻ.
സോമശൎമ്മന്റെ പിതാവിനെപ്പോലവൻ
ഭൂമിയിൽ ഖേദിച്ചുമേവുമാറാശ്ശുരും.
കഥയ മമ കമലമുഖി! കഥമിതി മഹീസുരൻ—
കാർമുകിൽവേണി കഥിച്ചുതുടങ്ങിനാൾ:—

൨. "മനോരാജ്യം ഏറെത്തുടങ്ങരുതു്."

പണ്ടൊരു ഭൂസുരബ്രഹ്മചാരീ സുഖം-
പൂണ്ടൊരുവിപ്രന്റെ മന്ദിരം പുക്കുടൻ
ശ്രാദ്ധം ഭുജിച്ചു മലപ്പൊടി ദക്ഷിണ

മാത്രം ലഭിച്ചു മണ്ണാത്രത്തിലാക്കിനാൻ.
തവിട്ടുപൊടിവടിവിനൊട്ടു ഘടമതിൽ നിറച്ചുടൻ
താനേ തലയിൽച്ചുമന്നു നടന്നിതു.
മാൎഗ്ഗേ മനോരാജ്യമോരോന്നു ചിന്തിച്ചു
മാനവൻ മെല്ലേ നടന്നുതുടങ്ങിനാൻ
ആപണേ ചെന്നു മലപ്പൊടി വിററു പെ-
ണ്ണാടിനെ മേടിച്ചുകൊണ്ടുപോയങ്ങു ഞാൻ,
സരസതൃണസലിലമിവ സതതമപി നൽകി ഞാൻ
സാദരം നന്നായ്വളൎത്തുകൊണ്ടീടുവൻ.
സംവത്സരത്തിലീരണ്ടു ശിശുക്കളെ-
സ്സംഭവിപ്പിക്കുമിപ്പെണ്ണാടുമിങ്ങനെ,
ആട്ടിൻകിടാങ്ങളെ വിററു പശുവിനെ-
പ്പാട്ടിൽ നമുക്കൊന്നു മേടിക്കണം ദൃഢം.
പശുവിനൊരുശിശു ഭവതി ശിശുവിനു ശിശുക്കളും
പാരാതെ നാലഞ്ചു കാളക്കിടാങ്ങളും;
അങ്ങിനെ വാണാൽ കൃഷിതുടങ്ങാനുള്ള
സംഗതി വന്നുഭവിക്കും നമുക്കിനി.
നല്ലകണ്ടത്തിൽ കൃഷിചെയ്തുകൊണ്ടു ഞാൻ
നെല്ലും വളരെ സമ്പാദിച്ചനന്തരം,
ഇരവുപകലധികതരസുഖമൊട്ടു വസിക്കയും
ഇല്ലവും പുത്തനായിപ്പണിയിക്കയും
നല്ലൊരുപെണ്ണിനെ വേളികഴിക്കയു-
മില്ലത്തു മെല്ലെക്കുടിവെച്ചുകൊൾകയും;
ഇപ്രകാരം രമിക്കുംവിധൌ ഭാൎയ്യയ്ക്കു
ഗൎഭമുണ്ടാകും പ്രസവിക്കുമുണ്ണിയെ;
സുതനുടയജനനമതിശുഭകരമവന്നു ഞാൻ
സോമശൎമ്മാവെന്നു പേരിട്ടുകൊള്ളുവൻ.
അക്കാലമുണ്ണിയെ നോക്കാതെ മാതാവു
പയ്ക്കുറപ്പാനങ്ങു പൊയ്ക്കുളഞ്ഞാകിൽ ഞാൻ
കോപിച്ചു കോൽകൊണ്ടു താഡനം ക്രൂട്ടുവൻ
ഗോശാലയിൽച്ചെന്നകത്തു പുക്കീടിലും.

പൊണ്ണനീവണ്ണം മനോരഥം ചിന്തിച്ചു
ദണ്ഡുകൊണ്ടൊന്നടിച്ചു കുംഭോദരേ;
മൺകുടം പൊട്ടിത്തകൎന്നു മലപ്പൊടി
മണ്ണിലും തന്നുടെകണ്ണിലും മൂക്കിലും
അടിമുടികൾ മുഴവനഥ വെള്ളവെള്ളെയണിഞ്ഞുകൊ-
ണ്ടങ്ങനെ ചെന്നു ഗൃഹംപുക്കു വാണവൻ.
എന്നതുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു മനോരാജ്യ-
മേറെത്തുടങ്ങരുതെന്നു ഞാൻ ബ്രാഹ്മണാ!

അഞ്ചാറുവാസരമങ്ങു കഴിഞ്ഞനാ-
ളഞ്ചാതെ പെററു കുമാരനണ്ടായിതു;
നളിനമുഖി കനിവിനൊടു ദശമിദിവസോദയേ
സ്നാനത്തിനായിപ്പുറപ്പെട്ടു മെല്ലവേ,
പുത്രനെസ്സൂക്ഷിച്ചു തത്ര പാൎത്തീടുവാൻ
ഭൎത്താവിനെപ്പറഞ്ഞാക്കിഗ്ഗമിച്ചിതു.
അന്നേരമാശു രാജാവിൻെറ ദൂതനും
വന്നു ഗൃഹസ്ഥദ്വിജനോടു ചൊല്ലിനാൻ.
ഇന്നങ്ങമാവാസ്യ കാൽകഴുകിബ്ഭുജി-
ക്കുന്നവൎക്കീരണ്ടുരുപ്പാ പ്രതിഗ്രഹം.
വെക്കം വരേണമെന്നിങ്ങനെ തമ്പുരാൻ
തൃക്കൺമുനകൊണ്ടു കല്പിച്ചയച്ചു മാം.
ഇതി നൃപതിഭടനുടയ വചനമതു കേട്ടുട-
നിഷ്ടനാംപുത്രനെക്കാത്തുവാണീടുവാ-
നെത്രയും വിശ്വാസമുള്ളോരുകീരിയെ-
ത്തത്ര പാൎപ്പിച്ചു ഗമിച്ചു മഹീസുരൻ.
ഉണ്ണിയെനോക്കിസ്സമീപേ നകുലവും
കണ്ണടയാതങ്ങു പാൎക്കുംദശാന്തരേ
ശിശുവിനുടെ നികടഭുവി വലിയൊരുഭുജംഗമം
ശീഘ്രം വരുന്നതു കണ്ടൊരുകീരിയും
സത്വരം ചെന്നുടൻ നാലഞ്ചുഖണ്ഡിച്ചു
രക്തവും മെയ്യിലണിഞ്ഞു പാൎത്തീടിനാൻ.

ശ്രാദ്ധം കഴിഞ്ഞു വരുന്നൊരുവിപ്രന്റെ
കാൽത്തളിർ ചെന്നു വണങ്ങി നകുലവും.
കീരിതൻമേനിയിൽ ചോരകണ്ടപ്പൊഴേ
പാരംകയർത്തു വിചാരമില്ലാത്തവൻ
അതിചപലമതി നകുലമഹഹ മമ പുത്രന്റെ-
യംഗംമുറിച്ചു ഭുജിച്ചു മഹാശഠൻ.
എന്നു കല്പിച്ചു തടികൊണ്ടടിച്ചാശു
കൊന്നാനസംപ്രേക്ഷ്യകാരി നകുലത്തെ.
ചെന്നങ്ങകംപുക്കു നോക്കുന്നനേരത്തു
നന്ദനൻ കൈകാൽകുടഞ്ഞു ക്രീഡിക്കുന്നു.
സർപ്പഖണ്ഡങ്ങളും കണ്ടാൻ സമീപത്തു;
വിപ്രനും പാരം വിഷാദിച്ചു നിന്നിതു.
ഉരഗതനു വിരവിനൊടു വിശകലിതമാക്കിയെ-
ന്നുണ്ണിയെപ്പാലനംചെയ്തോരുകീരിയെ
യഷ്ടികൊണ്ടാശു വധിച്ചൊരു നമ്മുടെ
ചേഷ്ടിതമെത്രയും കഷ്ടം ശിവ! ശിവ!
അന്നേരമമ്മയും വന്നു ചോദിച്ചു പൊ-
ന്നുണ്ണിക്കുതുല്യനാംകീരിക്കുമാരനെ
അതികുടിലചപലമതി മനുജവരനാരുവാ-
നയ്യോ ശിവ! ശിവ! തല്ലിവധിച്ചതും?
എത്രയും പാരം വിഷണ്ണനാംവിപ്രനും
വൃത്താന്തമെല്ലാം പറഞ്ഞറിയിച്ചിതു.
ബ്രാഹ്മണിതാനും പറഞ്ഞിതു സാഹസം
ബ്രാഹ്മണ! നിങ്ങൾക്കു വേണ്ടുന്നതല്ലിതു;
കണ്ടതും കേട്ടതുമൊക്കെ പ്രമാണമായ്
കൊണ്ടു വിചാരവും കൂടാതെ ചെയ്യുവൻ
പണ്ടൊരുമൂഢക്ഷുരകനു വന്നൊരു
ചെണ്ടതപമെന്നതുപോലെ തരംകെടും.

അതുപറക വിരവിലിതി ധരണിസുരനുചിവാ;-
നായതു കേട്ടാലുമെന്നു തദ്ഭാര്യയും.

൩൦. "ദ്രവ്യമില്ലാഞ്ഞു ദുഃഖിക്കവേണ്ടാ ഭവാൻ."

ഉണ്ടായിപണ്ടൊരു ചെട്ടിക്കുമാരക-
നുണ്ടായനാളേ ജനനി മരിച്ചിതു
അച്ഛനുമില്ലൊരുബന്ധുക്കളുമില്ല;
ചാച്ചിയുംചേച്ചിയുംവേഴ്ച്ചയുമില്ലഹോ!
മാതാവുതന്നുടെ ദാസി മുലകൊടു-
ത്തേതാവതാ വളർത്തീടിനാൾ ബാലനെ.
ദാരിദ്ര്യദുഃഖവും പാരം, പഴംകഞ്ഞി
കോരിക്കുടിച്ചുകഴിക്കുന്നു വാസരം.
സ്വജനധനരഹിതനവനൊരുദിനമെട്ടച്ഛയാ
സ്വപ്നത്തിലേകനെക്കണ്ടു വരുന്നതു.
ദിവ്യപുമാനവൻ ബാലനോടു ചിവാൻ:
ദ്രവ്യമില്ലാഞ്ഞു ദുഃഖിക്കവേണ്ടാ ഭവാൻ.
കാലത്തെഴുന്നേററു കാലും വദനവും
ചാലവേ ശുദ്ധിവരുത്തി വസിക്ക നീ.
മഹിതഗുണഗണമുടയയതികളിഹ മൂന്നുപേർ
മദ്ധ്യാഹ്നകാലേ വരുവോർ തവാന്തികേ.
ഭിക്ഷുക്കൾമൂവരും വന്നാലവരെ നീ
തൽക്ഷണം കോൽകൊണ്ടടിച്ചു കൊന്നീടുക.
ഭിക്ഷുക്കൾമൂവരുമന്നേരമേ മൂന്നു
നിക്ഷേപകുംഭങ്ങളായ്പ്പിറന്നീടുമേ.
നിയതമിതി പുരുഷവരനരുളി ഗതവാനസൗ
നിദ്രാവസാനേ വിധവാകുമാരകൻ
പാരാതെ കാലത്തെഴുന്നേററു സത്വരം
ക്ഷൗരാദിശുദ്ധിവരുത്തിക്കുളിച്ചുടൻ
സപദി നിജനിലയമതിലവികലമിരുന്നാശു
സന്യാസിമാരെ പ്രതീക്ഷിച്ചു മേവിനാൻ.
മദ്ധ്യാഹ്നകാലത്തു മൂന്നുസന്യാസിമാർ
മാദ്ധ്യംദിനസ്നാനമാചരിച്ചഞ്ജസാ
വന്നു വണിക്കിൻെറ മുററത്തിരുന്നിതു;

വന്ദനംചെയ്തു വണിക്കും പതുക്കവേ
കണ്ണുമടച്ചങ്ങിരിക്കുംയതികളെ-
ദ്ദണ്ഡുമെടുത്തങ്ങടിച്ചു മടിയാതെ
നിമിഷമഥ യതികളവരനഘകനകാഞ്ചിതം
നിക്ഷേപകുംഭങ്ങളായ്ത്തീൎന്നു മൂവരും.
പൊന്നും പണങ്ങളും സംപൂൎണ്ണമായുള്ള
പൊന്നുംകുടങ്ങളെക്കണ്ടു വണിഗ്വരൻ
ചെന്നു വലംവെച്ചു വന്ദിച്ചെടുത്തങ്ങു
തന്നുടെ ഭണ്ഡാരഗേഹത്തിലാക്കിനാൻ.
ക്ഷൗരകത്തിന്നൊരുപൊന്നുരുപ്പാ കൊടു-
ത്താരുമംഗ്രഹിക്കാതെയങ്ങയച്ചീടിനാൻ.
നവകനകഘടജനനചരിതമതു കണ്ടുടൻ
നാപിതന്മാനസേ വിസ്മയിച്ചീടിനാൻ.
സന്ന്യാസിമാർകളെത്തച്ചുകൊന്നാലുടൻ
സന്ന്യാസകുംഭങ്ങൾ സംഭവിച്ചീടുമെ-
ന്നിത്രനാളും ഗ്രഹിച്ചില്ലഹോ ഞാനിനി-
ത്തത്രകണ്ടീടുന്ന ഭിക്ഷുക്കളെത്തല്ലി
നിഗ്രഹിച്ചുംകൊണ്ടു നിക്ഷേപകുംഭം പ-
രിഗ്രഹിച്ചീടുന്നതുണ്ടെന്നുറച്ചവൻ
നിജഭവനനികടഭുവി വിരവിനൊടു ചെന്നുടൻ
നിന്നു ഭിക്ഷുക്കളെപ്പാൎത്തു വാണീടിനാൻ.
ദണ്ഡും കഷായവസ്ത്രങ്ങളും നെററിമേൽ
മണ്ണുകൊണ്ടുള്ള കുറികളും കുണ്ഡിയും
മുണ്ഡിതമാകുംശിരസ്സും ധരിച്ചുള്ള
പണ്ഡിതന്മാർ മൂന്നുഭിക്ഷുക്കൾ വന്നിതു.
ക്ഷുരകനതുപൊഴുതു നിജപുരമുറിയിൽനിന്നുടൻ
ക്ഷുദ്രന്മഹാമൂഢനോടിവന്നീടിനാൻ.
സന്ന്യാസിമാരെ പ്രഹരിപ്പതിന്നുള്ള
സന്നാഹവും കൂട്ടിപ്പാഞ്ഞടുക്കുംവിധൗ,
പേടിച്ചു മണ്ടുന്ന ഭിക്ഷുക്കളെച്ചെന്നു
താഡിച്ചു കോൽകൊണ്ടു നാപിതൻ കശ്മലൻ.

ാഹാ മഹാരാജ! രക്ഷിക്ക രക്ഷിക്ക.
ാഹാ മഹാദേവ! പാഹി മാം പാഹി മാം.
ലുതനയ! യദുതനയ! മധുമഥന! മാധവാ!
ക്ഷിക്ക രക്ഷിക്ക ഭിക്ഷുക്കളെ വിഭോ!
ത്ഥം മുറവിളി കേട്ടു ഭൂപാലൻെറ
ത്യപ്രധാനികരം മണ്ടിവന്നീടിനാർ.
ർഖക്ഷുരകനെച്ചെന്നു പിടിപെട്ടു
ക്കം ചെവികളും ചെത്തിഗ്ഗുദകൊണ്ടു
ാഡിച്ചു പല്ലുംതകത്തുടൻ തീവച്ചു
ാടിയും മീശയും ചുട്ടുകരിച്ചുകൊ-
ദാരോഹണാഗ്രേ കിടത്തിത്തിരിച്ചുവ-
ാരോമൽവന്ദനം ചെയ്തു യതികളെ.
ഉതി വിപദി പതനമതു വിധിവിഹിതമിദ്ദോഷ-
മെല്ലാമസംപ്രേക്ഷ്യകാരിതാകാരണം.
ുറവുമൊരുത്തൻ പ്രവൎത്തിച്ചതിനെന്തു-
ുലമെന്നുള്ളവിചാരവും കൂടാതെ;
ററവൻകൂടെ പ്രവൎത്തിക്കിലിങ്ങനെ
ററം ഭവിക്കുമെന്നോൎത്തുകണ്ടീടുവിൻ.
ിത്രഭേദം സുഹൃല്ലാഭം പുനസ്സന്ധി-
ിഗ്രഹം ലബ്ധനാശം തഥാസംപ്രേക്ഷ്യ-
ാരിതാമിങ്ങിനെ പഞ്ചതന്ത്രങ്ങൾ വി-
ചാരിച്ചു ബുദ്ധിക്കു ശുദ്ധിവരുത്തുവിൻ.
ാരമഗുണഗണമുടയനരപതി സുദൎശനൻ
ാടലീപുത്രഗേഹത്തിന്നധിശ്വരൻ
ിങ്ങടെ താതൻ നിലിംപരാജോപമൻ
ംഗലാകാരൻ മഹിപാലശേഖരൻ
നിങ്ങൾക്കു നീതിശാസ്ത്രത്തെ ഗ്രഹിപ്പിച്ചു-
നിൎമ്മലജ്ഞാനമുണ്ടാക്കുവാൻ നമ്മോടു
ല്ലിച്ചതൊക്കവേ സാധിച്ചു ചെററുംവി-
ല്പമില്ലേതും വിവേകമേകം സുഖം.
നകനുടെ നികടഭുവി കനിവിനൊടു ചെന്നുടൻ

ജാതസന്തോഷം വണങ്ങുവിൻ ബാലരേ!
  പഞ്ചതന്ത്രം പഠിച്ചീടും ജനങ്ങൾക്കു
നെഞ്ചകത്തേററം വിവേകമുണ്ടായ്വരും.
സഞ്ചിതാനന്ദം സമസ്തകൃത്യാകൃത്യ-
സഞ്ചിന്തനത്തിന്നു പാത്രമാകും ദൃഢം.
സരസതരമിതി വചനരചനമുരചെയ്തുടൻ
സോമശർമ്മാഖ്യൻ മഹീസുരാഗ്രേസരൻ
പാടലീപുത്രാധിനാഥൻെറ മക്കൾക്കു
പാടവപ്രൗഢതപമുണ്ടായി മെല്ലവേ
ദക്ഷിണന്മാരാം കുമാരകന്മാരോടു
ദക്ഷിണ വാങ്ങിഗ്ഗമിച്ചു; സുമംഗലം. *

പഞ്ചതന്ത്രം സമാപ്തം.

കുദൃഷ്ടം കുപരിജ്ഞാതം കുശ്രുതം കുപരീക്ഷിതം
തന്നരേണ ന കർത്തവ്യം; നാപിതേനേഹ യൽകൃതം.

ചക്രേ കഥാസമ്മിതസൂക്തയുക്തം
ശ്രീവിഷ്ണുശർമ്മാ നൃപനീതിശാസ്ത്രം.

---

* സംസ്കൃതത്തിലുള്ള അപരീക്ഷിതകാരിതം എന്ന പഞ്ചമതന്ത്രത്തിൽ പതിനഞ്ചു കഥകൾ അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു.

DHARMARAM COLLEGE LIBRARY,
41775
BANGALORE.

DC Library
00003959
T61 P19

നോവ

അമൃതപുളിനം	2	0	0
രാജസ്ഥാനപുഷ്പം	2	0	0
ദൌരസ്ത്രിണി	1	4	0
അഹിഭയം അഥവാ കേരളകാളിദാസൻ	2	8	0
വേലുത്തമ്പിദളവാ 1-ാം 2-ാം ഭാഗങ്ങൾ	1	8	0
ചിത്രലേഖ	1	12	0
സത്യഗ്രാഹി	3	0	0
സുവർണ്ണകുമാരി (പ്രേമധാര)	1	2	0
മരതകമണി	1	2	0
അംഗനാചുംബനം മൂന്നുഭാഗങ്ങൾ	4	8	0
വിധുഭൂഷണൻ	1	2	0
കമലാഭായി	1	8	0
പുളകോൽഗമം അഥവാ ഇരുട്ടും വെളിച്ചവും	2	8	0
ബാലാദിത്യൻ	1	8	0
ദിനാന്തരാഗം	2	0	0
രംഗവല്ലരി	1	4	0
ലതിക	1	8	0
ദ്രോഹി പോയവഴിയേ	0	12	0
കരുണാലയം	1	2	0
പൊരസ്യായാലോകം	2	4	0
ഒലിവർ ട്വിസ്റ്റ്	1	5	0
ആത്മനാദം	1	5	0
ഗോപികാഹൃദയം	0	6	;0
വിക്രമവീചി	1	8	0
അശ്രുധാര	1	8	0
പ്രതാപരുദ്രീയം അഥവാ സ്ത്രീസാഹസം	1	8	0

ശ്രീരാമവിലാസം ബുക്കുഡിപ്പോ, കൊല്ലം.

ബ്രാഞ്ചുകൾ:— തിരുവനന്തപുരം, ആലപ്പുഴ, എറണാകുളം.

61/19

ശ്രീ

പഞ്ചതന്ത്രം

പ്രകാശകർ,

ശ്രീരാമവിലാസംപ്രസ്സ് & ബുക്കഡിപ്പോ
കൊല്ലം.

★

പതിപ്പ കാപ്പി 2000.
സം പ്രസ്സ്, കൊല്ലം.
1130.

T61/P19

51/19

Indic Digital Archive Foundation

gpura.org